

R.23.324

ANT
XVIII
28

PUBLII OVIDII

NASONIS

FASTORUM

LIBRI VI.

TRISTIUM

LIBRI V.

DE PONTO

LIBRI IV.

ACCEDUNT BINÆ LITTERÆ:

Epistola enim prima in IBIN, altera verò
consolatoria ad LIVIAM.

Editio ceteris Hispanicis longè castigatior,

NUNC AUTEM A D. PAULO ANTONIO GONZALEZ
& Fabro, Grammatices, Rhetoricesque Præceptore
Academico Numerario, & à Secretis Regiæ Latine
Matritensis Academiæ, &c. exactè correctæ.

MATRITI: Apud Michaëlem Escribano,
Anno MDCCLXXIII.

Sumptibus Regiæ Societatis.

Littera cum duplici *T* semper exaratur in marmoribus, & codicibus *Cellarii Orthogr.* p. 104. Et tutius libri veteres, & lapides, sive in Prosa, sive in Versu.

Sollemnis, non *Solennis*, aut *Solemnis*, est enim à *sollis* (i. e. solido) & *amni*. Vide *Certium ad Sallust.* p. 151. Prima scriptura apud veteres usitator.

Heres, *Hereditas* per *B* simplex, non *hæres*, *hæreditas* per *Æ*. ira constantèr libri, speciatim pandectæ, & lapides. Ita etiam probè discernitur ab secunda verbi persona *hæres* ab *hæreo*. *Cellarius*, *Lipsius*, *Dausquejus Manut. Joannes Gottlieb. Heineccio*, *Schurzflischius*, *Joan. Fridericus Nohemio*.

Saculum cum diphthongo. Ita numi, & lapides. Nec primæ syllabæ quantitas permittit, ut hoc nomen cum vulgo *Grammaticorum à senex*, vel *sequi* deriveimus.

Letum, non *lethum*: est enim à *sepino letum* antiqui verbi *leq*, ex quo remansit compositum *deleo*: consentiunt lapides.

Femina non *fæmina*: ita lapides, nummi, libri veteres, præcipuè *Virgilius Carpensis*, et *Etymologia à femur*, & obsoletò verbo *fæo*. *Cell. Manut. Ker. Schurzfl.* Heinecc. Nolt.

Nummus, et *numus* utriusque in libris & inscriptionibus præsidium. Quibusdam à *Nuina*, rege à *Romulo* secundo, dictus videtur, quia is, ut ajunt primus ex aere, ferroque monetam Romanis dedit, quum antea corio, vel testulis eam ad rem, uterentur. *Cell. Schurzfl.*

Ærentem non *franem* per *æ*. vereres Codices, & lapides, &c.

Anulus, non *amelius*, quàm *anulus*, &c.

Paulus, et *Paulus* nomen proprium, utrumque ex lapidibus. Pro priore plures. *Priscian. Scalig.* &c.

Auctor, *Auctoritas*, *Auctumnus* à *Supino auctum*, ob lapides, et inscriptiones.

Sepulcrum rectius, quàm *Sepulchrum*.

Arundo, non *harundo*, quia ab *ariditate* dicta est.

Cæcus per *æ*, non *Cæcus* per *æ*, quia judice *Perotto*, est à *Cædo*, quasi oculis concisus.

Simulacrum, non *simulachrum*, documenta veterum, et analogia: ut enim à *fultum fulcrum*, non *fulchrum*; sic à *simulatum simulacrum*.

Immo correctionis vòcula: benè: imò toleretur. Priùs probat *Virgilius Carpensis*, teste *Aldo*, *Libri Varronis. Prudentii*, et castigatissimus quisque, ita etiam benè distinguitur ab dativo, et ablativo sing. Imò pro *Infimo*. Pro posteriori scribendi modo pugnat derivatio, quàm *Grammatici* quidam adferunt, si quidem illa vera est. Ita enim *Vossius Etymol.* fol. 263. Et censet *Perottus. Cell. Lips. &c. &c.* Aliaquam plurima hujusmodi exempla apud AA. melioris notæ reperies. Videas, legasque precor. Vale.

PUBLII OVIDII

N A S O N I S

F A S T O R U M

LIBER I.

T Empora cum causis Latium digesta per
annum,

Lapsaque sub terras, ora signa
canam.

Excipe pacato, Cæsar Germanice,
vultu

Hoc opus; & timidæ dirige navis in
Officioque levem non aversatus honorem

Huic tibi devoto, numine dexteræ

Sacra recognoscas Annalibus eruta

Et quo sit merito quæque notata die

Invenies illic & festa domestica vobis:

Sæpè tibi pater est, sæpè legendus avus.

Quæque ferunt illi pictos signantia fastos,

Tu quoque cum Druso præmia fratre feres.

Cæsaris arma canant alii: nos Cæsaris aras,

Et quoscunque sacris addidit ille dies.

Annae conanti per laudes ire tuorum:

Deque meo pavidos excute corde metus.

Da mihi te placidum: dederis in carmina vires;

Ingenium vultu statque, caditque tuo.

Pagina iudicium docti subitura movetur

Principis, ut Clario missa legenda Deo.

Quæ sit enim culti facundia sensimus oris,

Civica pro trepidis cùm tulit arma reis.

Scimus & ad nostras cùm se tulit impetus artes,

Ingenii currant flumina quanta tui.

Si licet, & fas est, vates rege vatis habenas:

Auspice te felix totus ut annus eat.

TEmpora digereret cùm conditor Urbis in anno

Constituit menses quinque bis esse suo.

Scilicet arma magis, quam sidera, Romule, noras:

Curaque finitimos vincere major erat.

Est tamen & ratio, Cæsar, quæ moverit illum,

Errorémque suum quo tueatur, habet.

Quod satis est, utero matris dum prodeat infans:

Hoc anno statuit temporis esse satis.

Per totidem menses à funere conjugis uxor

Sustinet in vidua tristia signa domo.

Hæc igitur vidit trabeati cura Quirini,

Cum rudibus populis annua jura daret.

Martis erat primus mensis, Venerisque secundus;

Hæc generis princeps, ipsius ille pater.

Tertius à senibus, juvenum de nomine quartus.

Quæ sequitur, numero turba notata fuit.

At Numa nec Janum, nec avitas præterit umbras:

Mensibus antiquis præposuitque duos.

NE tamen ignores variorum jura dierum:

Non habet officium lucifer omnis idem.

Ille Nefastus erat, per quem tria verba silentur:

Fastus erit, per quem lege licebit agi.

Neu toto præstare die sua jura putâris:

Qui jam fastus erit, mane nefastus erat.

Nam simul exta Deo data sunt, licet omnia fari,

Vèrbaque honoratus libera prætor habet.

Est quoque, quo populum jus est includere septis;

Est quoque, qui nono semper ab orbe redit.

Vindicat Ausonias Junonis cura Kalendas:

Idibus alba Jovi grandior agna cadit.

Nonarum tutela Deo caret: omnibus istis

(Ne fallare cave) proximus Ater erit.

Omen ab eventu est: illis nam Roma diebus

Damna sub adverso tristia Marte tulit.

Hæc tibi dicta semel, totis hærentia Fastis,

Ne seriem rerum scindere cogar, erunt.

ECce tibi faustum, Germanice, nuntiat annum,

Inque meo primùm carmine Janus adest.

Jane biceps, anni tacitè labentis origo,

Solus de Superis qui tua terga vides;

Dexter ades ducibus: quorum secura labore

Otia terra ferax, otia pontus habet.

Dexter ades, patribusque tuis, populoque Quirini:

Et resera nutu candida templa tuo.

Prospera lux oritur, linguisque animisque favete,

Nunc dicenda bono sunt bona verba die.

Lite vacent aures, insánaque protinus absint

Jurgia: differ opus, livida lingua, tuum.

Cernis odoratis ut luceat ignibus æther,

Et sonet accensis spica Ciliffia focis.

Flamma nitore suo templorum verberat aurum,

Et tremulum summa spargit in æde jubar.

Vestibus intactis Tarpejas itur in arces:

Et populus festo concolor ipse suo est.

Jámque novi præeunt fascès, nova purpura fulget,

Et nova conspicuum pondera sentit ebur.

Colla rudes operum præbent ferienda juvenci,

Quos aluit campis herba Falisca suis.

Jupiter , arce suâ cùm totum spectet in orbem,
Nil nisi Romanum , quod tueatur , habet.
Salve , festa dies , meliôrque revertere semper,
A populo rerum digna potente coli.
Quem tamen esse Deum te dicam , Jane biformis?
Nam tibi par nullum Græcia numen habet.
Ede simul causam , cur de cælestibus unus,
Sîtque quod à tergo , sîtque quod ante , vides.
Hæc ego cùm sumptis agitare mentem tabellis,
Lucidior visa est , quàm fuit ante , domus.
Tùm sacer ancipiti mirandus imagine Janus
Bina repentè oculis obtulit ora meis.
Extimui , sensique metu riguisse capillos:
Et gelidum subito frigore pectus erat.
Ille tenens baculum destrâ , clavèinque sinistrâ,
Edidit hos nobis ore priore sonos.
Disce metu posito , vates operose dierum,
Quod petis , & voces percipe mente meas.
Me chaos antiqui (nam sum res prisca) vocabant:
Adspice quàm longi temporis acta canam.
Lucidus hic aër , & quæ tria corpora restant,
Ignis , aqua , & tellus , unus acervus erant.
Ut semel hæc rerum secessit lite suarum,
Inque novas abiit massa soluta domos.
Cælum flamma petit : propior locus aëra cepit:
Sederunt medio terra , fretumque loco.
Tunc ego , qui fueram globus , & sine imagine moles,
In faciem redii , membraque digna Deo.
Nunc quoque confusæ quoniam nota parva figuræ est,
Ante quod est in me , póstque videtur idem.
Accipe quasitæ quæ causa sit altera formæ,
Hanc simul ut noris , officiùmque meum.

Quid-

Quidquid ubique vides, cælum, mare, nubila, terras
Omnia sunt nostra clausa, paténtque manu.
Me penes est unum vasti custodia mundi:
Et jus vertendi cardinis omne meum est.
Cum libuit pacem placidis emittere tectis;
Libera perpetuas ambulat illa vias.
Sanguine letifero totus miscebitur orbis,
Ni teneant rigidæ condita bella seræ.
Prædeo foribus cæli cum mitibus Horis:
Et redit officio Jupiter, itque meo.
Inde vocor Janus, cui cum Cereale sacerdos
Imponit libum, farraque mixta sali.
Nomina ridebis: modò namque Patultius idem,
Et modò sacrificio Clusius ore vocor.
Scilicet alterno voluit rudis illa vetustas
Nomine diversas significare vices.
Vis mea narrata est; causam nunc disce figuræ:
Jam tamen hanc aliqua tu quoque parte vides.
Omnis habet geminas hinc, atque hinc janua frontes:
E quibus hæc populum spectat, at illa Larem.
Utque sedens primi vester prope limina tecti
Janitor, egressus, introitusque videt:
Sic ego prospicio cælestis janitor aulae
Eoas partes, Hesperiasque simul.
Ora vides Hecates in tres vertentia partes:
Seryet ut in ternas compita secta vias.
Et mihi, ne flexu cervicis tempora perdam:
Cernere non moto corpore bina licet.
Dixerat: & vultu, si plura requirere vellem,
Difficilem mihi se non fore pactus erat.
Sumpsi animum, gratésque deo non territus egi:
Verbaque sum spectans pauca locutus humum.

Dic age, frigorebus quare novus incipit annus,

Qui melius per ver incipiendus erat?

Omnia tunc florent: tunc est nova temporis ætas,

Et nova de gravido palmite gemma tumet.

Et modò formatis operitur frondibus arbor,

Prodit & in summum seminis herba solum:

Et tepidum volucres concentibus aëra mulcent,

Ludit & in pratis, luxuriatque pecus.

Tunc blandi soles, ignotaque prodit hirundo,

Et luteum celsa sub trabe figit opus.

Tunc patitur cultus ager, & renovatur aratro,

Hæc anni novitas jure vocanda fuit.

Quæsieram multis: non multis ille moratus,

Contulit in versus sic sua verba duos.

Bruma novi prima est, veterisque novissima Solis.

Principium capiunt Phœbus & Annus idem.

Postea mirabar, cur non sine litibus esset

Prima dies: Causam percipe, Janus ait.

Tempora commisi nascentia rebus agendis:

Totus ab auspicio ne foret annus iners.

Quisque suas artes ob idem delibat agendo:

Nec plus quàm solitum testificatur opus.

Mox ego: Cur, quamvis aliorum numina placem,

Jane, tibi primum thura merumque fero?

Ut possis aditum per me, qui limina servo,

Ad quoscunque voles, inquit, habere Deos.

At cur lata tuis dicuntur, verba Kalendis,

Et damus alternas, accipimusque preces?

Tum Deus incumbens baculo, quem dextra tenebat;

Omnia principiis, inquit, inesse solent.

Ad primam vocem timidas advertitis aures,

Et primum visam consulit augur avem.

Templa patent, aurésque Deûm: nec lingua caduca

Concipit ulla preces, dictaque pondus habent.

Desierat Janus: nec longa silentia fecit,

Sed tetigi verbis ultima verba meis.

Quid vult palma sibi rugósaque carica, dixi,

Et data sub niveo candida mella cado?

Omen, ait, causa est: ut res sapor ille sequatur,

Et peragat coeptum dulcis ut annus iter.

Dulcia cur dentur video: stipis adjice causam,

Pars mihi de festo ne labet ulla tuo.

Risit, &, O quàm te fallunt tua sæcula, dixit,

Qui stipe mel sumpta dulcius esse putas!

Vix ego Saturno quemquam regnante videbam,

Cujus non animo dulcia lucra forent.

Tempore crevit amor, qui nunc est summus, habendi:

Vix ultrà, quò jam progrediatur, habet.

Pluris opes nunc sunt, quàm prisci temporis annis;

Dum populus pauper, dum nova Roma fuit:

Dum casa Martigenum capiebat parva Quirinum,

Et daba exiguum fluminis ulva torum.

Juppiter angusta vix totus stabat in æde,

Inque Jovis dextra fictile fulmen erat.

Frondebis ornabant, quæ nunc Capitolia gemmis;

Pascebátque suas ipse Senator oves.

Nec pudor, in stipula placidam cepisse quietem,

Et foenum capiti supposuisse, fuit.

Jura dabat populis posito modò Prætor aratro:

Et levis argenti lamina crimen erat.

At postquam fortuna loci caput extulit hujus,

Et tetigit summos vertice Roma Deos;

Creverunt & opes, & opum furiosa cupido:

Et, cùm possideant plurima, plura petunt.

Quæ-

Quærere ut absumant, absumpta requirere certant:

Atque ipsæ vitiis sunt alimenta vices.

Sic, quibus intumuit suffusa venter ab unda,

Quò plus sunt potæ, plus sitiuntur aquæ.

In pretio pretium nunc est: dat census honores:

Census amicitias; pauper ubique jacet.

Tu tamen, auspiciis si sit stipis utile, quæris:

Cùmque juvent nostras æra vetusta manus:

Æra dabant olim: melius nunc omen in auro est,

Victæque concessit prisca moneta novæ.

Nos quoque templa juvant, quamvis antiqua probe-

Aurea: majestas convenit ipsa Deo. (mus,

Laudamus veteres: sed nostris utimur annis:

Mos tamen est æquè dignus uterque coli.

Finierat monitus: placidis ita rursus, ut antè,

Clavigerum verbis alloquor ipse Deum.

Multa quidem didici: sed cur navalis in ære

Altera signata est, altera forma biceps?

Noscere me duplici posses in imagine, dixit

Ni vetus ipsa dies extenuasset opus.

Causa ratis superest: Tuscum rate venit in amnem,

Ante pererrato falcifer orbe Deus.

Hac ego Saturnum memini tellure receptum:

Cælitibus regnis à Jove pulsus erat.

Inde diu genti mansit Saturnia nomen:

Dicta quoque est Latium terra, latente Deo.

At bona posteritas puppim formavit in ære,

Hospitis adventum testificata Dei.

Ipse solum colui, cujus placidissima lævum

Radet arenos Tibridis unda latus.

Hic, ubi nunc Roma est, tunc ardua silva virebat:

Tantaque res paucis pascua bobus erat.

Arx meâ collis erat, quàm vulgus nomine nostro
Nuncupat, hæc ætas Janiculúmque vocat.

Tunc ego regnabam, patiens cùm terra Deorum
Esset, & humanis numina mixta locis.

Nondum Justitiam facinus mortale fugarat:

Ultima de Superis illa reliquit humum.

Próque metu populum sine vi pudor ipse regebat;

Nullus erat justis reddere jura labor.

Nil mihi cum bello, pacem postésque tuebar:

Et clavem ostendens: Hæc, ait, arma gero.

Presserat ora Deus: tunc sic ego nostra resolvo,

Voce meâ voces eliciente Dei.

Cùm tot sint Jani, cur stas sacratus in uno,

Hic, ubi juncta foris templa duobus habes?

Ille manu mulcens propexam ad pectora barbam,

Protinus Oebalii rettulit arma Tati:

Utque levis custos armillis capta Sabinis,

Ad summæ Tatium duxerit arcis iter.

Inde velut nunc est, per quem descenditis, inquit,

Arduus in valles per fora clivus erat:

Et jam contigerant portam, Saturnia cujus

Dempserat oppositas invidiosa seras.

Cum tanto veritus committere numine pugnam,

Ipse meâ movi callidus artis opus:

Oraque, qua pollens ope sum, fontana reclusi,

Súmque repentinas ejaculatus aquas.

Ante tamen madidis subjeci sulfura venis:

Clauderet ut Tatio fervidus humor iter.

Cujus ut utilitas puls'is percepta Sabinis;

Quæ fuerat, tuto reddita forma loco est.

Ara mihi posita est parvo conjuncta sacello:

Hæc adolet flammis cum strue farra suis.

At cur pace lates, motisque recluderis armis?

Nec mora; quæsi reddita causa mihi est.

Ut populo reditus pateant ad bella profecto,

Tota patet dempta janua nostra serâ.

Pace fores obdo; nequâ discedere possit:

Cæsareoque diu numine clausus ero.

Dixit: & attollens oculos diversa tuentes,

Adspexit toto quidquid in orbe fuit.

Pax erat; & vestri, Germanice, causa triumphî

Tradiderat domitas jam tibi Rhenus aquas.

Jane fac æternos, pacem, pacisque ministros:

Neve suum, præsta, deserat auctor opus.

Quod tamen ex ipsis licuit mihi discere Fastis,

Sacravere patres hac duo templa die.

Accepit Phœbo Nymphæque Coronide natum

Insula, dividuâ quam premit amnis aqua.

Juppiter in parte est, cepit locus unus utrumque;

Junctæque sunt magno templa nepotis avo.

Quis vetat & stellas, ut quæque oriturque caditque,
Dicere? propositi pars fuit illa mei.

Felices animæ, quibus hæc cognoscere primis,

Inque domos superas scandere, cura fuit.

Credibile est, illos pariter vitisque jocisque

Altius humanis exseruisse caput.

Non Venus, & vinum sublimia pectora fregit,

Officiumve fori, militiæve labor.

Nec levis ambitio, perfusaque gloria fucò,

Magnorumque fames sollicitavit opum.

Admovêre oculis distantia sidera nostris,

Ætheraque ingenio supposuêre suo.

Sic petitur cælum: non, ut ferat Ossan Olympus,

Summaque Peliacus sidera tangat apex.

Nos quoque sub ducibus cælum metabimur illis,
Ponemúsque suos ad stata signa dies.

ERgo ubi nox aderit venturis tertia Nonis,
Sparsaque cælesti rore madebit humus,
Ostipedis frustra quærentur brachia Cancris:
Præceps occiduas ille subibit aquas.

INstiterint imbres missi tibi nubibus atris;
Nonæ signa dabunt exoriente Lyra.

+ **Q**uattuor adde dies ductis ex ordine Nonis;
Janus Agonali luce piandus erit.

Nominis esse potest succinctus causa minister,
Hostia cælitibus quo feriente cadit.

Qui calido strictos tincturus sanguine cultros,
Semper agatne, rogat; nec, nisi jussus, agit.

Pars putat hoc festum priscis Agnalia dictum:
Una sit ut proprio littera dempta loco.

Pars, quia non veniant pecudes, sed agantur, ab actu
Nomen Agonalem credit habere diem.

An, quia prævisos in aqua timet hostia cultros;
A pecoris lux est ipsa notata metu?

Fas etiam fieri solitis ætate priorum
Nomina de ludis Græca tulisse diem.

Et prius antiquus dicebat Agonia sermo,

+ Véraque iudicio est ultima causa meo.

Utque ea non certa est: ita rex placare sacrorum
Numina lanigeræ conjuge debet ovis.

Victima, quæ destrâ cecidit victrice, vocatur:
Hostibus à domitis hostia nomen habet.

Antè, Deos homini quod conciliare valeret,
Far erat, & puri lucida mica salis.

Nondum pertulerat lacrymatas cortice myrrhas
Acta per æquoreas hospita navis aquas.

Thura nec Euphrates , nec miserat India costum,
Nec fuerant rubri cognita fila croci.
Ara dabat fumos herbis contenta Sabinis,
Et non exiguo laurus adusta sono.
Siquis erat , factis prati de flore coronis,
Qui posset violas addere , dives erat.
Hic , qui nunc aperit percussi viscera tauri,
In sacris nullum culter habebat opus.
Prima Ceres avidæ gavisa est sanguine porcæ,
Ultra suas merita cæde nocentis opes.
Nam sata vere novo teneris lactentia sulcis
Eruta setigeræ comperit ore suis.
Sus dederat pœnas : exemplo territus hujus
Palmitè debueras abstinuisse caper.
Quem spectans aliquis dentes in vite prementem,
Talia non tacito verba dolore dedit:
Rode, caper, vitem: tamen hinc, cùm stabis ad aram,
In tua quod spargi cornua possit , erit.
Verba fides sequitur : noxæ tibi deditus hostis
Spargitur affuso cornua , Bacche , mero.
Culpa sui nocuit : nocuit quoque culpa capellæ;
Quid bos ? quid placidæ commeruistis oves?
Flebat Aristæus , quòd apes cum stirpe necatas
Viderat inceptos destituisse favos.
Cærulea quem genitrix , ægrè solata dolentem,
Addidit hæc dictis ultima verba suis:
Siste, puer , lacrymas : Proteus tua damna levabit,
Quòque modo repares , quæ periêre , dab t.
Decipiat ne te versis tamen ille figuris,
Impediant geminas vincula firma manus.
Pervenit ad vatem juvenis : resolutaque somno
Alligat æquorei brachia capta senis.

Ille suam faciem transformat, & alterat arte:

Mox domitus vinclis in sua membra redit.

Oraque cærulea tollens rorantia barba,

Qua dixit, repares arte requiris apes?

Obrue mactati corpus tellure juvenci:

Quod petis a nobis, obrutus ille dabit.

Jussa facit pastor: fervent examina putri

De bove; mille animas una necata dedit.

Poscit ovem fatum: verbenas improba carpsit,

Quas pia Dis ruris ferre solebat anus.

Quid tuti superest, animam cum ponat in aris

Lanigerumque pecus ruricolæque boves?

Placat equo Persis radiis Hyperiona cinctum,

Ne detur celeri victima tarda Deo.

Quæ semel est triplici pro virgine cæsa Dianæ,

Nunc quoque pro nulla virgine cerva cadit.

Extæ canum vidi Triviæ libare Sabæos,

Et quicumque tuas accolit Hæme nives.

Cæditur & rigido custodi ruris asellus.

Causa pudenda quidem est, sed tamen apta, Deo.

Festa Corymbiferi celebrabat Græcia Bacchi,

Tertia quæ solito tempore bruma refert.

Dî quoque cultores in idem venêre Lycæi,

Et quicumque jocos non alienus erat:

Panes, & in Venerem Satyrorum prona juvenus,

Quæque colunt amnes solaque rura Deæ.

Venerat & senior pando Silenus asello,

Qui rubroque avidas inguine terret aves.

Dulcia qui dignum nemus in convivia nacti,

Gramine vestitis accubuerunt toris.

Vina dabat Liber: tulerat sibi quisque coronam:

Miscendas largè rivus agebat aquas.

Najades , effusis aliæ sine pectinis usu,
Pars aderant positis arte manûque comis.
Illa super suras tunicam collecta ministrat:
Altera dissuto pectus aperta sinu.
Exserit hæc humerum : vestes trahit illa per herbas.
Impediunt teneros vincula nulla pedes.
Hinc aliæ Satyris incendia mitia præbent:
Pars tibi , qui pinu tempora nexa geris,
Te quoque , inexstinctæ , Silene , libidinis , urunt,
Nequitia est , quæ te non sinit esse senem.
Ut ruber hortorum decus , & tutela Priapus,
Omnibus ex illis Lotide captus erat.
Hanc cupit , hanc optat , sola suspirat in illa:
Signa que dat nutu : sollicitatque notis.
Fastus inest pulchris , sequiturque superbia formam,
Irrisum vultu despicit illa suo.
Nox erat : & vino somnum faciente , jacebant
Corpora diversis victa sopore locis.
Lotis in herbosa sub acernis ultima ramis,
Sicut erat lusu fessa , quievit humo.
Surgit amans : animamque tenens , vestigia furtim
Suspenso digitis fert taciturna gradu.
Ut tetigit nivæ secreta cubilia Nymphæ;
Ipse , sui flatus ne sonet aura , cavet.
Et jam finitima corpus librabat in herba:
Illa tamen multi plena soporis erat.
Gaudet : & à pedibus tracto velamine , vota
Ad sua felici cœperat ire via.
Ecce rudens rauco Sileni vector asellus
Intempestivos edidit ore sonos.
Territa consurgit Nimphe : manibûsque Priapum
Rejicit : & fugiens concitat omne nemus.

At Deus obscœna nimium quoque parte paratus,
Omnibus ad lunæ lumina risus erat.
Morte dedit pœnas auctor clamoris : & hæc est
Hellespontiaco victima grata Deo.
Intactæ fueratis aves solatia ruris,
Assuetum silvis , innocuúmque genus;
Quæ facitis nidos , & plumis ova fovetis,
Et facili dulces editis ore sonos.
Sed nihil ista juvant : quia linguæ crimen habetis,
Dique putant mentes vos aperire suas.
Nec tamen hoc falsum: nam dîs, ut proxima. quæque
Nunc pennâ veras , nunc datis ore notas. (est,
Tuta diu volucrum proles , tum denique cæsa est,
Juveruntque Deos indicis exta sui.
Ergo sæpè suo conjux abducta marito
Uritur in calidis alba columba focus.
Nec defensa juvant Capitolia , quominus anser
Det jecur in lances , Inachi , lauta tuas.
Nocte deæ noctis cristatus cæditur ales:
Quodd tepidum vigili provocet ore diem.
Interea Delphin clarum super æthera sidus
Tollitur : & patriis exerit ora vadis.
POstera lux hiemem medio discrimine signat: ✚
Æquaque præteritæ quæ superabit , erit.
Proxima prospiciet Tithono Aurora relicto
Arcadiæ sacrum pontificale deæ.
Te quoque lux eadem , Turni soror , æde recepit,
Hic ubi virgineâ campus obitur aqua.
Undè petam causas horum morémque sacrorum?
Diriget in medio quis mea vela freto?
Ipsa mone , quæ nomen habes à carmine ductum,
Propositóque fave , ne tuus erret honor.

Orta prior Lunâ (de se si creditur ipsi)

A magno tellus Arcade nomen habet.

Hinc fuit Evander; qui, quamquam clarus utroque,
Nobilior sacræ sanguine matris erat.

Quæ, simul æthereos animo conceperat ignes,
Ore dabat pleno carmina vera Dei.

Dixerat hæc, nato motus instare, sibi que;
Multaque præterea tempore nacta fidem.

Nam juvenis, nimium vera cum matre fugatus
Deserit Arcadium, Parrhasiûmque larem.

Cui genitrix flenti, fortuna viriliter, inquit,
Siste, precor, lacrymas, ista ferenda tibi est.

Sic erat in fatis; nec te tua culpa fugavit,
Sed Deus; offenso pulsus es urbe Deo.

Nec meriti pœnam pateris, sed Numinis iram.
Est aliquid magnis crimen abesse malis.

Conscia mens ut cuique sua est, ita concipit intra
Pectora pro facto spémque, metûmque suo.

Nec tamen, ut primus, mærens mala talia passus,
Obruit ingentes ista procella viros.

Passus idem est, Tyriis qui quondam pulsus ab oris
Cadmus, in Aonia constitit exsul humo.

Passus idem Tydeus; & idem Pegaseus Iason:
Et quos præterea longa referre mora est.

Omne solum forti patria est, ut piscibus æquor:
Ut volucris, vacuo quidquid in orbe patet.

Nec fera tempestas toto tamen errat in anno;
Et tibi, crede mihi, tempora veris erunt.

Vocibus Evander, & firmus mente parentis,
Nave secat fluctus, Hesperiamque tenet.

Jamque ratem doctæ monitu Carmentis in amnem
Egerat, & Tuscis obvius ibat aquis.

Fluminis illa latus cui sunt vada juncta Terenti,
Aspicit, & sparsas per loca sola casas.
Utque erat, immissis puppim stetit ante capillis;
Continuitque manum torva regentis iter.
Et procul in dextram tendens sua brachia ripam
Pinea non sano ter pede texta ferit.
+ Nève daret saltum properans insistere ripæ,
Vix est Evandri vixque retenta manu.
Dique petitorum, dixit, salvete locorum:
Tūque novos cælo terra datura Deos:
Fluminaque, & fontes, quibus utitur hospita tellus;
Et nemorum Nymphæ, Naiadumque chori:
Este bonis avibus visi natōque mihique:
Ripaque felici tacta sit ista pede.
Fallor: an hi fient ingentia mœnia colles?
Juraque ab hac terra cetera terra petet?
Montibus his olim totus promittitur orbis.
Quis tantum fati credat habere locum?
Et jam Dardaniæ tangent hæc litora pinus,
Hic quoque causa novi femina Martis erit.
Chare nepos, Palla, funesta quid induis arma?
Indue, non humili vindice cæsus eris.
Victa tamen vinces, eversaque Troja resurges:
Obruet hostiles ista ruina domos.
Urite victrices Neptunia Pergama flammæ.
Nunc minor hic, toto est altior orbe cinis.
Jam prius Æneas sacra, & sacra altera, patrem
Afferet: Iliacos excipe, Vesta, Deos.
Tempus erit, quum vos, orbemque tuebitur idem,
Et fient ipso sacra colente Deo.
Et penes Augustos patriæ tutela manebit.
Hanc fas imperii frena tenere domum.

Inde nepos , natúsque Dei , licet ipse recuset,
Pondera cælesti mente paterna feret.

Utque ego perpetuis olim sacrabor in aris;

Sic Augusta novum Julia Numen erit.

Talibus ut dictis nostros descendit in annos;

Substitit in medios præscia lingua sonos.

Puppibus egressus Latia stetit exsul in herba.

Felix , exsilium cui locus ille fuit.

Nec mora longa fuit : stabant nova tecta : nec alter

Montibus Ausoniis Arcade major erat.

Ecce boves illuc Erythæidas applicat heros,

Emensus longi claviger orbis iter.

Dúmque huic hospitium domus est Tegeæa, vagantur,

Incustoditæ lata per arva boves.

Mane erat : excussus somno Tirynthius hospes,

De numero tauros sensit abesse duos.

Nulla videt quærens taciti vestigia furti:

Traxerat aversos Cacus in antra ferox

Cacus Aventinæ timor atque infamia silvæ,

Non leve finitimis hospitibusque malum.

Dira viro facies ; vires pro corpore ; corpus

Grande , pater monstri Mulciber hujus erat.

† Próque domo , longis spelunca recessibus ingens

Abdita , vix ipsis invenienda feris.

Ora super postes affixaque brachia pendent,

Squallidæque humanis ossibus albet humus.

Servatâ male parte boum Jove natus abibat;

Mugitum rauco furta dedêre sono.

Accipio ; revocamur , ait : vocémque secutus

Impia per silvas victor ad antra venit.

Ille aditum fracti præstruxerat objice montis:

Vix juga movissent quinque bis illud onus.

Nititur hic humeris , (cælum quoque sederat illis)

Et vastum motu collabefactat onus.

Quod simul eversum est; fragor æthera terruit ipsum.

Ictaque subsedit pondere mollis humus.

Prima movet Cacus collata prælia dextra,

Rémque ferox saxis stipitibusque gerit.

Quis ubi nil agitur , patrias malè fortis ad artes

Confugit , & flammæ ore sonante vomit.

Quas quoties proflat , spirare Typhoëa credas,

Et rapidum Æthnæo fulgur ab igne jaci.

Occupat Alcides : adductaque clava trinodis

Ter quater adversi sedit in ore viri.

Ille cadit , mixtosque vomit cum sanguine fumos:

Et lato moriens pectore plangit humum.

★ Immolat ex illis taurum tibi Juppiter unum

Victor : & Evandrum , ruricolâsque vocat.

Constituítque sibi , quæ Maxima dicitur , aram.

Hic ubi pars urbis de bove nomen habet.

Nec tacet Evandri mater , propè tempus adesse;

Hercule quo tellus sit satis usa suo.

At felix vates , ut dis gratissima vixit;

Possidet hunc Jani sic dea mense diem.

I Dibus in magni castus Jovis æde sacerdos

Seminaris flammis viscera libat ovis.

Redditaque est omnis populo provincia nostro:

Et tuus Augusto nomine dictus avus.

Perlege dispositas cinerosa per atria ceras:

Contigerant nulli nomina tanta viro.

Africa victorem de se vocat ; alter Isauras,

Aut Cretum domitas testificatur opes.

Hunc Numidæ faciunt , illum Messana superbum:

Ille Numantina traxit ab urbe notam:

Et mortem & nomen Druso Germania fecit.

Me miserum, virtus quam brevis illa fuit!

Si petat à victis; tot sumet nomina Cæsar,

Quot numero gentes maximus orbis habet.

Ex uno quidam celebres, aut torquis adempti,

Aut Corvi titulos auxiliaris habent.

† Magne, tuum nomen rerum est mensura tuarum:

Sed qui te vicit, nomine major erat.

Nec gradus est Fabios supra cognominis ullus:

Illa domus meritis Maxima dicta suis.

Sed tamen humanis celebrantur honoribus omnes:

Hic socium summo cum Jove nomen habet.

Sancta vocant augusta patres: augusta vocantur

Templa sacerdotum ritè dicata manu.

Hujus & augurium dependet origine verbi:

Et quodcumque sua Juppiter auget ope.

Augeat imperium nostri ducis; augeat annos;

Protegat & nostras querna corona fores.

Auspiciisque Deis tanti cognominis heres

Omine suscipiat, quo pater, orbis onus.

REspiciet Titan ætas ubi tertius idus,

Fient Parrhasiæ sacra relata deæ.

Nam prius Ausonias matres carpenta vehebant:

Hæc quoque ab Evandri dicta parente reor.

Mox honor eripitur, matrónaque destinat omnis

Ingratos nullâ prole novare viros.

Neve daret partus, ictu temeraria cæco

Visceribus crescens excutiebat onus.

Corripuisse patres ausas immitia nuptas,

Jus tamen ereptum restituisse ferunt.

Binaque nunc pariter Tegear sacra parenti

Pro pueris fieri, virginibusque jubent.

Scortea non illi fas est inferre sacello:

Ne violent puros exanimata focos.

Siquis amas veteres ritus, assiste precanti:

Nomina percipies non tibi nota prius.

Porrige placantur, Postvértaque, sive sorores,

Sivæ fugæ comites, Mænali diva, tuæ.

Altera quod porro fuerat cecinisse putatur:

Altera venturum postmodo quidquid erat.

Candida te niveo posuit lux proxima templo,

Qua fert sublimes alta Moneta gradus:

Nunc bene prospicies Latiam, Concordia, turbam:

Nunc te sacratæ constituere manus.

Furius antiquam populi superator Etrusci

Voverat; & voti solverat ille fidem,

Causa, quod à patribus sumptis secesserat armis

Vulgus; & ipsa suas Roma timebat opes.

Causa recens melior, sparsos Germania crines

Porriget auspiciis, dux venerande, tuis.

Inde triumphatæ libasti munera gentis,

Témplaque fecisti, quam colis ipse, deæ.

Hæc tua constituit genitrix, & rebus, & ara,

Solatoro magni digna reperta Jovis.

Hæc ubi transierint, Capricorno Phœbe relicto,

Per juvenis cures signa regentis aquas.

Septimus hinc oriens cum se dimiserit undis,

Fulgebit toto jam Lyra nulla polo.

Sidere ab hoc, ignis, venienti nocte, Leonis

Qui micat in medio pectore, mersus erit.

Ter quater evolvi signantes tempora fastos;

Nec sementina est ulla reperta dies.

Cum mihi (sensit enim) lux hæc indicitur inquit:

Musa, quid à fastis non stata sacra petis?

Utque dies incerta sacris, sic tempore certo
Seminibus jactis est ubi foetus ager.
State coronati plenum ad præsepe juvenci,
Cum tepido vestrum vere redibit opus.
Rusticus emeritum palo suspendat aratrum:
Omne reformidat frigore vulnus humus.
Villice, da requiem terræ, semente peracta:
Da requiem, terram qui coluere, viris.
Pagus agat festum: pagum lustrate, coloni;
Et date Paganis annua liba focis.
Placentur frugum matres, Tellúsque Cerèsque
Farre suo, gravidæ visceribusque suis.
Officium commune Ceres, & Terra tuentur:
Hæc præbet causam frugibus, illa locum.
† Consortes operum, per quas correctæ vetustas,
Quérnaque glans victa est utiliore cibo.
Fructibus immensis avidos satiate colonos:
Ut capiant cultus præmia digna sui.
Vos date perpetuos teneris sementibus auctus:
Nec nova per gelidas usta sit herba nives.
Cum serimus, cælum ventis aperite serenis:
Cum latet, æthereâ spargite semen aquâ.
Neve graves cultis Cerealia dona, cavete,
Agmine læsuro depopulentur aves.
Vos quoque subjectis, formicæ, parcite granis:
Post messem prædæ copia major erit.
Interea crescat scabræ rubiginis experts,
Nec vitio cæli palleat ulla seges.
Et neque deficiat macie; neque pinguior æquo
Divitiis pereat luxuriosa suis.
Et careant loliis oculos vitiantibus agri,
Nec sterilis culto surgat avena solo.

Triticeos fœtus, passûraque farra bis ignem,

Hordeaque ingenti fœnore reddat ager.

Hæc ego pro vobis, hæc vos optate colonis

Efficiatque ratas utraque diva preces.

Bella diu tenere viros; erat aptior ensis

Vomere: cedebat taurus arator equo.

Sarcula cessabant: versique in pila ligones.

Factaque de rastro pondere cassis erat.

Gratia dis domuique tuæ: religata catenis

Jam pridem vestro sub pede bella jacent.

Sub juga bos veniat: sub terras semen aratas.

Pax Cererem nutrit: pacis alumna Ceres.

AT quæ venturas præcedit sexta Kalendas,

Hæc sunt Ledæis templa dicata Deis.

Fratibus illa Deis fratres de gente Deorum

Circa Juturnæ composuere lacus.

Ipsum nos carmen deduxit pacis ad aram.

Hæc erit à mensis fine secunda dies.

Frondebis Actiacis comptos redimita capillos.

Pax ades: & toto mitis in orbe mane.

Dum desint hostes, desit quoque causa triumphii.

Tu ducibus bello gloria major eris.

Sola gerat miles, quibus arma coerceat, arma:

Canteturque ferâ, nil nisi pompa, tuba.

Horreat Æneadas & primus & ultimus orbis:

Siqua parum Romam terra timebit, amet.

Thura, sacerdotes, pacalibus addite flammis,

Albaque perfusâ victima fronte cadat.

Utque domus, quæ præstat eam, cum pace perennet,

Ad pia propensos vota rogate Deos.

Sed jam prima mei pars est exacta laboris;

Cumque suo finem mense libellus habet.

20
PUBLII OVIDII

novata
NASONIS,

FASTORUM

LIBER II.

JAnus habet finem, cum carmine crescat & annus.

Alter ut it mensis; sic liber alter eat.

Nunc primum velis, Elegi, majoribus itis:

Exiguum, memini, nuper eratis opus.

Ipse ego vos habui faciles in amore ministros,

Cùm lusit numeris prima juvena suis.

Idem sacra cano, signataque tempora fastis.

Et quis ad hæc illinc crederet esse viam?

Hæc mea militia est: ferimus, quæ possumus, arma,

Dextraque non omni munere nostra vacat.

Si mihi non valido torquentur pila lacerto,

Nec bellatoris terga premuntur equi,

Nec galeâ tegimur, nec acuto cingimur ense:

(His habilis telis quilibet esse potest.)

At tua prosequimur studioso pectore, Cæsar,

Nomina: per titulos ingredimurque tuos.

Ergo ades, & placido paullùm mea munera vultu

Respice, pacando siquid ab hoste vacas.

FEbrua Romani dixerè piamina patres:

Nunc quoque dant verbo plurima signa fidem.

Pon-

Pontifices àbs Rege petunt & flamine lanas,

Quis veterum lingua Februa nomen erat.

Quæque capit lictor domibus purgamina certis,

Torrída cum mica farra, vocantur idem.

Nomen idem ramo, qui cæsus ab arbore pura,

Casta sacerdotum tempora fronde tegit.

Ipse ego Flaminiam poscentem februa vidi:

Februa poscenti pinea virga data est.

Denique quodcumque est, quo pectora nostra piantur,

Hoc apud intonsos nomen habebat avos.

Mensis ab his dictus: secta quia pelle Luperci

Omne solum lustrant: idque piamen habent.

Aut quia placatis sunt tempora pura sepulcris,

Tunc cum ferales præteriére dies.

Omne nefas, omnemque mali purgamina causam

Credebant nostri tollere posse senes.

Græcia principium moris dedit; illa nocentes

Impia lustratos ponere facta putat.

Actoridem Peleus, ipsum quoque Pelea Phoci

Cæde per Hæmonias solvit Acastus aquas.

Vectam frenatis per inane draconibus Ægeus

Credulus, immerita Phasida fovit ope.

Amphiaraides Naupactoo Acheloo

Solve nefas, dixit: solvit & ille nefas.

Ah nimium faciles, qui tristia crimina cædis

Flumineâ tolli posse putatis aqua!

Sed tamen (antiqui ne nescius ordinis erres)

Primus, ut est, Jani mensis, & antè fuit.

Qui sequitur Janum, veteris fuit ultimus anni.

Tu quoque sacrorum, Termine, finis eras.

Primus erat Jani mensis, quia janua prima est.

Qui sacer est imis Manibus, imus erat.

Post-

Postmodo creduntur spatio distantia longo

Tempora bis quini continuasse viri.

P Rincipio mensis Phrygiæ contermina matri

Sospita delubris dicitur aucta novis.

Nunc , ubi sint , quæris , illis sacrata Kalendis

Templa Deæ? longa procubuere die.

Cetera ne simili caderent labefacta ruina,

Cavit sacrati provida cura Ducis.

Sub quo delubris sentitur nulla senectus.

Nec satis est homines , obligat ille Deos.

Templorum positor , templorum sancte repertor,

Sir superis , opto , mutua cura tui.

Dent tibi cælestes , quos tu cælestibus , annos,

Próque tua maneant in statione domo.

Tunc quoque vicini lucus celebratur Averni

Qua petit æquoreas advena Tibris aquas.

Ad penetrale Numæ , Capitulinumque tonantem,

Inque Jovis summi cæditur arce bidens.

Sæpè graves pluvias adopertus nubibus æther

Concitat , aut posita sub nive terra latet.

P Roximus Hesperias Titan abiturus in undas,

Gemmea purpureis cùm juga demet equis;

Illa nocte aliquis , tollens ad sidera vultum,

Dicet : Ubi est hodie , quæ Lyra fulsit heri?

Dùmque Lyram quærit , medii quoque terga Leonis

In liquidas subito mersa notavit aquas.

Q Uem modo cælatum stellis Delphina videbas,

Is fugiet visus nocte sequente tuos.

Seu fuit occultis felix in amoribus index.

Lesbida cum domino seu tulit ille lyram.

Quod mare non novit , quæ nescit Ariona tellus?

Carminè currentes ille tenebat aquas.

Sæpè sequens agnam, lupus est à voce rētēntus,
Sæpè avidum fugiens restitit agna lupum:
Sæpè canes, leporésque una jacuere sub umbra,
Et stetit in saxo proxima cerva leæ.
Et sine lite, loquax, cum Palladis alite, cornix,
Sedit: & accipitri juncta columba fuit.
Cynthia sæpè tuis fertur, vocalis Arion,
Tamquam fraternis obstupuisse modis.
Nomen Arionium Siculas impleverat urbes,
Captaque erat lyricis Ausonis ora sonis.
Inde domum repetens puppim conscendit Arion,
Atque ita quæsitâ arte ferebat opes.
Forsitan, infelix, ventos undâsque timebas.
At tibi nave tua tutius æquor erat.
Namque gubernator distr'cto constitit ense,
Cetêraque armata conscia turba manu.
Quid tibi cum gladio? dubiam rege, navita, puppim,
Non sunt hæc digitis arina tenenda tuis.
Ille metu pavidus, mortem non deprecor, inquit:
Sed liceat sumpta pauca referre lyra.
Dant veniam, ridentque moram: capit ille coronam;
Quæ possit crines, Phœbe, decere tuos.
Induerat Tyrio distinctam murice pallam:
Reddidit icta suos pollice chorda sonos.
Flebilibus numeris veluti, canentia durâ
Trajectus pennâ tempora, cantat olor.
Protinus in medias ornatus desilit undas.
Spargitur impulsa cærule puppis aqua.
Inde (fide majus) tergo Delphina recurvo
Se, memorant, oneri supposuisse novo.
Ille sedet, citharamque tenet, pretiumque vehendi
Cantat, & æquoreas carmine mulcet aquas.

Dī pia facta vident : astris Delphina recepit
Juppiter , & stellas jussit habere novem.

Nunc mihi mille sonos , quōque est memoratus
Achilles,

Vellem , Mæonide , pectus inesse tuum.
Dum canimus sacras alterno pectine Nonas
Maximus his Fastis accumulatur honos.

Deficit ingenium , majōraque viribus urgent.

Hæc mihi præcipuo est ore canenda dies.

Quid volui demens Elegis imponere tantum
Ponderis ? heroī res erat ista pedis.

Sancte Pater Patriæ , tibi Plebs , tibi Curia nomen

Hoc dedit , hoc dedimus nos tibi nomen Eques.

Res tamen antè dedit : serò quoque vera tulisti

Nomina : jam pridem tu pater orbis eras.

Hoc tu per terras , quod in æthere Juppiter alto,

Nomen habes ; hominum tu pater , ille Deūm ;

Romule , concedas : facit hic tua magna tuendo

Mœnia : tu dederas transilienda Remo.

Te Tatiū , parvique Cures , Cæniāque sensit :

Hoc duce , Romanum est Solis utrumque latus.

Tu breve , nescio quid victæ telluris habebas :

Quodcumque est alto sub Jove , Cæsar habet.

Tu rapis ; hic castas duce se jubet esse maritas.

Tu recipis luco : reppulit ille nefas.

Vis tibi grata fuit : florent sub Cæsare leges.

Tu domini nomen : Principis ille tenet.

Te Remus incusat : veniam dedit hostibus ille.

Cælestem fecit te pater ; ille patrem.

Iam puer Idæus media tenus eminet alvo,

Et liquidas misto nectare fundit aquas.

En etiam , siquis Borean horrere solebat,

Gaudeat ; à Zephyris mitior aura venit.

Quintus ab æquoreis nitidum jubar extulit undis
Lucifer , & primi tempora veris eunt.

Ne fallâre tamen : restant nibi frigora , restant ;
Magnaque discedens signa reliquint hiems.

Tertia nox veniat : custodem protinus Ursæ
Adspicies geminos exseruisse pedes.

Inter Hamadryadas jaculatricemque Dianam
Callisto sacri pars fuit una chori.

Illa Deæ tangens arcus ; Quos tangimus , arcus ,
Este meæ testes virginitatis , ait.

Cynthia laudavit ; Promissaque fœdera serva ,
Et comitum princeps tu mihi , dixit , eris.

Fœdera servasset , si non formosa fuisset.
Cavit mortales : de Jove crimen habet.

Mille feras Phœbe silvis venata redibat ;

Aut plus , aut medium sole tenente diem.

Ut tetigit lucum , (densa niger ilice lucus ,
In medio gelidæ fons erat altus aquæ)

Hac , ait , in silva , virgo Tegeæa , lavemur.

Erubuit falso virginis illa sono.

Dixerat & Nymphis : Nymphæ velamina ponunt.

Hanc pudet ; & tardæ dat mala signa moræ.

Exuerat tunicas : uteri manifesta tumore ,

Proditur indicio ponderis ipsa sui.

Cui Dea , Virgineos perjura Licaoni , cœtus

Desere , nec castas pollue , dixit , aquas.

Luna novum decies implebat cornibus orbem :

Quæ fuerat virgo credita , mater erat.

Læsa fuit Juno , formam mutâtque puellæ.

Quid facis ? invito est pectore passa Jovem.

Utque feræ vidit turpes in pellice vultus ?

Hujus in amplexus Juppiter , inquit , ear.
 Ursa per incultos errabat squallida montes,
 Quæ fuerat summo nuper amanda Jovi.
 Jam tria lustra puer furto conceptus agebat
 Cùm mater nato est obvia facta suo.
 Illa quidem , tamquam cognosceret , astitit amens,
 Et gemuit : gemitus verba parentis erant:
 Hanc puer ignarus jaculo fixisset acuto,
 Ni foret in superas raptus uterque domos.
 Signa propinqua micant. Prior est , quam dicimus
 Arcton:

Arctophylax formam terga sequentis habet.
 Sævit adhuc , canamque adiit Saturnia Tethyn,
 Mænaliæ tactis ne lavet Arcton aquis.

IDibus agrestis fumant altaria Fauni,
 Hic , ubi discretas insula rumpit aquas.
 Hæc fuit illa dies , in qua Vejentibus armis
 Ter centum Fabii , ter cecidere duo.

Una domus vires & onus susceperat Urbis:

Sumunt gentiles arma professa manus.
 Egreditur castris miles generosus ab isdem,
 E quîs dux fieri quilibet aptus erat.

Carmentis portæ dextra est via proxima Jano

Ire per hanc noli , quisquîs es ; omen habet,
 Illâ fama refert Fabios exisse trecentos:

Porta vacat culpa : sed tamen omen habet,

Ut celeri passu Cremeram tet gere rapacem;

(Turbidus hibernis ille fluebat aquis:)

Castra loco ponunt districtis ensibus ipsi

Tyrrhenum valido Marte per agmen eunt.

Non aliter , quàm cùm Libyca de gente leones

Invadum sparsos lata per arva greges.

Diffugiunt hostes , inhonéstaque vulnera tergo

Accipiunt : Thusco sanguine terra rubet.

Sic iterum , sic sæpè cadunt , ubi vincere apertè

Non datur , insidias armaque tecta parant.

Campus erat : campi claudebant ultima colles ;

Silvaque montanas occulere apta feras.

In medio paucos arméntaque rara relinquunt :

Cetera virgultis abdita turba latet.

Ecce , velut torrens undis pluvialibus auctus ,

Aut nive , quæ Zephyro victa tepente fluit

Per sata , perque vias fertur ; nec , ut antè solebat ,

Riparum clausas margine finit aquas :

Sic Fabii vallem latis discursibus implent ,

Quosque vident , sternunt : nec metus alter inest.

Quo ruitis , generosa domus ? malè creditur hosti.

Simplex nobilitas , perfida tela cave.

Fraude perit virtus : in apertos undique campos

Prosiliunt hostes , & latus omne tenent.

Quid faciant pauci contra tot millia fortes ?

Quidve , quod in misero tempore restet , habent ?

Sicut aper longè silvis Laurentibus actus

Fulmineo celeres dissipat ore canes ;

Mox tamen ipse perit : sic non moriuntur inulti ,

Vulneraque alternâ dantque ferûntque manu.

Una dies Fabios ad bellum miserat omnes :

Ad bellum missos perdidit una dies.

Ut tamen Herculeæ superessent semina gentis ;

Credibile est ipsos consuluisse Deos.

Nam puer impubes , & adhuc non utilis armis ,

Unus de Fabia gente relictus erat.

Scilicet ut posses olim , tu Maxime , nasci ,

Qui res cunctando restituenda foret.

Continuata loco tria sidera , Corvus , & Anguis
Et medius Crater inter utrumque latet.
Idibus illa latent : oriuntur nocte sequenti:
Quæ tibi cur tria sint tam sociata canam.
Fortè Jovi Phœbus festum sollemne parabat:
(Non faciet longas fabula nostra moras.)
I mea , dixit , avis , nequid pia sacra moretur:
Et tenuem vivis fontibus affer aquam.
Corvus inauratum pedibus cratera recurvis
Tollit , & aëreum pervolat altus iter.
Stabat adhuc duris ficus densissima pomis:
Tentat eam rostro , non erat apta legi.
Immemor imperii sedisse sub arbore fertur,
Dum fierent tarda dulcia poma mora.
Iamque satur , nigris longum rapit unguibus hydrum;
Ad dominumque redit ; fictaque verba refert:
Hic mihi causa moræ vivarum obsessor aquarum:
Hic tenuit fontes , officiumque meum.
Addis , ait , culpæ mendacia , Phœbus ? & audes
Fatidicum verbis fallere velle Deum?
At tibi , dum lactens hærebit in arbore ficus,
De nullo gelidæ fonte bibantur aquæ.
Dixit : & antiqui monumenta perennia facti
Anguis , Avis , Crater , sidera juncta micant.
Tertia post Idus nudos Aurora Lupercos
Adspicit : & Fauni sacra bicornis eunt.
Dicite , Pierides , sacrorum quæ sit origo:
Attigerint Latias unde petita domos.
Pana Deum pecoris veteres coluisse feruntur
Arcades , Arcadiis plurimus ille jugis.
Testis erit Pholoë , testes Stymphalides undæ,
Quique citis Ladon in mare currit aquis:

Cinctaque pinetis nemoris juga Nonacrini,

Altaque Cyllene, Parrasiæque nives.

Pan erat armenti, Pan illic numen aquarum:

Munus ob incolumes ille ferebat oves.

Transtulit Evander silvestria numina secum.

Hic, ubi nunc Urbs est, tunc locus Urbis erat.

Inde Deum colimus, devectaue sacra Pelasgis.

Flamen ad hæc prisco more Dialis erat.

Cur igitur currant; & cur, sic currere mos est,

Nuda ferant posita corpora veste, rogas?

Ipsè Deus velox discurrere gaudet in altis

Montibus, & subitas concitat ille feras.

Ipsè Deus nudus nudos jubet ire ministros:

Nec satis ad cursus commoda vestis erat.

Ante Jovem genitum terras habuisse feruntur

Arcades: & Lunæ gens prior illa fuit.

Vita feris similis, nullos agitata per usus,

Artis adhuc experts, & rude vulgus erat.

Pro domibus frondes norant pro frugibus herbas:

Nectar erat palmis hausta duabus aqua.

Nullus anhelabat sub adunco vomere taurus:

Nulla sub imperio terra colentis erat:

Nullus adhuc erat usus equi: se quisque ferebat,

Ibat ovis lana corpus amicta sua.

Sub Jove durabant, & corpora nuda gerebant,

Docta graves imbres & tolerare Notos.

Nunc quoque detecti referunt monumenta vetusta

Moris, & antiquas testificantur opes.

Sed, cur præcipuè fugiat velamina Faunus,

Traditur antiqui fabula plena joci.

Forte comes dominæ juvenis Tyrrinthius ibat:

Vidit ab excelso Faunus utrumque jugo.

Vidit, & incaluit, Montánaque numina, dixit,
Nil mihi vobiscum est : hæc meus ardor erit.

Ibat odoratis humeros perfusa capillis

Maonis, aurato conspicienda sinu.

Aurea pellebant rapidos umbracula soles,

Quæ tamen Herculeæ sustinere manus.

Jam Bacchea nemus Tmoli vineta tenebat

Hesperus, & fusco roscidus ibat equo:

Antra subit tofis laqueata & pumice vivo.

Garrulus in primo limine rivus erat.

Dumque parant epulas, potândaque vina ministris

Cultibus Alciden induit illa suis.

Dat tenues tunicas Gætulo murice tinctas,

Dat teretem zonam, qua modo cincta fuit.

Ventre minor zona est : tunicarum vincla relaxat,

Ut posset magnas exeruisse manus,

Fregerat armillas non illa ad brachia factas:

Stringebant magnos vincula parva pedes.

Ipsa capit clavumque gravem, spoliúmque leonis:

Condítaque in pharetra tela minora sua.

Sic epulis functi, sic dant sua corpora somno,

Et postis juxta secubuere toris.

Causa, repertori vitis quia sacra parabant,

Quæ facerent purè, cùm foret orta dies.

Noctis erat medium (quid non amor improbus
audet ?)

Roscida per tenebras Faunus ad antra venit.

Utque videt comites somno vinóque solutos,

Spem capit in dominis esse soporis idem.

Intrat : & huc illuc temerarius errat adulter,

Et præfert cautas, subsequiturque manus.

Venerat ad strati captata cubilia lecti,

Et

Et felix prima sorte futurus erat.
Ut tenuit fulvi setis hirsuta leonis
Vellera : pertinuit , substinuitque manus.
Attonitusque metu redit : ceu sæpe viator
Turbatum viso rettulit angue pedem,
Inde tori , qui junctus erat , velamina tangit
Mollia , mendaci decipiturque nota.
Ascendit : spondaque sibi propiore recumbit:
(Et tum dum cornu durius inguen erat.)
Interea tunicas ora subducit ab ima:
(Horrebant densis aspera crura pilis.)
Cetera tentantem cubito T.rynthius heros
Reppulit : è summo decedit ille toro.
Fit sonus : inclamat comites , & lumina poscit
Mæonis , illatis ignibus acta patent.
Ille gemit lecto graviter dejectus ab alto:
Membraque de dura vix sua tollit humo.
Ridet & Alcides , & qui videre jacentem:
Ridet amatorem Lyda puella suum.
Veste Deus lussus , fallentes lumina vestes
Non amat , & nudos ad sua sacra vocat.
Adde peregrinis causas , mea Musa , Latinas,
Inque suo noster pulvere currat equus.
Cornipedi Fauno cæsa de more capella,
Venit ad exiguas turba vocata dapes.
Dumque sacerdotes verubus transsuta salignis
Exta parant , medias sole tenente vias;
Romulus , & frater , pastoralisque juvenus
Solibus , & campo corpora nuda dabant.
Cæstibus , & jaculis , & misso pondere saxi
Brachia per lusus experienda dabant.
Pastor ab excelso , per debia rura juvencos,

Romule , prædones , eripe , dixit , agunt.
Longum erat armari : diversis exit uterque
Partibus ; occursum præda recepta Remi est.
Ut rediit , verubus stridentia detrahit exta :
Atque , ait , Hæc certè non nisi victor edet.
Dicta facit , Fabiique simul. Venit irritus illuc
Romulus , & mensas , ossaque nuda videt.
Risit ; & indoluit , Fabios potuisse Remumque
Vincere ; Quintilios non potuisse suos.
Fama manet facti : posito velamine currunt,
Et memorem famam , cui , bene gessit , habet.
Forsitan & quæras cur sit locus ille Lupercal ?
Quæve diem tali nomine causa notet ?
Ilia Vestalis cælestia semina partu
Ediderat , patruo regna tenente suo.
Is jubet auferri parvos , & in amne necari ;
Quid facis ? ex istis Romulus alter erit.
Jussa recusantes peragunt lacrymosa ministri.
Flent tamen , & geminos in loca jussa ferunt.
A'bula , quem Tyberim mersus Tyberinus in undis
Reddidit , hibernis fortè tumebat aquis.
Hic ubi nunc fora sunt , lintres errare videres,
Quaque jacent valles , Maxime Circe , tuæ.
Hic ubi venerunt (neque enim procedere possunt
Longius) ex illis unus an alter ait :
Ah quam sunt similes ! ah quàm formosus uterque !
Plus tamen ex illis iste vigoris habet.
Si genus arguitur vultu ; (nisi fallit imago)
Nescio quem è vobis suspicor esse Deum.
At si quis vestræ Deus esset originis auctor ;
In tam præcipiti tempore ferret opem.
Ferret opem certè , si non ope mater egeret :

Quæ facta est uno mater & orba die.

Nata simul, moritura simul, simul ite sub undas
Corpora, desierat : deposuitque sinu.

Vagierant ambo pariter : sensisse putares.

Hi redeunt udis in sua tecta genis.

Sustinet impositos summa cavus alveus unda.

Heu quantum fati parva tabella tulit !

Alveus in limo silvis appulsus opacis,

Paullatim fluvio deficiente , sedet.

Arbor erat : remanent vestigia : quæque vocatur

Romula nunc ficus , Rumina ficus erat.

Venit ad expositos (mirum !) lupa foeta gemellos.

Quis credat , pueris non nocuisse feram ?

Non nocuisse parum est : prodest quoque quos lupa
nutrit,

Perdere cognatæ sustinuerunt manus.

Constitit , & cauda teneris blanditur alumnis,

Et fingit lingua corpora bina sua.

Marte satos scires ; timor abfuit : ubera ducunt,

Nec sibi promissa lactis aluntur ope,

Illa loco nomen fecit ; locus ille Lupercis.

Magna dati nutrix præmia lactis habet.

Quid vetat Arcadio dictos à monte Lupercos ?

Faunus in Arcadia templa Lycæus habet.

Nupta quid expectas ? non tu pollentibus herbis,

Nec prece , nec magico carmine mater eris.

Excipe foecundæ patienter verbera dextræ:

Jam socer optatum nomen habebit avi.

Nam fuit illa dies , dura cum sorte maritæ

Reddebant uteri pignora rara sui.

Quid mihi, clamabat, prodest rapuisse Sabinas

Romulus ; (hoc illo sceptrum tenente fuit :)

Si mea non vires , sed bellum injuria fecit

Utilius fuerat non habuisse nurus.

Monte sub Esquilio multis incidiuus annis

Junonis magnæ nomine lucus erat.

Huc ubi venerunt, pariter nuptæque virique,

Suppliciter posito procubere genu.

Cùm subitò motæ tremuere cacumina silvæ:

Et Dea per lucos mira locuta suos:

Italidas matres, inquit, sacer hircus inito.

Obstupuit dubio territa turba sono.

Augur erat, (nomen longis intercidit annis)

Nuper ab Etrusca venerat exsul humo.

Ille caprum mactat : jussæ sua terga puellæ

Pellibus exsectis percutienda dabant.

Luna resumebat decimo nova cornua mense,

Virque pater subitò, nuptaque mater erat.

Gratia lucinæ : dedit hæc tibi nomina lucus:

Aut quia principium tu Dea lucis habes.

Parce, precor, gravidis, facilis Lucina, puellis:

Maturumque utero inolliter aufer onus.

ORta die fuerat; tu desine credere ventis:

Perdidit illius temporis aura fidem.

Flamina non constant : & sex reserata diebus

Carceris Æolii janua lata patet.

JAm levis obliqua subsedit Aquarius urna.

Proximus æthereos excipe, Piscis, equos.

Te memorant fratremque tuum (nam juncta micatis

Signa) duos tergo sustinuisse Deos.

Terribilem quondam fugiens Typhona Dione

Tunc, cùm pro cœlo Juppiter arma tulit;

Venit ad Euphratem comitata Cupidine parvo,

Inque Palestinæ margine sedit aquæ.

Populus, & cannæ riparum summa tenebant,
Spemque dabant salices, hos quoque posse tegi.
Dum latet, insonuit vento nemus, illa timore
Pallet; & hostiles credit adesse manus.

Utque sinu tenuit natum, Succurrite, Nymphæ,
Et Dis auxilium ferte duobus, ait.

Nec mora; prosiluit: pisces subiere gemelli,
Pro quo nunc, cernis, sidera numen habent.

Inde nefas ducunt genus hoc imponere mensis,
Nec violent timidi piscibus ora Syri.

Proxima lux vacua est. At tertia dicta Quirino.

Qui tenet hoc nomen, Romulus antè fuit.
Sive quod hasta Quiris priscis est dicta Sabinis:
(Bellicus à telo venit in astra Deus.)

Sive suo regi nomen posuere Quirites:

Seu quia Romanis junxerat ille Cures.

Nam pater armipotens postquam nova mœnia vidit,
Multaque Romuleâ bella peracta manu;

Juppiter, inquit, habet Romana potentia vires:
Sanguinis officio non eget illa mei.

Redde patri natum: quamvis intercidit alter,

Pro se, próque Remo, qui mihi restat, erit,

Unus erit, quem tu tolles in cærule cæli,

Tu mihi dixisti: sint rata dicta Jovis.

Juppiter annuerat: nutu tremefactus uterque

Est polus: & cæli pondera movit Atlas.

Est locus: antiqui Capræ dixere paludem:

Fortè tuis illic, Romule, jura dabas.

Sol fugit, & removent subeuntia nubila cælum,

Et gravis effusis decidit imber aquis.

Hinc tonat, hinc misis abrumpitur ignibus æther.

Fit fuga: Rex patrius astra petebat equis.

Luctus erat , falsæque patres in crimine cædis,
Hæsissetque animis forsitan illa fides:
Sed Proculus è Longa veniebat Julius Alba:
Lunaque fulgebat: nec facis usus erat.
Cùm subito motu nubes tremuere sinistra.
Rettulit ille gradus : horruerantque comæ.
Pulcher , & humano major , trabeaque decorus
Romulus in media visus adesse via:
Et dixisse simul : Prohibe lugere Quirites;
Ne violent lacrymis numina nostro suis.
Thura ferant, placéntque novum pia turba Quirinum,
Et patrias artes militiamque colant.
Jussit : & in tenues oculis evanuit auras.
Convocat hic populos, jússaque verba refert.
Templa Deo fiunt ; collis quoque dictus ab illo est,
Et referunt certi sacra paterna dies,
Lux quoque cur eadem Stultorum festa vocetur,
Accipe : parva quidem causa , sed apta , subest.
Non habuit doctos tellus antiqua colonos:
Lassabant agiles aspera bella viros.
Plus erat in gladio quàm curvo laudis aratro:
Neglectus domino pauca ferebat ager,
Farra tamen veteres jaciebant , farra metebant,
Primitias Cereri farra resecta dabant.
Usibus admoniti flammis torrenda dederunt.
Multaque peccato damna tulere suo.
Nam modo verrebant nigras pro farre favillas.
Nunc ipsas ignes corripuere casas.
Facta dea est Fornax : læti Fornace coloni
Orant , ut fruges temperet illa suas.
Curio legitimis tunc Fornacalia verbis
Maximus indicit : nec stata sacra facit.

In que foro multa circum pendente tabella

Signatur certa Curia quæque nota.

Stultaque pars populi quæ sit sua Curia nescit:

Sed facit extrema sacra relicta die.

Est honor & tumultis animas placare paternas,
Pârvaque in extinctas munera ferre Pyras.

Parva petunt Manes, pietas pro divite grata est

Munere; non avidos Styx habet ima Deos.

Tegula porrectis satis est velata coronis,

Et sparsæ fruges, pârvaque mica salis:

Inque mero mollita Ceres, violæque solutæ.

Hæc habeat media testa relicta via.

Nec majora veto: sed & his placabilis umbra est,

Adde preces, positis & sua verba focus.

Hunc morem Æneas pietatis idoneus auctor

Attulit in terras, juste Latine, tuas.

Ille patris Genio sollemnia dona ferebat:

Hinc populi ritus edidicere novos.

At quondam, dum longa gerunt pugnacibus armis

Bella: parentales deseruere dies.

Non impunè fuit: nam dicitur omine ab isto

Roma suburbanis incaluisse rogis.

Vix equidem credo: bustis exisse feruntur,

Et tacitæ questi tempore noctis avi.

Pérque vias Urbis latósque ululasse per agros

Deformes animas, vulgus inane, ferunt.

Post ea præteriti tumultis redduntur honores,

Prodigiisque venit funeribúsq;ue modus.

Dum tamen hæc fiunt, viduæ cessate puellæ:

Exspectet puros pinea tæda dies.

Nec tibi, quæ cupidæ matura videbere matris

Comat virgineas hasta recurva comas.

Con-

Conde tuas , Hymenæ , faces , & ab ignibus atris
Aufer , habent alias mœsta sepulcra faces.

Dī quoque templorum foribus celentur opertis:

Thure vacent aræ : sténtque sine igne foci.

Nunc animæ tenues , & corpora functa sepulcris

Errant : nunc posito pascitur umbra cibo.

Nec tamen hoc ultra , quam quot de mense supersunt

Luciferi , quot habent carmina nostra pedes.

Hanc , quia justa ferunt , dixere Feralia lucem,

Ultima placandis Manibus illa dies.

Ecce anus in mediis residens annosa puellis,

Sacra facit Tacitæ ; nec tamen ipsa tacet.

Et digitis tria thura tribus sub limine ponit,

Qua brevis occultum mus sibi fecit iter.

Tunc cantata tenet cum fuso licia plumbo,

Et septem nigras versat in ore fabas.

Quodque pice adstrinxit , quod acu trajecit athena,

Obsutum menæ torret in igne caput.

Vina quoque instillat : vini quodcumque relictum est

Aut ipsa , aut comites , plus tamen ipsa bibit.

Hostiles linguas , inimicæque vinximus ora,

Dicit discedens ; ebriaque exit anus.

Forsitan á nobis , quæ sit Dea Muta , requires.

Disce , per antiquos quæ mihi nota senes.

Juppiter immodico Juturnæ victus amore

Multa tulit tanto non patienda Deo.

Illā modo in silvis inter coryleta jacebat:

Nunc in cognatas desiliebat aquas.

Convocat hic Nymphas, Latum, quodcumque tenebas,

Et jacit in medio talia verba choro:

Invidet ipsa sibi , vitæque quod expedit illi,

Vestra soror , summo concubuisse Deo.

Consulite ambobus : nam quæ mea magna voluptas,
Utilitas vestræ magna sororis erit.

Vos illi in prima fugienti obsistite ripa,
Ne sua flumineâ corpora mergat aqua.

Dixerat : annuerant Nymphæ Tyberinides omnes,
Quæque colunt thalamos , Ilia diva , tuos.

Fortè fuit Nais , Lara nomine : prima sed illi
Dicta bis , antiquum syllaba nomen erat.

Ex vitio positum , sæpè illi dixerat Almo,
Nata , tene linguam : nec tamen illa tenet.

Quæ simul ac tetigit Juturnæ stagna sororis;
Effuge , ait , ripas : dictaque refértque Jovis.

Illâ etiam Junonem adiit : miserâtaque nuptas,
Naida Juturnam vir tuus , inquit , amat.

Juppiter intumuit ; quaque est non usa modestè,
Eripit huic linguam : Mercuriûmque vocat.

Duc hanc ad Manes : locus ille silentibus aptus,
Nympha , sed infernæ Nympha paludis erit.

Jussa Jovis fiunt ; accepit lucus euntes.
Dicitur illa duci tunc placuisse suo.

Vim parat hic , vultu pro verbis illa precatur,
Et frustra muto nititur ore loqui.

Fitque gravis , geminósque parit , qui compita servant,
Et vigilant nostra semper in æde Lares.

Proxima cognati dixere Charistia cari,
Et venit ad socios turba propinqua Deos.

Scilicet à tumulis , & , qui periere , propinquis,
Protinus ad vivos ora referre jubat.

Póstque tot amissos , quidquid de sanguine restat,
Adspicere , & generis dinumerare gradus.

Innocui veniant : procul hinc procul impius esto
Frater , & in partus mater acerba suos,

Cui

Cui pater est vivax, qui matris digerit annos;

Quæ premit invisam socrus iniqua nurum.

Tantalidæ fratres absint, & Iasonis uxor;

Et quæ ruricolis semina tosta dedit.

Et soror, & Progne, Tereüsque duabus iniquus:

Et quicumque suas per scelus auget opes.

Dis generis date thura boni. Concordia fertur

Illa præcipuè mitis adesse die.

Et libate dapes, ut grati pignus amoris

Nutriat incinctos missa patella cibos.

Jamque ubi suadebit placidos nox humida somnos,

Larga precaturi sumite vina manu.

Et, bene nos, bene tu patriæ pater optime Cæsar,

Dicite suffuso per sacra verba mero.

NOX ubi transierit solito celebretur honore,

Separat indicio qui Deus arma suo.

Termine, sive lapis, sive es defossus in agro

Stipes, ab antiquis tu quoque nomen habes.

Te duo diversa domini de parte coronant.

Binaque certa tibi, binaque dona ferunt.

Ara fit: huc ignem curto fert rustica testu

Sumptum de tepidis ipsa colona focis.

Ligna senex minuit; concisaque construit altè,

Et solida ramos figere pugnat humo.

Tum sicco primas irritat cortice flammæ,

Stat puer, & manibus lata canistra tenet.

Inde, ubi ter fruges medios immisit in ignes;

Porrigit incisos filia parva favos.

Vina tenent alii: libantur singula flammis:

Spectant, & linguis candida turba favent,

Spargitur & cæso communis Terminus agno:

Nec queritur, lactans cum sibi porca datur.

Con-

Conveniunt, celebrantque dapes vicinia simplex;
Et cantant laudes, Termine sancte, tuas.
Tu populos, urbésque, & regna ingentia, finis:
Omnis erit sine te litigiosus ager.
Nulla tibi ambitio est, nullo corrumperis auro;
Legitimá servas credita rura fide.
Si tu signasses olim Thyreatida terram;
Corpora non leto missa trecenta forent:
Nec foret Othryades congestis tectus in armis.
O quantum patriæ sanguinis ille dedit!
Quid, nova cum fierent Capitolia? nempe Deorum
Cuncta Jovi cessit turba locúmque dedit.
Terminus (ut memorant veteres) conventus in æde
Restitit: & magno cum Jove templa tenet.
Nunc quoque, se supra nequid nisi sidera cernat,
Exiguum templi tecta foramen habent.
Termine, post illud levitas tibi libera non est.
Qua positus fueris in statione, mane:
Nec tu vicino quidquam concede rogantis;
Ne videre hominen præposuisse Jovi.
Et seu vomeribus, seu tu pulsabere rastris;
Clamato, Meus est hic ager, ille tuus.
Est via, quæ populum Laurentes ducit in agros,
Quondam Dardanio regna petita duci.
Illa lanigeri pecoris tibi, Termine, fibris
Sacra videt fieri sextus ab Urbe lapis.
Gentibus est aliis tellus data limite certo;
Romanæ spatium est Urbis, & Orbis idem.
Nunc mihi dicenda est regis fuga; traxit ab illa
Sextus ab extremo nomina mense dies.
Ultima Tarquinius Romanæ gentis habebat
Regna: vir injustus; fortis ad arma tamen.

Ceperat hic alias , alias everterat urbes,
Et Gabios turpi fecerat arte suos.
Namque trium minimus , proles manifesta Superbi,
In medios hostes nocte silente venit.
Nudarant gladios : Occidite , dixit , inermem:
Hoc cupiunt fratres, Tarquiniúsque pater,
Qui mea crudeli laceravit verberare terga;
(Dicere ut hoc posset , verbera passus erat.)
Luna fuit: spectant juvenem , gladiósque recondunt;
Térgaque deducta veste , notata vident.
Flent quoque ; & ut secum tueatur bella precantur:
Callidus ignaris annuit ille viris.
Jamque potens , miso genitorem appellat amico,
Perdendi Gabios quod sibi monstret iter.
Hortus odoratis suberat cultissimus herbis,
Sectus humum rivo leni sonantis aquæ.
Illic Tarquinius mandata latentia nati
Accipit , & virga lilia summa metit.
Nuntius ut rediit decússaque lilia dixit:
Filius , Agnosco jussa parentis , ait.
Nec mora : principibus cæsis ex urbe Gabina,
Traduntur ducibus mœnia nuda suis.
Ecce (nefas visu) mediis altaribus anguis
Exit , & extinctis ignibus exta rapit.
Consulitur Phœbus ; sors est ita reddita : Matri
Qui dederit primus oscula , victor erit.
Oscula quisque suæ matri properata dederunt,
Non intellecto credula turba Deo.
Brutus erat stulti sapiens imitator , ut esset
Tutus ab insidiis , dire Superbe , tuis.
Ille jacens pronus matri dedit oscula Terræ,
Creditus offenso procubuisse pede.

Cingitur intèrè Romanis Ardea signis;
Et patitur longas obsidione moras.
Dum vacat, & metuunt hostes committerè pugnam:
Luditur in castris: otia miles agit.
Tarquinius juvenis socios dapibusque meroque
Accipit: ex illis rege creatus ait.
Dum nos sollicitos pigro tenet Ardea bello,
Nec sinit ad patrios arma referre Deos;
Ecquid in officio torus est socialis? & ecquid
Conjugibus nostris mutua cura sumus?
Quisque suam laudat: studiis certamina crescunt;
Et fervet multo linguaque corque mero.
Surgit cui dederat clarum Collatia nomen;
Non opus est verbis, credite rebus, ait.
Nox superest: tollamur equis, urbemque petamus;
Dicta placent: frenis impediuntur equi.
Pertulerant dominos. Regalia protinus illi
Tecta petunt: custos in fore nullus erat.
Ecce nurum regis fuis per colla coronis
Inveniunt posito pervigilare mero.
Inde cito passu petitur Lucretia, nebat,
Ante torum calathi, lanaque mollis erant.
Lumen ad exiguum famulae data pensa trahebant:
Inter quas tenui sic ait illa sono:
Mittenda est domino (nunc, nunc properate, puellæ)
Quamprimum nostrâ facta lacerna manu.
Quid tamen auditis? (nam plura audire potestis:)
Quantum de bello dicitur esse super?
Postmodò victa cades: melioribus, Ardea, restas,
Improba; quæ nostros cogis abesse viros.
Sint tantum reduces: sed enim temerarius ille
Est meus; & stricto qualibet ense ruit.

Mens abit, & morior, quoties pugnantis imago
Me subit: & gelidum pectora frigus habet.
Desinit in lacrymis: inceptaque fila remittit,
In gremio vultum deponitque suo.
Hoc ipsum decuit: lacrymæ cecidere pudicæ;
Et facies animo dignaque parque fuit.
Pone metum; venio, conjux ait, illa revixit,
Deque viri collo dulce pendit onus.
Interea juvenis furiales regius ignes
Concipit, & cæco raptus amore furit.
Forma placet, niveusque color, flavique capilli,
Quique aderat nulla factus ab arte decor.
Verba placent, & vox, & quod corrumpere non est:
Quoque minor spes est, hoc magis ille cupit.
Jam dederat cantum lucis prænuntius ales,
Cum referunt juvenes in sua castra pedem.
Carpitur attonitos absentis imagine sensus
Ille: recordanti plura magisque placent.
Sic sedit: sic culta fuit: sic stamina nevit:
Iniectæ collo sic jacuere comæ:
Hos habuit vultus: hæc illi verba fuerunt:
Hic color, hæc facies, hic decor oris erat.
Ut solet à magno fluctus languescere flatu:
Sed tamen à vento, qui fuit, unda tumet:
Sic, quamvis aberat placitæ præsentia formæ,
Quem dederat præsens forma, manebat amor.
Ardet: & injusti stimulis agitatus amoris,
Comparat indigno vimque metumque toro.
Exitus in dubio est: Audebimus ultima, dixit,
Viderit: audentes Forsque Deusque juvat.
Cepimus audendo Gabios quoque, talia fatus
Ense latus cinxit, tergaque pressit equi.

Accipit æratâ juvenem Collatia portas;

Condere jam vultus sole parante suos.

Hostis , ut hospes, init penetralia Collatina:

Comiter excipitur : sanguine junctus erat.

Quantum animis erroris inest ! parat inscia rerum

Infelix epulas hostibus illa suis.

Functus erat dapibus : poscunt sua tempora somnum.

Nox erat : & tota lumina nulla domo.

Surgit , & auratum vagina liberat ensem,

Et venit in thalamos , nupta pudica , tuos.

Utque torum pressit , Ferrum, Lucretia, inecum est,

Natus , ait , Regis, Tarquiniûsque vocor.

Illa nihil : neque enim vocem virésque loquendi,

Aut aliquid toto pectore mentis habet.

Sed tremit , ut quondam stabulis deprehensa relictis,

Parva sub infesto cum jacet agna lupo.

Quid faciat ? pugnet ? vincetur femina pugnâns,

Clamet ? at in dextra , qui veter , ensis erat.

Effugiat ? positis urgentur pectora palmis;

Tunc primum externa pectora tacta manu.

Instat amans hostis , precibus , pretioque, minisque.

Nec prece , nec pretio , nec movet ille minis.

Nil agis : Eripiam , dixit , pro crimine vitam:

Falsus adulterii testis adulter ero.

Interimam famulum , cum quo deprehensa fereris.

Succubuit famæ victa puella metu.

Quid , victor, gaudes ? hæc te victoria perdet.

Heu quanto regnis nox stetit una tuis !

Jamque erat orta dies : passis sedet illa capillis:

Ut solet ad nati mater itura rogam.

Grandævumque patrem fido cum conjuge castris

Evocat : & posita venit uterque mora.

Utque vident habitum ; quæ luctus causa requirunt.

Cui paret exsequias , quôve sit icta malo.

Illa diu reticet , pudibûndaque celat amictu

Ora ; fluunt lacrymæ more perennis aquæ.

Hinc pater , hinc conjux lacrymas solantur , & orant ,

Indicet : & cæco fléntque pavéntque metu.

Ter conata loqui ; ter destitit ; áusaque quarto

Non oculos adeo sustulit illa suos.

Hoc quoque Tarquinio debebimus ? eloquar , inquit ,

Eloquar infelix dedecus ipsa meum.

Quæque potest narrat : restabant ultima ; flevit ,

Et matronales erubere genæ.

Dant veniam genitor factò conjúxque coacto.

Quam , dixit , veniam vos datis , ipsa nego.

Nec mora ; cœlato fixit sua pectora ferro :

Et cadit in patrios sanguinolenta pedes.

Tunc quoque jam moriens , ne non procumbat honestè

Respicit ; hæc etiam cura cadentis erat.

Ecce super corpus communia damna gementes ,

Obliti decoris vírque patérque jacent.

Brutus adest ; tandémque animo sua nomina fallit :

Fíxaque semianimi corpore tela rapit.

Stillantémque tenens generoso sanguine cultrum ,

Edidit impavidos ore minante sonos :

Per tibi ego hunc juro fortem , castúmque cruorem ,

Perque tuos Manes , qui mihi numen erunt ,

Tarquinium profuga pœnas cum stirpe daturum.

Jam satis est virtus dissimulata diu.

Illa jacens ad verba oculos sine lumine movit.

Vísaque concussa dicta probare coma.

Bertur in exsequias animi matrona virilis ;

Et

Et secum lacrymas, invidiamque trahit.
Vulnus inane patet. Brutus clamore Quirites
Concitat, & Regis facta nefanda refert.
Tarquinius cum prole fugit: capit annua Consul
Jura: dies regnis illa suprema fuit.

Fallimur? an veris prænuntia venit hirundo,
Et metuit, ne qua versa recurrat hiems?
Sapè tamen, Progne, nimium properasse querêris;
Virque tuo Tereus frigore lætus erit.

Jamque duæ restant noctes de mense secundo,
Marsque citos junctis curribus urget equos.
Ex vero positum permansit Equiria nomen:
Quæ Deus in campo perspicit ipse suo.

Jure venis, Gradive, locum tua tempora poscunt,
Signatusque tuo nomine mensis adest.
Venimus in portum, libro cum mense peracto,
Naviget hinc alia jam mihi linter aqua.

PUBLII OVIDII

NASONIS

FASTORUM

LIBRI III.

BEllice , depositis clypeo paullisper , & hasta,
Mars , ades , & nitidas casside solve comas,
Forsitan ipse roges , quid sit cum Marte poëta:

A te , qui canitur , nomina mensis habet.

Ipse vides manibus peragi fera bella Minervæ.

Non minus ingenuis artibus illa vacat.

Palladis exemplo ponendæ tempora sume

Cuspidis , invenies & quid inermis agas.

Tunc quoque inermis eras cùm te Romana sacerdos

Cepit ; ut huic Urbi semina magna dares.

Silvia Vestâlis (quid enim vetat inde moveri ?)

Sacra lavaturas manè petebat aquas.

Ventum erat ad molli declivem tramite ripam;

Ponitur è summa fictilis urna coma.

Fessa residit humo , ventósque accepit aperto

Pectore , turbatas restituitque comas.

Dum sedet , umbrosæ salices , volucrésque canoræ

Fecerunt sonos , & leve murmur aquæ.

Blanda quies furtim victis obrepit ocellis:

Et cadit á mento languida facta manus.

Mars videt hanc, visámque cupit, potitúrque cupita:
Et sua divina furta fefellit ope.

Somnus abit, jacet illa gravis: jam scilicèt intra
Viscera Romanæ conditor urbis eras.

+Languida consurgit: nescit cur languida surgat:

Et peragit tales arbore nixa sonos.

Utile sit faustumque, precor, quod imagine somni

Vidimus: an somno clarius illud, eras?

Ignibus Iliacis aderam, cùm lapsa capillis

Decidit ante sacros lanea vitta focos.

Inde duæ pariter (visu mirabile) palmæ

Surgunt: ex illis altera major erat:

Et gravibus ramis totum protexerat orbem,

Contigeratque novâ sidera summa coma.

Ecce meus ferrum patruus molitur in illas.

Terreor admonitu; córque timore micat.

Martia Picus avis gemino pro stipite pugnant,

Et lupa: tuta per hos utraque palma fuit.

Dixerat: & plenam non firmis viribus urnam

Sustulit; implebat, dum sua visa refert.

Interea crescente Remo, crescente Quirino,

Cælesti tumidus pondere venter erat.

Quo minus emeritis exiret cursibus annus,

Restabant nitido jam duo signa Deo.

Silvia fit mater: Vestæ simulacra feruntur

Virgineas oculis opposuisse manus.

Ara deæ certè tremuit, pariente ministra,

Et subiit cineres territa flamma suos.

Hoc ubi cognovit contemptor Amulius æqui:

(Nam raptas fratri victor habebat opes)

Amne jubet mergi geminos; scelus unda refugit.

In sicca pueri destituuntur humo,

Lacte quis infantes nescit crevisse ferino,
Et picum expositis sæpè tulisse cibos?
Non ego te , tantæ nutritrix Laurentia gentis,
Nec taceam vestras , Faustule pauper , opes.
Vester honos veniet , cùm Laurentalia dicam:
Acceptus Geniis illa December habet.
Martia ter senos proles adoleverat annos:
Et suberat flavæ jam nova barba comæ:
Omnibus agricolis , armentorúmque magistris
Iliadæ fratres jura petita dabant.
Sæpè domum veniunt prædonum sanguine læti,
Et redigunt actos in sua rura boves.
Ut genus audierant , animos pater editus auget,
Et pudet in parvis nomen habere casis.
Romuleoque cadit trajectus Amulius ense,
Régnaque longævo restituuntur avo.
Mœnia conduntur : quæ , quamvis parva fuerunt,
Non tamen expedit transiluisse Remo.
Jam , modò quæ fuerant silvæ , pecorúmque recessus,
Urbs erat , æternæ cùm pater Urbis ait:
Arbiter armorum , de cujus sanguine natus
Credor (& ut credar pignora certa dabo :)
A te principium Romano dicimus anno:
Primus de patrio nomine mensis erit.
Vox rata fit : patrioque vocat de nomine mensem.
Dicitur hæc pietas grata fuisse Deo.
Et tamen ante omnes Martem coluere priores.
Hoc dederat studiis bellica turba suis.
Pellada Cecropidæ , Minoïa Creta Dianam,
Vulcanum tellus Hypsipylea colit:
Junonem Sparte , Pelopeïadesque Mycenæ;
Pinigerum Fœuni Mænalis ora caput.

Mars Latiò venerandus erat , quia præsidet armis ;
Arma feræ genti , rémq; decúsque dabant.
Quod si fortè vacas ; peregrinos inspicere Fastos :
Mensis in his etiam nomine Martis erit.
Tertius Albanis , quintus fuit ille Faliscis :
Sextus apud populos , Hernica terra , tuos.
Inter Aricinos , Albánaque tempora constant ,
Fácta que Telegoni mœnia celsa manu.
Quintum Laurentes , bis quintum Æquicolus acér ,
A tribus hunc primum turba Curensis habet.
Et tibi cum proavis , miles Peligne , Sabinis
Convenit : hic genti quartus utrique Deus.
Romulus hos omnes ut vinceret ordine saltem ,
Sanguinis auctori tempora prima dedit.
Nec totidem veteres , quot nunc habuere Kalendas.
Ille minor geminis mensibus annus erat.
Nondum tradiderat victas victoribus artes
Græcia , facundum sed malé forte genus.
Qui bene pugnabat , Romanam noverat artem :
Mittere qui poterat pila , disertus erat.
Quis tunc aut Hyadas , aut , Pleiadas Atlanteas
Senserat , aut geminos esse sub axe polos ?
Esse duas Arctos ? quarum Cynosura petatur
Sidoniis , Helicen Graja carina notet ?
Signaque , quæ longo frater percenseat anno ,
Ire per hæc uno mense sororis equos ?
Libera currebant , non observata per annum
Sidera : constabat sed tamen esse Deos.
Non illi cælo labentia signa tenebant :
Sed sua : quæ magnum perdere crimen erat :
Illa quidem fœno ; sed erat reverentia fœno ,
Quantam nunc aquilas cernis habere tuas.

Pertica suspensos portabat longa maniplos,
Unde manipularis nomina miles habet.
Ergo animi indociles, & adhuc ratione carentes
Mensibus egerunt lustra minora decem.
Annus erat, decimum cum luna repleverat orbem.
Hic numerus magno tunc in honore fuit.
Seu quia tot digiti, per quos numerare solemus;
Seu quia bis quino femina mense parit;
Seu quod adusque decem numero crescente venit;
Principium spatiis sumitur inde novis.
Inde pares centum denos secrevit in orbes
Romulus; Hastatos instituitque decem.
Et totidem princeps, totidem Pilius habebat
Corpora; legitimo quique merebat equo.
Quin etiam partes totidem Tatiensibus ille,
Quosque vocant Ramnes, Luceribusque dedit.
Assuetos igitur numeros servavit in annos;
Hoc luget spatio femina mœsta virum:
Neu dubites, primæ fuerint quin antè Kalendæ
Martis; ad hæc animum signa referre potes.
Laurea flaminibus, quæ toto perstitit anno,
Tollitur: & frondes sunt in honore novæ.
Janua tunc Regis posita viret arbore Phœbi:
Ante tuas itidem, Curia prisca, fores.
Vesta quoque ut folio niteat velata recenti,
Cedit ab Iliacis laurea cana focis.
Adde, quod arcana fieri novus ignis in æde
Dicitur, & vires flamma resecta capit.
Nec mihi parva fides annos hinc isse priores,
Anxa quod hoc cœpta est mense Perenna coli.
Hinc etiam veteres initi memorantur honores
Ad spatium belli, perfide Pœne, tui.

Denique quintus ab hoc fuerat Quintilis : & inde

Incipit , à numero nomina quisquis habet.

Primus oliviferis Romam deductus ab arvis

Pompilius menses sensit abesse duos.

Sive hoc à Samio doctus , qui posse renasci

Nos putat , Egeria sive monente sua.

Sed tamen errabant etiam tunc tempora : donec

Cæsaris in multis hæc quoque cura fuit.

Non hæc ille Deus , tantæque propaginis auctor

Credidit officiis esse minora suis :

Promissumque sibi voluit prænoscere cælum,

Nec Deus ignotas hospes inire domos.

Ille moras Solis , quibus in sua Rgna rediret,

Traditur exactis disposuisse notis.

Is decies senos tercentum & quinque diebus

Junxit , & è pleno tempora quarta die.

Hic anni modus est : in lustrum accedere debet,

Quæ consumatur partibus , una dies.

SI licet occultos monitus audire Deorum

Vatibus : ut certè fama licere putat :

Cùm sis officiis , Gradive , virilibus aptus :

Dic mihi , matronæ cur tua festa colant ?

Sic ego : sic posita dixit mihi casside Mavors :

(Sed tamen in dextra missilis hasta fuit.)

Nunc primum studiis pacis , Deus utilis armis,

Advocor : & gressus in nova castra fero.

Nec piget incepti ; juvat hac quoque parte morari :

Hoc solam ne se posse Minerva putet.

Disce , Latinorum vates operosæ dierum

Quod petis : & memori pectore dicta nota.

Parva fuit ; si prima velis elementa referre,

Roma : sed in parva spes tamen hujus erat.

Moenia jam stabant populis angusta futuris
Credita, sed turbæ tunc nimis ampla suæ.
Quæ fuerit nostri si quæris regia nati;
Adspice de canna straminibûsque domum.
In stipula placidi capiebat munera somni;
Et tamen ex illo venit in astra toro.
Jámque loco majus nomen Romanus habebat;
Nec conjux illi, nec socer ullus erat.
Spernebat generos inopes vicinia dives:
Et malè credebar sanguinis auctor ego.
In stabulis habitasse, & oves pavisse, nocebat,
Jugéraque inculti pauca tenere soli.
Cum pare quæque suo coeunt volucrèsque feræque,
Atque aliquam, de qua procreet, anguis habet.
Externis dantur connubia gentibus; at, quæ
Romano vellet nubere, nulla fuit.
Indolui; patriámque dedi tibi, Romule, mentem.
Tolle preces, dixi; quod petis, arma dabunt.
Festa para Conso: Consus tibi cetera dicet,
Illo festa die dum sua sacra canes.
Intumuerè Cures, & quos dolor attigit idem.
Tunc primum generis intulit arma socer.
Jamque ferè raptæ matrum quoque nomen habebant,
Trácta que erant longa bella propinqua mora.
Conveniunt nuptæ dictam Junonis in ædem:
Quas inter mea sic est nurus ausa loqui:
O pariter raptæ: quoniam hoc commune tenemus,
Non ultra lente possumus esse piæ.
Stant acies: sed utra Di sint pro parte rogandi:
Eligite: hinc conjux, hinc pater arma tener.
Quærendum est, viduæ fieri malimus, an orbæ:
Consilium vobis forte piúmque dabo.

Consilium dederat; parent: crinésque resolvunt;
Mœsta:que funerea corpora veste tegunt.
Jam steterant acies ferro mortique paratæ:
Jam lituus pugnæ signa daturus erat;
Cum raptæ veniunt inter patrésque virósque;
Inque sinu natos pignora cara tenent.
Ut medium campi scissis tetigere capillis;
In terram posito procubuerè genu.
Et, quasi sentirent, blando clamore nepotes
Tendebant ad avos brachia parva suos.
Qui poterat, clamabat avum tunc denique visum:
Et qui vix poterat, posse coactus erat.
Tela viris animique cadunt: gladiis:que remotis,
Dant soceri generis, accipiuntque manus.
Laudatásque tenent natas, scutóque nepotem
Fert avus: hic scutis dulcior usus erat.
Inde diem, primásque meas celebrare Kalendas
Oebaliæ matres non leve munus habent.
Aut quia committi strictis mucronibus ausæ
Finierant lacrymis Martia bella suis:
Vel quod erat de me feliciter Ilia mater;
Ritè colunt matres sacra, diémque meum.
Quid? quod hiems adoperta gelu tunc denique cedit;
Et pereunt victæ Sole repente nives.
Arboribus redeunt detonsæ frigore frondes,
Vivídaque in gravido palmite gemma tumet.
Quæque diu latuit, nunc qua se tollat in auras,
Fertilis occultas invenit herba vias.
Nunc fœcundus ager; pecoris nunc hora creandi:
Nunc avis in ramo tecta larémque parat.
Tempora jure colunt Latix fœcunda parentes:
Quarum militiam vótaque partus habet.

Adde,

Adde , quod excubias ubi Rex Romanus agebat,
Qua nunc Esquilias nomina collis habet;
Illic à nuribus Junoni templa Latinis
Hæc sunt , si memini , publica facta die.
Quid moror , & variis onero tua pectora causis?
Eminet ante oculos quod petis ecce tuos.
Mater amat nuptas : matrum me turba frequentat.
Hæc Vos præcipuè tam pia causa decet.
Ferte Deæ flores ; gaudet florentibus herbis
Hæc Dea : de tenero cingite flore caput.
Dicite , tu nobis lucem , Lucina , dedisti;
Dicite , tu voto parturientis ades.
Siqua tamen gravida est , resoluta crine , precetur,
Ut solvat partus molliter illa suos.
Quis mihi nunc dicet , quare cælestia Martis
Arma ferant Salii , Mamuriùmque canant?
Nympha , mone , nemori stagnoque operata Dianæ:
Nympha , Numæ conjux , ad tua festa veni.
Vallis Aricinæ silva præcinctus opaca
Est lacus , antiqua religione sacer.
Hic latet Hippolytus loris direptus equorum:
Unde nemus nullis illud aditur equis.
Licia dependent longas velantia sepes,
Et posita est meritæ multa tabella Deæ.
Sæpè potens voti frontem redimita coronis
Femina lucentes portat ab Urbe faces.
Regna tenent fortèsque in manu , pedibúsque fugaces,
Et perit exemplo postmodò quisque suo.
Defluit incerto lapidosus murmure rivus:
Sæpè , sed exiguis haustibus , inde bibi.
Egeria est , quæ præbet aquas , Dea grata Camoenis:
Illa Numæ conjux consiliùmque fuit.

Principio nimium promptos ad bella Quirites

Molliri placuit jure , Deūmque metu.

Inde datæ leges , ne fortior omnia posset:

Cœptaque sunt purè tradita sacra coli.

Exiit feritas , armisque potentius æquum est;

Et cum cive pudet conseruisse manus.

Atque aliquis modo trux visa jam vertitur ara,

Vinaque dat tepidis farraque falsa focis.

Ecce Deūm genitor rutilas per nubila flammæ

Spargit , & effusis æthera siccant aquis.

Non alias missi cecidere frequentius ignes.

Rex pavet ; & vulgi pectora terror habet.

Cui Dea : Ne nimium terrere ; piabile fulmen

Est , ait : & sævi flectitur ira Jovis.

Sed poterunt ritum Picus Faunusque piandi

Tradere : Romani numen uterque soli.

Nec sine vi tradent , adhibe tu vincula captis,

Atque ita , qua possint , erudit arte , capi.

Lucus Aventino suberat niger ilicis umbra,

Quo possis viso dicere , numen inest.

In medio gramen , muscòque adoperta virenti

Manabat saxo vena perennis aquæ.

Inde ferè soli Faunus Picusque bibebant.

Huc venit , & Fonti Rex Numa mactat ovem,

Plenaque odorati Dīs ponit pocula Bacchi,

Cūmque suis antro conditus ipse latet.

Ad solitos veniunt silvestria numina fontes;

Et relevant multo pectora sicca mero.

Vina quies sequitur : gelido Numa prodit ab antro.

Vinclaque sopitas addit in arcta manus.

Somnus ut abscessit , pugnando vincula tentant.

Rumpere : pugnantes fortius illa tenent.

Tunc

Tunc Numa : Dî nemorum, factis ignoscite nostris,
Si scellus ingenio scitis abesse meo:

Quoque modo possit, fulmen, monstrate, piari:
Sic Numa : Sic quatiens cornua Faunus ait.

Magna petis : nec quæ monitu tibi discere nostro
Fas sit, habent fines numina nostra suos.

Dî sumus agrestes, & qui dominemur in altis
Montibus; arbitrium est in sua tecta Jovi.

Hunc tu non poteris per te deducere cælo:

At poteris nostra forsitan usus ope.

Dixerat hæc Faunus : par est sententia Pici,
Deme tamen nobis vincula, Picus ait.

Juppiter huc veniet valida perductus ab arte:
Nubila promissi Styx mihi testis erit.

Emissi laqueis quid agant, quæ carmina dicant;
Quaque trahant superis sedibus arte Jovem;

Scire nefas homini est: nobis concessa canentur,
Quæque pio dici vatis ab ore licet.

Elicium cælo te, Juppiter : unde minores

Nunc quoque te celebrant, Eliciumque vocant.

Constat Aventinæ tremuisse cacumina silvæ;

Terraque subsedit pondere pressa Jovis.

Corda micant Regis : totóque è corpore sanguis
Fugit ; & hirsutæ diriguere comæ.

Ut rediit animus ; Da certa piamina, di xi,

Fulminis, aliorum Rexque patérque Deûm:

Si tua contigimus manibus donaria puris:

Hoc quoque quod petitur, si pia lingua rogat.

Annuit oranti : sed verum ambage remota

Abdidit, & dubio terruit ore virum.

Cæde caput, dixit. Cui Rex, Parebimus, inquit:

Cadenda est hortis eruta cepa meis.

Addidit hic, Hominis summos, ait ille, capillos.

Postulat hic animam : cui Numa, Piscis, ait.

Risit : & His, inquit, facito mea tela procures,
O vir colloquio non abigende meo.

Sed tibi, protulerit cum totum crastinus orbem
Cynthiaus, imperii pignora certa dabo.

Dixit : & ingenti tonitru super æthera motum
Fertur : adorantem destituitque Numam.

Ille redit lætus, memoratque Quiritibus acta.
Tarda venit dictis difficilisque fides.

At certè credetis, ait, si verba sequatur

Exitus : en, audi crastina, quisquis ades.

Protulerit terris cum totum Cynthiaus orbem,
Juppiter imperii pignora certa dabit.

Discedunt dubii, promissaque tarda videntur;
Dependetque fides à veniente die.

Mollis erat tellus rorata mane pruina;

Ante sui populus limina Regis adest.

Prodit, & in solio medius consedit acerno.

Innumeri circa stantque silentque viri.

Ortu erat summo tantummodo margine Phoebus:

Sollicitæ mentes spæque metûque pavent.

Constitit, atque caput niveo velatus amictu,

Jam bene Dis notas sustulit ille manus.

Atque ita, Tempus adest promissi muneris, inquit:

Pollicitam dictis, Juppiter, adde fidem.

Dum loquitur, totum jam Sol emoverat orbem,

Et gravis æthereo venit ab axe fragor.

Ter tonuit sine nube Deus, tria fulgura misit:

Credite dicenti : mira, sed acta loquor.

A media cælum regione dehiscere cœpit:

Submisere oculos cum duce turba suo.

Ecce levi scutum versatum leniter aura

Decidit, à populo clamor ad astra venit.

Tollit humo munus cæsa prius ille juvenca,

Quæ dederat nulli colla premenda iugo.

Idquæ ancile vocat, quod ab omni parte recisum est,

Quaque notes oculis, angulus omnis abest.

Tunc memor, imperiï sortem consistere in illo,

Consilium multæ calliditatis init.

Plura jubet fieri simili cælata figura;

Error ut ante oculos insidiantis eat.

Mamurius, moruin, fabræne exactior artis,

Difficile est ulli dicere, clausit opus.

Cui Numa munificus, Facti pete præmia, dixit:

Si mea nota fides; irrita nulla petes.

Jam dederat Saliis (à saltu nomina ducta)

Armaque, & ad certos verba canenda modos.

Tum sic Mamurius, Merces mihi gloria detur;

Nominaque extremo carmine nostra sonent.

Inde sacerdotes operi promissa vetusto

Præmia persolvunt, Mamuriûmque vocant.

Nubere siqua voles, quamvis properabitis ambo,

Differ: habent parvæ commoda magna moræ.

Arma movent pugnam; pugna ex aliena maritis;

Condita cûm fuerint, aptius nomen erit.

His etiam conjux apicati cincta Dialis

Lucibus impexas debet habere comas.

Tertia nox demissa suos ubi moverit ignes;

Conditus è geminis piscibus alter erit.

Nam duo sunt; Austris hic est, Aquilonibus ille

Proximus; à vento nomen uterque tenet.

CUM croceis rorare genis Tithonia conjux

Cœperit, & quintæ tempora lucis ager

Sive

Sive est Arctophylax, sive est piger ille Bootes;

Mergetur, visus effugietque tuos.

At non effugiet Vindemitor: hoc quoque causam

Unde trahat sidus parva docere mora est.

Ampelon intonsum Satyro nymphæque creatum

Fertur in Ismariis Bacchus amasse jugis.

Tradidit huic vitem pendentem frondibus ulmis

Quæ nunc de pueri nomine nomen habet.

Dum legit in ramo pictas temerarius uvas,

Decidit; amissum Liber in astra tulit.

Sextus ubi è terra clivosum scandet Olympum

Phœbus, & alatis æthera carpet equis;

Quisquis ades, castaque colis penetralia Vestæ;

Gratare; iliacis thûraque pone focis.

Cæsaris innumeris, quos maluit ille mereri,

Accessit titulis pontificalis honor.

Ignibus æternis æterni numina præsumt

Cæsaris: imperii pignora juncta vides,

De veteris Trojæ dignissima præda favilla,

Qua gravis Æneas tutus ab hoste fuit.

Ortus ab Ænea tangit cognata sacerdos

Numina; cognatum, Vesta, tuere caput.

Quos sancta fovet ille manu, bene vivitis ignes;

Vivite inextincti flammaque duxque precor.

UNA nota est Martis Nonis: sacrata quod illis

Templa putant lucos Vejovis ante duos.

Romulus ut saxo lucum circumdedit alto;

Quilibet huc, dixit, confuge: tutus eris.

O quàm de tenui Romanus origine crevit!

Turba vetus quàm non invidiosa fuit!

Ne tamen ignaro novitas tibi nominis obstat;

Disce quis iste Deus, curve vocetur ita.

Juppiter est juvenis : *juveniles aspice vultus.*

Aspice deinde : manu fulmina nulla tenet.

Fulmina post ausos cælum affectare Gigantes

Sumpta Jovi : primo tempore inermis erat.

Ignibus Ossa novis , & Pelion altius Ossa

Arsit , & in solida fixus Olympus humo.

Stat quoque capta simul : Nymphæ pavisse feruntur

Cretides ; infanti lac dedit illa Jovi.

Nunc vocor ad nomen. Vegrandia farra coloni,

Quæ malè creverunt , vésaque parva vocant.

Vis ea si verbi est , cur non ego Vejovis ædem,

Ædem non magni suspicer esse Jovis?

Jámque ubi cœruleum vallabunt sidera cælum;

Suscipe : Gorgonei colla videbis equi.

Creditur hic cæsæ grávida cervice Medusæ

Sanguine respersis prosiluisse comis.

Huic supra nubes & subter sidera lapso,

Cælum pro terra , pro pede penna fuit.

Jámque indignanti nova frena receperat ore,

Cùm levis Aonias ungula fodit aquas.

Nunc fruitur cœlo , quod pennis antè petebat:

Et nitidus stellis quinque decémque micat.

PRotinus adspicies venienti nocte Coronam

Gnossida. Theseo crimine facta Dea est.

Jam bene perjuro mutarat conjuge Bacchum,

Quæ dedit ingrato filia regenda viro.

Sorte tori gaudens , Quid flebam rustica , dixit?

Utiliter nobis perfidus ille fuit.

130 Interea Liber depexis crinibus Indos

Vincit , & Eoo dives ab orbe redit.

Inter captivas facie præstante puellas

Grata nimis Baccho filia regis erat.

Flebat

Flebat amans conjux , spatiâtaque litore curvo

Edidit incultis talia verba comis:

En iterum fluctus similes audite querelas:

En iterum lacrymas accipe , arena , meas.

Dicebam (memini) perjure , & perfide Theseu.

Ille abiit , éadem crimina Bacchus habet,

Nunc quoque nulla viro , clamabo , femina credat.

Nomine mutato causa relata mea est.

O utinam mea sors , qua primum cœperat , isset,

Jâmque ego præsentî tempore nulla forem!

Quid me in desertis perituram , Liber , arenis

Servabas ? potui dedoluisse semel.

Bacche levis , leviôrque tuis , quæ tempora cingunt,

Frondebis , in lacrymas , cognite Bacche , meas;

Ausus es ante oculos adducta pellice nostros

Tam bene compositum sollicitare torum?

Heu ! ubi pacta fides ? ubi , quæ jurare solebas?

(Me miseram , quoties hæc ego verba loquor !)

Thesea culpabas , fallacémque ipse vocabas:

Judicio peccas turpius ipse tuo.

Nesciat hoc quisquam , tacitísque doloribus urar:

Ne toties falli digna fuisse puter.

Præcipuè cupiam celari Thesea : ne te

Consortem culpæ gaudeat esse suæ.

At , puto , præposita est fuscæ mihi candida pellex.

Eveniat nostris hostibus ille color.

Quid tamen hoc refert , vitio tibi gratior ipso est?

Quid facis ? amplexus inquinat illa tuos,

Bacche , fidem præsta ; nec præfer amoribus ullam

Conjugis assuetæ semper amare virum.

Ceperunt matrem formosi cornua tauri:

Me tua : sed lædit ille pudendus amor.

Ne noceat quod amo : nec enim tibi, Bacche, nocebat.

Quod flammās nobis fassus es ipse tuas.

Nec quod nos uris, mirum facis : ortus in igne

Diceris, & patria raptus ab igne manu.

Illa ego sum, cui tu solitus promittere cælum.

Hei mihi, pro cælo qualia dona fero !

Dixerat : audierat jam dudum verba querentis

Liber, ut à tergo fortè secutus erat.

Occupat amplexu, lacrymāsque per oscula siccatur,

Et, pariter cæli summa petamus, ait.

Tu mihi juncta toro, mihi juncta vocabula sumes :

Jam tibi mutatae Libera nomen erit.

Sintque tuæ tecum faciam monumenta coronæ,

Vulcanus Veneri quam dedit : Illa tibi.

Dicta facit : gemmāsque novem transformat in ignes.

Aurea per stellas nunc micat illa novem.

SEX ubi sustulerit, totidémque emisit orbes,

Purpureum rapido qui vehit axem diem;

Altera gramineo spectabis Equiria campo,

Quem Tyberis curvis in latus urget aquis.

Qui tamen ejecta si forte tenebitur unda;

Cœlius accipiet pulverulentus equos.

IDibus est Annæ festum geniale Perennæ,

Haud procul à ripis, advena Tybri, tuis.

Plebs venit, ac virides passim disjecta per herbas

Potatur, & accumbit cum pare quisque sua.

Sub Jove pars durat : pauci tentoria ponunt :

Sunt, quibus è ramis frondea facta casa est.

Pars ibi pro rigidis calamos statuere columnis :

Desuper extensas imposuere togas.

Sole tamen vinôque calent : annosque precantur,

Quot sumant cyathos ; ad numerumque bibunt.

Inve-

Invenies illic , qui Nestoris ebibat annos:

Quæ sit per calices facta Sybilla suos.

Illic & cantant , quid didicere theatris,

Et jactant faciles ad sua verba manus:

Et ducunt posito duras cratera choreas,

Cúltaque diffusis saltat amica comis.

Cúm redeunt , titubant , & sunt spectacula vulgi:

Et fortunatos obvia turba vocat.

Occurri nuper (visa est mihi digna relatu)

Pompa : senem potum pota trahebat anus.

Quæ tamen hæc Dea sit , quoniam rumoribus errat:

Fabula proposito nulla tacenda meo.

Arserat Æneæ Dido miserabilis igne:

Arserat extructis in sua fata rogis.

Compositúsque cinis , tumulique in marmore carmen

Hoc breve , quod moriens ipsa reliquit , erat:

Præbuit Æneas & causam mortis & ense:

Ipsa sua Dido concidit usa manu.

Protinus invadunt Numidæ sine vindice regnum:

Et potitur capta Maurus Iarba domo:

Seque memor spretum, Talamistamen, inquit, Elisæ,

En ego , quem toties reppulit illa , fruor.

Diffugiunt Tyrii quo quemque agit error , ut olim

Amisso dubiæ rege vagantur apes.

Tertia nudatas acceperat area messes,

Inque cavos ierant tertia musta lacus;

Pellitur Anna domo : lacrymansque sororia linquit

Mœnia ; germanæ justa dat antè suæ.

Mixta bibunt molles lacrymis unguenta favillæ;

Vertice libatas accipiuntque comas.

Terque vale dixit : cineres ter ad ora relatos

Pressit ; & est illis visa subesse soror.

Naſta ratem comitésque fugæ, pede labitur æquo,
Mœnia respiciens, dulce ſororis opus.
Fertilis eſt Melite ſterili vicina Coſyræ
Insula, quam Libyci verberat unda freti.
Hanc petit hoſpitio regis conſiſa vetuſto.
Hoſpes opum dives Rex ibi Battus erat.
Qui poſtquam didicit caſus utriusque ſororiſſe
Hæc, inquit, tellus, quantulacumque, tua eſt.
Et tamen hoſpitii ſervaret ad ultima munuſſe
Sed timuit magnas Pygmalioniſ opes.
Signa recenſebat biſ Sol ſua; tertiuſ ibat
Annus: & exſilio terra paranda nova eſt.
Frater adeſt, bellôque petit. Rex arma peroruſſe,
Noſ ſumus imbelles, tu fuge ſoſpeſ, ait.
Juſſa fugit, ventôque ratem committit, & undiſſe:
Aſperior quoviſ æquore frater erat.
Eſt prope piſcoſoſ lapidoſi Crathidiſ amneſſe
Parvuſ ager: Cameren incolæ turba vocat.
Illuc curſuſ erat, nec longiuſ abſuit inde,
Quâm quantum novieſ mittere funda poteſt.
Vela cadunt primò, & dubia librantur ab aura.
Findite remigio, navita dixit, aquaſ.
Dùmque parant torto ſubducere carbasa lino,
Percutitur rapido puppiſ adunca Noto:
Inque patenſ æquor, fruſtra pugnante magiſtro,
Fertur, & ex oculiſ viſa reſugit humuſ.
Aſſiliunt fluctuſ, imoque á gurgite pontuſ
Vertitur, & canaſ alveuſ haurit aquaſ.
Vincitur aſ vento: nec jam moderator hábeniſ
Utitur: at votiſ iſ quoque poſcit opem.
Jaſtatur tumidaſ exſul Phœniſſa per undaſ,
Humidaque oppoſita lumina veſte tegit.

Tunc

Tunc primùm Dido felix est dicta sorori,

Et quæcunque aliquam corpore pressit humum.

Dicitur ad Laurens ingenti flamine litus

Puppis : & expositis omaibus , hausta perit.

Jam pius Æneas regno natâque Latini

Auctus erat : populos miscuerâtque duos.

Litore dotali solo comitatus Achate

Secretum nudo dum pede carpit iter:

Adspicit errantem : nec credere sustinet , Annam

Esse (quid in Latios illa veniret agros ?)

Dum secum Æneas : Anna est , exclamat Achates:

Ad nomen vultus sustulit illa suos.

Heu ! fugiat ? quid agat ? quos terræ quærat hiatus ?

Ante oculos miseræ fata sororis erant.

Sensit , & alloquitur trepidam Cythereïus heros:

Flet tamen admonitu mortis , Elisa , tuæ.

Anna per hanc juro , quam quondam audire solebas

Tellurem fato prosperiore dari;

Pèrque Deos comites , hac nuper sede locatos:

Sæpè meas illos increpuisse moras.

Nec timui de morte tamen : metus abfuit iste.

Hei mihi ! credibili fortior illa fuit.

Ne refer ; aspexi non illo pectore digna

Vulnera , Tartareas ausus adire domos.

At tu seu ratio te nostris appulit oris,

Sive Deus ; regni commoda carpe mei.

Multa tibi memores , nil non debemus Elisæ:

Nomine grata tuo , grata sororis eris.

Talia dicenti (neque enim spes altera restat)

Credidit : errores exposuitque suos.

Utque domum intravit Tyrios induta paratus;

Incipit Æneas : cetera turba silet.

Hanc tibi cur tradam pia causa, Lavinia conjux,
Ex mihi : consumpsi naufragus hujus opes.
Orta Tyro est : regnum Libyca possedit in ora:
Quam, precor, ut caræ more sororis ames,
Omnia promittit, salsúmque Lavinia vulnus
Mente premit tacita, dissimulátque metus.
Dónaque cùm videat præter sua lumina mitti
Multa palam; mitti clam quoque multa putat:
Non habet exactum quid agat; furialiter odit,
Et parat insidias, & cupit ulta mori.
Nox erat: ante torum visa est astare sororis
Squallenti Dido sanguinolenta coma.
Effuge, ne dubita, mœstum, soror, effuge tectum.
Sub verbum querulas impulit aura fores.
Exsilit: & velox humili super arva fenestra
Se jacit; audacem fecerat ipse timor.
Cumque metu rapitur, tunica velata recincta
Currit, ut auditis territa dama lupis.
Corniger hanc tumidis rapuisse Numicius undis
Creditor, & stagnis occuluisse suis.
Sidonis intereá magno clamore per agros
Quæritur: apparent signa notæque pedum.
Ventum erat ad ripas: inerant vestigia ripis.
Sustinuit tacitas conscius amnis aquas.
Ipsa loqui visa est, Placidi sum Nympha Numici.
Anne perenne latens, Anna Perenna vocor.
Protinus erratis læti vescuntur in agris,
Et celebrant largo séque diémque mero. (num:
Sunt quibus hæc Luna est, quia mensibus impleat an-
Pars Themis, Inachiam pars putat esse bovem.
Invenies, qui te Nymphen Atlantida dicant:
Téque Jovi primos, Anna, dedisse cibos.

Hæc quoque quam referam, nostras pervenit ad aures
Fama : nec à vera dissidet illa fide.
Plebs vetus , & nullis etiam nunc tuta tribunis,
Fugit : & in sacri vertice montis erat.
Jam quoque , quem secum tulerant , defecerat illis
Victus , & humanis usibus apta Ceres.
Orta suburbanis quædam fuit Anna Bovillis
Pauper , sed multæ sedullitatis , anus.
Illa , levi mitra canos incincta capillos,
Fingebat tremula rustica liba manu.
Atque ita per populum fumantia manè solebat
Dividere : hæc populo copia grata fuit.
Pace domi facta , signum posuere perenne:
Quod sibi defectis illa ferebat opem.
Nunc mihi , cur cantent, superest, obscœna, puellæ,
Dicere : nam coeunt, cœtaque probra canunt.
Nuper erat Dea facta , venit Gradivus ad Annam:
Et cum seducta talia verba facit.
Mense meo coleris : junxi mea tempora tecum:
Pendet ab officio spes mihi magna tuo.
Armifer armiferæ correptus amore Minervæ
Uror : & hoc longo tempore vulnus alo.
Effice , Dî studio similes coeamus in unum:
Conveniunt partes hæ tibi , comis anus.
Dixerat : illa Deum promisso ludit inani,
Et stultam dubiâ spem trahit usque mora.
Sæpius instanti ; Mandata peregrimus , inquit:
Evieta est precibus : vix dedit illa manus.
Credit amans , thalamòsque parat ; deducitur illuc
Anna tegens vultus , ut nova nupta , suos.
Oscula sumpturus subitò Mars adspicit Annam.
Nunc pudor elusum , subit ira Deum.

Ludis amatorem caræ , nova diva , Minervæ ;

Nec res hac Veneri gratior ulla fuit.

Inde joci veteres obscoënaque verba canuntur :

Et juvat hanc magno verba dedisse Deo.

Præteriturus eram gladios in principe fixos ;

Cùm sic á castis Vesta locuta focis :

Ne dubita meminisse : meus fuit ille sacerdos.

Sacrilegæ telis me petiere manus.

Ipsa virum rapui , simulácraque nuda reliqui.

Quæ cecidit ferro , Cæsaris umbra fuit.

Ille quidem cælo positus Jovis atria vidit ;

Et tenet in magno templa dicata foro.

At quicunque nefas ausi , prohibente Deorum

Numine , polluerant pontificale caput :

Morte jacent merita ; testes estote Philippi ,

Et quorum sparsis ossibus albet humus.

Hoc opus , hæc pietas ; hæc prima elementa fuerunt

Cæsaris ; ulcisci justa per arma patrem.

POstera cùm teneras Aurora refecerit herbas ;

Scorpius à prima parte videndus erit.

Tertia post Idus lux est celeberrima Baccho.

Bacche , fave vati , dum tua festa cano ,

Nec referam Semelem ; ad quam nisi fulmina secum

Juppiter afferret , parvus inermis eras :

Nec , puer ut posses maturo tempore nasci ,

Expletum patrio corpore matris onus.

Sithonas & Scythicos longum est narrare triumphos ,

Et domitas gentes thurifer Inde tuas.

Tu quoque Thebanæ mala præda tacebere matris :

Inque tuum furiis acte Lycurge genu.

Ecce libet subitos pisces , Tyrrhænaque monstra

Dicere , sed non est carminis hujus opus.

Carminis hujus opus , causas exponere ; quare

Vilis anus populos ad sua liba vocet.

Ante tuos ortus aræ sine honore fuerunt,

14

Liber , & in gelidis herba reperta focis.

Te memorant Gange , totòque Oriente subactò,

Primitias magno seposuisse Jovi.

Cinnama tu primus captivaque thura dedisti,

Dèque triumphato viscera tosta bove.

Nomine ab auctoris ducunt Libamina nomen,

Libaque : quod sanctis pars datur inde focis.

Liba Deo fiunt : succis quia dulcibus idem

Gaudet , & à Baccho mella reperta ferunt.

Ibat arenoso Satyris comitatus ab Hebro:

(Non habet ingratos fabula nostra jocos)

Jàmque erat ad Rodopen, Pangæaque florida ventum;

Æriferæ comitum cum crepuere manus.

Ecce novæ coeunt volucres tinnitibus actæ,

Quòsque movent sonitus æra , sequuntur apes.

Colligit errantes , & in arbore claudit inani

Liber : & inventi præmia mellis habet.

Ut Satyri lævisque senex tetigere saporem;

Quærebant flavos per nemus omne favos.

Audit in exesa stridorem examinis ulmo:

Aspicit & ceras , dissimulatque senex.

Utque piger pandi tergo residebat aselli;

14

Applicat hunc ulmo corticibusque caviss.

Constitit ipse super ramoso stipite nixus:

Atque avidè trunco condita mella petit.

Millia crabronum coeunt , & vertice nudo

Spicula defigunt , óraque prima notant.

Ille cadit præceps , & calce feritur aselli:

Inclamatque suos , auxiliùmque rogat.

Concurrunt Satyri , turgentiaque ora parens
Rident ; percusso *claudicat ille genu.*
Ridet & ipse Deus : limùmque inducere monstat.
Hic paret monitis , & linit ora luto.
Melle pater fruitur ; libòque infusa calenti
Jure repertori splendida mella damus.
Femina cur præsit , non est rationis operta ;
Femineos thyrsos concitat ille choros.
Cur anus hoc faciat , quæris ? vinosior ætas
Hæc est , & gravidæ munera vitis amat.
Cur hedera cincta est ? hedera est gratissima Baccho.
Hoc quoque cur ita sit dicere nulla mora est.
Nysiadas Nymphas , puerum quærente noverca,
Hanc frondem cunis apposuisse ferunt.
Restat ut inveniam , quare toga libera detur
Lucigeri pueris , candide Bacche , tua.
Sive , quod ipse puer semper , juvenisque videris ;
Et media est ætas inter utrumque tibi :
Seu quia tu pater es : patres sua pignora natos
Commendat curæ numinibusque tuis.
Sive , quod es Liber , vestis quoque libera per te
Sumitur , & vitæ liberioris iter.
An quia , cùm colerent prisci studiosius agros,
Et faceret patrio rure senator opus,
Et caperet fasces à curvo consul aratro,
Nec crimen duras esset habere manus ;
Rusticus ad ludos populus veniebat in urbem ;
Sed Dîs , non studiis , ille dabatur honos.
Luce sua ludos uvæ commentor habebat.
Quos cum tædifera nunc habet ille Dea.
Ergo ut tironum celebrare frequentia possit
Visa dies dandæ non aliena togæ.

Mite caput , pater , huc , placâtaque cornua vertas,
Et des ingenio vela secunda meo.
Itur ad Argeos (qui sint , sua pagina dicet)
Hac , si commemini , præteritâque die.
Stella Lycaoniam vergit declivis ad Arcton,
Milvius , hæc illa nocte videnda venit.
Quid dederit volucris , si vis cognoscere , cælum:
Saturnus regnis à Jove pulsus erat.
Concitat iratus validos Titanas in arina;
Quæque fuit fatis debita poscit opem.
Matre satus Terra , monstrum mirabile , taurus
Parte sui serpens posteriore fuit.
Hunc triplici muro lucis incluserat atris
Parcarum monitu Styx violenta trium.
Viscera qui tauri flammis adolenda dedisset,
Sors erat , æternos vincere posse Deos.
Immolat hunc Briareus facta ex adamante secuti;
Et jam jam flammis exta daturus erat:
Juppiter alitibus rapere imperat ; attulit illi
Milvius , & meritis venit in astra suis.
UNA dies media est : & fiunt sacra Minervæ,
Nominaque à junctis quinque diebus habent.
Sanguine prima vacat , nec fas concurrere ferro.
Causa , quòd est illa nata Minerva die.
Altera , rèsque super rasa celebrantur arena:
Ensibus exsertis bellica læta Dea est.
Pallada nunc pueri teneræque orate puellæ.
Qui bene placarit Pallada , doctus erit.
Pallade placata , lanam mollire puellæ
Discant , & plenam exonerare colos.
Illa etiam stantes radio percurrere telas
Erudit , & rarum pectine densat opus.

Hanc

Hæc cole , qui maculas læsis de vestibus aufers:

Hanc cole , velleribus quisquis ahena paras.

Nec quisquam invita faciet bene vincula plantæ

Pallade ; sit Tychio dictior ille licet,

Et licet antiquo manibus collatus Epeo

Sit Prior ; irata Pallade , mancus erit.

Vos quoque , Phoebea morbos qui peillitis arte,

Munera de vestris pauca referte Deæ.

Nec vos turba feri sensu fraudata magistri

Spernite ; discipulos attrahit illa novos.

Quique moves cælum , tabulamque coloribus uris,

Quique facis docta mollia saxa manu.

Mille Dea est operum : certe Dea carminis illa est.

Si Mereor , studiis adsit amica meis.

Cælius ex alto qua mons descendit in æquum,

Hic ubi non plana est , sed prope plana via,

Parva licet videas captæ delubra Minervæ,

Quæ Dea natali cœpit habere suo.

Nominis in dubio causa est , capitale vocamus

Ingenium sollers : ingeniosa Dea est.

An , quia de capitis fertur sine matre paterni

Vertice cum clypeo prosiluisse suo?

An : quia perdomitis ad nos captiva Faliscis

Venit : & hoc signo littera prima docet?

An , quod habet legem , capitis quæ pendere poenas

Ex illo jubeat furta recepta loco?

A quacumque trahis ratione vocabula Pallas,

Pro ducibus nostris ægida semper habe.

Summa dies é quinque tubas lustrare canoras

Admonet , & forti sacrificare Deæ.

Nunc potes ad solem sublato dicere vultu,

Hic here Phryxææ vellera pressit ovis.

Semi-

Seminibus tostis sceleratæ fraude novercæ

Sustulerat nullas , ut solet , herba comas.

Mittitur ad Tripodas certa qui sorte reportet,

Quam sterili terræ Delphicus edat opem.

Hic quoque corruptus cum semine nuntiat Helles,

Et juvenis Phryxi funera sorte peti.

Utque recusantem cives , & tempus , & Ino

Compulerant regem jussa nefanda pati.

Et soror , & Phryxus velati tempora vittis,

Stant simul ante aras : júnctaque fata gemunt.

Adspicit hos , ut forte pependerit æthere mater,

Et ferit attonita pectora nuda manu.

Inque draconigenam nimbis comitantibus urbem

Desilit : & natos eripit inde suos:

Utque fugam capiant, aries nitidissimus auro

Traditur ; ille vehit per freta longa duos.

Dicitur infirma cornu tenuisse sinistra

Femina : cum de se nomina fecit aquæ.

Pænè simul periit, dum vult succurrere lapsæ

Frater : & extentas porrigit usque manus.

Flebat , ut amissa gemini consorte pericli

Cæruleo júnctam nescius esse Deo.

Litoribus tactis aries fit sidus ; at hujus

Pervenit in Colchas aurea lana domos.

TRes ubi luciferos veniens præmiserit Eos:

Tempora nocturnis æqua diurna feret.

INde quater pastor saturos ubi clausurit hœdos,

Canuerint herbæ rore recente quater;

Janus adorandus , cùmque hoc Concordia mitis,

Et Romana Salus , áraque Pacis erit.

LUna regit menses , hujus quoque tempora mensis

Finit Aventino Luna colenda jugo.

PUBLII OVIDII

N A S O N I S

F A S T O R U M

LIBER IV.

Alma, fave, dixi, geminorum mater Amorum.
Ad vatem vultus retulit illa suos.

Quid tibi, ait, mecum? certè majora canebas.

Num vetus in molli pectore vulnus habes?

Scis, dea, respondi, de vulnere, risit; & aër
protinus ex illa parte serenus erat.

Saucius, aut sanus, numquam tua signa reliqui:

Tu mihi propositum, tu mihi semper opus.

Quæ decuit, primis sine crimine lusimus annis:

Nunc teritur nostris area major equis.

Tempora cum causis Annalibus eruta priscis,

Lápsaque sub terras, órtaque signa cano.

Venimus ad quartum, quo tu celeberrima, mensem:

Et vatem, & mensem scis, Venus, esse tuos.

Mota Cytherea leviter mea tempora myrto

Contigit: & , Coeptum perfice, dixit, opus.

Sensimus: & causæ subito patuere dierum.

Dum licet, & spirant flamina, navis eat.

Siqua tamen pars te de Fastis tangere debet,

Cæsar, in Aprili, quod tuearis, habes.

Hic

Hic ad te magna descendit origine mensis,
Et fit adoptiva nobilitate tuus.
Hoc pater Iliades, cùm longum scriberet annum,
Vidit: & auctores rettulit ipse suos.
Utque fero Marti primam dedit ordine sortem,
Quod sibi nascendi proxima causa fuit;
Sic Venerem gradibus multis in gente receptam.
Alterius voluit mensis habere locum.
Principiũmque sui generis, revolũtaque quærens
Sæcula, cognatos venit adũsque Deos.
Dardanon Electra quis nescit Atlantide natum?
Silicet Electram concubuisse Jovi?
Hujus Erichtonius: Tros est generatus ab illo;
Assaracum creat hic; Assaracũsque Capyn.
Proximus Anchisen, cum quo commune parentis
Non dedignata est nomen habere Venus.
Hinc satus Æneas (pietas spectata per ignes)
Sacra, patrẽmque humeris, altera sacra, tulit.
Venimus ad felix aliquando nomen Iuli;
Unde domus Teucros Julia tangit avos.
Posthumus hinc; qui, quod silvis est natus in altis,
Silvius in Latia gente vocatus erat.
Isque, Latine, tibi pater est; subit Alba Latinum;
Proximus est titulis Epitus, Alba, tuis.
Ille dedit captæ repetita vocabula Trojæ;
Et tuus est idem, Calpete, factus avus.
Cumque patris regnum post hunc Tiberinus haberet;
Dicitur in Thuscæ gurgite mersus aquæ:
Jam tamen Agripam genitum, Remulumque nepotem
Viderat; in Remulum fulmina missa ferunt.
Venit Aventinus post hos: locus unde vocatur
Mons quoque: post illum tradita regna Procæ:

Quem sequitur duri Numitor germanus Amuli.

Ilia cum Lauso de Numitore sati.

Ense cadit patrui Lausus : placet Ilia Marti;

Téque parit gemino junctæ Quirine Remo.

Ille suos semper Venerem Martemque parentes

Dixit ; & emerauit vocis habere fidem.

Néve secuturi possent nescire nepotes;

Tempora Dīs generis continuata dedit.

Sed Veneris mensem Grajo sermone notatum

Auguror ; à spumis est dea dicta maris.

Nec tibi sit mirum Græco rem nomine dici :

Itala nam tellus Græcia major erat.

Venerat Evander plena cum classe suorum :

Venerat Alcides , Grajus uterque genus.

Hospes Aventinis armentum pavit in herbis

Claviger : & tanto est Aibula pota Deo.

Dux quoque Neritius : testes Læstrygones exstant :

Et quod adhuc Circes nomina litus habet.

Et jam Telegoni , jam mœnia Tyberis udi

Stabant : Argolicæ quod posuere manus.

Venerat Atridæ fatis agitatus Halesus ;

A quo se dictam terra Phalisca putat.

Adjicé Trojanæ suasorem Antenora pacis,

Et generum Ænéiden , Appule Daune , tuum.

Serus ab Iliacis , & post Antenora , flammis

Attulit Æneas in loca nostra Deos.

Hujus erat Solymus Phrygia comes exsul ab Ida :

A quo Sulmonis mœnia nomen habent :

Sulmonis gelidi patriæ , Germanice , nostræ.

Me miserum , Scythico quàm procul illa solo est !

Euge age : tam longas sed supprime , Musa , querelas :

Non tibi sunt mœsta sacra canenda lyra.

Quò

Quò non livor adit? sunt qui tibi mensis honorem
Eripuisse velint, invideántque, Venus.

Nam, quia Ver aperit tunc omnia, densaque cedit
Frigoris asperitas, foetaque terra patet;

Aprilem memorant ab aperto tempore dictum;
Quem Venus injecta vindicat alma manu.

Illa quidem totum dignissima temperat annum:

Illa tenet nullo regna minora Deo:

Júraque dat cælo, terræ, natalibus undis;

Pérque suos initus continet omne genus.

Illa Deos omnes (longum est numerare) creavit:

Illa satis causas arboribúsque dedit.

Illa rudes animos hominum contraxit in unum:

Et docuit jungi cum pare quemque sua.

Quid genus omne creat volucrum, nisi blanda voluptas?

Nec coëant pecudes, si levis absit amor.

Cum mare trux aries cornu decertat: & idem

Frontem dilectæ lædere parcit ovis.

Deposita sequitur taurus feritate juvencam,

Quem toti saltus, quem nemus omne tremiscit.

Vis eadem, lato quodcumque sub æquore vivit,

Servat; & innumeris piscibus implet aquas.

Prima feros habitus homini detraxit: ab illa

Venerunt cultus mundaque cura sui.

Primus amens carmen vigilatum nocte negata

Dicitur ad clausas concinuisse fores:

Eloquiúmque fuit duram exorare puellam:

Próque sua causa quisque disertus erat.

Mille per hanc artes motæ: studióque placendi,

Quæ latuere prius, multa reperta ferunt.

Hanc quisquam titulo mensis spoliare secundi

Audeat? à nobis sit furor iste procul.

Quid, quod ubique potens, templisque frequentibus
Urbe tamen nostra jus dea majus habet? (acta,
Pro Troja, Romane, tua Venus arma ferebat;
Cum genuit teneram cuspide læsa manum,
Cælestesque duas Trojano iudice vicit.
(ah nolim victas hoc meminisse deas!)
Assaracique nurus dicta est: ut scilicet olim
Magnus Iuleos Cæsar haberet avos.
Nec Veneri tempus, quàm ver, erat aptius ullum.
Vere nitent terræ: vere remissus ager.
Nunc herbæ rupta tellure cacumina tollunt:
Nunc tumido gemmas cortice palmes agit.
Et formosa Venus formoso tempore digna est:
Utque solet, Marti continuata suo.
Vere monet curvas materna per æquora puppes
Ire; nec hibernas jam tinuisse minas.
Rite deam colitis Latix matrêque nurûsque;
Et vos, quîs vittæ longaque vestis abest.
Aurea marmoreo redimicula solvite collo:
Demite divitias: tota lavanda Dea est.
Aurea siccato redimicula demite collo:
Nunc alii flores, nunc nova danda rosa est.
Vos quoque sub viridi myrto jubet ipsa lavari:
Causaque cur jubeat (discite) certa subest.
Litore siccabat sudantes rore capillos.
Viderunt Satyri, turba proterva, Deam.
Sensit; & opposita texit sua tempora myrto.
Tuta fuit factò; vósque referre jubet.
Discite nunc, quare Fortunæ thura virili
Detis eo, gelidâ qui locus humet aquâ.
Accipit ille locus posito velamine cunctas;
Et vitium nudi corporis omne videt.

Ut tegat hoc, celétque viros, Fortuna virilis

Præstat : & hoc parvo thure rogata facit.

Nec pigeat tritum niveo cum lacte papaver

Sumere, & expressis mella liquata favis.

Cùm primum cùpido Venus es deducta marito

Hoc bibit : ex illo tempore nupta fuit.

Illam supplicibus verbis placate sub illa

Et forma, & mores, & bona fama manent.

Roma pudiciâ proavorum tempore lapsa est.

Cumæam, Veteres, consuluitis anum,

Templa jubet fieri Veneri; quibus ordine factis,

Inde Venus verso nomina corde tenet.

Semper ad Æneadas placido, pulcherrima, vultu

Respice; totque tuas, diva, tuere nurus.

Dum loquor, elatæ metuendus acumine caudæ

Scorpius in virides præcipitatur aquas.

NOX ubi transierit, cælúmque rubescere primò

Cœperit, & tactæ rore querentur aves;

Semustámque facem vigilata nocte viator

Ponet, & ad solitum rusticus ibit opus;

Pleiades incipient humeros relevare paternos;

Quæ septem dici, sex tamen esse solent.

Seu quod in amplexus sex hinc venere Deorum:

Nam Steropem Marti concubuisse ferunt:

Neptuno Halcyonen, & re formosa Celæno:

Majan, & Electran, Taygeténque Jovi:

Septima mortali Merope tibi, Sisyphæ, nupsit.

Pœnitet: & facti sola pudore latet.

Sive quod Electra Trojæ spectare ruinas

Non tulit: ante oculos opposuitque manum.

TEr sine perpetuo cælum versetur in axe;

Ter jungat Titan, térque resolvat equos;

Protinus inflexo Berecynthia tibia cornu
 Flabit, & Idææ festa parentis erunt.
 Ibunt seminares, & inania tympana tudent,
 Æraque tinnitus ære repulsa dabunt.
 Ipsa sedens molli comitum cervice feretur
 Urbis per medias exululata vias.
 Scena sonat, ludique vocant: spectate, Quirites:
 Et fora Marte suo litigiosa vacent.
 Quærere multa libet: sed me sonus æris acuti
 Terret, & horrendo lotos adunca sono.
 Da, Dea, quas sciter, doctas, Cybeleia, neptes.
 Audit: & has curæ jussit adesse meæ.
 Pandite mandati memores, Heliconis alumnae,
 Gaudeat asiduo cur, Dea magna sono.
 Sic ego; sic Erato (mensis Cythereius illi
 Cessit, quod teneri nomen amoris habet:)
 Reddita Saturno sors hæc erat, Optime regum,
 A nato sceptris excutiere tuis.
 Ille suam metuens, ut quæque erat edita, prolem
 Devorat: immensam visceribusque tener.
 Sæpè Rhea quæsta est toties fœcunda, nec unquam
 Mater; & indoluit fertilitate sua.
 Juppiter ortus erat; pro magno teste vetustas
 Creditur: acceptam parce movere fidem.
 Veste latens saxum cælesti gutture sedit.
 Sic genitor fati decipiendus erat.
 Ardua jam dudum resonat tinnitibus Ida;
 Tutus ut infanti vagiat ore puer.
 Pars manibus clypeos, galeas pars tundit inanes;
 Hoc Curetes habent, hoc Corybantes opus.
 Res latuit patrem: priscique imitamina facti
 Æra deæ comites raucaque terga movent.

Cymbala pro galeis pro scutis tympana pulsant:

Tibia dat Phrygios , ut dedit antè , modos.

Desierat , cœpi : Cur huic genus acre leonum

Præbent insolitas ad juga curva jubas ?

Desieram , cœpit : Feritas mollita per illam

Creditur ; id curru testificata suo est.

At cur turrisera caput est ornata corona ?

An primis turres urbibus illa dedit ?

Annuat. Unde venit , dixi , suâ membra secandi

Impetus ? ut tacui , Pieris , orsa loqui.

Phryx puer in sylvis facie spectabilis altis

Turrigeram casto vinxit amore deam.

Hunc sibi servari voluit , sua templa tueri ;

Et dixit , semper fac puer esse velis.

Ille fidem jussis dedit ; & , Si mentiar , inquit ,

Ultima , qua fallam , sit Venus illa mihi.

Fallit : & in Nympha Sagaritide desinit esse ,

quod fuit ; hinc pœnas exigit ira deæ.

Naida vulneribus succidit in arbore factis.

Ille perit ; fatum Naidos arbor erat.

Hic furit ; & credens talami procumbere tectum ,

Effugit , & cursu Dindyma summa petit.

Et modò , Tolle faces ; Remove , modò , verbera , clamat :

Sæpè Palæstinas jurat adesse deas.

Ille etiam saxo corpus laniavit acuto :

Lôngaque in iminundo pulvere tracta coma est.

Vóxque fuit , Merui : meritas do sanguine pœnas.

Ah pereant partes , quæ nocuere mihi !

Ah pereant ! dicebat adhuc : onus inguinis aufert :

Núllaque sunt subito signa relicta viri.

Venit in exemplum furor hic , mollésque ministri

Cædunt jactatis vilia membra comis :

Talibus Aoniæ facunda voce Camœnæ
Reddita quæsitæ causa furoris erat.
Hoc quoque, dux operis, moneas precor : unde petita
Venerit : an nostra semper in urbe fuit?
Dindymon , & Cybelen , & amœnam fontibus Iden
Semper , & Iliacas Mater amavit opes.
Cum Trojam Æneas Italos portaret in agros,
Est dea sacriferas pœnè secuta rates.
Sed nondum fatis Latio sua numina posci
Senserat : assuetis substiteratque locis.
Post , ut Roma potens opibus jam sæcula quinque
Vidit , & edomito sustulit orbe caput ;
Carminis Euboici fatalia verba sacerdos
Inspicit : inspectum tale fuisse ferunt.
Mater abest : matrem jubeo , Romane , requiras.
Cum veniet , casta est accipienda manu.
Obscuræ sortis patres ambagibus errant :
Quave parens absit , quove petenda loco.
Consultitur Pæan , Divumque accersite matrem,
Inquit in Idæo est invenienda iugo.
Mittuntur proceres. Phrygiæ tunc sceptrâ tenebat
Attalus : Ausoniis rem negat ille viris.
Mira canam : longo tremuit cum murmure tellus ;
Et sic est adytis diva locuta suis.
Ipsa peti volui : nec sit mora : mitte volentem.
Dignus Roma locus , quo Deus omnis erat.
Ille soni terrore pavens , Proficiscere , dixit :
Nostra eris : in Phrygiæ Roma refertur avos.
Protinus innumeræ cædunt pineta secures
Illa , quibus fugiens Phryx pius usus erat.
Mille manus coeunt , & picta coloribus ustis
Cælestum matrem concava puppis habet.

Illa sui per aquas fertur tutissima nati,
Lónaque Phryxæ stagna sororis adit:
Rhœtœúmque capax, Sigœaque litora transit,
Et Tenedon, veteres Ectionis opes.
Cyclades excipiunt, Lesbo post terga relicta,
Quaque Caristeis frangitur unda vadis.
Transit, & Icarium, lapsas ubi perdidit alas
Icarus, & vastæ nomina fecit aquæ.
Tunc læva Creten, dextra Pelopeidas undas
Deserit: & Veneri sacra Cythera petit.
Hinc mare Trinacrium, candens ubi tingere ferrum
Brontes, & Steropes, Æmonidésque solent:
Æquóraque Afra legit, Sardóaque regna sinistris.
Respicit à remis, Ausoniámque tenet.
Ostia contigerat: qua se Tyberinus in altum
Dividit, & campo liberiore natat.
Omnis eques, mistáque gravis cum plebe Senatus,
Obvius ad Tusci fluminis ora venit.
Procedunt pariter matres, natíque, virique,
Quæque colunt sanctos virginitate focos.
Sedula fune vini contento brachia lassant.
Vix subit adversas hospita navis aquas.
Sicca diu fuerat tellus: sitis usserat herbas:
Sedit limoso pressa carina vado.
Quisquis adest operi, plus quam pro parte laborat;
Adjuvat & fortes voce sonante manus.
Illa velut medio stabilis sedet insula ponto;
Attoniti monstro stántque pavéntque viri.
Claudia Quinta genus Clauso referebat ab alto:
Nec facies impar nobilitate fuit.
Casta quidem: sed non est credita: rumor iniquus
Laserat, & falsi criminis acta rea est.

Cultus, & ornatos variè prodidisse capillos.

Obfuit: ad rigidos pròpmtaque lingua sonos.

Conscia mens recti famæ mendatia ridet:

Sed nos in vitium credula turba sumus.

Hæc ubi castarum processit ab agmine matrum,

Et manibus puram fluminis hausit aquam;

Ter caput irrorat, ter tollit ad æthera palmas.

Quicumque adspiciunt; mente carere putant.

Summissoque genu, vultus in imagine divæ

Figit; & hos edit crine jacente sonos:

Supplicis, alma, tuæ, genitrix fœcunda Deorum,

Accipe sub certa conditione preces.

Casta negor; si tu damnas, meruisse fatebor.

Morte luam pœna; judice victa dea.

Sed si crimen abest; tu nostræ pignora vitæ

Re dabis; & castas casta sequere manus.

Dixit, & exiguo funem conamine traxit:

Mira, sed in scena testificata loquor.

Mota dea est; sequiturque ducem, laudatque sequendo.

Index lætitiæ fertur ad astra sonus.

Fluminis ad flexum veniunt: Tiberina priores

Atria dixerunt, unde sinister abit.

Nox aderat: querno religant in stipite funem;

Dantque levi somno corpora functa cibo.

Lux aderat: querno solvunt à stipite funem:

Antè tamen posito thura dedere foco.

Ante coronarunt puppem, sine labe juvencam

Maçtarunt operum, conjugique rudem.

Est locus, in Tyberim qua lubricus influit Almo,

Et nomen magno perdit in amne minor.

Illic purpurea canus cum veste sacerdos

Almonis dominam, sacraque lavit aquis.

Exululant comites ; furiosaque tibia flatur ;

Et feriunt molles taurea terga manus.

Claudia præcedit læto celeberrima vultu ;

Credita vix tandem teste pudica dea.

Ipsa sedens plaustro porta est invecsta Capena :

Sparguntur junctæ flore recente boves.

Nasica accepit : templi tunc exstitit auctor.

Augustus nunc est : antè Metellus erat.

Substitit hic Erato : mora fit ; sic cetera queros ;

Dic , inquam , parva cur stipe quærat opes ?

Contulit æs populus , de quo delubra Metellus

Fecit , ait : dandæ mos stipis inde manet.

Cur vicibus factis ineant convivia , quæro ;

Tunc magis indictas concelebrantque dapes.

Quod bene mutarit sedem Berecynthia , dixit ;

Captant mutatis sedibus omen idem.

Institeram , quare primi Megalesia ludi

Urbe forent nostra : cum dea (sensit enim)

Illa Deos , inquit , peperit , cesere parenti ,

Principiumque dati mater honoris habet.

Cur igitur Gallos , qui se excidère , vocamus ?

Cùm tantum á Phrygia Gallica distet humus ?

Inter , ait , viridem Cybelem altásque Celenas ,

Amnis it insana , nomine Gallus , aqua.

Qui bibit inde , furit ; procul hinc discedite , quis est

Cura bonæ mentis ; qui bibit inde , furit.

Non pudet herbosum , dixi , posuisse moretum

In dominæ mensis ? an sua causa subest ?

Lacte mero veteres usi narrantur , & herbis ;

Sponte sua siquas terra ferebat , ait.

Candidus elixæ miscetur caseus herbæ ;

Cognoscat priscos ut dea prisca cibos.

POstera cūm cælo motis Pallantias astris
 Fulserit, & niveos Luna levarit equos:
 Qui dicet, Quondam sacrata est colle Quirini
 Hac fortuna die Publica; verus erit.

Tertia lux (memini) ludis erit: at mihi quidam
 Spectanti senior, contiguusque loco:
 Hæc, ait, illa dies, Lybicus qua Cæsar in oris
 Perfida magnanimi contudit arma Jubæ.
 Dux mihi Cæsar erat, sub quo meruisse tribunus
 Glorior, officio præfuit ille meo.

Hanc ego militia sedem, tu pace parasti,
 Inter bis quinos usus honore viros.
 Plura locuturi subito subducimur imbre.
 Pendula cælestes Libra movebat aquas.
 Antè tamen, quam summa dies spectacula sistat:
 Ensifer Orion æquore mersus erit.

Proxima victricem cūm Romam inspexerit Eos,
 Et dederit Phoebo stella fugata locum:
 Circus erit pompa celebris numeroque Deorum;
 Primaque ventosis palma petetur equis.
 Hinc Cereris ludi: non est opus indice causâ.
 Sponte Deæ munus, promeritumque patet.
 Panis erant primis virides mortalibus herbæ,
 Quas tellus nullo sollicitante dabat.
 Et modo carpebant vivax è cespite gramen;
 Nunc epulæ tenera fronde cacumen erat.
 Postmodo glans nata est: bene erant, jam glande
 reperta:

Duraque magnificas: quercus habebat opes. -
 Prima Ceres homine ad meliora alimenta vocato
 Mutavit glandes utiliore cibo.
 Illa iugo tauros collum præbere coëgit:

Tunc primum soles eruta vidit humus.
Æs erat in pretio : chalybis jam massa latebat.
Heu heu ! perpetuo debuit illa tegi.
Pace Ceres lata est ; & vos orate coloni
Perpetuam pacem pacificumque ducem.
Farra deæ , micæque licet salientis honorem
Detis , & in veteres thurea grana focos,
Et si thura aberunt ; unctas accendite tædas.
Parva bonæ Cereri , sint modo casta , placent,
A bove succincti cultros removete ministri:
Bos aret : ignavam sacrificate suem.
Apta jugo cervix non est ferienda securi;
Vivat , & in dura sæpè laboret humo.
Exigit ipse locus , raptus ut virginis edam.
Plura recognosces : pauca docendus eris.
Terra tribus scopulis vastum procurrit in æquor
Trinacris , à positu nomen adepta loci.
Grata domus Cereri : multas ea possidet urbes,
In quibus est culto fertilis Henna solo.
Frigida cælestum matres Arethusa vocarat.
Venerat ad sacras & dea flava dapes.
Filia , consuetis ut erat commitata puellis,
Errabat nudo per sua prata pede.
Valle sub umbrosa locus est , aspergine multa
Uvidus ex alto desilientis aquæ.
Tot fuerant illic , quot habet natura , colores;
Pictæque dissimuli flore nitebat humus.
Quam simul adspexit ; Comites accedite , dixit,
Et mecum plenos flore referte sinus.
Præda puellares animos oblectat inanis;
Et non sentitur sedulitate labor.
Hæc implet lento calathos è vimine nexos:

Hæc gremium; laxos degravat illa sinus,
 Illa legit calthas huic sunt violaria curæ:
 Illa papavereas subsecat ungue comas.
 Has, Hyacinthe, tenes; illas, Amarante, moraris:
 Pars thyma, pars rorem, pars meliloton amant.
 Plurima lecta rosa est, & sunt sine nomine flores:
 Ipsa crocos tenues, liliaque alba legit.
 Carpendi studio paullatim longius itur;
 Et dominam casu nulla secuta comes.
 Hanc videt, & visam patruus velociter aufert:
 Régnaque cæruleis in sua portat equis.
 Illa quidem clamabat, Io carissima mater,
 Auferor, ipsa suos absciderátque sinus.
 Panditur intereà Diti via: namque diurnum
 Lumen inassueti vix patiuntur equi.
 At chorus æqualis cumulata flore ministræ,
 Persephone, clamant, ad tua dona veni.
 Ut clamata silet, montes ululatibus implent;
 Et feriunt mœsta pectora nuda manu.
 Attonita est plangore Ceres (modo venerat Hennam)
 Nec mora, Me miseram, filia, clamat, ubi es?
 Mentis inops rapitur, ut quas audire solemus
 Threicias fusis Mænadas ire comis.
 Ut vitulo mugit sua mater ab ubere rapto,
 Et quærit foetus per nemus omne suos;
 Sic dea, nec retinet gemitus: & concita cursu
 Fertur, & è campis incipit Henna tuis.
 Inde puellaris nacta est vestigia plantæ,
 Et pressam toto pondere vidit humum,
 Forsitan illa dies errori summa fuisset,
 Si non turbassent signa reperta sues.
 Jamque Leontinos Anisenáque flumina cursu

Præterit , & ripas , herbifer Aci , tuas.
Præterit & Cyanen , & fontes lenis Anapi,
Et te , vorticibus non adeunde Gela.
Liquerat Ortygiam , Megaræaque , Pantagienque,
Quaque Simetheas accipit æquor aquas;
Antraque Cyclopuum positis exusta caminis:
Quique locus curvæ nomina falcis habet:
Himeraque , & Didymen , Agrigentaque Taurome-
nonque,
Sacrarumque Melam pascua læta boum.
Hinc Camerinam adit, Thapsonque & Heloria tempe,
Quaque jacet Zephyro semper apertus Eryx.
Jámque Peloriaden , Lilybeaque, jánque Pachynon
Lustrarat terræ cornua prima suæ.
Quacumque ingreditur, miseris loca cuncta querelis
Implet : ut amissum cum gemit ales Ityn.
Perque vices, modò Persephone, modò Filia, clamat;
Clamat , & alternis nomen utrumque ciet.
Sed neque Persephone Cererem neque filia matrem
Audit; & alternis nomen utrumque perit.
Unaque , pastorem vidisset , an arva colentem,
Vox erat : Hac gressus ecqua puella tulit?
Jam color unus inest rebus , tenebrisque teguntur
Omnia; jam vigiles conticuere canes.
Alta jacet vasti super ora Typhoëos Ætna;
Cujus anhelatis ignibus ardet humus.
Illic accendit geminas pro lampade pinus:
Hinc Cereris sacris nunc quoque tæda datur.
Est specus exesi structura pumicis asper;
Non homini facilis, non adeunda feræ:
Quo simul ac venit , frenatos curribus angues
Jungit , & æquoreas sicca pererrat aquas.

Effugit ad Syrteis, & te, Zancleæ Charybdis,
 Et vos; Nisæi naufraga monstra, canes;
 Hadriacumque patens latè, bimaremque Corinthum.

Sic venit ad portus, Attica terra, tuos.

Hic primum gelido sedit mœstissima saxo.

Illud Cecropidæ nunc quoque triste vocant,
 Sub Jove duravit multis immota diebus,

Et lunæ patiens, & pluvialis aquæ.

Fors sua cuique loco est, qui nunc Cerealis Eleusis

Dicitur, hic Celei rura fuisse senis.

Ille domum glandes excusaque mora rubetis

Portat, & arsuris arida ligna focis.

Filia parva duas redigebat monte capellas,

Et tener in cunis filius æger erat.

Mater, ait virgo, (mota est Dea nomine matris)

Quid facis in solis incommutata locis?

Perstitit & senior, quamvis onus urget: & orat

Tecta suæ subeat quantulumque casæ.

Illa negat, (simularat anum, mitræque capillos

Presserat) instanti talia dicta refert:

Sospes eas, semperque parens: mihi filia rapta est.

Heu melior quantò sors tua sorte mea est!

Dixit: &, ut lacrymæ (neque enim lacrimare Deorum
 est)

Decidit in tepidos lucida gutta sinus.

Flent pariter, molles animi virgoque senexque.

E quibus hæc justi verba fuere senis:

Sic tibi, quam raptam quereris, sit filia sospes;

Surge: nec exiguæ despice tecta casæ.

Cui Dea sic inquit: Scisti, qua cogere posses.

Séque levat saxo; subsequiturque senem.

Dux comiti narrat, quàm sit sibi filius æger,

Nec

Nec capiat somnos, invigiletque malis,
Illa soporiferum, parvos initura Penates,
Colligit agresti lenè papaver humo.
Dum legit, oblito fertur gustasse palato;
Longamque imprudens exoluisse famem.
Quæ quia principio posuit jejunia noctis;
Tempus habent mensæ sidera visa cibi.
Limen ut intravit, luctus videt omnia plena,
Jam spes in puero nulla salutis erat.
Matre salutata (mater Menalina vocatur)
Jungere dignata est os puerile suo.
Pallor abit; subitæque vident in corpore vires.
Tantus cælesti venit ab ore vigor.
Tota domus læta est, hoc est, matérque patérque
Nátæque: tres illi tota fuere domus.
Mox epulas ponunt, liquefacta coagula lacte,
Pómaque & in ceris aurea mella suis,
Abstinet alma Ceres, somnique papavera causas
Dat tibi cum tepido lacte bibenda, puér.
Noctis erat medium, placidique silentia somni;
Triptoleum greinio sustulit illa suo:
Terque manu permulsit eum: tria carmina dixit:
Carmina mortali non referenda sono:
Inque foro pueri corpus vivente favilla
Obruit, humanum purget ut ignis onus.
Excutitur somno stultè pia mater: & amens,
Quid facis? exclamat: membraque ab igne rapit.
Cui Dea, Dum non es, dixit, scelerata, fuisti:
Irrita materno sunt mea dona metu.
Iste quidem mortalis erit: sed primus arabit,
Et seret, & culta præmia tollet humo,
Dixit: & egrediens nubem trahit, inque dracones

Transit, & alifero tollitur axe Ceres.

Sunion expositum, Piræaque tuta recessu

Linqvit, & in dextrum quæ jacet ora latus.

Hinc init Ægæum, quo Cycladas adspicit omnes:

Ioniúmque capax, Icariúmque legit:

Pérque urbes Asiæ longum petit Hellespontum:

Diversúmque locis alta pererrat iter.

Nam modò thurilegeos Arabas, modò despicit Indos:

Hinc Libys, hinc Meroë, siccaque terra subest.

Nunc adit Hesperios, Rhenum, Rhodanúmque, Pa-
dúmque,

Teque future parens, Tibri, potentis aquæ.

Quo feror? immensum est erratas dicere terras:

Præteritus Cereri nullus in orbe locus.

Errat & in cælo, liquidique immunia ponti

Alloquitur gelido proxima signa polo.

Parrhasides stellæ (namque omnia nosse potestis,

Æquoreas numquam cùm subeatis aquas)

Persephonem natam miseræ monstrate parenti.

Dixerat: huic Helice talia verba refert:

Crimine nox vacua est, Solem de virgine rapta

Consule; qui latè facta diurna videt.

Sol aditus, quam quæris, ait, ne vana labores,

Nupta Jovis fratri tertia regna tenet.

Questa diu secum, sic est affata Tonantem:

(Maxímaque iu vultu signa dolentis erat)

Si memor es, de quo mihi sit Proserpina natus

Dimidium curæ debet habere tuæ.

Orbe pererrato, sola est injuria facti

Cognita: commissi præmia raptor habet.

At neque Persephone digna est prædone marito,

Nec gener hoc nobis more parandus erat.

Quid

Quid gravius victore Gyge captiva tulissem,
Quam nunc te cæli sceptrā tenente tuli?
Verum impunè ferat: nos hæc patiemur inultæ:
Reddat, & emendet facta priora novis.
Juppiter hanc lenit, factumque excusat amore,
Nec gener est nobis ille pudendus, ait.
Non ego nobilior; posita est mihi regia cælo:
Possidet alter aquas; alter inane Chaos,
Sed si forte tibi non est mutabile pectus;
Stâtque semel juncti rumpere vincula tori;
Hoc quoque tentemus, siquidem jejuna remansit:
Sin minus; Inferni conjugis uxor erit.
Tartara jussus adit sumptis Caducifer alis:
Spêque redit citius, vîsaque certa refert.
Rapta tribus, dixit, solvit jejunia granis,
Punica quæ in lento cortice poma regunt.
Non secus indoluit, quàm si modò rapta fuisset,
Mœsta parens, longa vixque referta mora est.
Atque, Ita nec nobis cælum est habitabile, dixit:
Tenariâ recipi me quoque valle jube.
Et factura fuit; pactus nisi Juppiter esset,
Bis tribus ut cælo mensibus illa foret.
Tunc demum vultumque Ceres. animumque recepit,
Imposuitque suæ spicea sarta comæ;
Lârgaque provenit cessatis messis in arvis,
Et vix congestas area cepit opes.
Alba decent Cererem, vestes Cerealibus albæ
Sumite, nunc puelli velleris usus abest.
Occupat Aprileis Idus cognomine Victor
Juppiter: hac illi sunt data templa die.
Hac quoque, ni fallor, populo dignissima nostro
Atria Libertas cœpit habere sua.

Luce secutura tutos pete, navita, portus:
Ventus ab occasu grandine mixtus erit.
Scilicet, ut fuerit, tamen hac Mutinensia Cæsar
Grandine militia contudit arma sua.

Tertia Post Veneris cùm lux surrexerit Idus,
Pontifices forda sacra litate bove.
Forda ferens bos est, fœcúndaque, dicta ferendo:
Hinc etiam fœtus nomen habere putant.
Nunc gravidum pecus est: gravidæ quoque semine ter-
Telluri plenæ victima plena datur. (ræ.

Pars cadit arce Jovis: ter denas Curia vaccas
Accipit, & largo sparsa cruore madet.

Ast ubi visceribus vitulos rapuere ministri,
Secta que fumosis exta dedere focis;

Igne cremat vitulos que natu maxima virgo est;
Luce Pallis populos purget ut ille cinis.

Rege Numa, fructu non respondente labori,
Irrita decepti vota colentis erant.

Nam modò siccus erat gelidis aquilonibus annus,
Nunc ager assidua luxuriabat aqua.

Sæpè Ceres primis dominum fallebat in herbis,
Et levis obsesso stabat avena solo:

Et pecus ante diem partus edebat acerbos:

Agnaque nascendo sæpè necabat ovem,

Silva vetus nullaquæ diu violata securi
Stabat, Menalio sacra relicta Deo.

Ille dabat tacitis animo responsa quieto

Noctibus; hic geminas rex Numa nascit oves.

Prima cadit Fauno: leni cadit altera Somno.

Sternitur in duro vellus utrumque solo,

Bis caput intonsum fontana spargitur unda,

Bis sua faginea tempora fronde premit.

Usus abest Veneris : nec fas animalia mensis
Ponere : nec digitis annulus ullus inest.
Vesper ubi est : tectum supra nova vellera corpus
Ponit , adorato per sua verba Deo.
Interea placidam redimita papavere frontem
Nox venit : & secum somnia nigra trahit.
Faunus adest : oviúmque premens pede vellera duro,
Edidit à dextro talia verba toro:
Morte boum tibi , Rex, tellus placanda duarum:
Det sacris animas una necata duas.
Excutitur terrore quies : Numa visa revolvit:
Et secum ambages cæcæque jussa refert.
Expedi errantem nemori gratissima conjux,
Et dixit, Gravidæ posceris exta bovis.
Extæ bovis gravidæ dantur : felicior annus
Provenit , & fructum terra pecúsque ferunt.
Hanc quondam Cytherea diem properantius ire
Jussit , & admissos præcipit bit equos:
Ut titulum imperii quam primum luce sequenti
Augusto juveni prospera bella darent.
Sed jam præteritas ubi quartus Lucifer Idus
Respicit : hac Hyades Doridâ nocte tenent.
Tertia post Hyadas cùm lux erit orta remotas,
Carcere partitos circus habebit equos.
Cur igitur missæ junctis ardentia tædis
Terga ferant vulpes : causa docenda mihi.
Frigida Carseoli nec olivis apta ferendis
Terra , sed ad segetes ingeniosus ager.
Hac ego Pelignos natalia rura petebam,
Parva , sed assiduis uvida semper aquis.
Hospitis antiqui solitas intravimus ædes:
Dempserat emeritis jam juga Phæbus equis.

Is mihi multa quidem , sed hæc narrare solebat
Unde meum præsens instrueretur opus:
Hoc , ait, in campo (campumque ostendit) habebat
Rus breve cum duro parca colona viro.
Ille suam peragebat humum : sive usus aratri,
Seu curvæ falcis , sive bidentis erat.
Hæc modò verrebat stantem tibicine villam:
Nunc matris plumis ova fovenda dabat.
Aut virides malvas , aut fungos colligit albos
Aut humilem grato calfacit igne focum.
Et tamen assiduis exercet brachia telis;
Adversumque minas frigoris arma parat.
Filius hujus erat primo lascivus in ævo:
Addiderátque annos ad duo lustra duos.
Is capit extremi vulpem convalle salictis
Abstulerat multas illa cohortis aves.
Captivam stipula fœnóque involvit , & ignes
Admovet : urentes effugit illa manus.
Qua fugit , incendit vestitos messibus agros;
Dam nosis vires ignibus aura dabat.
Factum abiit, monumenta manent: nam dicere certam
Nunc quoque lex vulpem Carseolana vetat.
Utque luat pœnas genus hoc , Cerealibus ardet:
Quoque modo segetes perdidit, ipsa perit.
Proxima cùm veniet terras visura patentes
Memnonis in roseis lutea mater equis,
E duce lanigeri pecoris qui perdidit Hellen
Sol abit egresso victima major adest.
Vacca sit an taurus , non est cognoscere promptum:
Pars prior apparet: posteriora latent.
Seu tamen est taurus , sive est hoc femina signum:
Junone invitâ munus amoris habet.

NOx abiit, oriturque aurora. Palilia poscor.
Non poscor frustra; si favet alma Pales.
Alma Pales faveas pastoria sacra canenti;
Prosequor officio si tua facta meo.
Certè ego de vitulo cinerem stipulamque fabalem
Sæpè tuli plena, februa tosta, manu.
Certè ego transilui positas ter in ordiue flammæ;
Udaque rorales laurea misit aquas.
Mota Dea est; operique favet: navalibus exi
Puppis: habent ventos jam mea vela suos.
I, pete virginea populus suffimen ab ara:
Vesta dabit. Vestæ munere purus eris.
Sanguis equi suffimen erit, vitulique favilla,
Tertia res duræ culmen inane fabæ.
Pastor, oves saturas ad prima crepuscula lustra,
Uda prius spargat, virgaque verrat humum.
Frondebis & fixis decorentur ovilia ramis,
Et tegat ornatas longa corona fores.
Cærulei fiant vivo de sulfure fumi,
Tactaque fumanti sulfure balet ovis.
Ure mares oleas, tædāmque, herbasque Sabinas,
Et crepet in mediis laurus adusta focis.
Libaque de milio milii fiscella sequatur:
Rustica præcipuè est hoc Dea læta cibo.
Adde dapes in utrumque suas; dapibusque relictus
Silvicolam tepido lacte precare Palen.
Consule, dic, pariter pecori, pecorisque magistris:
Effugiat stabulis noxa repulsa meis.
Sive Sacro pavi, sedive sub arbore sacra,
Pabulaque è bustis inscia carpsit ovis.
Si nemus intravi vetitum, nostrisve fugatæ
Sunt oculis Nymphæ, semicaperque Deus,

Si mea falx ramo lucum spoliavit opaco,
Unde data est agræ fiscina frondis ovi:
Da veniam culpæ: nec, dum degrandinat, obsit
Agresti fano supposuisse pecus.
Nec noceat turbasse lacus: ignoscite Nymphæ;
Mota quod obscuras ungula fecit aquas.
Tu Dea pro nobis fontes fontánaque placa
Numina, tu sparsos per nemus omne Deos.
Nec Dryadas, nec nos videamus labra Dianæ,
Nec Faunum medio cùm premit arva die.
Pelle procul morbos; valeant hominesque gregesque
Et valeant Vigiles, provida turba, canes.
Néve minus multos redigam quàm mane fuerunt;
Néve gemam referens vellera rapta lupo.
Absit iniqua fames; herbæ, frondesque supersint;
Quæque lavent artus, quæque bibantur aquæ.
Ubera plena premam, referat mihi caseus æra,
Dentque viam liquido vimina rara sero.
Sitque salax aries, conceptaque semina conjux
Reddat, & in stabulis multa sit agna meis.
Lanaque proveniat nullas læsura puellas,
Mollis, & ad teneras quamlibet apta manus.
Quæ precor, eveniant: & nos faciamus ad annum
Pastorum dominæ grandia liba Pali.
His Dea placanda est: hæc tu conversus ad ortus
Dic quater, & vivo perlue rore manus.
Dum licet, apposita veluti cratere camella,
Lac niveum potes, purpureamque sapam.
Moxque per ardentes stipulæ crepitantis acervos
Trajicias celeri strenua membra pede.
Expositus mos est: moris mihi restat origo.
Turba facit dubium; cœptaque nostra tenet.

Omnia purgat edax ignis , vitiumque metalli
Excoquit , iccirco cum duce purgat oves.
An, quia cunctarum contraria semina rerum
Sunt duo , discordes ignis & unda Dei;
Junxerunt elementa patres ; aptumque putarunt
Ignibus & sparsa tingere corpus aqua.
An , quod in his vitæ causa est ; hæc perdidit exsul:
His nova fit conjux : hæc duo magna putant.
Vix equidem credo : sunt qui Phaëthonta referri
Credant, & nimias Deucalionis aquas.
Pars quoque, cum saxis pastores saxa ferebant;
Scintillam subito prosiluisse ferunt.
Prima quidem periit : stipulis excepta secunda est:
Hoc argumentum flamma Palilis habet.
An magis hunc morem pietas Æneia fecit,
Innocuum victo cui dedit ignis iter?
Num tamen est vero propius ; cum condita Roma est
Transferri jussos in nova tecta lares:
Mutantésque domum tectis agrestibus ignem,
Et cessaturæ supposuisse casæ:
Per flammæ salisse pecus , salisse colonos:
Quod fit natali nunc quoque, Roma , tuo.
Ipse locus vati causas facit. Urbis origo
Venit , ades factis , magne Quirine, tuis.
Jam luerat poenas frater Numitoris , & omne
Pastorum gemino sub duce vulgus erat.
Contrahere agrestes , & moenia ponere utrique
Convenit , ambigitur moenia ponat uter.
Nil opus est, dixit, certamine, Romulus ullo;
Magna fides avium est : experiamur aves.
Res placet ; alter init nemorosi saxa Palati:
Alter Aventinum mane cacumen init.

Sex Remus; hic volucres bis sex videt ordine: pacto
Statur: & arbitrium Romulus Urbis habet.
Apta dies legitur, qua moenia signet aratro.
Sacra Palis suberant: inde movetur opus.
Fossa fit ad solidum: fruges jaciuntur in ima,
Et de vicino terra petita solo.
Fossa repletur humo, plenæque imponitur ara,
Et novus accenso fungitur igne focus.
Inde premens stivam designat moenia sulco:
Alba jugum niveo cum bove vacca tulit.
Vox fuit hæc Regis: Condenti Juppiter urbem,
Et genitor Mavors, Vestaque mater ades:
Quósque pium est adhibere Deos, advertite cuncti:
Auspicius vobis hoc mihi surgat opus.
Longa sit huic ætas, dominæque potentia terræ:
Sitque sub hac oriens occiduusque dies.
Ille precabatur, tonitru dedit omina lævo
Juppiter: & lævo fulmina missa polo.
Augurio læti jaciunt fundamina cives,
Et novus exiguo tempore murus erat.
Hoc Celer urget opus, quem Romulus ipse vocarat:
Sintque, Celer, curæ, dixerat, ista tuæ.
Néve quis aut muros, aut factam vomere fossam
Transeat: audentem talia dede neci.
Quod Remus ignorans humiles contemnere muros
Cœpit: &, His populus, dicere, tutus erit?
Nec mora, transiliit retro Celer occupat ausum.
Ille premit duram sanguinolentus humum.
Hæc ubi Rex didicit: lacrymas introrsus obortas
Devorat, & clausum pectore vulnus habet.
Flere palam non vult, exémplaque fortia servat:
Sicque meos muros transeat hostis, ait.

Dat tamen exsequias : nec jam suspendere fletum
Sustinet ; & pietas disimulata patet :

Osculaque applicuit posito suprema feretro :

Atque ait : Invito frater adempte vale.

Arsurósque artus unxit : fecere quod ille

Faustulus, & mœstas Acca soluta comas.

Tunc juvenes nondum facti flevere Quirites :

Ultima plorato subdita flamma rogo est.

Urbs oritur (quis tunc hoc illi credere posset ?)

Victorem terris impositura pedem.

Cuncta regas : & sis sub magno Cæsare semper :

Sæpè etiam plures nominis hujus habe.

Et quoties steteris domito sublimis in orbe ;

Omnia sint humeris inferiora tuis.

Dicta Pales nobis , idem Vinalia dicam.

Una tamen media est inter utramque dies.

Namina vulgares Veneris celebrate puellæ.

Multa professorum quæstibus apta Venus.

Poscite thure dato formam , populique favorem :

Poscite blanditias , dignaque verba loco.

Cúmque sua dominæ date grata sisymbria myrto :

Textaque composita juncea vincla rosa.

Templa frequentari Collinæ proxima portæ

Nunc decet : à Siculo nomina colle tenent.

Utque Syracusas Arethusidas abstulit armis

Claudius , & bello te quoque cepit, Eryx ;

Carmine vivacis Venus est translata Sibyllæ,

Inque suæ stirpis maluit urbe coli.

Cur igitur festum Veneris Vinalia dicant,

Quæritis , & quare sit Jovis ista dies ?

Turnus , an Æneas Latæ gener esset Amata ,

Beilum erat : Hetruscas Turnus adorat opes.
Clarus erat , sumptisque ferox Mezentius armis,
Et vel equo magnus , vel pede major erat.
Quem Rutuli Turnusque suis adsciscere tentant
Partibus ; hæc contra dux ita Tuscus ait;
Stat mihi non parvo virtus mea ; vulnera testor,
Armaque , quæ sparsi sanguine sæpè meo.
Qui petis auxilium , non grandia divide mecum
Præmia , de lacubus proxima musta tuis.
Nulla mora est operæ: vestrum dare: vincere nostrum
Quam velit Æneas ista negata mihi! (est.
Annuerant Rutuli : Mezentius induit arma:
Induit Æneas : alloquiturque Jovem:
Hostica Tyrrheno vota est vindemia regi;
Juppiter , è Latio palmite musta feres.
Vota valent meliora : cadit Mezentius ingens,
Atque indignanti pectore plangit humum.
Venerat Auctumnus calcatis sordidus uvis:
Redduntur merito debita vina Jovi.
Dicta dies hinc est Vinalia. Juppiter illam
Vendicat : & festis gaudet inesse suis.
SEx ubi quæ restent , luces Aprilis habebit;
In medio cursu tempora veris erunt.
Et frustra pecudem quæres Athamantidos Helles:
Signaque dant imbres ; exoriturque Canis.
Hac mihi Nomento Romam cum luce redirem,
Obstitit in media candida turba via.
Flamen in antiquæ lucum Rubiginis ibat,
Extæ canis flammis , exta daturus ovis.
Protinus accessi ; ritus ne nescius essem,
Edidit hæc flamem verba , Quirine , tuus:

Aspera Rubigo, parcas Cerealibus herbis,
Et tremat in summa læve cacumen humo.
Tu sata sideribus cæli nutrita secundis
Crescere, dum fiant falcibus apta, sinas.
Vis tua non levis est, qua tu frumenta notasti,
Mœstus in amissis illa colonus habet.
Nec venti tantum Cereri nocuere, nec imbres;
Nec sic marmoreo pallet adusta gelu;
Quantum, si culmos Titan incalfacit udos:
Tunc locus est iræ, diva timenda, tuæ.
Parce precor, scabrasque manus à messibus aufer;
Néve noce cultis: posse nocere sat est.
Nec teneras segetes: sed durum amplectere ferrum:
Quodque potest alios perdere: perde prior.
Utilius gladios & tela nocentia carpes:
Nil opus est illis: otia mundus agat.
Sarcula nunc; durusque bidens, & vomer aduncus
Ruris opes niteant, inquinet arma situs.
Conatusque aliquis vagina ducere ferrum;
Astrictum longa sentiat esse mora.
At tu ne viola Cererem: semperque colonus
Absenti possit solvere vota tibi.
Dixerat: à dextra villis mantile solutis,
Cumque meri patera thuris acerra fuit.
Thura focis vinumque dedit, fibrasque bidentis:
Turpiaque obscenæ (vidimus) exta canis.
Tum mihi, Cur detur sacris nova victima, quæris?
(Quæsieram) Causam percipe flamen ait:
Est Canis (Icarium dicunt) quo sidere moto
Tosta sitit tellus, præripiturque seges.
Pro Cane sidereo canis hic imponitur aræ:
Et, quare fiat, nil nisi nomen habet.

Cum Phrygis Assaraci Tithonia fratre relicto
Sustulit immenso ter jubar orbe suum;
Mille venit variis florum Dea nexa coronis:

Scena joci morem liberioris habet.

Exit & in Majas festum florale Kalendas.

Tunc repetam : nunc me grandius urget opus.

Aufert Vesta diem : cognati Vesta recepta est

Limine ; sic justī constituere patres.

Phœbus habet partem : Vestæ pars altera cesit:

Quod superest illis, tertius ipse tenet.

State Palatinæ laurus, prætexaque quercu

Stet domus; æternos tres habet una Deos.

PUBLII OVIDII

N A S O N I S

F A S T O R U M

LIBER V.

Quæritis unde putem Majo data nomina Mensi?
Non satis est liquidò cognita causa mihi.

Ut stat, & incertus qua sit sibi nescit eundum,

Cùm videt ex omni parte viator iter;

Sic, quia posse datur dive rsas reddere causas,

Quo ferar ignoro; copiaque ipsa nocet.

Dicite quæ fontes Aganippidos Hippocrenes

Grata Medusæ signa tenetis equi.

Dissensere deæ: quarum Polyhymnia cœpit

Prima, silent aliæ: d'ctaque mente notant.
Post chaos, ut primum data sunt tria corpora
mundo,

Inque novas species omne recessit opus;
Pondere terra suo subsedit, & æquora traxit:
At cælum levitas in loca summa tulit.
Sol quoque cum stellis nulla gravitate retentus,
Et vos lunares exsiluistis equi.
Sed neque terra diu cælo, neque cetera Phœbo
Sidera cedebant: par erat omnis honor.
Sæpè aliquis solio, quod tu, Saturne, tenebas,
Ausus de media plebe sedere Deus.
Et latus Oceano quisquam Deus advena junxit;
Tethys & extremo sæpè recepta loco est.
Donec Honor, placidoque decens Reverentia vultu
Corpora legitimis imposuere toris.
Hinc sata Majestas, quæ mundum temperat omnem,
Quaque die partu est edita, magna fuit.
Nec mora: consedit medio sublimis Olympo
Aurea purpureo conspicienda sinu.
Consedere simul Pudor & Metus: omne videres
Numen ad hanc cultus composuisse suos.
Protinus intravit mentes suspectus honorum.
Fit pretium dignis, nec sibi quisque placet.
Hic status in cælo multos permansit in annos;
Dum senior fatis excidit arce Deus.
Terra feros partus immania monstra Gigantes
Edidit, ausuros in Jovis ire domum.
Mille manus illis dedit, & pro cruribus angues:
Atque ait, In magnos arma movete Deos.
Exstruere hi montes ad sidera summa parabant,
Et magnum bello sollicitare Jovem.

Fulmina de cæli jaculatus Juppiter arce
Venit in auctores pondera vasta suos.
His bene Majestas armis defensa Deorum
Restat : & ex illo tempore culta manet.
Assidet illa Jovi ; Jovis est fidissima custos :
Et præstat sine vi sceptrâ tremenda Jovi.
Venit & in terras ; coluerunt Romulus illam
Et Numa : mox alii , tempore quisque suo.
Illa patres in honore suo matresque tuetur ;
Illa comes pueris virginibusque venit.
Illa datos fascès commendat , eburque Curule :
Illa coronatis alta triumphat equis.
Finierat voces Polyhymnia : dicta probarunt
Clioque , & curvæ scita Thalia lyræ.
Excipit Uranie : fecere silentia cunctæ :
Et vox audiri nulla , nisi illa , potest.
Magna fuit quondam capitis reverentia cani ,
Inque suo pretio ruga senilis erat.
Martis opus juvenes animósaque bella gerebant.
Et pro Dīs aderant in statione suis.
Viribus illa minor , nec habendis utilis armis ,
Consilio patriæ sapè ferebat opem.
Nec nisi post annos patuit tunc Curia seros :
Nomen & ætatis inite Senatus habet.
Jura dabat populo senior : finitæque certis
Legibus est ætas , unde petatur honos.
Et medius juvenum , non indignantibus ipsis ,
Ibat : & interior , si comes unus erat.
Verba quis auderet coram sene digna rubore
Dicere ? censuram longa senectâ dabat.
Romulus hoc vidit : selectæque corpora Patres
Dixit : ad hæc urbis summa relata novæ est.

Hinc

Hinc sua majores tribuisse vocabula Majo
Tangor, & ætati consuluisse suæ
Et Numitor dixisse potest, Da, Romule, mensem
Hunc senibus; nec avum sustinuisse nepos.
Nec leve propositi pignus successit honoris:
Junius à juvenum nomine dictus adest.
Tunc sic neglectos hederæ redimita capillos,
Prima sui cœpit Calliopea chori:
Duxerat Oceanus quondam Titanida Tethyn,
Qui terram liquidis, qua patet, ambit aquis.
Hinc sata Pleïone cum cælifero Atlante
Jungitur, ut fama est, Pleïadæque parit.
Quarum Maja suas forma superasse sorores
Traditur, & summo concubuisse Jovi.
Hæc enixa jugo cupressiferæ Cyllenes
Ætherium volucris qui pede carpit iter.
Arcades hunc, Ladonque rapax, & Mænalus ingens
Rite colunt, Luna credita terra prior.
Exsul ab Arcadia Latios Evander in agros
Venerat: impositos attulerátque Deos.
Hic, ubi nunc Roma est, orbis caput, arbor, & herbæ,
Et paucæ pecudes, & casa rara fuit.
Quó postquam ventum est, Consistite, præscia mater,
Num locus imperii rus erit istud, ait.
Et matri, & vati paret Nonacrius heros,
Inque peregrina constitit hospes humo.
Sâcraque multa quidem, sed Fauni prima bicornis
Has docuit gentes, alipedisque Dei.
Semicaper coleris cincturis, Faune, Lupercis,
Cùm lustrant celebres vellera secta vias.
At tu materno donasti nomine mensem
Inventor curvæ, furibus apte, fidis,

Nec pietas hæc prima tua est : septena putaris
Placidum numero fila dedisse lyræ.
Hæc quoque desierat : laudata est voce sororum,
Quid faciam ? turbæ pars habet omnis idem.
Gratia Pieridum nobis æqualiter adsit,
Nullaque laudetur plusve minusve mihi.
AB Jove surgat opus : prima mihi nocte videnda
Stella est in cunas officiosa Jovis.
Nascitur Oleniæ sidus pluviale Capellæ:
Illa dati cælum præmia lactis habet.
Nais Amalthea Cretæa nobilis Ida
Dicitur in silvis oculuisse Jovem.
Huic fuit hædorum mater formosa duorum
Inter Dictæos conspicienda greges;
Cornibus æreis , atque in sua terga recurvis:
Ubere , quod nutrix posset habere Jovis.
Lac dabat illa Deo ; sed fregit in arbore cornu,
Truncaque dimidia parte decoris erat.
Sustulit hoc Nymphe ; cinxitque recentibus herbis,
Et plenum pomis ad Jovis ora tulit.
Ille ubi res cæli tenuit, solioque paterno
Sedit, & invicto nil Jove majus erat;
Sidera nutricem, nutricis fertile cornu
Fecit, quod dominæ nunc quoque nomen habet.
Præstitibus Majæ Laribus videre Kalendæ
Aram constitui, parvaque signa Deum.
Voverat illa quidem Curius : sed longa vetustas
Destruit; & saxo longa senecta nocet.
Causa tamen positi fuerat cognominis illis,
Quod præstant oculis omnia tuta suis.
Stant quoque pro nobis, & præsunt mœnibus urbis,
Et sunt præsentēs, auxiliūque ferunt.

At canis ante pedes saxo fabricatus eodem
 Stabat. Quæ standi cum Lare causa fuit?
 Servat uterque domum: domino quoque fidus uterque
 Compita grata Deo : compita grata cani:
 Exagitant & Lar , & turba Diania fures:
 Pervigilântque Lares , pervigilântque canes,
 Bina gemellorum quærebam signa Deorum
 Viribus annosæ facta caduca moræ:
 Mille Lares, geniûmque ducis , qui tradidit illos,
 Urbs habet; & vici numina trina colunt.
 Quò feror ? Augustus mensis mihi carminis hujus
 Jus habet : interea diva canenda Bona est
 Est moles nativa (loco res nomina fecit)
 Appellant saxum : pars bona montis ea est.
 Huic Remus institerat frustra , quo tempore fratri
 Prima Palatinæ regna dedistis aves.
 Templâ patres illic oculos exosa viriles
 Leniter acclivi constituere jugo.
 Dedicat hæc veteris Clausorum nominis heres
 Virgineo nullum corpore passa virum.
 Livia restituit , ne non imitata maritum
 Esset , & ex omni parte secuta virum.
Posterâ cùm roseam pulsas Hyperionis astris
 In matutinis lampada tollet equis;
 Frigidus Argestes summas mulcebit aristas,
 Candidaque à Calabris vela dabuntur aquis.
 At simul inducent obscura crepuscula noctem:
 Fars Hyadum toto de grege nulla latet.
 Ora micant Tauri , septem radiantia flammis,
 Navita quas Hyadas Grajus ab imbre vocat.
 Pars Bacchum nutrisse putat : pars credidit esse
 Tethyos has neptes , Oceanique senis.

Nondum stabat Atlas humeros oneratus Olympo:
Cum satus est forma conspiciendus Hyas.
Hunc stirps Oceani maturis nixibus Æthra
Edidit, & Nymphas; sed prior ortus Hyas.
Dum nova lanugo est, pavidos formidine cervos
Terret, & est illi præda benigna lepus.
At postquam virtus annis adolevit, in apros
Audet, & hirsutas cominus ire leas.
Dumque petit latebras foetæ catulósque leænæ,
Ipse fuit Libycæ præda cruenta leæ.
Mater Hyan, & Hyan moestæ flere sorores.
Cervicemque polo suppositurus Atlas.
Victus uterque parens tamen est pietate sororum:
Illa dedit cælum, nomina fecit Hyas.
Mater ades florum, ludis celebranda jocosis;
Distuleram partes mense priore tuas.
Incipis Aprili: transis in tempora Maji.
Alter te fugiens, cùm venit alter, habet.
Cum tua sint, cedantque tibi confinia mensum;
Convenit in laudes ille, vel isle tuas.
Circus in hunc exit, clamâtaque palma theatri:
Hoc quoque cum Circi munere carmen eat.
Ipsa doce, quæ sis; hominum sententia fallax.
Optima tu proprii nominis auctor eris.
Sic ego, sic nostris respondit diva rogatis;
Dum loquitur, vernas aflat ab ore rosas.
Chloris eram, quæ Flora vocor, corrupta Latino
Nominis est nostri littera Græca sono.
Chloris eram Nymphe campi felicitis, ubi audis
Rem fortunatis ante fuisse viris.
Quæ fuerit mihi forma, grave est narrare modestæ:
Sed generum matri repperit illa Deum.

Ver erat : errabam ; Zephyrus conspexit : abibam.

Insequitur : fugio ; fortior ille fuit.

Et dederat fratri Boreas jus omne rapinæ

Ausus Erichthea præmia ferre domo,

Vim tamen emendat dando mihi nomina nuptæ:

Inque meo non est ulla querela toro.

Vere fruor semper : vere nitidissimus annus.

Arbor habet frondes : pabula semper humus.

Est mihi foecundus dotalibus hortus in agris.

Aura fovet : liquidæ fonte rigatur aquæ.

Hunc meus implevit generoso flore maritus:

Atque ait ; Arbitrium tu , Dea , floris habet.

Sæpè ego digestos volui numerare colores:

Nec potui ; numero copia major erat.

Roscida cùm primum foliis excusa pruina est,

Et variæ radiis intepuere comæ:

Conveniunt pictis incinctæ vestibus Horæ,

Inque leves calathos munera nostra legunt.

Protinus accedunt Charites ; nectuntque coronas:

Sertaque cælestes implicitura comas.

Prima per immensas sparsi nova semina gentes,

Unius tellus ante coloris erat.

Prima Therapnæo feci de sanguine florem:

Et manet in folio scripta querela suo.

Tu quoque nomen habes cultos, Narcissus, per hortos:

Infelix , quod non alter , & alter eras !

Quid Crocon, aut Attin réferam, Cinyraque creatum:

De quorum per me sanguine surgit honor ?

Mars quoque , si nescis , per nostras editus artes:

Juppiter hoc ut adhuc nesciat : usque precor.

Sancta Jovem Juno , nata sine matre Minerva,

Officio doluit non eguisse suo,

Ibat, ut Oceano quereretur facta mariti:
Restitit ad nostras fessa labore fores:
Quam simul adspexi; Quid te, Saturnia, dixi,
Attulit? exponit, quem petat, illa locum.
Addidit & causam: verbis solabar amicis:
Non, inquit, verbis cura levanda mea est.
Si pater est factus neglecto conjugis usu
Iuppiter, & solus nomen utrumque tenet;
Cur ego desperem fieri sine conjuge mater,
Et parere intacto, dummodo casta, viro?
Omnia tentabo latis medicamina terris:
Et freta, Tartareos excutiámque sinus.
Vox erat in cursu: vultu dubitantis habebam.
Nescio quid, Nymphe, posse videris, ait.
Ter volui promittere opem, ter lingua retenta est:
Ira Jovis magni causa timoris erat.
Fer, precor, auxilium, dixit; celabitur auctori
Et Stygiæ numen testificabor aquæ:
Quod petis, Oleniis, inquam, mihi missus ab arvis
Flos dabit; est hortis unicus ille meis. (cam;
Qui dabat hoc, dixit; sterilem quoque tange juven-
Mater erit; tetigi: nec mora; mater erat.
Protinus hærentem decerpsi pollice florem.
Tangitur: & tacto concipit illa sinu.
Jamque gravis Thracen, & læva Propontidos intrat,
Fitque potens voti: Mârsque creatus erat.
Qui memor accepti per me natalis, Habeto
Tu quoque Romulea, dixit, in urbe locum.
Forsitan in teneris tantum mea regna coronis
Esse putes: tangunt numen & arva meum.
Si bene floruerint segetes; crit area dives.
Si bene floruerit vinea; Bacchus erit.

Si bene floruerint oleæ ; nitidissimus annus :
Pomâ quoque eventum temporis hujus habent.
Flore semel laso pereunt vitæque fabæque :
Et pereunt lentes , advena Nile , tuxæ :
Vina quoque in magnis operosè condita cellis
Florent : & nebulæ dolia summa tegunt.
Mella meum munus : volucres ego mella daturas
Ad violam , & cythisos , & thyma cana voco.
Nos quoque idem facimus : tunc cum juvenilibus
annis
Luxuriant animi ; corpóraque ipsa vigent.
Talia dicentem tacitus mirabar ; at illa ,
Jus tibi discendi est , siqua requiris , ait.
Dic, Dea, respondi, ludorum quæ sit origo.
Vix bene desieram ; rettulit illa mihi.
Cetera luxuriæ nondum instrumenta vigeant :
Aut pecus , aut latam dives habebat humum.
Hinc etiam locuples , hinc ipsa pecunia dicta est :
Sed jam de vetito quisque parabat opes.
Venerat in morem populi depascere saltus :
Idque diu licuit , pœnaque nulla fuit.
Vindice servabat nullo sua publica vulgus ;
Jamque in privato pascere inertis erat.
Plebis ad Ædiles perducta licentia talis
Publicios : animus defuit ante viris.
Rem populus recipit : multam subiere nocentes.
Vindicibus laudi publica cura fuit.
Multâ data est ex parte mihi ; magnoque favore
Victores ludos instituere novos.
Parte locant clivum , qui tunc erat ardua rupes :
Utile nunc iter est : Publiciûmque vocant.
Annua credideram spectacula facta , negavit :

Addidit & dictis altera verba suis.

Nos quoque tangit honos : festis gaudemus, & aris:

Túrbaque cælestes ambitiosa sumus.

Sæpè Deos aliquis peccando fecit iniquos:

Et pro delictis hostia blanda fuit.

Sæpè Jovem vidi, cùm jam sua mittere vellet

Fulmina, thure dato sustinuisse manum.

At si negligimur ; magnis injuria poenis

Solvitur : & justum præterit ira modum,

Respice Testiaden : flammis absentibus arsit.

Causa est ; quod Phœbes ara sine igne fuit.

Respice Tantalidem : eadem Dea tela tenebat.

Virgo est ; & spretos bis tamen ultra focos.

Hippolyte infelix , velles coluisse Dionen,

Cùm consternatis diripereris equis.

Longa referre mora est collecta oblivia damnis.

Me quoque Romani præteriere Patres.

Quid facerem ? per quod fierem manifesta doloris?

Exigerem nostræ qualia damna nota?

Excidit officium tristi mihi ; nulla tuebar

Rura : nec in pretio fertilis hortus erat.

Lilia deciderant : violas arere videres:

Filaque punicei languida facta croci.

Sæpè mihi Zephyrus , Dotes corrumpere noli

Ipsa tuas , dixit : dos mihi vilis erat.

Florebant oleæ : venti nocuere protervi.

Florebant segetes ; grandine læsa Ceres.

In spe vitis erat : cælum nigre cit ab Austris,

Et subita frondes decutiuntur aqua.

Nec volui fieri , nec sum crudelis in ira:

Cura repellendi sed mihi nulla fuit.

Convenere Patres : & , si bene floreat annus,

Numi-

Numinibus nostris annua festa vovent.
Annúimus votis, Consul cum Consule ludos
Posthumio Lænas persolüere mihi.
Quærere conabar, quare lascivia major
His foret in ludis, liberiórque jocus:
Sed mihi succurrit, numen non esse severum;
Aptaque deliciis munera ferre Deam.
Tempora futilibus cinguntur tota coronis;
Et latet injectis splendida mensa rosis.
Ebrius incinctis philyra conviva capillis
Saltat, & imprudens utitur arte meri.
Ebrius ad durum formosæ limen amicæ
Cantat: habent unctæ mollia sarta comæ:
Nulla coronatâ peraguntur seria fronte;
Nec liquidæ vinctis flore bibuntur aquæ.
Donec eras mistus nullis, Acheloë, racemis;
Gratia sumendæ non erat ulla rosæ.
Bacchus amat flores: Baccho placuisse coronam
Ex Ariadnæo sidere nosse potes.
Scena levis decet hanc: non est, mihi credite, non est
Illa cothurnatas inter habenda Deas.
Turba quidem cur hos celebret meretricia ludos,
Non ex difficili cognita causa fuit.
Non est de tetricis, non est de magna professis:
Vult sua plebejo sacra patere choro.
Et monet ætatis specie, dum floreat, uti:
Contemnunt spinam, cùm cecidere rosæ.
Cur tamen, ut dantur vestes Cerealibus albæ,
Sic est hæc cultu versicolore decens?
An quia maturis albescit messis aristis?
Et color & species floribus omnis inest?
Annuit: & motis flores cecidere capillis;

Decidere in mensas ut rosa missa solet.

Lumina restabant : quorum me causa latebat,

Cùm sic errores abstulit illa meos.

Vel quia purpureis collucent floribus agri:

Lumina sunt nostros visa decere dies:

Vel quia nec flos est hebeti , nec flamma colore,

Atque oculos in se splendor uterque trahit:

Vel quia deliciis nocturna licentia nostris

Convenit : à vero tertia causa venit.

Est breve præterea , de quo mihi quærere restat,

Si liceat , dixi : (dixit & illa , Licet.)

Cur tibi pro Libycis clauduntur rete lænis

Imbelles capreæ , sollicitusque lepus?

Non sibi , respondit , silvas cessisse , sed hortos,

Arvaque pugnaci non adeunda feræ.

Omnia finierat : tenues secessit in auras:

Mansit odor : posses scire fuisse Deam.

Floreat ut toto carmen Nasonis in ævo:

Sparge , precor , donis pectora nostra tuis.

NOËte minus quarta promet sua sidera Chiron

Semivir , & flavi corpore mistus equi.

Pelion Hæmonix mons est obversus in Austros:

Summa virent pinu ; cetera quercus habet.

Phillyrides tenuit : saxo stant antra vetusto,

Quæ justum memorant incoluisse senem.

Ille manus olim missuras Hæctora leto

Creditur in lyricis detinuisse modis.

Venerat Alcides exhausta parte laborum:

Jussaque restabant ultima pænè viro.

Stare simul casu Trojæ duo fata videres:

Hinc puer Æacides , hinc Jove natus erat.

Excipit hospitio juvenem Philyreus heros:

Et causam adventus hic rogat, ille docet.
Respicit interea clavam spoliúmque leonis;
Virque, ait, his armis, ármaque digna viro.
Nec se, quin horrens auderent tangere setis
Vellus, Achilleæ continuere manus.
Dumque senex tractat squalientia tella venenis
Excidit, & lævo fixa sagitta pede est.
Ingemuit Chiron, traxitque è vulnere ferrum:
Et gemit Alcides, Hamoniusque puer.
Ipse tamen lectas Pagasæis collibus herbas
Temperat, & varia vulnere mulcet ope.
Virus edax superabat opem: penitúsque recepta
Ossibus, & toto corpore pestis erat.
Sanguine Centauri Lernææ sanguis Echidnæ
Mistus, ad auxilium tempora nulla dabat.
Stabat, ut ante patrem, lacrymis perfusus Achilles;
Sic flendus Peleus, si moreretur, erat.
Sæpè manus ægras manibus fingebat amicis:
(Morum, quos fecit, præmia doctor habet.)
Oscula sæpè dedit: dixit quoque sæpè jacenti:
Vive, precor; nec me, care, relinque, pater.
Nona dies aderat, cùm tu, justissime Chiron,
Bis septem stellis corpora cinctus eras.
Hunc lyra curva sequi cuperet; sed idonea non
dum
Est via: nox aptum tertia tempus erit.
SCorpius in cælo, cùm cras lucescere Nonas
Dicimus; á media parte notandus erit.
Hinc ubi protulerit formosa ter Hesperus ora;
Ter dederint Phœbo sidera victa locum;
Ritus erit veteris nocturna Lemuria sacri:
Inferias tacitis Manibus illa dabunt.

Annus erat brevior : nec adhuc pia Februa norant,
Nec tu dux mensum , Jane biformis ; eras.
Jam tamen extincto cineri sua dona ferebant;
Compositique nepos busta piabat avi.
Mensis erat Majus majorum nomine dictus:
Qui partem prisci nunc quoque moris habet.
Nox ubi jam media est, somnósque silentia præbent,
Et canis, & variæ conticuistis aves:
Ille memor veteris ritus , timidusque Deorum,
Surgit ; habent gemini vincula nulla pedes.
Signaque dat digitis medio cum pollice junctis:
Occurrat tacito ne levis umbra sibi.
Cumque manus puras fontana perluit unda:
Vertitur , & nigras accipit ore fabas.
Aversusque jacet : sed dum jacet , Hæc ego mitto:
His, inquit , redimo meque meosque fabis.
Hoc novies dicit , nec respicit ; umbra putatur
Colligere, & nullo terga vidente sequi.
Rursus aqua tangit , Temesæaque concrepat æra:
Et rogat ut tectis exeat umbra suis.
Cum dixit novies , Manes exite paterni:
Respicit , & purè sacra peracta putat.
Dicta sit unde dies , quæ nominis exstet origo,
Me fugit : ex aliquo est invenienda Deo.
Pleiade nate , mone, virga venerande potenti:
Sæpè tibi est Stygii regia visa Jovis.
Venit adoratus Caducifer ; Accipe causam
Nominis : ex ipso cognita causa Deo est.
Romulus ut tumulto fraternas condidit umbras,
Et male veloci justa soluta Remo:
Faustulus infelix & passis Acca capillis
Spargebant lacrymis ossa perusta suis.

Inde domum redeunt sub prima crepuscula mœsti,
Utque erat, in duro procubere toro.
Umbra cruenta Remi visa est assistere lecto,
Atque hæc exiguo murmure verba loqui:
En ego, dimidium vestri parsque altera voti
Cernite sim qualis, qui modò talis eram.
Qui modò si volucres habuissem regna jubentes,
In populo potui maximus esse meo.
Nunc sum elapsa rogi flammis & inanis imago.
Hæc est ex illo forma relicta Remo.
Heu! ubi Mars pater est? si vos modò vera locuti;
Ubèraque expositis ille ferina dedit.
Quem lupa servavit, manus hunc temeraria civis
Perdedit: ò quanto mitior illa fuit!
Sæve Celer, crudelem animam per vulnera reddas:
Utque ego, sub terras sanguinolentus eas.
Noluit hoc frater, pietas æqualis in illo est.
Quod potuit, lacrymas manibus ille dedit.
Hunc vos per lacrymas, per vestra alimenta rogate,
Ut celebrem nostro signet honore diem.
Mandantem amplecti cupiunt, & brachia tendunt.
Lubrica prensantes effugit umbra manus.
Ut secum fugiens somnos abduxit imago;
Ad regem voces fratris uterque ferunt.
Romulus obsequitur, lucèinque Remuria dixit
Illam, qua positis justa feruntur avis.
Aspera mutata est in lenem tempore longo
Littera, quæ toto nomine prima fuit.
Mox etiam Lemures animas dixere siléntium:
Hic sensus verbi: vis ea vocis erat.
Fana tamen veteres illis clausere diebus,
Ut nunc ferali tempore aperta vides.

Nec viduæ tædis eadem, nec virginis apta

Tempora, quæ nupsit, non diuturna fuit.

Hac quoque de causa, si te proverbia tangunt,

Mense malum Majo nubere vulgus ait.

Sed tamen hæc tria sunt sub eodem tempore festa,

Inter se nulla continuata die.

Quorum si mediis Bæoton Oriona quæres;

Falsus eris; signi causa canenda mihi est.

Juppiter, & lato qui regnat in æquore frater,

Carpebant socias, Mercuriusque vias.

Tempus erat, quo versa iugo referuntur aratra,

Et primum saturæ lac bibit agnus ovis.

Forte senex Hyreus angusti cultor agelli

Hos videt; exiguum stabat ut ante casam.

Atque ita, Longa via est, nec tempora longa super-
sunt,

Dixit; & hospitibus janua nostra patet.

Addidit & vultum verbis: iterumque rogavit.

Parent promissis: dissimulantque Deos.

Tecta senis subeunt nigro deformia fumo;

Ignis in hesterno stipite parvus erat.

Ipse genu nixus flammam excussit ab aura,

Et promit quassas comminuitque faces.

Stant calices; minor inde fabas, olus alter habebat:

Et spumat testu pressus uterque suo.

Dumque mora est, tremula dat vina rubentia dextra.

Accipit æquoreus pocula prima Deus.

Quæ simul exhausit; Da nunc, bibat ordine, dixit,

Juppiter; audito palluit ille Jove.

Ut rediit animus; cultorem pauperis agri

Immolat, & magno torret in igne bovem:

Quæque puer quondam primis distulerat annis,

Pro-

Promit fumoso condita vina cado.
Nec mora : flumineam lino celantibus ulvam
Sic quoque non altis incubuere toris.
Nunc dape , nunc posito mensæ nituere Lyæo.
Terra rubens crater , pocula fagus erant.
Verba fuere Jovis ; siquid fert impetus opta:
Omne feres ; placidi verba fuere senis;
Cara fuit conjux prima mihi cura juvena
Cognita : nunc , ubi sit , quæritis ? urna tegit.
Huic ego juratus , vobis in verba vocatis,
Conjugio dixi sola frui meo.
Et dixi , & servo ; sed enim diversa voluntas
Est mihi : nec conjux , sed pater esse volo.
Annuerant omnes : omnes ad terga juvenci
Constiterant ; pudor est ulteriora loqui.
Tunc superinjecta texere madentia terra.
Jamque decem menses : & puer ortus erat.
Hunc Hyreus , quia sic genitus , vocat Uriona.
Perdedit antiquum littera prima sonum.
Creverat immensum : comitem sibi Delia sumpsit,
Ille deæ custos , ille satelles erat.
Verba movent iras non circumspecta Deorum:
Quam nequeam , dixit , vincere , nulla fera est.
Scorpion iminisit Tellus : fuit impetus illi
Curva gemelliparæ spicula ferre Deæ.
Obstitit Orion. Latona nitentibus astris
Addidit : & , Meriti præmia , dixit , habe.
SED quid & Orion , & cetera sidera mundo
Cedere festinant , noxque coarctat iter?
Quid solito citius liquido jubar æquore tollit
Candida Lucifero præveniente dies?
Fallor? an arma sonant? non fallimur: arma sonabant:

Mars venit; & veniens bellica signa dedit.
Ultor ad ipse suos cælo descendit honores,
Templaque in Augusto conspicienda foro.
Et Deus estingens, & opus; debebat in urbe
Non aliter nati Mars habitare sui.
Digna giganteis hæc sunt delubra trophæis:
Hinc fera Gradivum bella movere decet:
Seu quis ab Eoo nos impius orbe lacessit;
Seu quis ab occiduo Sole domandus erit.
Perspicit armipotens operis fastigia summi;
Et probat invictos illa tenere Deos.
Perspicit in foribus diversæ tela figuræ:
Armaque terrarum milite victa suo.
Hinc videt Æneam oneratum pondere caro,
Et tot Iulæ nobilitatis avos:
Hinc videt Iliaden humeris ducis arma ferentem;
Claraque dispositis acta subesse viris.
Spectat & Augusto prætextum nomine templum,
Et visum lecto Cæsare majus opus.
Voverat hoc juvenis tunc, cum pia sustulit arma.
A tantis princeps incipiendus erat.
Ille manus tendens, instanti milite justo,
In conjuratos talia dicta dedit:
Si mihi bellandi pater est, Vestæque sacerdos
Auctor; & ulcisci numen utrumque paro;
Mars ades: & satia scelerato sanguine ferrum:
Stetque favor causa pro meliore tuus.
Templa feres, & me victore, vocaberis Ultor.
Voverat; & fuso latus ab hoste redit.
Nec satis est meruisse semel cognomina Marti;
Persequitur Partha signa retenta manu.
Gens fuit & campis, & equis, & tuta sagittis,

Et circumfusus invia fluminibus,
Addiderant animos Crassorum funer genti,
Cum periit miles, signaque, duxque simul.
Signa decus belli Parthus Romana tenebat;
Romanaeque aquilæ signifer hostis erat.
Isque pudor mansisset adhuc, nisi fortibus armis
Cæsaris Ausoniae protegerentur opes.
Ille notas veteres, & longi dedecus ævi
Sustulit: agnorunt signa recepta suos.
Quid tibi nunc solitæ mitti post terga sagittæ,
Quid loca, quid rapidi profuit usus equi?
Parthe, refers aquilas: victos quoque porrigis arcus,
Pignora jam nostri nulla pudoris habes.
Ritè Deo templumque datum, noménque bis ulto:
Et meritis voti debita solvit honor.
Sollemnes ludos Circi celebrate, Quirites:
Non visa est fortem scena decere Deum.
PLeiadæ aspicias omnes, totumque sororum
Agmen, ubi ante Idus nox erit una super.
Tunc mihi non dubiis auctoribus incipit ætas:
Et tepidi finem tempora veris habent.
IDibus ora prior stellantia tollere taurum
Indicat: huic signo fabula nota subest.
Præbuit, ut taurus, Tyriæ sua terga puellæ
Juppiter, & falsa cornua fronte tulit.
Illa jubam dextra, leva retinebat amictus;
Et timor ipse novi causa decoris erat.
Aura sinus implet: flavos movet aura capillos
Sidoni sic fueras aspicienda Jovi.
Sapè puellares subduxit ab æquore plantas,
Et metuit tactus assilientis aquæ:
Sapè Deus prudens tergum dimisit in undas;

Hæreat ut collo fortius illa suo.
Litoribus tactis stabat sine cornibus ullis
Juppiter : inque Deum de bove versus erat.
Taurus init cælum : te , Sidoni , Juppiter implet:
Parsque tuum terræ tertia nomen habet.
Hoc alii signum Phariam dixere juvencam:
Quæ bos ex homine est , ex bove facta Dea.
Tunc quoque priscorum virgo simulacra virorum
Mittere roboreo scirpea ponte solet.
Corpora post decies senos qui credidit annos
Missa neci ; sceleris crimine damnat avos.
Fama vetus ; tunc cùm Saturnia terra vocata est:
Talia fatidici dicta fuisse Dei.
Falcifero libata seni duo corpora , gentes,
Mittite , quæ Tuscis excipiantur aquis.
Donec in hæc venit Tirynthius arva ; quotannis
Tristia Leucadio sacra peracta Deo.
Illum stramineos in aquam misisse Quirites:
Herculis exemplo corpora falsa jaci.
Pars putat , ut ferrent juvenes suffragia soli,
Pontibus infirmos præcipitasse senes.
Tybri , doce verum : tua ripa vetustior urbe est.
Principium ritus tu bene nosse potes.
Tybris arundiferum medio caput extulit alveo,
Raucaque dimovit talibus ora sonis:
Hæc loca desertas vidi sine mœnibus herbas:
Pasebat sparsas utraque ripa boves.
Et, quem nunc gentes Tyberim noruntque timentque;
Tunc etiam pecori despiciendus eram.
Arcadis Evandri nomen tibi sæpè refertur:
Ille meas remis advena torsit aquas.
Venit & Alcides turba comitatus Achivâ

Albula , si memini , tunc mihi nomen erat.

Excipit hospitio juvenem Pallantius heros:

Et tandem Caco debita pœna fuit.

Victor abit , secûmque boves Erytheida prædam

Abstrahit : at comites longiûs ire negant.

Mâgnaque pars horum desertis mansit in agris:

Montibus his ponunt spémque Larémque suum.

Sæpe tamen patriæ dulci tanguntur amore:

Atque aliquis moriens , hoc breve mandat opus:

Mittite me in Tyberim ; Tyberinis vectus ut undis

Litus ad Inachium pulvis inanis eam.

Displicet heredi mandati cura sepulcri:

Mortuus Ausonia conditur hospes humo.

Scirpea pro domino Tyberi jactatur imago,

Ut repetat Grajas per freta longa domos.

Hactenus ; & vivo subiit rorantia saxo

Antra : leves cursum sustinuistis aquæ.

CLarè nepos Atlantis ades : quem montibus olim

Edidit Arcadiis Pleïas una Jovi:

Pacis & armorum superis imisque Deorum

Arbiter , alato qui pede corpis iter:

Læte lyræ pulsu , nitida quoque læte palæstra,

Quo didicit cultè lingua docente loqui:

Templa tibi posuere patres spectantia Circum

Idibus : ex illo est hæc tibi festa dies.

Te , quicumque suas profitentur vendere merces,

Thure dato , tribuas ut sibi lucra , rogat.

Est aqua Mercurii portæ vicina Capenæ;

Si juvat expertis credere , numen habet.

Huc venit incinctus tunica mercator : & urna

Purus suffisa , quam ferat , haurit aquam.

Uda fit hinc laurus : lauro sparguntur ab uda

Omnia , quæ dominos sunt habitura novos:
Spargit & ipse suos lauro rorante capillos:

Incipit & solita dicere voce preces.

Ablue præteriti perjuria temporis , inquit:

Ablue præterita perfida verba fide.

Sive ego te feci testem , falsòve citavi

Non audituri numina magna Jovis:

Sive Deum prudens alium , divamve fefelli;

Abstulerint celeres improba verba Noti.

Et pateant veniente die perjuria nobis:

Nec curent superi , siqua locutus ero.

Da modo lucra mihi , da factò gaudia lucro,

Et face , ut emptori verba dedisse juvet.

Talia Mercurius poscentes ridet ab alto:

Se memor Ortygias surripuisse boves.

AT mihi pande , precor , multò meliora petenti

In geminos ex quo tempore Phœbus eat.

Cum totidem de mense dies superesse videbis;

Quot sunt Herculei facta laboris , ait.

Dic , ego respondi , causam mihi sideris hujus.

Causam facundo reddidit ore Deus:

Abstulerant raptas Phœben Phœbésque sororem,

Tyndaridæ fratres , hic eques , ille pugil.

Bella parant , repetuntque suas & frater & Idas;

Leucippo fieri pactus uterque gener.

His amor , ut repetant , illis , ut reddere nolint,

Suadet : & ex causa pugnat uterque pari.

Effugere Oebalidæ cursu potuere sequentes:

Sed visum est celeri vincere turpe fuga.

Liber ab arboribus locus est , apta area pugnae,

Constiterant illo nomina fida loco.

Pectora transiectus Lynceo Castor ab ense,

Non expectato vulnere , pressit humum:
Ultor adest Pollux : & Lyncea perforat hasta,
Qua cervix humeros continuata tegit.
Ibat in hunc Idas , vixque est Jovis igne repulsus:
Tela tamen dextræ fulmine rapta negant.
Jamque tibi , Pollux , cælum sublime patebat,
Cum , Mea , dixisti , percipe verba , pater:
Quod mihi das unū , cælum partire duobus:
Dimidium toto munere majus erit.
Dixit , & alterna fratrem statione recepit:
Utile sollicitæ sidus utrumque rati.
Ad Janum redeat , qui quærit Agonia quid sint:
Quæ tamen in fastis hoc quoque tempus habent.
Nocte sequente diem canis Erigoneius exit.
Est alio signi reddita causa loco.
Proxima Vulcani lux est : quam Lustria dicunt.
Lustrantur puræ , quas facit ille , tubæ.
Quattuor inde notis locus est, quibus ordine lectis,
Vel mos sacrorum , vel fuga regis inest.
NEC te prætereo , populi Fortuna potentis
Publica : cui templum luce sequente datum.
Hanc ubi dives aquis acceperit Amphitrite;
Grata Jovi fulvæ rostra videbis avis.
Auferet ex oculis veniens Aurora Booten:
Continuâque die sidus Hyantis erit.

PUBLII OVIDII N A S O N I S

F A S T O R U M

LIBRI VI.

HIC quoque mensis habet dubias in nomine causas,

Quæ placeant, positis omnibus, ipse leges.

Facta canam; sed erunt, qui me finxisse loquentur;

Nullaque mortali numina visa putent.

Est Deus in nobis: agitante calescimus illo;

Impetus hic sacræ semina mentis habet.

Fas mihi præcipuè vultus vidisse Deorum:

Vel quia sum vates; vel quia sacra cano.

Est nemo arboribus densum, secretus ab omni

Voce locus, si non obstreperetur aquis.

Hic ego quærebam cœpti, quæ mensis origo

Esset, & in cura nominis hujus eram.

Ecce Deas vidi; non quas præceptor arandi

Viderat; Ascræas cum sequeretur oves.

Nec quas Priamides in aquosæ vallibus Idæ

Contulit: ex illis, sed tamen una fuit.

Ex illis fuit una, sui germana mariti.

Hæc erat (agnovi) quæ stat in arce Jovis.

Horrueram, tacitoque animum pallore fatebar.

Tunc Dea, quos fecit, sustulit ipsa metus:

Nam.

Namque ait, ô vates Romani conditor anni,
Ause per exiguos magna referre modos:
Jus tibi fecisti numen cæleste videndi,
Cùm placuit numeris condere festa tuis.
Ne tamen ignores, vulgique errore traharis,
Junius à nostro numine nomen habet.
Est aliquid nupsisse Jovi, Jovis esse sororem.
Fratre magis dubito glorier, an ne viro.
Si genus adspicitur; Saturnum prima parentem
Feci. Saturni sors ego prima fui.
A patre dicta meo quondam Saturnia Roma est:
Hæc illi à cælo proxima terra fuit.
Si torus in pretio est, dicor Matrona Tonantis;
Junctaque Tarpejo sunt mea templa Jovi.
An potuit Majo pellex dare nomina mensi?
Hic honor in nobis invidiosus erit?
Cur igitur regina vocor, princepsque Dearum?
Aurea cur dextræ sceptrâ dedere meæ?
An facient mensem luces, Lucinaque ab illis
Dicar, & à nullo nomina mense traham?
Tum me poeniteat posuisse fideliter iras
In genus Ele&træ, Dardaniamque domum.
Causa duplex iræ, rapto Ganymede dolebam:
Forma quoque, Idæo judice, victa mea est:
Poeniteat quod non fovi Carthaginis arces,
Cùm mea sint illo currus, & arma loco:
Poeniteat Spartem, Argosque, measque Mycenæ,
Et veterem Latio supposuisse Samon.
Adde senem Tatium, Junonicolasque Faliscos,
Quos ego Romanis succubuisse tuli.
Sed neque poeniteat: nec gens mihi charior ulla est:
Hic colar: hic teneam cum Jove templa mea.

Ipse mihi Mavors, Commendo mœnia, dixit,
Hæc tibi : tu pollens urbe nepotis eris.
Dicta fides sequitur : centum celebramur in aris,
Nec levior quovis est mihi mensis honor.
Nec tamen hunc nobis tantummodo præstat honorem
Roma : suburbani dant mihi munus idem.
Inspice quos habeat Nemoralis Aricia fastos,
Et populus Laurens, Laviniûmque meum:
Est illic mensis Junonius (inspice Tibur;
Et Prænestinæ mœnia sacra Dex:)
Junonale leges tempus : nec Remulus illas
Condidit : at nostri Roma-nepotis erat.
Finierat Juno : respeximus. Herculis uxor
Stabat : & in vultu signa dolentis erant.
Non ego, si toto mater me cedere cælo.
Jusserit, invita matre morabor, ait.
Nunc quoque non luctor de nomine temporis hujus:
Blandior : & partes pœnè rogantis ago.
Rémque mei juris malim tenuisse precandos
Et faveas causæ forsitan ipse meæ.
Aurea possedit socio Capitolia templo
Mater, & ut debet, cum Jove summa tenet.
At decus omne mihi contingit origine mensis.
Unicus est, de quo sollicitamur, honor.
Quid grave, si titulum mensis, Romane, dedisti
Herculis uxori, posteritâsque memor?
Hæc quoque terra aliquid debet mihi nomine magni
Conjugis : huc captas appullit ille boves.
Hic malè defensus flammis & dote paterna
Cacus Aventinam sanguine tinxit humum.
Ad propiora vocor : populum digessit ab annis
Romulus, in partes distribuitque duas;

Hæc dare consilium , pugnare paratior illa est;

Hæc ætas bellum suadet , illa gerat.

Sic statuit , mensésque nota secrevit eadem.

Junius est juvenum , qui fuit ante senum.

Dixit , & in litem studio certaminis issent,

Atque ira pietas dissimulata foret;

Venit Apollinea longas Concordia lauro

Nexa comas placidi numen opúsque ducis.

Hæc ubi narravit Tatium , fortémque Quirinum,

Bsnaque cum populis regna coisse suis;

Et Lare comuni soceros generósque receptos;

His nomen junctis Junius , inquit , habet.

Diçta triplex causa est : at vos ignoscite , divæ,

Res est arbitrio non dirimenda meo.

Ite pares à me , perierunt judice formæ

Pergama : plus lædunt , quam juvat una , duæ.

Prima dies tibi, Carna, datur, Dea cardinis hæc est;

Numine clausa aperit, claudit aperta suo.

Unde datas habeat vires , obscurior ævo

Fama : sed è nostro carmine certus eris.

Adjacet antiquus Tiberino lucus Helerni:

Pontifices illuc nunc quoque sacra ferunt.

Inde sata est Nymphiæ (Cranem dixere priores)

Nèquidquam multis sæpè petita procis.

Rura sequi , jaculisque feras agitare solebat,

Nodosásque cava tendere valle plagas.

Non habuit pharetram : Phœbi tamen esse sororem

Credebant , nec erat , Phœbe , pudenda tibi.

Huic aliquis juvenum dixisset amantia verba:

Reddebat tales protinus illa sonos:

Hæc loca lucis habent nimis , & cum luce pudoris

Si

Si secreta magis ducis in antra , sequar.
Credulus antra iit: frutices hæc naëta resistit:
Et latet , & nullo est invenienda modo.
Viderat hanc Janus : visæque cupidine captus
Ad duram verbis mollibus usus erat.
Nympha jubet quæri de more remotius antrum:
Utque comes sequitur , destituitque ducem.
Stulta (videt Janus , quæ post sua terga gerantur)
Nil agis: en latebras respicit ille tuas.
Nil agis en , dixit : nam te sub rupe latentem
Occupat amplexu : téque potitus , ait:
Jus pro concubitu nostro tibi Cardinis esto.
Hoc pretium positæ virginitatis habe.
Sic fatus , spinam , qua tristes pellere posset
A foribus noxas (hæc erat alba) dedit.
Sunt avidæ volucres , non quæ Phineïa mensis
Guttura fraudabant : sed genus inde trahunt.
Grande caput , stantes oculi , rostra apta rapinæ:
Canities pennis , unguibus hamus inest.
Nocte volant , puerósque petunt nutricis egentes,
Et vitiant cunis corpora rapta suis.
Carpere dicuntur lactentia viscera rostris,
Et plenum poto sanguine guttur habent.
Est illis Strigibus nomen : sed nominis hujus
Causa , quod horrenda stridere nocte solent.
Sive igitur nascuntur aves ; seu carmine fiunt,
Næniaque in volucres falsa figurat anus:
In thalamos venere Procæ. Proca natus in illis
Præda recens avium quinque diebus erat:
Pectoraque exsorbent avidis infantia linguis.
At puer infelix vagit , opemque petit.

Territa voce sui nutrix accurrit alumni,
Et rigido sectas invenit ungue genas.
Quid faceret? color oris erat, qui frondibus olim
Esset solet seris, quas nova læsit hiems.
Pervenit ad Granem; & rem docet: illa, Timorem
Pone, tuus sospes, dixit, alumnus erit.
Venerat ad cunas; flebant matérque patérque.
Sistite vos lacrymas, ipsa medebor, ait.
Protinus arbutea postes ter in ordine tangit
Fronde: ter arbutea limina fronde notat.
Spargit aquis aditus, & aquæ medicamen habebant:
Extaque de porca cruda bimestre tenet.
Atque ita, Noctis aves, extis puerilibus, inquit,
Parcite: pro parvo victima parva cadit.
Cor pro corde, precor, pro fibris sumite fibras:
Hanc animam vobis pro meliore damus.
Sic ubi libavit, prosecta sub æthera ponit:
Quique sacris adsint, respicere illa vetat.
Vírgaque Janalis de spina sumitur alba:
Quâ lumen thalamis parva fenestra dabat.
Post illud neque aves cunas violasse feruntur:
Et rediit puero, qui fuit ante, color.
Pinguia cur illis gustentur larda Kalendis,
Místaque cum calido sit faba farre, rogas?
Prisca Dea est: alitúrque cibus, quibus antè solebat:
Nec petit adscitas luxuriosa dapes.
Piscis adhuc illi populo sine fraude natabat:
Ostréaque in conchis tuta fuere suis:
Nec Latium norat, quam præbet Ionia dives;
Nec quæ Pygmæo sanguine gaudet, avem:
Et præter pennas nihil in pavone placebat:
Nec tellus captas miserat antè feras.

Sus erat in pretio : cæsa sue festa colebant :
 Terra fabas tantùm duraque farra dabat.
 Quæ duo , mista simul sextis qui umque Kalendis
 Ederit , huic lædi viscera posse negant.
 Arce quoque in summa Junoni templa Monetæ
 Ex voto memorant facta , Camille , tuo.
 Ante domus Manii fuerant : qui Gallica quondam
 A Capitolino reppulit arma Jove.
 Quam bene (Dî magni) pugna cecidisset in illa
 Defensor Solii , Juppiter alte , tui !
 Vixit , ut occideret dî mnatus crimine regni :
 Hunc illi titulum longa senectâ dabat.
 Lux eadem Marti festa est : quem prospicit extra .
 Appositum tectæ porta Capena via.
 Te quoque , Tempestas , meritam delubra fatemur :
 Cum pænè est Corsis obruta classis aquis.
 Hæc hominum monumenta patent , si quærimus astra .
 Tunc oritur magni præpes adunca Jovis.
POstera lux Hyadas taurinæ cornua frontis
 Evocat : & multa terra madescit aqua.
MAnè ubi bis fuerit , Phœbúsque iteraverit ortus ,
 Factaque erit posito rore bis uda seges ;
 Hac sacrata die Tusco Bellona duello
 Dicitur ; & Latio prospera semper adest.
 Appius est auctor , Pyrrho qui pace negata
 Multum animo vidit ; lumine captus erat.
 Prospicit à tergo summum brevis arca Circum ,
 Est ubi non parvæ parva columna notæ.
 Hinc solet hasta manu belli prænuntia mitti
 In regem & gentes , cùm placet , arma capi.
ALtera pars Circi custode sub Hercule tuta est :
 Quod Deus Euboico carmine munus habet .

Muneris est tempus , qui Nonas Lucifer ante est.]

Si titulos quæris ; Sylla probavit opus.

QUærebam Nonas Sanco Fidiône referrem,
An tibi Semo pater : tunc mihi Sancus ait:

Cuicunque ex istis dederis , ego munus habebo,

Nomina terna fero : sic voluere Cures.

Hunc igitur veteres donarunt æde Sabini:

Inque Quirinali constituere iugo.

EST mihi (sitque precor nostris diuturnior annis)

Filia ; qua felix sospite semper ero.

Hanc ego cùm vellem genero dare ; tempora tædis

Apta requirebam , quæque cavenda forent.

Tunc mihi post sacras monstratur Junius Idus

Utilis & nuptis , utilis esse viris.

Primaque pars hujus thalamis aliena reperta est.

Nam mihi sic conjux sancta Dialis ait:

Donec ab Iliaca placidus purgamina Vesta

Detulerit flavis in mare Tybris aquis;

Non mihi dentoso crinen depectere buxo,

Non ungues ferro subsecuisse licet:

Non tetigisse virum , quamvis Jovis ille sacerdos,

Quamvis perpetua sit mihi lege datus.

Tu quoque ne propera : melius tua filia nubit,

Igneæ cum pura Vesta nitebit humo.

Tertia post Nonas remove Lycæona Phœbe

Fertur : & à tergo non habet ursa metum.

Tunc ego me memini ludos in gramine Campi

Adspicere ; & didici , lubrice Tybri , tuos.

Festa dies illis , qui lina madentia ducunt,

Quique tegunt parvis æra recurva cibis.

Mens quoque numen habet. Menti delubra

videmus

Vota metu belli , perfide Poene , tuī.
Poene , rebellabas , & leto Consulis omnes
Attoniti Mauras pertimuere manus.
Spem metus expulerat ; cū Menti vota Senatus
Suscipit : & melior protinus illa venit.
Adspicit instantes mediis sex lucibus Idus
Illa dies , qua sunt vota soluta Deæ.

Vesta fave ; tibi nunc operata resolvimus ora :
Ad tua si nobis sacra venire licet.
In prece totus eram : cælestia numina sensi ;
Lætaque purpurea luce refulsit humus.
Non equidem vidi (valeant mendacia vatum)
Te , Dea : nec fueras adspicienda viro.
Sed quæ nescieram , quorūque errore tenebar ,
Cognita sunt nullo præcipiente mihi.
Dena quater memorant habuisse Palilia Romam ;
Cum flammæ custos æde recepta Dea est.
Regis opus placidi , quo non metuentius ullum
Numinis ingenium terra Sabina tulit.
Quæ nunc ære nitent : stipula tunc tecta virebant ;
Et paries lento vimine textus erat.
Hic locus exiguus , qui sustinet atria Vestæ ,
Tunc erat intonsi regia magna Numæ.
Forma tamen templi , quæ nunc manet , antè fuisse
Dicitur : & formæ causa probanda subest.
Vesta eadem est , & terra : subest vigil ignis utrique.
Significant sedem terra focusque suam.
Terra pilæ similis nullo fulcimine nixa :
Aëre subjecto tam grave pendet onus.
Ipsa volubilitas libratum sustinet orbem ;
Quique premat partes angulus omnis abest.
Cūque sit in media rerum regione locata ,

Et

Et tangat nullum plúsve minúsve latus:
Ni convexa foret, parti vicinior esset:
Nec medium terram mundus haberet onus.
Arte Syracosia suspensus in aëre clauso
Stat globus, immensi parva figura poli:
Et quantum à summis, tantum secessit ab imis
Terra: quod ut fiat, forma rotunda facit.
Par facies templi: nullus procurrit in illo
Angulus: à pluvio vindicat imbre tholus.
Cur sit virginibus, quæris, Dea culta ministris?
Inveniam causas hac quoque parte suas.
Ex Ope Junonem memorant Cererémque creatas
Semine Saturni: tertia Vesta fuit.
Utraque nupserunt: ambæ peperisse feruntur;
De tribus impatiens restitit una viri.
Quid mirum, virgo si virgine læta ministra
Admittit castas in sua sacra manus?
Nec tu aliud Vestam, quam vivam intellige flam-
mam.
Nátaque de flamma corpora nulla vides.
Jure igitur virgo est, quæ femina nulla remittit,
Nec capit, & comites virginitatis amat.
Esse diu stultus Vestæ simulacra putavit:
Mox didici curvo nulla subesse tholo:
Ignis inextinctus templo celatur in illo.
Effigiem nullam Vesta nec ignis habent.
Stat vi terra sua: vi stando Vesta vocatur.
Causaque par Graji nominis esse potest:
At focus à flaminis, & quod fover omnia dictus:
Qui tamen in primis ædibus antè fuit.
Hinc quoque vestibulum dici reor: inde precando
Dicimus, ò Vesta, quæ loca prima tenes.

Ante focos olim scamnis considerare longis
Mos erat : & mensæ credere adesse Deos.
Num quoque , cum fiunt antiquæ sacra Vacunæ,
Ante Vacunales stântque , sedéntque focos,
Venit in hos annos aliquid de more vetusto.
Fert missos Vestæ pura patella cibos,
Ecce , coronatis panis dependet asellis,
Et velant scabras florida sarta molas,
Sola prius furnis torrebant farra coloni:
Et fornacali sunt sua sacra Deæ.
Suppositum cineri panem focus ipse parabat,
Strátaque erat tepido tegula quassa solo.
Inde focum servat pistor , dominámque focorum,
Et quæ pumiceas versat asella molas.
Præteream , referámne tuum , rubicunde Priape,
Dedecus ? est multi fabula plena joci.
Turrigera frontem Cybele redimita corona
Convocat æternos ad sua festa Deos.
Convocat & Satyros , & rustica numina Nymphas,
Silenus , quamvis nemo vocarat , adest.
Nec licet , & longum est epulas narrare Deorum:
In multo nox est pervigilata mero,
Di temerè errabant : in opacæ vallibus Idæ
Pars jacet , & molli gramine membra levat.
Hi ludunt , hos somnus habet : pars brachia nectit,
Et viridem celeri ter pede pulsat humum.
Vesta jacet , placidámque capit secreta quietem,
Sicut erat positum cespîte fulta caput.
At ruber hortorum custos Nymphásque Deásque
Captat , & errantes fértque refértque pedes.
Adspicit & Vestam : dubium , Nymphamne putarit:
An scierit Vestam : scisse sed ipse negat.

Spem capit obscœnam, furtimque accedere tentat;
Et fert suspensos corde micante gradus.
Forte, senex quo vectus erat Silenus, a se lum,
Liquerat ad ripas lene sonantis aquæ.
Ibat ut inciperet longi Deus Hellesponti;
Intempestivo cum rudit ille sono.
Territa voce gravi surgit Dea: convolat omnis
Turba: per infestas effugit ille manus.
(Lampsacus hoc animal solita est inactare Priapo:
Hinc asini flammis indicis exta damus.)
Quem tu, diva memor, de pane monilibus ornas.
Cessat opus: vacuæ conticuere molæ.
Nomine, quam pretio celebratior, arce Tonantis,
Dicam Pistoris quid velit ara Jovis.
Cincta premebantur trucibus Capitolia Gallis:
Fecerat obsidio jam diuturna famem.
Juppiter ad solium superis regale vocatis,
Incipe, ait Marti: protinus ille refert:
Scilicet ignotum est, quæ sit fortuna meorum,
Er dolor hic animi voce querentis eget?
Si tamen, ut referam breviter mala juncta pudori
Exigis: Alpino Roma sub hoste jacet.
Hæc est, cui fuerat promissa potentia rerum,
Juppiter? hanc terris impositurus eras?
Jamque suburbanos, Hetruscaque contudit arma:
Spes erat in cursu: nunc Lare pulsa suo est.
Vidimus ornatos ærata per atria picta
Veste triumphales occubuisse senes.
Vidimus Iliacæ transferri pignora Vestæ
Sede, putant aliquos scilicet esse Deos.
At si respicerent, qua vos habitatis in arce,
Tôtque domos vestras obsidione premi;

Nil opis in cura scirent superesse Deorum;
Et data sollicita thura perire manu.
Atque utinam pugna pateat locus; arma capessent;
Et si non poterunt exsuperare, cadent,
Nunc inopes victus, ignavaque fata timentes
Monte suo clausos barbara turba premit.
Tunc Venus, & lituo pulcher trabeaque Quirinus,
Vestaque pro Latio multa locuta suo.
Publica, respondit, cura est pro mœnibus istis.
Juppiter, & pœnas Gallia victa dabit.
Tu modo, quæ desunt, fruges superesse putentur,
Effice; nec sedes desere, Vesta, tuas.
Quodcumque est solidæ Cereris cava machina
frangat;
Mollitæque manu duret in igne focus.
Jusserat; & fratris virgo Saturnia jussis
Annuit; & mediæ tempora noctis erant.
Jam ducibus somnum dederat labor: increpat illos
Juppiter; & sacro, quid velit, ore docet:
Surgite, & in medios de summis arcibus hostes
Mittite, quam minimè tradere vultis, opem.
Somnus abit, quæruntque novis ambagibus acti,
Tradere quam nolint, & jubeantur opem.
Esse Ceres visa est: jaciunt Cercalia dona.
Jacta super galeas, scûtaque longa sonant:
Posse fame vinci spes excidit. Hoste repulso,
Candida Pistori ponitur ara Jovi.
Forte revertebar festis Vestalibus illac,
Qua nova Romano nunc via juncta foro est.
Huc pede matronam nudo descendere vidi:
Obstupui tacitus, sustinuique gradum.
Sensit anus vicina loco; jussûmque sedere

Alloquitur quatiens voce tremēte caput.

Hoc , ubi non fora sunt , udæ tenuere paludes:

Amne redundatis fossa madebat aquis.

Curtius ille lacus , siccas qui sustinet aras,

Nunc solida est tellus , sed lacus ante fuit.

Qua Velabra solent in Circum ducere pompas:

Nil præter salices crâssaque canna fuit.

Sapè suburbanas rediens conviva per undas

Cantat , & ad nautas ebria verba jacit.

Nondum conveniens diversis iste figuris

Nomen ab averso ceperat amne Deus.

Hic quoque lucus erat juncis & arundine densus,

Et pede velato non adeunda palus.

Stagna recesserunt , & aquas sua ripa coërcet:

Siccaque nunc tellus ; mos tamen ille manet.

Reddiderat causam. Valeas , anus optima , dixi:

Quod superes ævi , molle sit omne , tui.

Cetera jam pridem didici puerilibus annis;

Non tamen iccirco prætereunda mihi.

Mœnia Dardanides nuper nova fecerat Ilus:

Ilus adhuc Asiæ dives habebat opes.

Creditur armiferæ signum cæleste Minervæ

Urbis in Iliacæ desiluisse juga.

Cura videre fuit ; vidi templumque locumque.

Hoc superest illic : Pallada Roma tenet.

Consulitur Smintheus ; lucóque obscurus opaco

Hos non mentito reddidit ore sonos:

Ætheream servate Deam ; servabitis urbem:

Imperium secum transferet illa loci.

Servat , & inclusam summa tenet Ilus in arcæ

Cúraque ad heredem Laomedonta venit.

Sub Priamo servata parum ; sic ipsa volebas:

Ex quo iudicio forma revicta sua est, *in palla*
 Seu genus Adrasti, seu furtis aptus Ulysses,
 Seu pius Æneas, eripuisse ferunt.
 (Auctor in incerto est; res est Romana: tuetur
 Vesta; quod assiduo lumine cuncta videt.)
 Heu quantum timuere patres, quo tempore Vesta
 Arsit, & est tectis obruta poenæ suis!
 Flagrabant sancti sceleratis ignibus ignes,
 Mistaque erat flammæ flamma profana piæ.
 Attonitæ flebant demisso crine ministræ:
 Abstulerat vires corporis ipse timor.
 Provolat in medium, & magna; Succurrite, voce;
 Non est auxilium flere: Metellus ait.
 Pignora virgineis fatalia tollite palmis:
 Non ea sunt voto, sed rapienda manu.
 Me miserum! dubitatis? ait (dubitare videbat,
 Et pavidas posito procubuisse genu.)
 Haurit aquas; tollensque manus; Ignoscite, dixit;
 Sacra: vir intrabo non adeunda viro.
 Si scelus est, in me commissi poena redundet:
 Sit capitis damno Roma soluta mei.
 Dixit, & irrupit: factum Dea rapta probavit;
 Pontificisque sui munere tuta fuit.
 Nunc bene lucetis sacro sub Cæsare flammæ:
 Ignis in Iliacis nunc erit, estque focus.
 Nullaque dicetur vitta's temerare sacerdos
 Hoc duce: nec viva defodietur humo.
 Sic incesta perit: quia quam violavit, in illa
 Conditur: & Tellus Vestaque numen idem est.
 Tunc sibi Callaico Brutus cognomen ab hoste
 Fecit, & Hispanam sanguine tinxit humum.
 Scilicet interdum miscentur tristia lætis,
 Nec

Nec populum toto peſtore feſta juvant.

Crassus ad Euphraten aquilas, natúmque, suosque
Perdidit : & leto est ultimus ipse datus.

Parthe, quid exultas ? dixit Dea ; signa remittes :
Quique necem Crassi vindicet, ultor erit.

AT simul auritis violæ dementur asellis,
Et Cereris fruges aspera saxa terent;

Navita puppe sedens, Delphina videbimus, inquit,
Humida cum pulso nox erit orta die.

JAM, Phryx, à nupta quereris, Tithone, relinqui,
Et vigil Eois Lucifer erit aquis.

Ite, bonæ matres (vestrum Matralia festum)

Flávaque Thebanæ reddite liba Dex.

Pontibus & magno júncta est celeberrima circo

Area : quæ posito de bove nomen habet:

Hac ibi luce ferunt Matutæ sacra parenti

Sceptraferas Servi templa dedisse manus.

Quæ Dea sit : quare famulas à limine templi

Arceat (arcet enim) líbaque tosta petat:

Bacche, racemiferos hedera redimite capillos,

(Si domus illa tua est) dirige vatis opus.

Arserat obsequio Semele Jovis : accipit Ino

Te, puer : & summa sedula nutrit ope.

Intumuit Juno, rapta quod pellice natum

Educet: at sanguis ille sororis erat.

Hinc agitur furiis Athamas, sed imagine falsa:

Túque cadis patria, parve Learchæ, manu.

Mœsta Learchæas mater tumulaverat umbras;

Et dederat miseris omnia justa rogis.

Hæc quoque, funestos ut erat laniata capillos,

Prosilit : & cunis te, Melicerta, rapit.

Est spatio contracta brevi, freta bina repellit,

Unaque pulsatur terra duabus aquis.
Huc venit insanis narum complexa lacertiss;
Et secum è celso mittit in alta jugo.
Excipit illasos Panope centúmque sorores
Et placido lapsu per sua regna ferunt.
Nondum Leucotheë, nondum puer ille Palæmon
Vorticibus densis Tybridis ora tenent.
Lucus erat: dubium Semele, Stimelêne vocetur;
Mænadas Ausonias incoluisse ferunt.
Quærit ab his Ino, quæ gens foret: Arcadas esse
Audit, & Evandrum sceptrâ tenere loci.
Dissimulata Deam Latias Saturnia Bacchas
Instimulat fictis insidiosa sonis:
O nimium faciles, ò toto pectore captæ,
Non venit hæc vestris hospes amica choris.
Fraude petit: sacrique parat cognoscere ritum,
Quo possit pœnas pendere, pignus habet.
Vix bene desierat; complent ululatibus auras
Thyades effusis per sua colla comis;
Injiciuntque manus, puerúmque avellere pugnant.
Quos ignorat adhuc, invocat illâ Deos:
Dique, virique loci, miseræ succurrite matri
Clamor Aventini saxa propinqua ferit.
Appulerat ripæ vaccas Oetæus Iberas:
Audit; & ad vocem concitus urget iter.
Herculis adventu, quæ vim modo ferre parabant,
Turpia femineæ terga dedere fugæ.
Quid petis hinc (cognorat enim) matertera Bacchi?
An numen quod me, te quoque vexat? ait.
Illa docet partim; partim præsentia nati
Continet; & furiis in scelus isse pudet.
Rumor, ut est velox agitatæ pervolat alis,

Estque

Estque frequens , Ino , nomen in ore tuum.
Hospita Carmentis fidos intrasse Penates
Diceris , & longam deposuisse famem.
Liba sua properata manu Tegeæa sacerdos
Traditur , & subito cocta dedisse foco.
Nunc quoque liba juvant festis Matralibus ; illam
Rustica sedulitas gratior arte fuit.
Nunc , ait , O vates venientia fata resigna,
Qua licet : hospitiiis hoc , precor , adde meis.
Parva mora est : cælum vates ac numina sumit;
Fitque sui toto pectore plena Dei.
Vix illam subito posses cognoscere , tanto
Sanctior , & tanto , quam modo , major erat.
Lata canam : gaude defuncta laboribus , Ino,
Dixit , & huic populo prospera semper ades.
Numen erit pelagi : natum quoque pontus habebit:
In vestris aliud sumite nomen aquis:
Leucotheë Grajis , Matata vocabere nostris:
In portus nato jus erit omne tuo.
Quem nos Portumnum , sua lingua Palæmona dicet:
Ite , precor , nostris æquus uterque locis.
Annuerant : promissa fides : posuere labores:
Nomina mutarunt : hic Deus , illa Dea est.
Cur vetet ancillas accedere , quæritis ? odit:
Principiûmque odii , si sinat illa , canam.
Una ministrarum solita est , Cadmæa , tuarum
Sæpè sub amplexus conjugis ire tui.
Improbis hanc Athamas furtim dilexit : ab illa
Comperit agricolis semina tosta dari.
Ipsa quidem fecisse negat , sed fama recepit:
Hoc est cur odio sit tibi serva manus.
Non tamen hanc pro stirpe sua pia mater adoret.

. Ipsa parum felix visa fuisse parens.
Alterius prolem melius mandabitis illi,
Utilior Baccho quam fuit ipsa suis.
Hanc tibi, Quò properas, memorant dixisse, Rutiliæ
Luce mea Marso consul ab hoste cades.
Exitus accessit verbis : fluménque Thelonum
Purpureo mistis sanguinè fluxit aquis.
Proximus annus erat : Pallantide cæsus eadem
Didius hostiles ingeminavit opes.
Lux eadem , Fortuna , tua est, auctórque, locúsque,
Sed superinjectis quis latet iste togis?
Servius est (hoc constat enim) sed causa latendi
Discrepat : & dubium me quòque mentis habet.
Dum Dea furtivos timidè profitetur amores,
Cælestémque homini concubuisse pudet;
(Arsit enim inagno correpta cupidine regis,
Cæcæque in hoc uno non fuit illa viro :)
Nocte domum parva solita est intrare fenestra:
Unde Fenestellæ nomina porta tenet.
Nunc pudet , & vultus velamine celat amatos;
Oraque sunt multa regia tectâ toga.
An magis est verum , post Tullí funera plebem
Confusam placidi morte fuisse ducis?
Nec modus ullus erat : crescebat imagine luctus;
Donec eam positis occuluere togis.
Tertia causa mihi spatio majore canenda est:
Nos tamen adductos intus agemus equos.
Tullia , conjugio sceleris mercede peracto,
His solita est dictis exstimulare virum:
Quid juvat esse pares , te nostræ cæde sororis,
Meque tui fratris , si pia vita placet?
Vivere debuerant & vir meus & tua conjux,

Si nullum ausuri majus eramus opus.

Et caput & regnum factum est dotale parentis.

Si vir es, in dictas exige dotis opes.

Regia res scelus est: socero cape regna necatos!

Et nostras patrio sanguine tinge manus.

Talibus instinctus solio privatus in alto

Sederat: attonitum vulgus ad arma ruit.

Hinc cruor, & cædes, infirmaque vincitur ætas.

Sceptra gener socero rapta superbus habet.

Ipsæ sub Esquiliis, ubi erat sua regia, cæsus

Concidit in dura sanguinolentus humo.

Filia carpento patrios initura Penates,

Ibat per medias alta feròxque vias.

Corpus ut adspexit, lacrymis auriga profusis,

Restitit, hunc tali corripit illa sono:

Vadis? an exspectas pretium pietatis amarum?

Duc, inquam, invitas ipsa per ora rotas.

Certa fides facti: dictus Sceleratus ab illa

Vicus, & æterna res ea pressa nota.

Post tamen hæc ausa est templum monumenta pa-
rentis

Tangere: mira quidem, sed tamen acta loquor.

Signum erat in solio residens sub imagine Tulli:

Dicitur hoc oculis opposuisse manum.

Et vox audita est, Vultus abscondite nostros,

Ne natæ videant ora nefanda mea.

Veste data tegitur: vetat hanc fortuna moveri:

Et sic è templo est ipsa locuta suo:

Ore revelato qua primum luce patebit

Servius, hæc positi prima pudoris erit.

Parcite, matronæ, vetitas attingere vestes:

Sollemnes satis est voce movere preces.

Sicque

Sicque caput semper Romano tectus amictu,
Qui Rex in nostra septimus urbe fuit.
Arserat hoc templum : signo tamen illa pepercit
Ignis : opem nato Mulciber ipse tulit.
Námque pater Tulli Vulcanus , Oeresia mater
Præsignis facie Corniculana fuit.
Hanc secum Tanaquil , sacris de more paratis,
Jussit in ornatum fundere vina focum.
Hic inter cineres obscœni forma virilis
Aut fuit , aut visa est : sed magis illa fuit.
Jussa foco captiva sedet , conceptus ab illa
Servius á cælo semina gentis habet.
Signa dedit genitor , tunc cùm caput igne corusco
Contigit , inque coma flammeus arsit apex.
Te quoque magnificâ Concordia dedicat æde,
Livia , quam caro præstitit illa viro.
Disce tamen , veniens ætas : ubi Livia nunc est,
Porticus immensæ tecta fuere domus.
Urbis opus domus una fuit : spatiumque tenebat,
Quo brevius muris oppida multa tenent.
Hæc æquata solo est , nullo sub crimine regni
Sed quia luxuria visa nocere sua.
Sustinuit tantas operum subvertere moles,
Tótque suas hæres perdere Cæsar opes.
Sic agitur censura , & sic exempla parantur,
Cum judex , alios quod monet , ipse facit.
Nulla nota est veniente die , quam dicere possis.
Idibus invicto sunt data templa Jovi.
Et jam Quinquatrus jubeor narrare minores:
Nunc ades , ô , ceptis , flava Minerva , meis.
Cur vagus incedit tota tibicen in urbe?
Quid sibi personæ , quid toga longa volunt?

Sic ego : sic posita Tritonia cuspide dixit.

Possem utinam doctæ verba referre Dex.

Temporibus veterum tibicinis usus avorum

Magnus , & in magno semper honore fuit.

Cantabat fanis , cantabat tibia ludis :

Cantabat moestis tibia funeribus.

Dulcis erat mercede labor : tempusque securum est,

Quod subito gratæ frangeret artis opes.

Adde quod Ædilis , pompa qui funeris irent,

Artifices solos jusserat esse decem.

Exsilio mutant urbem , Tibúrque recedunt :

(Exsilium quodam tempore Tibur erat.)

Quæritur in scena cava tibia : quæritur aris :

Ducit supremos nania nulla toros.

Servierat quidam quantolibet ordine dignus

Tibure ; sed longo tempore liber erat.

Rure suo parat ille dapes , turbámque canoram

Convocat : ad festas convenit illa dapes.

Nox erat , & vinis oculique animique natabant :

Cum præcomposito nuntius ore venit,

Atque ita , Quid cessas convivia solvere ? dixit,

Auctor vindictæ nam venit ille suæ.

Nec mora ; convivæ valido titabantia vino

Membra inovent : dubii stántque labantque pedes.

At dominus , Discedite , ait , plaustroque morantes

Sustulit : in plaustro scirpea lata fuit.

Alliciunt somnos tempus , motusque merúmque ;

Pótaque se Tibur turba redire putat.

Jámque per Esquilias Romanam intraverat urbem,

Et mane in medio plaustra fuere foro.

Plautius ut posset specie numeróque Senatum

Fallere , personis imperat ora regi.

Admiscetque alios; & , ut hunc tibicina cætum
 Augeat, in longis vestibus esse jubet,
 Sic reduces bene posse tegi: ne forte notentur
 Contra collegæ jussa redire sui.
 Res placuit; cultûque novo licet Idibus uti;
 Et canere ad veteres verba jocosa modos.
 Hæc ubi perdocuit, Superest mihi discere, dixi,
 Cur sit Quinquatrus illa vocata dies.
 Martius; inquit, agit tali mea nomine festa:
 Estque sub inventis hæc quoque turba meis.
 Prima, terebrato per rara foramina buxo,
 Ut daret effeci tibia longa sonos.
 Vox placuit: faciem liquidis referentibus undis,
 Vidi virgineas intumuisse genas.
 Ars mihi non tanti est; valeas, mea tibia, dixi.
 Excipit abjectam cespite ripa suo,
 Inventam Satyrus primum miratur: & usum
 Nescit: & afflatum sentit habere sonum,
 Et modo dimittit digitos, modo concipit auras:
 Jamque inter Nymphas arte superbus erat.
 Provocat & Phœbum: Phœbo superante pependit;
 Cæsa recesserunt à cute membra sua.
 Sum tamen inventrix auctorque ego carminis hujus:
 Hoc est cur nostros ars colat ista dies.

Tertia nox veniet, qua tu Dodoni Thyene
 Stabis Agenoreæ fronte videnda bovis.
 Hæc est illa dies, qua tu purgamina Vestæ,
 Tybri, per Etruscas in mare mittis aquas.

Siqua fides ventis, Zephyro date carbasa, nautæ:
 Cras veniet vestris ille secundus aquis.

At pater Heliadum, radios ubi tinxerit undis,
 Et cinget geminos stella serena polos;

Tollet

Tollet humo validos proles Hyrea lacertos:

Continua Delphin nocte videndus erit.

Scilicet hic olim Volscos Æquosque fugatos.

Viderat in campis, Algida terra, tuis.

Unde suburbano clarus, Tuberte, triumpho,

Vectus es in niveis Posthume victor equis.

JAM sex, & totidem lucas de mense supersunt;

Huic unum numero tu tamen adde diem.

Sol abit è Geminis, & Cancri signa rubescunt:

Cœpit Aventina Pallas in arce coli.

JAM tua, Laomedon, oritur nurus: orta que noctem

Pellit, & è pratis cana pruina fugit.

Reddita, quisquis is est, Summano templa feruntur,

Tunc, cum Romanis, Pyrrhe, timendus eras.

HUnc quoque cum patriis Galatea receperit undis,

Plena que securæ terra quietis erit;

Surgit humo juvenis telis afflatus avertis;

Et gemino nexas porrigit angue manus.

Notus amor Phædræ, nota est injuria Thesei:

Devovit natum credulus ille suum.

(Non impune pius juvenis Trezæna petebat.

Dividit obstantes pectore taurus aquas.)

Solliciti terrentur equi; frustra que retenti

Per scopulos dominum dura que saxa trahunt,

Exciderat curru, lorisque morantibus artus

Hippolytus lacero corpore raptus erat:

Reddideratque animam, multum indignante Diana:

Nulla, Coronides, causa doloris, ait.

Namque pio juveni vitam sine vulnere reddam,

Et cedent arti tristia fata meæ.

Gramina continuo loculis depromit eburnis:

Profuerant Glauci manibus illa prius:

(Tunc,

(Tunc, cum observatas augur descendit in herbasi
Usus & auxilio est anguis ab angue dato.)
Pectora ter tetigit, ter verba salubria dixit:
Depositum terra sustulit ille caput.
Lucus eum, nemorisque sui, Dictynna, recessu
Celat: Aricino Virbius ille lacu.
At Lachesis Clothoque dolent sua fila teneri,
Et fieri regni jura minora sui.
Juppiter exemplum veritus direxit in illum
Fulmina, qui nimia noverat artis opem.
Phoebe, querebaris: Deus est placare parentis
Propter te, fieri quod vetat, ipse facit.
NON ego te, quamvis properabis vincere, Cesar,
Si vetat auspiciū, signa movere velim.
Sint tibi Flaminius, Thrasimānaque litora testes,
Per volucres æquos multa monere Deos.
Tempora si veteris quæris temeraria damni:
Quartus ab extrema mense bis ille dies.
POSTERA lux melior. Superat Masinissa Syphacem,
Et cecidit telis Hasdrubal ipse suis.
TEMPORA labuntur, tacitisque senescimus annis:
Et fugiunt freno non remorante dies.
Quam cito venerunt Fortunæ fortis honores!
Post septem luces Junius actus erit.
Ite, Deam lati fortem celebrate, Quirites:
In Tiberis ripa munera regis habet.
Pars pede, pars etiam celeri decurrite cymbas,
Nec pudeat potos inde redire domum.
Ferte coronatæ juvenum convivia lintres,
Multaque per medias vina bibantur aquas.
Plebs colit hanc: quia qui posuit, de plebe fuisse
Fertur, & ex humili sceptrā tulisse loco.

Convenit & servis : serva quia Tullius ortus
Constituit dubiæ templa propinqua Deæ.

ECce suburbana rediens male sobrius æde,
Ad stellas aliquis talia verba jacit.

Zona latet tua nunc , & cras fortasse latebit:
Dehinc erit, Orion, adspicienda mihi.

At si non esset potus , dixisset , eadem
Venturum tempus solstitiale die.

Lucifero subeunte Lares delubra tulerunt,
Hic ubi fit docta multa corona manu.
Tempus idem Statoris erit, quod Romulus olim
Ante Palatini condidit ora jugi.

TOT restant de mense dies, quot nomina Parcis,
Cum data sunt trabeæ templa, Quirine, tuæ.

TEmpus Iuleis cras est natale Kalendis;
Pierides , cœptis addite summa meis.

Dicite , Pierides , quis vos addixerit isti,
Cui dedit invitas victa noverca manus.

Sic ego : sic Clio : Clari monumenta Philippi
Adspicis ; unde trahit Martia casta genus.

Martia sacrificio deductum nomen ab Ancos
In qua par facies nobilitate fuit.

Par animo quoque forma suo respondit in illa,
Et genus , & facies , ingeniûmque simul.

Nec quod laudamus formam , tu turpe putaris.
Laudamus magnas hac quoque parte Deas.

Nupta fuit quondam matertera Cæsaris illi.
O decus , ò sacra femina digna domo!

Sic cecinit Clio : doctæ assensere sorores,
Annuit Alcides , increpuitque lyra.

FINIS.

SEX PRIORUM

MENSIIUM DIGESTIO

EX SEX OVIDII FASTORUM

LIBRIS EXCERPTA.

KALENDARIIUM.

JANUARIUS.

A K. Jan. Jano, Templa, Jovi, & Æsculapio con-
secrata in insula Tiberina.

b iv.

c iii. Cancer occidit.

d Prid.

e Non. Lyra oritur; tempestatem significat.

f viii.

g vii.

h vi.

A v. Agonalia: Delphinus oritur.

b iv. Media hiems.

c iii. Carmentalia: Juturnæ ædes in campo
Martio dicata.

d Prid.

e Id. Jovi. Octavius Augustus dictus.

f. xix.

g xviii. Carmentalia.

h xvii. Concordiæ templ. ab Furio Camillo ex
voto positum.

A xvi. Sol in Aquario.

b xv.

c xiv.

d

- d xiii. *Lyra occidit.*
 e xii.
 f xi.
 g x. *Lyra occidit.*
 h ix. *Leonis quæ est in pectore clara stella,
 occidit.*

A viii.

b vii.

- c vi. *Castori & Polluci temp. dedic. ad stag-
 num Juturnæ.*

d v.

e iv.

- f iii. *Paci.*

g Prid.

xxxi.

FEBRUARIUS.

- h K. Febr. *Sospitæ templum constitutum. Pluviæ,
 interdum nives.*

A iv. *Lyra, & medius Leo occidunt.*

b iii. *Delphinus occidit.*

c Prid.

- d Non. *Augustus Pater patriæ dictus. Aquarius
 oritur, Zephyrus flare incipit.*

e viii.

f vii.

g. vi.

h v.

Veris initium.

A iv.

b iii.

Arctophylax oritur.

c Prid.

- d Id. Jovi, Fauno in ins. Tiberina. Fabii à Ve-
gentibus interfecti.
- e. xvi. Corvus, & Crater, & Anguis oriuntur.
- f xv. Lupercalia.
- g xiv. Venti per sex dies vehementius flant. Sol
in Piscibus.
- h xiii.
- A xii. Quirino templum, & sacra in colle Quir.
constituta Stultorum feriæ.
- b xi. Ferialia Deæ Mutæ.
- c x. Charistia cognatorum.
- d ix. Terminalia.
- e viii.
- f vii. Regifugium: hirundinum adventus.
- g vi.
- h v.
- A iv.
- b iii. Equiria in campo Martio.
- c Prid. xxviii.

MARTIUS.

- d K. Martii. Marti. Junoni Lucinæ ædes in Esquiliis
constituta.
- e vi.
- f v. Alter Piscibus occidit.
- g iv.
- h iii. Arctophylax occidit. Vindemiator ori-
tur.
- A Prid. Augustus Pontificatum Max. suscepit.
- b Non. Vejovi ad asylum templ. const. Pegasus
oritur.

e viii. Corona Ariadnes oritur.

d vii.

e vi.

f v.

g iv.

h iii.

A Prid. Equiria in campo Martio.

b Id. Jovi. Annæ erennæ. Julius Cæsar à con-
juratis interfectus.

c xvii. Scorpius medius occidit.

d xvi. Liberalia, Milvus oritur.

e xv. Sol in Ariete.

f xiv. Minervæ Captæ in monte Cælio.
Quinquatrus.

g xiii. Quinquatr.

h xii. Quinquatr.

A xi. Quinquatr.

b. x. Quinquatr. Tubilustrium.

c ix.

d viii. Æquinoctium vernum.

e vii.

f vi.

g v.

h iv.

A iii. Jano Concordiæ, Saluti. Paci.

b Prid. Luna in Aventino.

xxxi.

APRILIS.

c K. April. Veneri, Fortunæ virili. Scorpius occi-
dit.

L 3

d

- d iv. Plejades occidunt.
 f. iii.
 e Prid.
 g Non. Megalesia.
 h viii. Fortunæ Publicæ ædes dicata in colle Quirinali.
 A vii.
 b vi. Ludi, quòd hoc die Imperator Cæsar Jubam regem devicit. Libra occidit. dies pluvius. Orion occidit.
 c v. Cerealia.
 d iv.
 e iii.
 f Prid.
 g Id. Jovi Victori, Libertati atrium constructum.
 h xviii. Venti & grando. Augustus ad Mutinam M. Antonium in fugam vertit.
 A xvii. Fordicidia.
 b xvi. Augustus ab exercitu Imp. appellatus. Hyades occidunt.
 c xv.
 d xiv. Ludi Circenses.
 e xiii. Sol in Tauro.
 f xii.
 g xi. Palilia. Roma condita.
 h x.
 A ix. Vinalia Jovi. Veneri Erycinæ ad portam Collinam.
 b viii.
 c vii. Medium ver. Aries occidit. tempest. signif. Canis oritur. Rubigalia.

- d vi.
 e v.
 f iv. Floralia. Vestæ in palatio.
 g. iii.
 h Prid.

XXI.

M A J U S.

A K. Maji. Amalthea Capella oritur. Laribus præstitibus ara constituta. Bonæ deæ templum positum.

- b vi. Argestes flare incipit. Hyades oriuntur.
 c v. Centaurus oritur.

- d iv.
 e iii. Lyra oritur.
 f Prid. Scorpius medius occidit.

- g Non.
 h viii.

A vii. Lemuria noctu.

- b vi.
 c v. Lemuria nocturna. Orion occidit.

d iv. Marti Bisultori.

- e iii. Lemuria noct. Plejades oriuntur. Æstatis initium.

f Prid. Taurus oritur. Scirpea Simulacra è ponte Sublicio in Tiberim mittuntur.

- g Id. Jovi Mercurio ad circum.

h xvii.

A xvi.

b xv.

- c xiv. Sū in geminis.
d xiii.
e xii. Agonalq. Canis oritur.
f xi.
g x. Vulcano Tusilustria.
h ix. Q. Rex C. F.
A viii. Fortunæ publicæ templum positum. Aquila
 oritur.
b vii. Arctophylax occidit.
c vi. Hyades oriuntur.
d v.
e iv.
f iii.
g Prid. xxxi.

J U N I U S.

- h K. Jun. Carnæ. Junoni Monetæ templ. pos. Mart.
 extra portam Capenam. Tempesta-
 ti templum constitutum. Aquila oritur.
A iv. Hyades oriuntur : dies pluvius.
b iii. Bellonæ in Circo Flaminio.
c Prid. Herculi custodi in Circo Flam.
d Non. Fidio in colle Quirinali.
e viii.
f vii. Arctophylax occidit. Piscatorum feria &
 ludi in campo Martio.
g vi. Menti temp. const.
h v. Vestalia. Brutus ulteriorem Hispaniam vi-
 cit. Crassus à Parthis cum exercitu
 cæsus.

- A iv.** Delphin vesperi oritur.
b iii. Martialia. Rutilius à Marsis interfectus,
 & ab iisdem anno sequente Didius.
 Fortunæ. Concordiæ templum à Liv
 positum.
c Prid.
d Id. Jovi invicto. Quinquatria minora Paladis
 fiunt.
e xviii.
f xvii. Hyades oriuntur.
g xvi. Zephyrus flat. Orion oritur.
h xv. Delphinus totus apparet. Æqui & Volsci
 à Postumo fugati.
A xiv.
b xiii. Sol in Cancro. Palladi in Aventino.
c xii. Summano. Ophiuchus oritur.
d xi.
e x.
f ix. Flaminius ad Thrasiménium lacum à Pæ-
 nis victus.
g viii. Syphax à Malanissa superatus. Hasdru-
 bal cæsus. Forti Fortunæ.
h vii.
A vi. Orionis zona oritur. Solstitium.
b v. Templ. Larib. constit. Jovi Statori.
c iv. Quirino.
d iii.
e Prid.

xxx.

F I N I S.

PUBLII OVIDII NASONIS

TRISTIUM LIBER PRIMUS.

ELEGIA I.

PArve, (nec invideo) sine me, liber, ibis in urbem;
 (Hei mihi!) quò domino non licet ire tuo,
 Vade, sed incultus; qualem decet exsulis esse,
 Infelix, habitum temporis hujus habe.
 Nec te purpureo velent vaccinia fuco:
 Non est conveniens luctibus ille color.
 Nec titulus minio, cec cedro charta notetur.
 Candida nec nigra cornua fronte geras.
 Felices ornent hæc instrumenta libellos.
 Fortunæ memorem te decet esse meæ.
 Nec fragili geminæ poliantur pumice frontes:
 Hirsutus passis ut videare comis.
 Néve liturarum pudeat; qui viderit illas,
 De lacrymis factas sentiet esse meis.
 Vade, liber, verbisque meis loca grata saluta.
 Contingam certè, quo licet, illa pede.
 Siquis, ut in populo, nostri non immemor illic,
 Siquis, qui, quid agam, forte requirat, erit:

Vivere me dices : saluum tamen esse negabis :

Id quoque , quod vivam , munus habere Dei.

Atque ita te cautus quærenti plura legendum,

Ne, quæ non opus est , forte loquare , dabis.

Protinus admonitus repetet mea crimina lector;

Et peragar populi publicus ore reus.

Tu cave defendas , quamvis mordebere dictis.

Causa patrocínio non bona major erit.

Invenies aliquem , qui me suspiret ademptum.

Carmina nec siccis perlegat ista genis :

Et tacitus secum , nequis malus audiat , optet,

Sit mea , lenito Cæsare , pœna levis.

Nos quoque , quisquis erit , ne sit miser ille , precamur ;

Placatos miseris qui volet esse Deos.

Quæque volet , rata sint : ablataque principis ira

Sedibus in patriis det mihi posse mori.

Ut peragas mandata , liber , culpabere forsans ;

Ingeniique minor laude ferere mei.

Judicis officium est , ut res , ita tempora rerum

Quærere : quæsito tempore , tutus eris.

Carmina proveniunt animo deducta sereno :

Nubila sunt subitis tempora nostra malis.

Carmina secessum scribentis & otia quærunt :

Me mare , me venti , me fera jactat hiems.

Carminibus metus omnis abest : ego perditus ensem

Hæsurum jugulo jam puto jamque meo.

Hæc quoque , quæ facio , judex mirabitur æquus ;

Scriptaque cum venia qualiacumque leget.

Da mihi Mæoniden , & tot circumspice casus ;

Ingenium tantis excidet omne malis.

Denique securus famæ , liber , ire memento :

Nec tibi sit lecto displicuisse pudor.

Non

Non ita se nobis præbet fortuna secundam,
Ut tibi sit ratio laudis habenda tuæ.
Donec eram sospes, tituli tangebar amore;
Quærendique mihi nominis ardor erat.
Carmina nunc si non studiûmque quod obfuit, odî,
Sit satis: ingenio sic fuga parta meo.
I tamen, i, pro me tu, cui licet, adspice Romam.
Dî facerent, possem nunc meus esse liber!
Nec te, quod venias magnam peregrinus in Urbem,
Ignotum populo posse venire puta.
Ut titulo careas, ipso noscère colore:
Dissimulare velis te licèt esse meum.
Clam tamen intrato; ne te mea carmina lædant.
Non sunt, ut quondam plena favoris erant.
Siquis erit, qui te, quod sis meus, esse legendum
Non putet, è gremio rejiciâtque suo:
Inspice, dic, titulum. Non sum præceptor amoris:
Quas meruit, pœnas jam dedit illud opus.
Forsitan expectes, an in alta palatii missum
Scandere te jubeam, Cæsareâmque domum.
Ignoscant Augusta mihi loca, Dique locorum.
Venit in hoc illa fulmen ab arce caput.
Esse quidem memini mitissima sedibus illis
Numina; sed timeo, qui nocuere, Deos.
Terretur minimo pennæ stridore columba,
Unguibus, accipiter, saucia facta tuis.
Nec procul à stabulis audet secedere, siquæ
Excussa est avidi dentibus agna lupi.
Vitaret cælum Phaëthon, si viveret; & quos
Optarat stultè, tangere nollet equos.
Me quoque, quæ sensi, fateor Jovis arma timere:
Me reor infesto, cum tonat, igne peti.

Quicumque Argolica de classe Caphárea fugit;
Semper ab Euboicis vela retorquet aquis.

Et mea cymba semel vasta percussa procella,
Illum, quolæsa est, horret adire locum.

Ergo, care liber, & timida circumspice mente,
Et satis à media sit tibi plebe legi.

Dum petit infirmis nimium sublimia pennis
Icarus, Icaris nomina fecit aquis.

Difficile est tamen, hic remis utaris an aurâ,
Dicere: consilium résque locúsque dabunt.

Si poteris vacuo tradi; si cuncta videbis
Mitia; si vires fregerit ira suas;

Siquis erit, qui te dubitantem & adire timentem
Tradat, & ante tamen pauca loquatur; adi.

Luce bona, dominôque tuo felicior ipse
Pervenias illuc; & mala nostra leves.

Námque ea vel nemo, vel qui mihi vulnera fecit,
Solut Achilleo tollere more potest.

Tantum ne noceas, dum vis prodesse, videto.
Nam spes est animi nostra timore minor.

Quæque quiescebat, ne mota resæviat ira,
Et poenæ tu sis altera causa, cave.

Cum tamen in nostrum fueris penetrale receptus;
Contigerisque tuam scrinia curva domum;

Adspicies illic positos ex ordine fratres,
Quos studium cunctos evigilavit idem.

Cetera turba palàm titulos ostendit apertos;
Et sua detecta nomina fronte gerit.

Tres procul obscura latitantes parte videbis.

Hi quoque, quod nemo nescit, amare docent.
Hos tu vel fugias; vel, si satis oris habebis,

Oedipodas facito, Telegonósque voces:

Déque tribus, moneo, siqua est tibi cura parentis
 Ne quemquam, quamvis ipse docebit, ames.
 Sunt quoque mutatae ter quinque volumina formae;
 Nuper ab exsequiis carmina rapta meis;
 His mando dicas, inter mutata referri
 Fortunae vultum corpora posse meae.
 Namque ea dissimilis subito est effecta priori;
 Flendaque nunc, aliquo tempore laeta fuit.
 Plura quidem mandare tibi, si quaeris, habebam;
 Sed vereor tardae causa fuisse morae.
 Quod si, quae subeunt, tecum, liber, omnia ferres;
 Sarcina laturo magna futurus eras.
 Longa via est: propera: nobis habitabitur orbis
 Ultimus; à terra terra remota mea.

ELEGIA II.

DI maris & caeli, (quid enim nisi vota supersunt?)

Solvere quassatae parcite membra ratis.
 Nève, precor, magni subscribite Caesaris irae.
 Sæpè, premente Deo, fert Deus alter opem.
 Mulciber in Trojam, pro Troja stabat Appollo:
 Æqua Venus Teucris, Pallas iniqua, fuit.
 Oderat Ænean propior Saturnia Turno.
 Ille tamèn Veneris numine tutus erat.
 Sæpè ferox cautum petiit Neptunus Ulyssem:
 Eripuit patruo sæpè Minerva suo.
 Et nobis aliquod, quamvis distamus ab illis,
 Quid vetat irato numen adesse Deo?
 Verba miser frustra non proficientia perdo:
 Ipsa graves spargunt ora loquentis aquae.

Terribilisque Notus jactat mea dicta ; precésque,
Ad quos mittuntur non sinit ire Deos.
Ergo idem venti , ne causa lædar in una,
Vèlaque nescio quo , vótaque nostra ferunt?
Me miserum , quanti montes volvuntur aquarum!
Jam jam tacturos sidera summa putes.
Quantæ diducto subsidunt æquore valles!
Jam jam tacturas Tartarâ nigra putes.
Quocumque adspicias , nihil est nisi pontus , & aër,
Fluctibus hic tumidus , nubibus ille minax.
Inter utrumque fremunt immani turbine venti.
Nescit , cui domino pareat , unda maris.
Nam modò purpureo vires capit Eurus ab ortu:
Nunc Zephyrus sero vespere missus adest:
Nunc gelidus sicca Boreas bacchatur ab Arcto:
Nunc Notus adversa prælia fronte gerit.
Rector in incerto est : nec quid fugiátve , petátve,
Invenit ; ambiguis ars stupet ipsa malis.
Scilicet occidimus , nec spes , nisi vana , salutis:
Dúmque loquor , vultus obruit unda meos.
Opprimet hanc animam fluctus : frustrâque precanti
Ore necaturas accipiemus aquas.
At pia nil aliud quam me dolet exsule conjux:
Hoc unum nostri scítque , gemitque mali.
Nescit in immenso jactari corpora ponto:
Nescit agi ventis : nescit adesse necem.
Dì bene , quod non sum mecum conscendere passus:
Ne mihi mors misero bis patienda foret!
At nunc , ut peream , quoniam caret illa periclo,
Dimidia certè parte superstes ero.
Hei mihi , quam celeri micuerunt nubila flamma!
Quantus ab ætherio personat axe fragor!

Nec

Nec leuius laterum tabulæ feriuntur ab undis,

Quam grave ballistæ mœnia pulsat onus.

Qui venit hic fluctus, fluctus supereminet omnes;

Posterior nono est, undecimoque prior.

Nec letum timeo : genus est miserabile leti.

Demite naufragium ; mors mihi munus erit.

Est aliquid, fatove suo ferrove cadentem

In solida moriens ponere corpus humo ;

Est mandata suis aliquid sperare sepulcra,

Et non æquoreis piscibus esse cibum.

Fingite me dignum tali nece : non ego solus

Hic vehor : immeritos cur mea poena trahit ?

Proh superi, viridésque Dei, quibus æquora curæ!

Utraque jam vestras sistite turba minas.

Quamque dedit vitam mitissima Cæsaris ira,

Hanc sinite infelix in loca iussa feram.

Si, quam commerui, poenam me pendere vultis ;

Culpa mea est, ipso iudice, morte minor.

Mittere me Stygias si jam voluisset ad undas

Cæsar ; in hoc vestra non eguisset ope.

Est illi nostri non invidiosa cruoris

Copia : quodque dedit, cum volet, ipse feret.

Vos modo, quos certe nullo puto crimine læsos,

Contenti nostris, Di, precor, esse malis.

Nec tamen, ut cuncti miserum servare velitis,

Quod periit, salvum jam caput esse potest.

Ut mare considat, ventisque ferentibus utar ;

Ut mihi parcatis ; num minus exsul ero ?

Non ego, divitias avidus sine fine parandi,

Latum mutandis mercibus æquor aro.

Nec peto, quas quondam petii studiosus, Athenas :

Oppida non Asiæ, non loca visa prius.

Non ut, Alexandri claram delatus in urbem,
Delicias videam, Nile jocose, tuas.
Quod faciles opto ventos, (quis credere possit?)
Sarmatis est tellus, quam mea vota petunt.
Obligor, ut tangam lævi fera litora ponti,
Quodque sit à patria tam fuga tarda, queror.
Nescio quo videam positos ut in orbe Tomitas,
Exilem facio per mea vota viam.
Seu me diligitis, tantos compescite fluctus;
Pronaque sint nostræ numina vestra rati:
Seu magis odistis, jussæ me advertite terræ.
Supplicii pars est in regione mei.
Ferte (quid hic facio?) rapidi mea corpora venti,
Ausonios fines cur mea vela vident?
Noluit hoc Cæsar: quid, quem fugat ille, tenetis?
Adspiciat vultus Pontica terra meos.
Et jubet, & merui: nec, quæ damnaverit ille,
Crimina defendi fāsve, piūmve puto.
Si tamen acta Deos numquam mortalia fallunt;
A culpa facinus scitis abesse mea.
Immo ita; vos scitis. Si me meus abstulit error,
Stultaque mens nobis, non scelerata, fuit:
Quamlibet è minimis, domui si favimus illis;
Si satis Augusti publica jussa mihi;
Hoc duce, Si dixi felicia sæcula; próque
Cæsare thura pius, Cæsaribusque dedi;
Si fuit hic animus nobis; ita parcite, Divi.
Sin minus; alta cadens obruat unda caput.
Fallor? an incipiunt gravidæ vanescere nubes,
Victæque mutati frangitur ira maris?
Non casu vos, sed sub conditione vocati,
Fallere quos non est, hanc mihi fertis opem.

ELEGIA III.

CUM subit illius tristissima noctis imago,
Quæ mihi supremum tempus in Urbe fuit,
Cum repeto noctem, qua tot mihi cara reliqui;
Labitur ex oculis nunc quoque gutta meis.
Jam prope lux aderat, qua me discere Cæsar
Finibus extremæ jusserat Ausoniæ.
Nec spatium, nec mens fuerat satis apta parandi.
Torpuerant longa pectora nostra mora.
Non mihi servorum, comitis non cura legendi,
Non aptæ profugo vestis, opisve fuit.
Non aliter stupui, quam qui Jovis ignibus ictus,
Vivit; & est vitæ nescius ipse suæ.
Ut tamen hanc animo nubem dolor ipse removit,
Et tandem sensus convaluere mei;
Alloquor extremum moestos abiturus amicos,
Qui modo de multis unus, & alter erant.
Uxor amans flentem flens acrius ipsa tenebat;
Imbre per indignas usque cadente genas.
Nata procul Libycis aberat diversa sub oris;
Nec poterat fati certior esse mei.
Quocumque aspiceres, luctus, gemitusque sonabant;
Formaque non taciti funeris intus erat.
Femina, virque, meo pueri quoque funere moerent;
Inque domo lacrymas angulus omnis habet.
Si licet exemplis in parvo grandibus uti:
Hæc facies Trojæ, cum caperetur, erat.
Jamque quiescebant voces hominumque canumque,
Lunaque nocturnos alta regebat equos.
Hanc ego suspiciens, & ab hac Capitolia cernens,
Quæ nostro frustra juncta fuere Lari;

Numina vicinis habitantia sedibus, inquam,
Jamque oculis numquam templa videnda meis,
Dique relinquendi, quos urbs habet alta Quirinis.
Este salutati tempus in omne mihi.
Et quamquam sero clypeum post vulnera sumos
Attamen hanc odiis exonerate fugam;
Cælestique viro, quis me deceperit error,
Dicite; pro culpa ne scelus esse putet.
Ut, quod vos scitis, poenæ quoque sentiat auctor.
Placato possum non miser esse Deo.
Hac prece adoravi superos ego: plûribus uxor;
Singultu medios præpediente sonos.
Illa etiam ante Lares passis postrata capillis,
Contigit extinctos ore tremente focos:
Multaque in adversos effudit verba Penates,
Pro deplorato non valitura viro.
Jamque moræ spatium nox præcipitata negabat,
Versaque ab axe suo Parrhasis Arctos erat.
Quid facerem? blando patriæ retinebar amore:
Ultima sed jussæ nox erat illa fugæ.
Ah quoties aliquo dixi properante; Quid urges?
Vel, quo festines ire, vel unde, vide.
Ah quoties certam me sum mentitus habere
Horam; propositæ quæ foret apta viæ.
Ter limen tetigi; ter sum revocatus: & ipse
Indulgens animo, pes mihi tardus erat.
Sæpè, vale dicto, rursus sum multa locutus;
Et quasi discedens oscula summa dedi.
Sæpè eadè mandata dedi: meque ipse fefelli,
Respiciens oculis pignora cara meis.
Denique, quid propero? Scythia est, quo mittimur,
inquam:

Roma relinquenda est ; utraq̃ue justa mora est.

Uxor in æternum vivo mihi viva negatur :

Et domus , & fidæ dulcia membra domus.

Quosque ego dilexi fraterno more sodales.

O mihi Theseâ pectora juncta fide !

Dum licet , amplectar : numquam fortasse licebit

Amplius ; in lucro est , quæ datur hora mihi.

Nec mora ; sermonis verba imperfecta relinquo,

Complectens animo proxima quæque meo.

Dum loquor , & flemus ; cælo nitidissimus alto,

Stella gravis nobis , Lucifer ortus erat.

Dividor haud aliter , quam si mea membra relin-
quam :

Et pars abrumpi corpore visa suo est.

(Sic Priamus doluit , tunc cum in contraria versus

Ultiores habuit proditiōis equus)

Tunc verò exoritur clamor , gemitusque meorum,

Et feriunt moestæ pectora nuda manus.

Tunc verò conjux , humeris abeuntis inhærens,

Miscuit hæc lacrymis tristia dicta suis :

Non potes avelli : simul ah , simul ibimus inquit !

Te sequar ; & conjux exulis exul ero.

Et mihi facta via est : & me capit ultima tellus :

Accedam profugæ sarcina parva rati.

Te jubet à patria discedere Cæsaris ira :

Me pietas : pietas hæc mihi Cæsar erit.

Talia tentabat ; sic & tentaverat ante :

Vixque dedit victas utilitate manus.

Egredior (sive illud erat sine funere ferri)

Squallidus immissis hirta per ora comis.

Illa dolore amens , tenebris n. ratur obortis

Semianimis media procubuisse domo.

Utque

Utque resurrexit, foedatis pulvere turpi
Crinibus, & gelidâ membra levavit humo:
Se modo, desertos modo complorasse Penates;
Nomen & erepti sæpè vocasse viri:
Nec gemuisse minus, quam si natæve, meumve
Vidisset structos corpus habere rogos;
Et voluisse mori; moriendo ponere sensus:
Respectuque tamen non posuisse mei.
Vivat: & absentem, quoniam sic fata tulerunt.
Vivat, & auxilio sublevet usque suo.
Tingitur Oceano custos Erymanthidos Ursæ,
Æquoreasque suo sidere turbat aquas:
Nos tamen Ionium non nostrâ findimus æquor
Sponte; sed audaces cogimur esse metu.
Me miserum, quantis increscunt æquora ventis;
Erutaque ex imis fervet arena vadis!
Monte nec inferior proræ, puppique recurvæ
Insilit, & pictos verberat unda Deos.
Pinea texta sonant; pulsi stridore rudentes;
Aggemit & nostris ipsa carina malis.
Navita, confessus gelido pallóre timorem,
Jam sequitur victam, non regit arte, ratem.
Utque parum validus non proficientia vector
Cervicis rigidæ frena remittit equo:
Sic non quò voluit, sed quò rapit impetus undæ,
Aurigam video vela dedisse rati.
Quod nisi mutatas emiseric Æolus auras;
In loca jam nobis non adeunda ferar.
Nam procul Illyricis lævâ de parte relictis,
Interdicta mihi cernitur Italia.
Desinat in vetitas, quæso, contendere terras,
Et mecum magno pareat aura Deo.

Dum loquor , & cupio pariter , timeoque revelli ,
 Increpuit quantis viribus unda latus !
 Parcite , cærulei , vos parcite , numina Pontis
 Infestumque mihi sit satis esse Jovem.
 Vos animam sævæ fessam subducite morti.
 Si modo , qui periit , non periisse potest.

ELEGIA IV.

O Mihi post ullos numquam memorande sodales,
 O cui præcipuè sors mea visa sua est;
 Attonitum qui me , (memini) charissime , primus
 Ausus es alloquio sustinuisse tuo;
 Qui mihi consilium vivendi mite dedisti,
 Cum foret in misero pectore mortis amor:
 Scis bene , cui dicam , positis pro nomine signis,
 Officium nec te fallit , amice , tuum.
 Hæc mihi semper erunt imis infixæ medullis;
 Perpetuusque animæ debitor hujus ero:
 Spiritus & vacuas prius hic tenuandus in auras
 Ibit , & intepido deseret ossa rogo;
 Quam subeant animo meritorum oblivias nostros,
 Et longa pietas excidat ista die.
 Dî tibi sint faciles , & opis nullius egentem
 Fortunam præstent , dissimilemque meæ:
 Si tamen hæc navis vento ferretur amico;
 Ignoraretur forsitan ista fides.
 Thesea Pirithous non tam sensisset amicum:
 Si non infernas vivus adisset aquas.
 Ut foret exemplum veri Phocæus amoris,
 Fecerunt Furia , tristis Oresta , tuæ.
 Si non Euryalus Rutulos cecidisset in hostes;
 Hyrtacidæ Nisi gloria nulla foret.

Scilicet ut fulvum spectatur in ignibus aurum,

Tempore sic duro est inspicienda fides.

Dum juvat, & vultu ridet fortuna sereno;

Indelibatæ cuncta sequuntur opes.

At simul intonuit, fugiunt: nec noscitur ulli,

Agminibus comitum qui modò cinctus erat.

Atque hæc exemplis quondam collecta priorum,

Nunc mihi sunt propriis cognita vera malis.

Vix duo, trêsvē mihi de tot superestis amici.

Cetera fortunæ, non mea, turba fuit.

Quo magis, ò pauci, rebus succurrite lapsis,

Et date naufragio litorâ tuta meo:

Nēve metu falso nimium trepitate, tinnentes,

Hac offendatur ne pietate Deus.

Sæpē fidem adversis etiam laudavit in armis;

Inque suis amat hanc Cæsar, in hoste probat.

Causa mea est melior, qui non contraria fovi

Arma: sed hanc merui simplicitate fugam.

Invigiles igitur nostris pro casibus oro;

Diminui si qua numinis ira potest.

Scire meos casus siquis desideret omnes;

Plus, quam quod fieri res sinit, ille petat.

Tot mala sum passus, quot in æthere sidera lucent:

Pârvaque quot siccus corpora pulvis habet

Mûltaque credibili tulimus majora: ratâmque,

Quamvis acciderint, non habitura fidem.

Pars etiam quædam mecum moriatur oportet;

Méque velim possit dissimulante regi.

Si vox infragilis, mihi pectus firmitus ære;

Plúraque cum linguis pluribus ora forent;

Non tamen iccirco complecterer omnia verbis;

Materia vires exsuperante meas,

Pro duce Neritio docti mala nostra poëta
 Scribite : Neritio nam mala plura tuli.
 Ille brevi spatio multis erravit in annis
 Inter Dulichias , Iliacásque domos.
 Nos freta sideribus notis distantia mensos
 Sors tulit in Geticos , Sarmaticósque sinus.
 Ille habuit fidámque manum , sociosque fideless
 Me profugum comites deseruere mei.
 Ille suam lætus patriam , victórque petebat.
 A patria fugio victus , & exsul ego.
 Nec mihi Dulichium domus est , Ithacève , Saméve
 Pœna quibus non est grandis abesse locis.
 Sed quæ de septem totum circumspicit orbem
 Montibus , imperii Roma , Deumque locus.
 Ille corpus erat durum , patiensque laborum:
 Invalidæ vires , ingenuæque mihi.
 Ille erat assiduè sævis agitatus in armis:
 Assuetus studiis mollibus ipse fui.
 Me Deus oppressit , nullo mala nostra levante:
 Bellatrix illi Diva ferebat opem.
 Cúmque minor Jove sit, tumidis qui regnat in undis
 Illum Neptuni , me Jovis ira premit.
 Adde , quod ilius pars maxima ficta laborum:
 Ponitur in nostris fabula nulla malis.
 Denique quæritos tetigit tamen ille Penates;
 Quæque diu petiit , contigit arva tamen:
 At mihi perpetuo patria tellure carendum est;
 Ni fuerit læsi mollior ira Dei.

ELEGIA V.

NEC tantum Clario Lyde dilecta poëta,
 Nec tantum Coe Battis amata suo est:

Pæto.

Pectoribus quantum tu nostris , uxor , inhæres;

Digna minus misero , non meliore viro.

Te mea , supposita veluti trabe , fulta ruina est;

Siquid adhuc ego sum , muneris omne tui est:

Tu facis , ut spoliū ne sim , neu nuder ab illis,

Naufragii tabulas qui petiere mei.

Utque rapax , stimulante fame , cupidusque cruoris

Incustoditum captat ovile lupus:

Aut ut edax vultur corpus circumspicit , ecquod

Sub nulla positum cernere possit humo:

Sic mea nescio quis , male fidus rebus acerbis,

In bona venturus , si paterere , fuit.

Hunc tua per fortes virtus submovit amicos,

Nulla quibus reddi gratia digna potest,

Ergo quā misero , tam vero , teste probaris:

Hic aliquod pondus si modò testis habet.

Nec probitate tua prior est aut Hectoris uxor,

Aut comes extincto Laodamia viro.

Tu si Mæonium vatem fortita fuisses;

Penelopes esse fama secunda tuæ.

Sive tibi hoc debes , nulla pia facta magistra;

Cūque nova mores sunt tibi luce dati:

Femina seu princeps , omnes tibi culta per annos,

Te docet exemplum conjugis esse bonæ:

Assimilēque sui longa assuetudine fecit:

Grandia si parvis assimilare licet. (vires,

Hei mihi , non magnas quod habent mea carmina

Nōstraque sunt meritis ora minora tuis!

Siquid & in nobis vivi fuit ante vigoris,

Extinctum longis excidit omne malis:

Prima locum sanctas heroïdas inter haberes.

Prima bonis animi conspicerere tui.

Quan-

Quantumcumque tamen præconia nostra valebunt;
Carminibus vives tempus in omne meis.

ELEGIA VI.

Siquis habes nostri similes in imagine vultus;
Deme meis hederas, Bacchiaserta, comis.
Ista decent lætos felicia signa poëtas:
Temporibus non est apta corona meis.
Hæc tibi dissimulas, sentis tamen, optime, dici,
In digito qui me fersque, refersque tuo.
Effigemque meam fulvo complexus in auro
Cara relegati, qua potes, ora vides.
Quæ quoties spectas, subeat tibi dicere forsan,
Quam procul à nobis Naso sodalis abest!
Grata tua est pietas: sed carmina major imago
Sunt mea; quæ mando qualiacumque legas.
Carmina mutatas hominum dicentia formas:
Infelix domini quod fuga rupit opus.
Hæc ego discedens, sicut bene multa meorum,
Ipse mea posui mœstus in igne manu.
Utque cremasse suum fertur sub stipite natum
Thestias, & melior matre fuisse soror;
Sic ego non meritos mecum peritura libellos
Imposui rapidis viscera nostra rogis.
Vel quod eram Musas, ut crimina nostra, perosus:
Vel quod adhuc crescens, & rude carmen erat.
Quæ quoniam non sunt penitus sublata, sed exstant;
Pluribus exemplis scripta fuisse reor.
Nunc precor ut vivant, & non ignava legentem
Otia delectent, admoneantque mei.
Nec tamen illa legi poterunt patienter ab ullo;
Nesciet his sumnam siquis abesse manum.

Abla-

Ablatum mediis opus est incudibus illud:

Defuit & scriptis ultima lima meis,

Et veniam pro laude peto ; laudatus abundè

Non fastiditus si tibi , lector , ero.

Hos quoque sex versus , in primi fonte libelli,

Si præponendos esse putabis , habe.

Orba parente suo quicumque volumina tangis:

His saltem vestra detur in Urbe locus.

Quoque magis faveas , non hæc sunt edita ab ipso,

Sed quasi de domini funere rapta sui.

Quidquid in his igitur vitii rude carmen habebit,

Emendaturus , si licuisset , eram.

ELEGIA VII.

IN caput alta suum labentur ab æquore retro

Flumina : conversis solque recurret equis:

Terra feret stellas : cælum findetur aratro:

Unda dabit flammæ : & dabit ignis aquas.

Omnia naturæ præpostera legibus ibunt:

Parsque suum mundi nulla tenebit iter.

Omnia jam fient , fieri quæ posse negabam:

Et nihil est , de quo non sit habenda fides.

Hæc ego vaticinor ; quia sum deceptus ab illo,

Laturum misero quem mihi rebar opem.

Tantane te , fallax , cepere obliviam nostri?

Afflictumque fuit tantus adire timor?

Ut neque respiceres , nec solarere jacentem;

Dure ? nec exsequias prosequerere meas?

Illud amicitiae sanctum , ac venerabile nomen

Re tibi pro vili , sub pedibusque jacet?

Quid fuit , ingenti postratum mole sodalem

Visere , & alloqui parte levare tui?

Inque

Inque meos si non lacrymam dimittere casus,
Pauca tamen ficto verba dolori loqui?
Idque, quod ignoti faciunt, valedicere saltem;
Et vocem populi publicaue ora sequi?
Dénique lugubres vultus, numquamque videndos
Cernere supremo, dum licuitque, die?
Dicendumque semel toto non amplius ævo?
Accipere, & parili reddere voce, Vale?
At facere alii nullo mihi fœdere juncti;
Et lacrymas animi signa dedere sui.
Quid? nisi convictu, causisque valentibus essem,
Temporis & longi junctus amore tibi?
Quid? nisi tot lusus, & tot mea seria nosses,
Tot nossem lusus, seriaque ipse tua?
Quid? si dumtaxat Romæ mihi cognitus esses,
Adscitus toties ingenus omne loci?
Cunctane in æquoreos abierunt irrita ventos?
Cunctane Lethæis mersa feruntur aquis?
Non ego te placida genitum reor urbe Quirini,
Urbe, meo quæ jam non adeunda pede est:
Sed scopulis, Ponti quos hæc habet ora sinistris
Inque feris Scythiæ, Sarmaticisque jugis.
Et tua sunt silicis circum præcordia venæ;
Et rigidum ferri semina pectus habet.
Quæque tibi quondam tenero ducenda palato
Plena dedit nutrix ubera, tigris erat.
At mala nostra minus, quam nunc, aliena putasses;
Duritiæque mihi non agerere reus.
Sed quoniam accedit fatalibus hoc quoque damnis,
Ut careant numeris tempora prima suis;
Effice, peccati ne sim memor hujus; & illo
Officium laudem, quo quæror, ore tuum.

ELEGIA VIII.

Detur inoffensæ metam tibi tangere vitæ,
 Qui legis hoc nobis non inimicus opus.
 Atque utinam pro te possent mea vota valere,
 Quæ pro me duros non tetigere Deos!
 Donec eris felix multos numerabis amicos:
 Tempora si fuerint nubila, solus eris.
 Adspicis, ut veniant ad candida tecta columbæ;
 Accipiat nullas sordida turris aves?
 Horrea formicæ tendunt ad inania numquam:
 Nullus ad amissas ibit amicus opes.
 Utque comes radios per Solis euntibus umbra est,
 Cum latet hic pressus nubibus, illa fugit;
 Mobile sic sequitur fortunæ lumina vulgus:
 Quæ simul inducta ^{N. IV.} teguntur, abit.
 Hæc precor ut possint semper tibi falsa videri:
 Sunt tamen eventu vera fatenda meo.
 Dum stetimus, turbæ quantum satis esset, habebat
 Nota quidem, sed non ambitiosa, domus.
 At simul impulsa est; omnes timuere ruinam;
 Cautaue communi terga dedere fugæ.
 Sæva nec admiror metuunt si fulmina, quorum
 Ignibus afflari proxima quæque solent.
 Sed tamen in duris remanentem rebus amicum
 Quamlibet in viso Cæsar in hoste probat;
 Nec solet irasci: (nec enlm moderatior alter)
 Cum quis in adversis, si quid amavit, amat.
 De comite Argolico postquam cognovit Oresten,
 Narratur Pyladen ipse probasse Thoas.
 Quæ fuit Actoridæ cum magno semper Achille,
 Laudari solita est Hæctoris ore fides.

Quod

Quod pius ad manes Theseus comes isset amico,
Tartareum dicunt indoluisse Deum.

Euryali, Nisique fide tibi, Turne, relata,
Credibile est lacrymis immauisse genas.

Est etiam miseris pietas, & in hoste probatur.

Hei mihi, quam paucos hæc mea dicta movent!
Hic status, hæc rerum nunc est fortuna mearum,
Debeat ut lacrymis nullus adesse modus.

At mea sunt, proprio quamvis moestissima casu,
Pectora pro sensu facta serena tuo.

Hoc eventurum jam tum, carissime, vidi,
Ferret adhuc istam cum minor aura ratem,

Sive aliquod morum, seu vitæ labe carentis
Est pretium; nemo pluris habendus erit,

Sive per ingenuas aliquis caput extulit artes;
Quælibet eloquio fit bona causa tuo.

His ego commotus, dixi tibi protinus ipsi;
Scena manet dotes grandis, amice, tuas.

Hoc mihi non ovium fibræ, tonitrûsve sinistri,
Linguæve servatæ, pennæve dixit avis.

Augurium ratio est, & conjectura futuri:
Hac divinavi, notitiâque tuli.

Quæ quoniam rara sunt; tota mihi mente tibi que
Gratulor, ingenium non latuisse tuum.

At nostrum tenebris utinam latuisset in imis!
Expediit studiis numen abesse meis.

Utque tibi prosunt artes, facunde, severæ;
Dissimiles illis sic nocuere mihi.

Vita tamen tibi nota mea est: scis, artibus illis
Auctoris mores abstinuisse sui.

Scis vetus hoc juveni lusum mihi carmen; & istos
Ut non laudandos, sic tamen esse jocos.

Ergo

Ergo ut defendi nullo mea posse colorē,

Sic excusari crimina posse puto.

Qua potes, excusa: nec amici desere causam.

Quo bene cæpisti, sic bene semper eas.

ELEGIA IX.

EST mihi, sitque, precor, flavæ tutela Minervæ
Navis; & à picta casside nomen habet.

Sive opus est velis; minimam bene currit ad auram,

Sive opus est remo; reinige carpit iter.

Nec comites volucris contenta est vincere cursu:

Occupat egressas quamlibet ante rates.

Et patitur fluctus, fertque assilientia longe

Æquora, nec sævis icta fatiscit aquis.

Illa Corinthiacis primum mihi cognita Cenchris

Fida manet trepidæ dūxque, comēsque fugæ.

Pérque tot eventus, & iniquis concita ventis

Æquora, Palladio numine tuta fugit.

Nunc quoque tuta, precor, vasti secet hostia Ponti;

Quasque petit, Getici litoris intret aquas.

Quæ simul Æoliæ mare me deduxit in Helles,

Et longum tenui limite fecit iter;

Fleximus in lævum cursus; & ab Hæctoris urbe

Venimus ad portus, Imbria terra, tuos.

Inde, levi vento Zerinthia litora nactis,

Threiciam tetigit fessa carina Samon.

Saltus ab hac terra brevis est Tempyra petenti.

Hac dominum tenuis est illa secuta suum.

Nam mihi Bistonios placuit de pede carpere campos:

Hellespontiacas illa reliquit aquas.

Dardaniamque petit, auctoris nomen habentem;

Et te ruricola, Lampsace, tuta Deo.

Qua-

Quaque per angustas malè vectæ virginis undas
 Seston Abydena separat urbe fretum,
 Hincque Propontiacis hærentem Cyzicon oris,
 Cyzicon Hæmonix nobile gentis opus;
 Quaque tenent ponti Byzantia litora fauces.
 (Hic locus est gemini janua vasta maris)
 Hæc, precor, evincat, propulsaque flantibus Austris
 Transeat instabiles strenua Cyaneas:
 Thynniacósque sinus, & ab his per Apollinis urbem
 Alta sub Anchiali moenia tendat iter.
 Inde Mesembriacos portus, & Odesson, & arces
 Prætereat dictas nomine, Bacche, tuo:
 Et quos Alcathoi memorant à moenibus ortos
 Sedibus his profugum constituisse larem.
 A quibus adveniat Miletida sospes ad urbem,
 Offensi quò me compulit ira Dei.
 Hanc si contigerit, meritæ cadet agna Minervæ.
 Non facit ad nostras hostia major opes.
 Vos quoque Tyndaridæ, quos hæc colit insula, fratres,
 Mite precor duplici numen adeste viæ.
 Altera nàmque parat Symplegadas ire per arctas,
 Scindere Bistonias altera puppis aquas.
 Vos facite, ut ventos, loca cùm diversa petamus,
 Illa suos habeat, nec minus ista suos.

ELEGIA X.

Littera quæcumque est toto tibi lecta libello,
 Est mihi sollicitæ tempore facta viæ.
 Aut hanc me, gelidi tremere cum mense Decembris,
 Scribentem mediis Adria vidit aquis:
 Aut, postquam bimarem cursu superavimus Isthmon,
 Alteraque est nostræ sumpta carina fugæ.

Quod

Quod facerem versus inter fera murmura ponti,
Cycladas Ægæas obstupuisse puto.

Ipse ego nunc miror, tantis animique, marisque
Fluctibus ingenium non cecidisse meum.

Seu stupor huic studio, sive huic insania nomen;

Omnis ab hac cura mens relevata mea est.

Sæpè ego nimboris dubius jactabar ab Hædis:

Sæpè minax Steropes sidere pontus erat.

Fuscabatque diem bustos Erymanthidos Ursæ;

Aut Hyadas seris hauserat Auster aquis:

Sæpè maris pars intus erat; tamen ipse trementi

Carmina ducebam qualiacumque manu.

Nunc quoque contenti stridunt Aquillone rudentes;

Inque modum tumuli concava surgit aqua.

Ipse gubernator tollens ad sidera palmas

Exposcit votis, immemor artis, opem.

Quocumque adspicio, nihil est, nisi mortis imago:

Quam dubia timeo mente, timensque precor.

Attigero portum, portu terrebor ab ipso.

Plus habet infesta terra timoris aqua.

Nam simul insidiis hominum, pelagique laboro;

Et faciunt geminos ensis, & unda metus.

Ille meo vereor ne speret sanguine prædam:

Hæc titulum nostræ mortis habere velit.

Barbara pars læva est avidæ substructa rapinæ,

Quam cruor, & cædes, bellaque semper habent.

Cumque sit hibernis agitatum fluctibus æquor;

Pectora sunt ipso turbidiora mari.

Quo magis his debes ignoscere, candide lector,

Si spe sunt, ut sunt, inferiora tua.

Non hæc in nostris, ut quondam, scribimus hortis;

Nec consue te meum lectule corpus habes.

Jactor in indomito brumali luce profundo:

Ipsaque cæruleis charta feritur aquis.

Improba pugnat hiems, indignaturque quod ausim

Scribere, se rigidas incutiente minas.

Vincat hiems hominem, sed eodem tempore quæso

Ipse modum statuam carminis: illa sui.

PUBLII OVIDII

NASONIS

TRISTIUM

LIBER PRIMUS

Quid mihi vobiscum est, infelix cura, libelli?

Ingenio perii qui miser ipse meo?

Cur modò damnatas repeto, mea crimina, Musæ?

An semel est poenam commeruisse parum?

Carmina fecerunt ut me cognoscere vellent

Omne non fausto femina, virque, meo.

Carmina fecerunt, ut me, moresque notaret

Jam demum visa Cæsar ab arte meos.

Deme mihi studium; vitæ quoque crimina demes!

Acceptum refero versibus, esse nocens.

Hoc pretium curæ, vigilatorumque laborum

Cepimus: ingenio poena reperta meo.

Si saperem, doctas odissem jure sorores,

Numina cultori perniciose suo.

At nunc (tanta meo comes est insania morbo)

Saxa malum refero rursus ad ista pedem.

Scilicet & victus tepetit gladiator arenam;

Et redit in tumidas naufraga puppis aquas.

Forsitan, ut quondam Teuthrantia regna tenenti,

Sic mihi res eadem vulnus, opemque feret:

Musaque, quam movit, motam quoque leniet iram

Exorant magnos carmina sæpè Deos.

Ipse quoque Ausonias Cæsar matrèsque, nurúsque;

Carmina turrigeræ dicere jussit Opi.

Jusserat & Phœbo dici; quo tempore ludos

Fecit, quos ætas adspicit una semel.

His precor exemplis tua nunc, mitissime Cæsar,

Fiat ab ingenio mollior ira meo.

Illa quidem jussa est, nec me meruisse negabo.

Non adeo nostro fugit ab ore pudor.

Sed, nisi peccassem, quid tu concedere posses?

Materiam veniæ sors tibi nostra dedit.

Si, quoties peccant homines, sua fulmina mittas

Juppiter; exiguo tempore inermis erit.

Hic ubi detonuit, strepitúque exterruit orbem,

Purum discussis aëra reddit aquis.

Jure igitur genitorque Deum, rectorque vocatur:

Jure capax mundus nil Jove majus habet.

Tu quoque, cum patriæ rector dicare, patérque

Utere more Dei nomen habentis idem.

Idque facis: nec te quisquam moderatius umquam

Inperii potuit frena tenere sui.

Tu veniam parti superatæ sæpè dedisti,

Non concessurus quam tibi victor erat.

Divitiis etiam multos, & honoribus auctos

Vidi, qui tulerant in caput arma tuum.

Quæque dies bellum , belli tibi sustulit iram;
Parsque simul templis utraque dona tulit.
Utque tuus gaudet miles , quod vicerit hostem;
Sic , victum car se gaudeat , hostis habet.
Causa mea est melior : qui nec contraria dicor
Arma , nec hostiles esse secutus opes.
Per mare , per terras , per tertia numina juro,
Per te præsentem conspicuûmque Deum;
Hunc animum favisse tibi , Vir inaxime : meque,
Qua solâ potui , mente fuisse tuum.
Optavi peteres cælestia sidera tardè;
Parsque fui turbæ parva precantis idem.
Et pia thura dedi pro te : cûmque omnibus unus
Ipse quoquè adjuvi publica vota meis.
Quid referam libros, illos quoque , crimina nostra,
Mille locis plenos nominis esse tui ?
Inspice majus opus , quod adhuc sine fine reliqui,
In non credendos corpora versa modos;
Invenies vestri præconia nominis illic:
Invenies animi pignora multa mei.
Non tua carminibus major fit gloria , nec quo,
Ut major fiat , crescere possit , habet.
Fama Jovi superest : tamen hunc sua facta referri,
Et se materiam carminis esse , juvat:
Cûmque Gigantei memorantur prælia belli;
Credibile est lætum laudibus esse suis.
Te celebrant alii , quanto decet ore , tuasque
Ingénio laudes uberiore canunt.
Sed tamen , ut fuso taurorum sanguine centum,
Sic capitur minimo thuris honore Deus.
Ah ferus , & nobis nimium crudeliter hostis,
Delicias legit qui tibi cumque meas!

(Carmina ne nostris sic te venerantia libris
Judicio possint candidiore legi)

Esse sed irato quis te mihi posset amicus?

Vix tunc ipse mihi non inimicus eram.

Cum cœpit quassata domus subsidere ; partes

In proclinatas omne recumbit onus ;

Cunctaque fortunâ rimam faciente dehiscunt.

Ipsa suo quondam pondere tecta ruunt.

Ergo hominum quæsitum odium mihi carmine : qua-

Debuit , est vultus turba secuta tuos. (que

At (memini) vitâque meam , morésque probabas

Illo , quem dederas , pretereuntis equo.

(Quod si non prodest , & honesti gratia nulla

Redditur ; at nullum crimen adeptus eram)

Nec male commissa est nobis fortuna reorum ,

Lisque decem decies inspicienda viris.

Res quoque privatas statui sine crimine iudex :

Dêque mea fassa est pars quoque victa fide.

Me miserum ! potui , si non extrema nocerent ,

Judicio tutus non semel esse tuo.

Ultima me perdunt : imoque sub æquore mergit

Incolumen toties una procella ratem.

Nec mihi pars nocuit de gurgite parva ; sed omnes

Pressere hoc fluctus , Oceanúsque caput.

Cur aliquid vidi ? cur noxia lumina feci ?

Cur imprudenti cognita culpa mihi ?

Inscius Actæon vidit sine veste Dianam :

Præda fuit canibus non minus illa suis.

Scilicet in superis etiam fortuna luenda est ;

Nec veniam , læso numine , casus habet.

Illa namque die , qua me malus abstulit error ,

Parva quidem periit , sed sine labe , domus.

Sic quoque parva tamen, patrio dicatur ut ævo

Clara, nec ullius nobilitate minor:

Et neque divitiis, nec paupertate notanda:

Unde sit in neutrum conspiciendus eques.

Sit quoque nostra domus vel censu parva, vel ortu;

Ingenio certe non latet illa meo.

Quo videar quamvis nimium juveniliter usus;

Grande tamen toto nomen ab orbe fero.

Túrbaque doctorum Nasonem novit, & audet

Non fastiditis annumerare viris.

Corruit hæc igitur Musis accepta, sub uno,

Sed non exiguo, crimine lapsa domus.

Atque ea sic lapsa est, ut surgere, si modo læsi

Ematuruerit Cæsaris ira, queat.

Cujus in eventu pœnæ clementia tanta est,

Ut fuerit nostro lenior ira metu.

Vita data est, citraque necem tua constitit ira,

O princeps, parcè viribus use tuis.

Insuper accedunt, te non adimente, paternæ

(Tamquam vita parum muneris esset) opes.

Nec mea decreto damnasti facta Senatus:

Nec mea selecto iudice jussa fuga est.

Tristibus invectus verbis (ita Principe dignum)

Ultus es offensas, ut decet, ipse tuas.

Adde quod edictum, quamvis immane, mináxque;

Attamen in pœnæ nomine lene fuit.

Quippe relegatus, non exsul dicor in illo:

Párcaque fortunæ sunt data verba mex.

Nulla quidem sano gravior, *mentisque potenti*

Pœna est, quàm tanto displicuisse viro.

Sed solet interdum fieri placabile numen:

Nube solet pulsa candidus ire dies.

Vidi ego pampineis oneratam vitibus ulmum,
Quæ fuerat saxo fulmine tacta Jovis.
Ipse licet sperare votes ; sperabimus ; atque
Hoc unum fieri , te prohibente , potest.
Spes mihi magna subit , cum te , mitissime Princeps ,
Spes mihi , respicio cum mea fata , cadit.
At veluti ventis agitantibus æquora non est
Æqualis rabies , continuusque furor ;
Sed modo subsidunt , intermissique silesunt ,
Vimque putes illos deposuisse suam.
Sic abeunt , redeuntque mei , variantque timores :
Et spem placandi dantque , negantque tui.
Per superos igitur , qui dent tibi longa , dabuntque ,
Tempora , Romanum si modo nomen amant ;
Per patriam , quæ te tuta , & secunda parente est ;
Cujus , ut in populo , pars ego nuper eram ;
Sic tibi , quem semper factis , animoque mereris ,
Reddatur gratæ debitus urbis amor.
Livia sic tecum sociales compleat annos ,
Quæ , nisi te , nullo conjuge digna fuit.
Quæ , si non esset , cælebs te vita deceret :
Nullaque , cui posses esse maritus , erat.
Sospite sic te sit natus quoque sospes ; & olim
Imperium , regat hoc cum seniore senex :
Utque tui faciunt , sidus juvenile , nepotes ,
Per tua , perque sui facta parentis eant ;
Sic assueta tuis semper victoria castris
Nunc quoque se præstet , notaque signa petat :
Ausoniumque ducem solitis circumvolet alis :
Ponat & in nitidâ laurea sarta comâ.
Per quem bella geris , cujus nunc corpore pugnas :
Auspicium cui das grande , Deosque tuos.

Dimidiòque tui præsens es , & adspicis Urbem

Dimidio procul es , sævaque bella geris.

Hic tibi sic redeat superato victor ab hoste;

Inque coronatis fulgeat altus equis;

Parce , precor : fulmenque tuum fera tela reconde,

Heu nimium misero cognita tela mihi !

Parce , pater patriæ : nec nominis immemor hujus

Olim placandi spem mihi tolle tui.

Nec precor , ut redeam : quamvis majora petitis

Credibile est magnos sæpè dedisse Deos

Mitius exilium si das , propiusque rogantis

Pars erit è pœna magna levata mea.

Ultima perpetior medios projectus in hostes:

Nec quisquam patria longius exsul abest.

Solus ad egressus missus septemplex Istri,

Parrhasiæ gelido virginis axe premor.

Jazyges , & Colchi , Metereaue turba , Getæque;

Danubii mediis vix prohibentur aquis.

Cumque alii tibi sint causa graviore fugati,

Uterior nulli , quam mihi , terra data est.

Longius hac nihil est , nisi tantum frigus , & hostis

Et maris astricto quæ coit unda gelu.

Hactenus Euxini pars est Romana sinistri:

Proxima Basternæ , Sauromataque tenent.

Hæc est Ausonio sub jure novissima , vixque

Hæret in imperii margine terra tui.

Unde precor supplex , ut nos in tuta releges:

Ne sit cum patria pax quoque adempta mihi.

Ne timeam gentes , quas non bene summovet Ister:

Néve tuus possim civis ab hoste capi.

Fas prohibet Latio quemquam de sanguine natum,

Cæsaribus salvis , barbara vincla pati.

Per-

Perdiderint cum me duo crimina , carmen , & error;
Alterius facti culpa silenda mihi.
Nam non sum tanti, ut renovem tua vu'nera, Cæsar;
Quem nimio plus est indoluisse semel.
Altera pars superest ; qua turpi crimine tactus
Arguor obscoeni doctor adulterii.
Fas ergo est aliqua cælestia pectora falli;
Et sunt notitia multà minora tuâ.
Utque Deos , cælúmque simul sublime tuenti,
Non vacat exiguis rebus adesse Jovi;
A te pendentem sic dum circumspicis orbem,
Effugiunt curas inferiora tuas.
Scilicet imperii , Princeps , statione relicta
Imparibus legeres carmina facta modis?
Non ea te moles Romani nominis urget,
Inque tuis humeris tam leve fertur onus;
Lusibus ut possis advertere numen ineptis;
Excutiâsque oculis otia nostra tuis.
Nunc tibi Pannonia est, nunc Illyris ora domanda:
Rhetica nunc præbent Traciaque arma metum.
Nunc petit Armenius pacem : nunc porrigit arcus
Parthus eques , timidâ cãptaque signa manu.
Nunc te prole tua juvenem Germania sentit;
Bellaque pro magno Cæsare Cæsar obit.
Denique ut in tanto, quantum non exstitit umquam,
Corpore , pars nulla est , quæ labet imperiis;
Urbs quoque te , & legum lassat tutela tuarum,
Et morum , similes quos cupis esse tuis.
Nec tibi contingunt , quæ gentibus otia præstas;
Bellaque cum multis irrequieta geris.
Mirer in hoc igitur tantarum pondere rerum

Nun-

Numquam te nostros evoluisse jocos?

At si (quod mallet) vacuus fortasse fuisses,

Nullum legissem crimen in arte mea.

Illa quidem fateor frontis non esse severæ

Scripta, nec à tanto principe digna legi:

Non tamen iccirco legum contraria jussis

Sunt ea ; Romanas erudiuntque nurus.

Néve quibus scribam possis dubitare ; libellus

Quattuor hos versus è tribus unus habet:

Este procul , vittæ tenues , insigne pudoris:

Quæque tegis medios instita longa pedes:

Nil , nisi legitimum , concessaque furta , canemus:

Inque meo nullum carmine crimen erit.

Ecquid ab hac omnes rigidè submovimus arte,

Quas stola contingi vittaque sumpta vetat?

At matrona potest alienis artibus uti:

Quodque trahat , quamvis non doceatur , habet.

Nil igitur matrona legat : quia carmine ab omni

Ad delinquendum doctior esse potest.

Quodcumque attigerit , siqua est studiosa sinistri,

Ad vitium mores instruet inde suos.

Sumpserit Annales ; (nihil est hirsutius illis)

Facta sit unde parens Ilia nempe leget.

Sumpserit , Æneadum genitrix ubi prima ; requirer,

Æneadum genitrix unde sit alma Venus.

Prosequar inferius , (modo si licet ordine ferri)

Posse nocere animis carminis omne genus.

(Non tamen iccirco crimen liber omnis habebit:

Nil prodest , quod non lædere possit idem.)

Ignem quid utilius ; siquis tamen urere recta

Comparat , audaces instruit igne manus.

Eripit

Eripit interdum , modo dat medicina salutem:

Quæque juvans monstrat, quæque sit herba nocens.

Et latro , & cautus præcingitur ense viator:

Ille sed insidias , hic sibi portat opem.

Discitur innocuas ut agat facundia causas:

Protegit hæc fontes , immeritosque premit.

Sic igitur carmen , rectâ si mente legatur,

Constabit nulli posse nocere , meum.

Et quiddam vitii quicumque hinc concipit , errat:

Et nimium scriptis arrogat ille meis.

Ut tamen hoc fatear : ludi quoque semina præbent

Nequitia : tolli tota theatra jube:

Peccandi causam quæ multis sæpè dederunt,

Martia cum durum sternit arena solum:

Tollatur Circus ; non tuta licentia Circi:

Hic sedet ignoto juncta puella viro.

Cum quædam spatientur in hac , ut amator eodem

Conveniat , quare porticus ulla patet ?

Quis locus est templis augustior ? hæc quoque vitet,

In culpam siqua est ingeniosa suam.

Cum steterit Jovis æde ; Jovis succurret in æde,

Quam multas matres fecerit ille Deus.

Proxima adoranti Junonia templa subibit,

Pellicibus multis hanc doluisse Deam.

Pallade conspectâ , natum de crimine virgo

Sustulerit quare quæret Erichthonium.

Venerit in templum magni tua munera , Martis;

Stat Venus ultori juncta viro ante fores.

Isidis æde sedens cur hanc Saturnia quæret

Egerit Ionio , Bosporioque mari.

In Venerem Anchises , in Luna Latmius heros,

In Cererem Iasion , qui referatur , erit.

Omnia

Omnia perversas possunt corrumpere mentes.

Stant tamen illa suis omnia tuta locis.

At procul ab scripta solis meretricibus arte

Submovet ingenuas pagina prima nurus.

Quæcumque irrumpit, quo non sinit ire sacerdos;

Protinus hoc vetiti criminis acta rea est.

Nec tamen est facinus molles evolvere versus:

Multa licet castæ non facienda legant.

Sapè supercilii nudas matrona severi,

Et Veneris stantes ad genus omne, videt,

Corpora Vestales oculi meretricia cernunt:

Nec domino pœnæ res ea causa fuit.

At cur in nostra nimia est lascivia Musa?

Cúrve meus cuiquam suadet amare liber?

Nil nisi peccatum, manifestaque culpa, fatendum est:

Pœnitet ingenii iudiciiue mei.

Cur non Argolicis potius quæ concidit armis,

Vexata est iterum carmine Troja meo?

Cur tacui Thebas, & mutua vulnera fratrum?

Et septem portas sub duce quamque suo?

Nec mihi materiam bellatrix Roma negabat:

Et pius est, patriæ facta referre, labor.

Denique, cum meritis impleveris omnia, Cæsar,

Pats mihi de inultis una canenda fuit.

Utque trahunt oculos radiantia lumina solis;

Traxissent animum sic tua facta meum.

Arguor immerito: tenuis mihi campus aratur:

Illuc erat magnæ fertilitatis opus.

Non ideo debet pelago se credere, si qua

Audet in exiguo ludere cymba lacu.

Forsitan & dubitem, numeris levioribus aptus

Sim satis; in parvos sufficiamque modos.

At si me jubeas domitos Jovis igne Gigantes
Dicere ; conantem debilitabit onus.
Divitis ingenii est immania Cæsaris acta
Condere ; materia ne superetur opus.
Et tamen ausus eram ; sed detrectare videbar,
Quodque nefas , damno viribus esse tuis.
At leve rursus opus , juvenilia carmina venis
Et falso movi pectus amore meum.
Non equidem vellem ; sed me mea fata trahebant,
Inque meas poenas ingeniosus eram.
Hei mihi , quod didici ! quod me docuere parentes ;
Litteraque est oculos ulla morata meos !
Hæc tibi me invisum lascivia fecit , ob artes,
Quas ratus es vetitos sollicitasse toros.
Sed neque me nuptæ didicerunt furta magistro:
Quodque parum novit , nemo docere potest.
Sic ego delicias , & mollia carmina feci.
Strinxerit ut nomen fabula nulla meum.
Nec quisquam est adeò mediâ de plebe maritus,
Ut dubius vitio sit pater ille meo.
Crede mihi ; mores distant à carmine nostro.
Vita verecunda est , Musa jocossa , mihi.
Magnaque pars operum mendax , & ficta meorum
Plus sibi permisit compositore suo.
Nec liber indicium est animi ; sed honesta voluptas,
Plurima mulcendis auribus apta ferens.
Accius esset atrox ; conviva Terentius esset ;
Essent pugnaces , qui fera bella canunt.
Denique composui teneros non solus amores :
Composito poenas solus amore dedi.
Quid , nisi cum multo Venere confundere vino,
Præcepit Lyrici Teia Musa senis ?

Lesbia quid docuit Sappho , nisi amare puellas:
Tuta tamen Sappho , tutus & ille fuit.

Nec tibi , Battiade , nocuit , quod sæpè legenti
Delicias versu fassus es ipse tuas.

Fabula jucundi nulla est sine amore Menandri:
Et solet hic pueris , virginibusque legi.

Ilias ipsa quid est , nisi turpis adultera , de qua
Inter amatorem pugna , virtutemque fuit?

Quid prius est illic flammâ Chryseïdos ? utque
Fecerit iratos rapta puella duces?

Aut quid Odissêa est , nisi femina , propter amorem,
Dum vir abest , multis una petita procis?

Quid nisi Mæonides Venerem , Martemque ligatos
Narrat in obscœno corpora prensa toro?

Unde nisi indicio magni sciremus Homeri,
Hospitis igne duas incaluisse Deas?

Omne genus scripti gravitate Tragœdia vincit:
Hæc quoque materiam semper amoris habet.

Nam quid in Hippolyto est , nisi cæcæ flamma
novercæ?

Nobilis est Canace fratris amore sui.

Quid ? non Tantalides , agitante Cupidine currus,
Pisæam Phrygiis vexit eburnus equis?

Tingeret ut ferrum natorum sanguine mater,
Concitus à læso fecit amore dolor.

Fecit amor subitas volucres cum pellice regem,
Quæque suum luget nunc quoque mater Ityn,

Si non Ærophen frater sceleratus amasset:
Aversos solis non legeremus equos:

Impia nec tragicos tetigisset Scylla cothurnos,
Ni patrium crinem desecuisset amor.

Qui legis Electran , & egentem mentis Orestem,

Ægysti crimen , Tyndaridósque legis.
Nam quid de tetrico referam domitore Chimæra,
Quem leto fallax hospita pæne dedit?
Quid loquar Hermionein ? quid te , Schoeneïa virgo;
Téque , Mycenæo Phœbas amata duci?
Quid Danaën , Danaësque nurum , matrémque Lyæi?
Hæmónaque , & noctes quæ cõiere duas?
Quid generum Pelia ? quid Thesea ? quidve Pelas-
gum,
Iliacam tetigit qui rate primus humum?
Huc Iole , Pyrrhique parens ; huc Herculis uxor,
Huc accedat Hylas , Iliadésque puer.
Tempore deficiat , tragicos si persequar ignes;
Vixque meus capiat nomina nuda liber.
Est & in obscoenos deflexa tragœdia risus,
Múltaque præteriti verba pudoris habet.
Nec nocet auctori , mollem qui fecit Achillem,
Infregisse suis fortia facta modis.
Junxit Aristides Milesia crimina secum:
Pulsus Aristides nec tamen urbe suâ est.
Nec qui descripsit corrumpi semina matrum,
Eubius impuræ conditor historiæ.
Nec qui composuit nuper Sybaritida , fugit:
Nec quæ concubitus non tacuere suos.
Suntque ea doctorum monumentis mista virorum,
Muneribusque ducum publica facta patent.
Nève peregrinis tantum defendar ab armis;
Et Romanus habet multa jocosa liber.
Utque suo Matrem cecinit gravis Ennius ore;
Ennius ingenio maximus , arte rudis;
Explicat ut causas rapidi Lucretius ignis,
Casurumque triplex vaticinatur opus;

Sic sua lascivo cantata est sæpè Catullo

Femina , cui falsum Lesbia nomen erat.

Nec contentus eâ , multos vulgavit amores,

In quibus ipse suum fassus adulterium est.

Par fuit exigui , similisque licentia Calvi,

Detexit variis qui sua furta modis.

Quid referam Tigidæ , quid Memmi carmen , apud
quos

Rebus abest omnis , nominibusque pudor?

Cinna quoque his comes est , Cinnaque procacior
Anser;

Et leve Cornifici , parque Catonis opus.

Et quorum libris modo dissimulata Perillæ

Nomine , nunc legitur dicta , Meteile , tuo.

Is quoque , Phasiacas Argo qui duxit in undas,

Non potuit Veneris furta tacere suæ.

Nec minus Hortensî , nec sunt minus improba Servi

Carmina : quis dubitet nomina tanta sequi?

Vertit Aristidem Sisenna : nec obfuit illi

Historiæ turpes inseruisse jocos.

Nec fuit opprobrio celebrasse Lycorida Gallo,

Sed linguam nimio non tenuisse mero.

Credere juranti durum putat esse Tibullus;

Sic etiam de se quod neget illa viro.

Fallere custodem demum docuisse fatetur;

Seque sua miserum nunc ait arte premi.

Sæpè velut gemmam dominæ , signumve probaretur

Per causam meminit se tetigisse manum.

Utque refert , digitis sæpè est nutuque locutus,

Et tacitam mensæ duxit in orbe notam.

Et quibus è succis abeat de corpore livor,

Impresso fieri qui solet ore , docet.

Deni-

Denique ab incauto nimium petit illa marito,

Se quoque uti servet, peccet ut illa minus.

Scit cui latretur, cum solus obambulat ipse:

Cur toties clausas excreet ante fores.

Multaque dat talis furti præcepta: docetque

Qua nuptæ possint fallere ab arte viros.

Nec fuit hoc illi fraudi; legiturque Tibullus,

Et placet, & jam te Principe notus erat.

Invenies eadem blandi præcepta Propertii:

Distriktus minima nec tamen ille nota est.

His ego successi, quoniam præstantia candor

Nomina vivorum dissimulare jubet.

Non timui, fateor, ne, qua tot ière carinæ,

Naufraga, servatis omnibus, una foret.

Sunt aliis scriptæ, quibus alea luditur, artes:

Hæc est ad nostros non leve crimen avos.

Quid valeant tali; quo possis plurima jactu

Fingere; damnosos effugiâsve canes.

Tessera quot numeros habeat: distante vocato

Mittere quo deceat, quo dare missa modo.

Discolor ut recto grassetur limite miles,

Cum medius gemino calculus hoste perit.

Ut mage velle sequi sciat, & revocare priorem;

Ne tuto fugiens incommitatus eat.

Parva sedet ternis instructa tabella lapillis;

In qua vicisse est continuasse suos.

Quique alii lusus (neque enim nunc persequar omnes)

Perdere, rem caram, tempora nostra solent.

Ecce canit formas alius, jactusque pilarum.

Hic artem nandi præcipit, ille trochi.

Composita est aliis fucandi cura coloris:

Hic epulis leges, hospitioque dedit.

Alter humum, de qua fingantur pocula, monstrat;

Quæque docet liquido testa sit apta mero.

Talia luduntur fumosi mense Decembris;

Quæ damno nulli composuisse fuit.

His ego deceptus non tristia carmina feci;

Sed tristis nostros pœna secuta jocos.

Denique nec video de tot scribentibus unum,

Quem sua perdiderit Musa : repertus ego.

Quid si scripsissem mimos obscœna jocantes,

Qui semper vetiti crimen amoris habent?

In quibus assiduè cultus procedit adulter;

Verbaque dat stulto callida nupta viro.

Nubilis hos virgo, matrónaque, virque, puérque

Spectat : & é magnâ parte Senatus adest.

Nec satis incestis temerari vocibus aures:

Assuescunt oculi multa pudenda pati.

Cúmque fefellit amans aliqua novitate maritum,

Plauditur ; & magno palma favore datur.

Quoque minus prodest, pœna est lucrosa poëtæ:

Tantaque non parvo crimina prætor emit.

Inspice ludorum sumptus, Auguste, tuorum:

Empta tibi magno talia multa leges.

Hæc tu spectasti, spectândaque sæpè dedisti.

Majestas adco comis ubique tua est.

Luminibúsque tuis, totus quibus utimur orbis,

Scenica vidisti lentus adulteria.

Scribere si fas est imitantes turpia mimos;

Materiæ minor est debita pœna meæ.

An genus hoc scripti faciunt sua pulpita tutum;

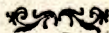
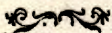
Quodque libet, mimis scena licere dedit?

Et mea sunt populo saltata Poëmata sæpè:

Sæpè oculos etiam detinuerunt tuos.

its Scilicet in domibus vestris ut prisca virorum
Artifici fulgent corpora picta manu;
Sic quæ concubitus varios, Venerisque figuras
Exprimat, est aliquo parva tabella loco.
Utque sedet vultu fassus Telamonius iram,
Inque oculis facinus barbara mater habet:
Sic madidos siccant digitis Venus uda capillos:
Et modo maternis tecta videtur aquis.
Bella sonant alii telis instructa cruentis:
Parsque tui generis, pars tua facta canunt.
Invida me spatio natura coercuit arcto,
Ingenio vires exiguasque dedit.
Et tamen ille tuæ felix Æneïdos auctor,
Contulit in Tyrios arma, virumque toros;
Nec legitur pars ulla magis de corpore toto,
Quam non legitimo fœdere junctus amor.
Phyllidis hic idem, tenerosque Amaryllidis ignes,
Bucolicis juvenis luserat ante modis.
Nos quoque jam pridem scripto peccavimus uno.
Supplicium patitur non nova culpa novum.
Carminaque edideram, cum te delicta notantem
Præterii toties jure quietus eques.
Ergo, quæ juveni mihi non nocitura putavi
Scripta parum prudens, nunc nocuere seni?
Sera redundavit veteris vindicta libelli;
Distat & à meriti tempore poena sui.
Ne tamen omne meum credas opus esse remissum:
Sæpè dedi nostræ grandia vela rati.
Sex ego Fastorum scripsi totidemque libellos;
Cumque suo finem mense volumen habet.
Idque tuo nuper scriptum sum nomine, Cæsar,
Et tibi sacratum sors mea rupit opus.

Et dedimus tragicis scriptum regale cothurnis;
Quæque gravis debet verba cothurnus habet.
Distaque sunt nobis, quamvis manus ultima coëpto
Defuit, in facies corpora versa novas.
Atque utinam revoces animum paullisper ab ira,
Et vacuo jubeas hinc tibi pauca legi!
Pauca, quibus primâ surgens ab origine mundi,
In tua deduxi tempora, Cæsar, opus;
Adspicias quantum dederis mihi pectoris ipse:
Quoque favore animi tæque, tuosque canam.
Non ego mordaci distrinxi carmine quemquam;
Nec meus ullius crimina versus habet.
Candidus à salibus suffusus felle refugis;
Nulla venenato littera mista joco est.
Inter tot populi, tot scripti millia nostri,
Quem mea Calliope læserit, unus ego.
Non igitur nostris ullum gaudere Quiritem
Auguror, at multos indoluisse, malis.
Nec mihi credibile est quemquam insultasse jacenti:
Gratia candori siqua relata meo est.
His precor, atque aliis possint tua numina flecti,
O pater, ò patriæ cura, salusque tuæ.
Non ut in Ausoniam redeam, nisi forsitan olim,
Cum longo poenæ tempore victus eris.
Tutius exsiliū, paulloque quietius, oro;
Ut par delicto sit mea poëna suo.

PUBLII OVIDII

N A S O N I S

T R I S T I U M

LIBER III.

ELEGIA I.

Missus in hanc venio timidè liber exsulis urbem,
 Da placidam fesso , lector amice , manum :
 Néve reformida , ne sim tibi fortè pudori.
 Nullus in hac chartâ versus amare docet.
 Nec domini fortuna mei est , ut debeat illam
 Infelix ullis dissimulare jocos.
 Id quoque , quod viridi quondam malè lusit in ævo ,
 Heu ! nimium serò damnat , & odit opus.
 Inspice quid portem : nihil hic nisi triste videbis ;
 Carmine temporibus conveniente suis.
 Clauda quod alterno subsidunt carmina versu ,
 Vel pedis hoc ratio , vel via longa facit.
 Quod neque sum cedro flavus , nec pumice levis ;
 Erubui domino cultior esse meo.
 Littera suffusas quod habet maculosa lituras ;
 Læsit opus lacrymis ipse poëta suum.
 Siqua videbuntur casu non dicta Latinè ;
 In qua scribebat , barbarâ terra fuit.

Dicite, lectores, si non grave, qua sit eundum;

Quasque petam sedes hospes in Urbe liber.

Hæc ubi sum linguâ furtim titubante locutus;

Qui mihi monstraret, vix fuit unus, iter.

Di tibi dent, nostro quod non tribuere parenti,

Molliter in patriâ vivere posse tuâ.

Duc age: namque sequor; quamvis terraque, marique

Longinquo referam lassus ab orbe pedem.

Paruit; & ducens, Hæc sunt fora Cæsaris, inquit:

Hæc est à sacris, quæ via nomen habet.

Hic locus est Vestæ; qui Pallada servat, & ignem:

Hic fuit antiqui regia parva Numæ.

Inde petens dextram, Porta est, ait, ista Palati:

Hic Stator: hoc primum condita Roma loco est;

Singula dum miror; video fulgentibus armis

Conspicuos postes, tectaque digna Deo.

Et, Jovis hæc, dixit, domus est; quod ut esse putarem,

Augurium menti querna corona dabat.

Cujus ut accepi dominum; Non fallimur, inquam:

Et magni verum est hanc Jovis esse domum.

Cur tamen appositâ velatur janua lauro;

Cingit & Augustas arbor opaca fores?

Num quia perpetuos meruit domus ista triumphos?

An quia Leucadio semper amata Deo?

Ipsane quod festa est, an quod facit omnia festa?

Quam tribuit terris, pacis an ista nota est?

Utque viret semper laurus, nec fronde caducâ

Carpitur: æternum sic habet illa decus?

Causa superpositæ scripto testata coronæ

Servatos cives indicat hujus ope.

Adjice servatis unum, pater optime, civem;

Qui procul extremo pulsus in orbe jacet.

In quo pœnarum, quas se meruisse, fatetur,
Non facinus causam, sed suus error habet.
Me miserum, vereor quæ locum, veneror quæ potentem,
Et quatitur trepido littera nostra metu.
Adspicis exsanguî chartam pallere colore?
Adspicis alternos intremuisse pedes?
Quandocumque, precor, nostro placata parenti
Isdem sub dominis adspiciare domus.
Inde tenore pari gradibus sublimia celsis
Ducor ad intonsi candida templa Dei.
Signa peregrinis ubi sunt alternâ columnis
Belides, & stricto barbarus ense pater:
Quæque viri docto veteres cœpère, novique
Pectore, lecturis inspicienda patent.
Quærebam fratres, exceptis scilicet illis,
Quos suus optaret non genuisse parens.
Quærentem frustra custos me sedibus illis
Præpositus sancto jussit abire loco.
Altera templa peto, vicino juncta theatro:
Hæc quoque erant pedibus non adeunda meis.
Nec me, quæ doctis patuerunt prima libellis,
Atria libertas tangere passa sua est.
In genus auctoris miseri fortuna redundat;
Et patimur nati, quam tullit ipse, fugam,
Forsitan & nobis olim minus asper, & illi
Eviçtus longo tempore Cæsar erit.
Dî, precor, atque adeo, (neque enim mihi turba rogan-
Cæsar, ades voto, maxime Dive, meo. (da est)
Interea, statio quoniam mihi publica clausa es;
Privato liceat delituisse loco.
Vos quoque, si fas est, confusa pudore repulsæ
Sumite plebejæ carmina nostra manus.

ELEGIA II.

ERgo erat in fati Scythiam quoque visere nostris,
Quæque Lycaonio terra sub axe jacet?
Nec vos, Pierides, nec stirps Latoia, vestro,
Docta sacerdoti turba tulistis opem?
Nec mihi, quod lusi vero sine crimine, prodest;
Quodque magis vitâ Musa jocosa meâ est?
Plurima sed pelago, terraque pericula passum
Ustus ab assiduo frigore Pontus habet.
Quique fugax rerum, securaque in otia natus,
Mollis & impatiens ante laboris eram;
Ultima nunc patior, nec me mare portubus orbum
Perdere, diversæ nec potuere viæ:
Sufficitque malis animus; nam corpus ab illo
Accepit vires; vixque ferenda tulit,
Dum tamen & terris dubius jactabar, & undis;
Fallebat curas, ægraque corda, labor.
Ut via finita est, & opus requievit eundis;
Et poenæ tellus est mihi tacta meæ;
Nil nisi flere libet, nec nostro partior imber
Lumine, de vernâ quam nive manat aqua.
Roma, domusque subit, desideriumque locorum;
Quidquid & amissa restat in urbe mei.
Hei mihi, quod nostri toties pulsata sepulcri
Janua, sed nullo tempore aperta fuit!
Cur ego tot gladios fugi, totiesque minata
Obruit infelix nulla procella caput?
Dî, quos experior nimium constanter iniquos,
Participes iræ quos Deus unus habet;
Exstimulare, precor, cessantia fata; meique
Interitus clausas esse vetate fores.

ELEGIA III.

HÆC mea , si casu miraris , epistola quare
Alterius digitis scripta sit : æger eram.

Æger in extremis ignoti partibus orbis;

(Incertusque meæ pænè salutis eram.)

Quid mihi nunc animi dirâ regione jacenti

Inter Sauromatas esse Getasque putes ?

Nec cælum patior , nec aquis assuevimus istis:

Térrique nescio quo non placet ipsa modo.

Non domus apta satis : non hîc cibus utilis ægro:

Nullus , Apollineâ qui levet arte malum.

Non qui soletur , non qui labentia tardè

Tempora narrando fallat , amicus adest.

Lassus in extremis jaceo populisque , locisque:

Et subit affecto nunc mihi , quidquid abest.

Omnia cûm subeant ; vincis tamen omnia , conjux;

Et plus in nostro pectore parte tenes.

Te loquor absentem : te vox mea nominat unam:

Nulla venit sine te nox mihi , nulla dies.

Quin etiam sic me dicunt aliena locutum,

Ut foret amenti nomen in ore tuum.

Si jam deficiat suppresso lingua palato,

Vix instillato restituenda mero;

Nunt et huc aliquis dominam venisse ; resurgam:

Spésque tui nobis causa vigoris erit.

Ergo ego sum vitæ dubius : tu forsitan illic

Jucundum nostri nescia tempus agis ?

Non agis , affirmo : liquet , ò carissima , nobis,

Tempus agi sine me non nisi triste tibi.

Si tamen implevit mea sors , quos debuit , annos;

Et mihi vivendi tam citò finis adest;

Quantum erat, ò magni, perituro parcere, Divi;
Ut saltem patria contumularer humo!

Vel pœna in mortis tempus dilata fuisset,
Vel præcepisset mors properata fugam!

Integer hanc potui nuper bene reddere lucem:

Exsul ut occiderem, nunc mihi vita data est.

Tam procul ignotis igitur moriemur in oris;

Et fient ipso tristia fata loco?

Nec mea consuetudo languescent corpora lecto?

Depositum nec me qui fleat, ullus erit?

Nec dominæ lacrymis in nostra cadentibus ora

Accedent animæ tempora parva meæ?

Nec mandata dabo? nec cum clamore supremo

Labentes oculos condet amica manus?

Sed sine funeribus caput hoc, sine honore sepulcri

Indeploratum barbara terra teget?

Ecquid, ut audieris, totâ turbabere mente;

Et feries pavidâ pectora fida manu?

Ecquid, in has frustra tendens tua brachia partes,

Clamabis miseri nomen inane viri?

Parce tamen lacerare genas; nec scinde capillos.

Non tibi nunc primum, lux mea, raptus ero.

Cùm patriam amisi, tunc me periisse putato:

Et prior, & gravior mors fuit illa mihi.

Nunc, si forte potes, sed non potes, optima conjux,

· Finitis gaude tot mihi morte malis.

Quam potes, extenua forti mala corde ferendo;

Ad quæ jampridem non rude pectus habes.

Atque utinam pereant animæ cum corpore nostræ,

Effugiatque avidos pars mihi nulla rogos!

Nam si morte carens vacuam volet altus in auram

Spiritus, & Samiū sunt rata dicta senis;

Inter

Inter Sarmaticas Romana vagabitur umbras;
Perque feros manes hospita semper erit.
Ossa tamen facito parvâ referantur in urnâ.
Sic ego non etiam mortuus exsul ero.
Non vetat hoc quisquam: fratrem Thebana peremp-
Supposuit tumulo, Rege vetante, soror. (tum,
Atque ea cum foliis, & amomi pulvere misce:
Inque suburbano condita pone solo.
Quosque legat versus oculo properante viator,
Grandibus in tumuli marmore cæde notis.
Hic ego, qui jaceo, tenerorum lusor amorum,
Ingenio perii Naso poëta meo.
At tibi, qui transis, ne sit grave, quisquis amasti,
Dicere, Nasonis molliter ossa cubent.
Hoc satis in titulo est: etenim majora libelli,
Et diuturna magis sunt monumenta mei.
Quos ego confido, quamvis nocuere, daturus
Nomen, & auctori tempora longa suo.
Tu tamen extincto feralia munera ferto:
Deque tuis lacrymis humida sarta dato.
Quamvis in cinerem corpus mutaverit ignis;
Sentiet officium mœsta favilla pium.
Scribere plura libet: sed vox mihi fessa loquendo
Dictandi vires, siccaque lingua negat.
Accipe supremo dictum mihi forsitan ore,
Quod, tibi qui mittit, non habet ipse, Vale.

ELEGIA IV.

O Mihi care quidem semper, sed tempore duro
Cognite, res postquam procubuere meæ;
Usibus edocto si quidquam credis amico:
Vive tibi, & longè nomina magna fuge.

Vive

Vive tibi , quantumque potes prælustria vita.
Sævum prælustri fulmen ab arce venit.
(Nam quamquam soli possunt prodesse potentes;
Non prosit potius , siquis obesse potest.)
Effugit hibernas demissa antenna procellas,
Látaque plus parvis vela timoris habent.
Adspicis , ut summá cortex levis innatet undá,
Cum grave nexa simul retia mergat onus.
Hæc ego si monitor monitus prius ipse fuisset
In qua debueram forsitan urbe forem.
Dum tecum vixi , dum me levis aura ferebat,
Hæc mea per placidas cymba cucurrit aquas.
Qui cadit in plano (vix hoc tamen evenit ipsum)
Sic cadit , ut tactâ surgere possit humo:
At miser Elpenor tecto delapsus ab alto
Occurrit regi debilis umbra suo.
Quid fuit , ut tutas agitare Dædalus alas;
Icarus immensas nomine signet aquas?
Nempe quod hîc altê , demissius ille volabat.
Nam pennas ambo non habuêre suas?
Crede mihi ; bene qui latuit , bene vixit : & infra
Fortunam debet quisque manere suam.
Non foret Eumedes orbus , si filius ejus
Stultus Achilleos non adamasset equos.
Nec natum in flammâ vidisset , in arbore natus,
Cepisset genitor si Phaëthonta Merops.
Tu quoque formida nimium sublimia semper;
Propositique memor contrahe vela tui.
Nam pede inoffenso spatium decurrere vitæ
Dignus es ; & fato candidiore frui.
Quæ pro te ut voveam miti pietate mereris:
Hæc úraque mihi tempus in omne fide.

Vidi ego te tali vultu mea fata gementem,
Qualem credibile est ore fuisse meo.
Nostra tuas vidi lacrymas super ora cadentes;
Tempore quas uno, fidaque verba, bibi.
Nunc quoque submotum studio defendis amicum;
Et mala vix ullâ parte levanda levas.
Vive sine invidia; mollesque inglorius annos
Exige; amicitias & tibi junge pares.
Nasonisque tui, quod adhuc non exulat, unum
Nomen ama. Scythicus cetera Pontus habet.
Proxima sideribus tellus Erymanthidos Ursæ
Me tenet; adstricto terra perusta gelu.
Bosporos, & Tanais superant, Scythicæque paludes;
Vixque satis noti nomina pauca loci.
Ulterius nihil est, nisi non habitabile frigus.
Heu quàm vicina est ultima terra mihi!
At longe patria est, longe carissima conjux;
Quidquid & hæc nobis post duo dulce fuit.
Sic tamen hæc absunt; ut quæ contingere non est
Corpore, sint animo cuncta videnda meo.
Ante oculos errant domus, Urbs, & forma locorum
Succeduntque suis singula facta locis.
Conjugis ante oculos, sicut præsentis, imago est.
Illa meos casus ingravat, illa levat.
Ingravat hoc, quod abest; levat hoc, quod præstat
amorem;
Impositumque sibi firma tuetur onus.
Vos quoque pectoribus nostris hæretis, amici;
Dicere quos cupio nomine quemque suo.
Sed timor officium cautus compescit; & ipsos
In nostro poni carmine nolle puto.
Ante volebatis; gratique erat instar honoris,

Ver-

Versibus in nostris nomina vestra legi.
 Quod quoniam est anceps; intra me pectora quemque
 Alloquar : & nulli causa timoris ero.
 Nec meus indicio latitantes versus amicos.
 Protrahet : occultè , siquis amavit , amet.
 (Scite tamen , quamvis longa regione remotus
 Absim , vos animo semper adesse meo.)
 Et, quam quisque potest, aliqua mala nostra levate;
 Fidam projecto néve negate manum.
 Prospera sic vobis maneat Fortuna : nec numquam
 Contacti simili sorte rogetis opem.

ELEGIA V.

USus amicitiae tecum mihi parvus , ut illam
 Non ægrè posses dissimulare , fuit;
 Ni me complexus vinclis propioribus esses;
 Nave mea vento forsan eunte suo.
 Ut cecidi , cunctique metu fugère ruinæ,
 Versaque amicitiae terga dedere meæ;
 Ausus es igne Jovis percutsum tangere corpus,
 Et deploratæ limen adire domus.
 Idque recens præstas , nec longo cognitus usu.
 Quod veterum misero vix duo , trësve mihi.
 Vidi ego confusos vultus , visósque notavi;
 Osque madens fletu , pallidiúsque meo:
 Et lacrymas cernens in singula verba cadentes.
 Ore meo lacrymas , auribus illa bibi:
 Brachiaque accepi mœsto pendentia collo:
 Et singultatis oscula mixta sonis.
 Sum quoque , Care , tuis defensus viribus absens,
 Scis Carum viri nominis esse loco.
 Múltaque præterea manifestj signa favoris

Pecto-

Pectoribus teneo non abitura meis.

Dî tibi, posse tuos, tribuant, defendere semper,

Quos in materia prosperiore juves.

Si tamen interea, quid in his ego perditus oris,

(Quod te credibile est quærere) quæris, agam?

Spe trahor exigua (quam tu mihi demere noli:)

Tristia leniri numina posse Dei.

Seu temerè exspecto; sive hoc contingere fas est:

Tu mihi, quod cupio, fas (precor) esse proba.

Quæque tibi linguæ est facundia, confer in illud,

Ut doceas votum posse valere meum.

Quo quisque est major, magis est placabilis iræ;

Et faciles motus mens generosa capit.

Corpora magnanimo satis est postrasse leoni:

Pugna suum finem, cùm jacet hostis, habet.

At lupus, & turpes instant morientibus ursi,

Et quæcunque minor nobilitate fera est.

Majus apud Trojam forti quid habemus Achille?

Dardanii lacrymas non tulit ille senis.

Quæ ducis Emathii fuerit clementia, Poros,

Præclarique docent funeris exsequiæ.

Néve hominum referam flexas ad mitius iras;

Junonis gener est, qui prius hostis erat.

Denique non possum nullam sperare salutem,

Cùm poenæ non sit causa cruenta meæ.

Non mihi quærenti pessundare cuncta, petitem

Cæsareum caput est, quod caput orbis erat.

Non aliquid dixi, violentaque lingua locuta est;

Lápsave sunt nimio verba profana mero.

Inscia quod crimen viderunt lumina, plector;

Peccatumque oculos est habuisse meum.

Non equidem totam possum defendere culpam:

Sed

Sed partem nostri criminis error habet.
 Spes igitur superest, facturum, ut molliat ipse
 Mutati pœnam conditione loci.
 Hoc utinam nitidi solis prænuntius ortum
 Afferat admisso lucifer albus equo.

ELEGIA VI.

Fœdus amicitia nec vis, carissime, nostræ,
 Nec, si fortè velis, dissimulare potes.
 Donec enim licuit, nec te mihi carior alter,
 Nec tibi me tota junctior Urbe fuit.
 Isque erat usque adeò populo testatus, ut esset
 Pænè magis, quàm tu, quamque ego, notus amor.
 Quique est in caris animi tibi candor amicis,
 Cognitus est illi, quem colis ipse, viro.
 Nil ita celabas, ut non ego conscius essem:
 Pectoribúsque dabas multa tegenda meis.
 Cuique ego narrabam secreti quidquid habebam,
 Excepto, quod me perdidit, unus eras.
 Id quoque si scisses, salvo fruerere sodali;
 Consilióque forem sospes, amice, tuo.
 Sed mea me in pœnam nimirum fata trahebant:
 Omne bonæ claudunt utilitatis iter.
 Sive malum potui tamen hoc vitare cavendo;
 Seu ratio fatum vincere nulla valet:
 Tu tamen, ô nobis usu junctissime longo,
 Pars desiderii maxima pænè mei;
 Sis memor: &, si quas fecit tibi gratia vires,
 Illas pro nobis experiare rogo:
 Numinis ut læsi fiat mansuetior ira;
 Mutatóque minor sit mea pœna loco.
 Idque ita, si nullum scelus est in pectore nostro;

Principiumque mei criminis error habet.
 Nec breve, nec tutum est, quo sint mea, dicere, casu
 Lumina funesti conscia facta mali.
 Mensque reformidat, veluti sua vulnera, tempus
 Illud: & admonitu fit novus ipse dolor.
 Et quæcumque adeo possunt afferre pudorem,
 Illa tegi cæca condita nocte decet.
 Nil igitur referam, nisi me peccasse; sed illo
 Præmia peccato nulla petita mihi:
 Stultitiamque meum crimen debere vocari,
 Nomina si facto reddere vera velis.
 Quæ si non ita sunt; alium, quo longius absim,
 Quære, suburbana hic sit mihi terra, locum.

ELEGIA VII.

VAde salutatum subito perarata Perillam,
 Littera, sermonis fida ministra mei.
 Aut illam invenies dulci cum matre sedentem;
 Aut inter libros, Pieridæque suas.
 Quidquid aget, cum te scierit venisse, relinquet:
 Nec mora; quid venias, quidve requireret, agam.
 Vivere me dices; sed sic, ut vivere nolim:
 Nec mala tam longa nostra levata mora.
 Et tamen ad Musas, quamvis nocuere, reverti;
 Aptaque in alternos cogere verba pedes.
 Tu quoque, dic, Studiis communibus ecquid inhæres;
 Dócta que non patrio carmina more canis?
 Nam tibi cum facie mores natura pudicos,
 Et raras dotes, ingeniumque dedit.
 Hoc ego Pegasidas deduxi primus ad undas,
 Ne male fecundæ vena periret aquæ.
 Primus id adspexi teneris in virginis annis;

Utque pater, venæ duxque, comesque fui.
Ergo, si remanent ignes tibi pectoris idem,
Sola tuum vates Lesbia vincet opus.
Sed vereor, ne te mea nunc Fortuna retardet
Postque meos casus sit tibi pectus iners.
Dum licuit, tua sæpè mihi, tibi nostra legebam:
Sæpè tu iudex; sæpè magister eram.
Aut ego præbebam factis modo versibus aures;
Aut ubi cessaras, causa ruboris eram.
Forsitan exemplo, quia me læsere libelli,
Tu quoque sis pœnæ fata secuta meæ.
Pone, Perilla, metum, tantummodo femina non sit
Devia, nec scriptis discat amare tuis.
Ergo desidiæ remove, doctissima, causas:
Inque bonas artes, & tua sacra redi.
Ista decens facies longis vitiabitur annis:
Rugaque in antiqua fronte senilis erit.
Injicietque manum formæ damnosa senectus,
Quæ strepitum passu non faciente venit.
Cumque aliquis dicet, Fuit hæc formosa; dolebis:
Et speculum mendax esse querere tuum.
Sunt tibi opes modicæ, cum sis dignissima magnis.
Finge sed immensis censibus esse pares.
Nempe dat id cuicumque libet Fortuna, rapitque:
Irus & est subito, qui modo Cræsus erat.
Singula quid referam? Nil non mortale tenemus,
Pectoris exceptis ingeniique bonis.
En ego, cum patriâ caream, vobisque, domoque;
Raptaque sint, adimi quæ potuere, mihi;
Ingenio tamen ipse meo comitorque, fruorque:
Cæsar in hoc potuit juris habere nihil.
Quilibet hanc sævo vitam mihi finiat ense;

Me tamen extincto , fama superstes erit.
Dúmque suis victrix omnem de montibus orbem
Prospiciet domitum Martia Roma , legar,
Tu quoque , quam studii maneat felicior usus,
Effuge venturos , qua potes , usque rogos.

ELEGIA VIII.

Nunc ego Tripholemi cuperem conscendere cur-
rus,

Misit in ignotam qui rude semen humum:
Nunc ego Medæ vellem frenare dracones,
Quos habuit fugiens arce , Corinthe , tuâ?
Nunc ego jactandas optarem sumere pennas
Sive tuas , Perseu ; Dædale , sive tuas:
Ut , tenera nostris cedente volatibus aura,
Adspicerem patriæ dulce repente solum:
Desertæque domûs vultum , memorésque sodales,
Cáraque præcipuè conjugis ora mihi.
Stulte , quid hæc frustra votis puerilibus optas,
Quæ non ulla tulit , férque , ferétque , dies?
Si semel optandum est ; Augustum numen adora:
Et quem læsisti , rité precare Deum.
Ille tibi pennasque potest , curiusque volucres
Tradere ; det redditum ; protinus ales eris.
Si precer hæc , (neque enim possum majora precari)
Ne mea sint timeo vota modesta parum.
Forsitan hoc olim , cum se satiaverit ira,
Tunc quoque sollicita mente rogandus erit.
Quòd minus interea est , instar mihi muneris ampli,
Ex his me jubeat quolibet ire locis.
Nec cælum , nec aquæ faciunt , nec terra , nec auræ;
Hei mihi ! perpetuus corpora languor habet,

Seu vitiant artus agræ contagia mentis;

Sive mei causa est in regione mali.

Ut tetigi Pontum, vexant insomnia; vixque

Ossa tegit macies: nec juvat ora cibus.

Quique per auctumnum percussis frigore primo

Est color in foliis, quæ nova læsit hiems;

Is mea membra tenet: nec viribus allevor ullis;

Et numquam queruli causa doloris abest.

Nec melius valeo quam corpore, mente: sed ægra est

Utraque pars æquè, binaque damna fero.

Hæret, & ante oculos, veluti spectabile corpus,

Adstat, fortunæ forma videnda meæ.

Cúmque locum, moresque hominum, cultusque,
sonumque

Cernimus; & quid sim, quid fuerimque, subit;

Tantus amor necis est, querar ut de Cæsaris ira,

Quod non offensas vindicet ense suas.

At quoniam semel est odio civiliter usus,

Mutato levior sit fuga nostra loco.

ELEGIA IX.

HIC quoque sunt igitur Grajæ (quis crederet?)
Inter inhumanæ nomina barbariæ? (urbes;

Huc quoque Mileto missi venere coloni:

Inque Getis Grajas constituere domos.

Sed vetus huic nomen, positæque antiquius urbe,

Constat ab Absyrti cæde fuisse, loco.

Nam rate, quæ cura pugnacis facta Minervæ,

Per non tentatas prima cucurrit aquas,

Impia desertum fugiens Medea parentem,

Dicitur his remos applicuisse vadis.

Quem procul ut vidit tumulto speculator ab altis

Hospes, ait, nosco Colchide vela, venit,

Dum

Dum trepidant Minyæ, dum solvitur aggere funis,
Dum sequitur celeres ancora tracta manus;
Conscia percussit meritorum pectora Colchis,
Ausa, atque ausura multa nefanda manu.
Et, quamquam superest ingens audacia menti;
Pallor in attonitæ virginis ore fuit.
Ergo ubi prospexit venientia vela; Tenemur,
Et pater est aliqua fraude morandus, ait.
Dum, quid agat, quærit, dum versat in omnia vultus;
Ad fratrem casu lumina flexa tulit.
Cujus ut oblata est præsentia; Vicimus, inquit.
Hic mihi morte sua causa salutis erit.
Protinus ignari, nec quidquam tale timentis
Innocuum rigido perforat ense latus.
Atque ita divellit, divúltsaque membra per agros
Dissipat, in multis inveniendâ locis.
Neu pater ignoret, scopulo proponit in alto
Pallentésque manus, sanguineúmque caput.
Ut gemitor luctúque novo tardetur, & artus
Dum legit extinctos, triste moretur iter.
Inde Tomos dictus locus hic; quia fertur in illo
Membra soror fratris consecuisse sui.

ELEGIA X.

SI quis adhuc istic meminit Nasonis adempti,
Et superest sine me nomen in urbe meum;
Suppositum stellis numquam tangentibus æquor
Me sciat in media vivere Barbaria.
Sauromatæ cingunt fera gens, Bessique, Getæque:
Quam non ingenio nomina digna meo!
Dum tamen aura tepet; medio defendimur Istro.
Ille suis liquidus bella repellit aquis,

At cùm tristis hiems squalentia protulit ora,
Térrique marmoreo est candida facta gelu,
Dum patet & Boreas, & nix injecta sub Arctoi:
Tum liquet, has gentes axe tremente premi.
Nix jacet, & jactam nec sol, pluviaeve resolvunt:
Indurat Boreas, perpetuamque facit.
Ergo, ubi delicuit nondum prior, altera venit:
Et solet in multis bima manere locis.
Tántaque commoti vis est Aquilonis, ut altas
Æquet humo tures, téctaque rapta ferat.
Pellibus, & sutis arcent mala frigora braccis;
Oraque de toto corpore sola patent.
Sæpè sonant moti glacie pendente capilli,
Et nitet inducto candida barba gelu:
Núdaque consistunt formam servantia testæ
Vina: nec hausta meri, sed data frustra bibunt.
Quid loquar, ut vincti conscrescant frigore rivi,
Déque lacu fragiles effodiantur aquæ?
Ipse, papyrifero qui non angustior anne,
Miscetur vasto multa per ora freto,
Cæruleos ventis latices durantibus Ister
Congelat, & tectis in mare serpit aquis.
Quaque rates ierant pedibus nunc itur: & undas
Frigore concretas ungula pulsat equi.
Pérque novos pontes subter labentibus undis
Ducunt Sarmatici barbara plaustra boves.
Vix equidem credar: sed cùm sint præmia falsi
Nulla: ratam debet testis habere fidem:
Vidimus ingentem glacie consistere pontum,
Lubricaque immotas testa premebat aquas.
Nec vidisse sat est: durum calcavimus æquor:
Undaque non udo sub pede summa fuit.

Si tibi tale fretum quondam , Leandre , fuisset,
Non foret angustæ mors tua crimen aquæ.
Tum neque se pandi possunt delphines in auras
Tollere : conantes dura coërcet hiems.
Et quamvis Boreas jactatis insonat alis,
Fluctus in obsessio gurgite nullus erit.
Inclusæque gelu stabunt , ut marmore , puppes;
Nec poterit rigidas findere remus aquas.
Vidimus in glacie pisces hædere ligatos:
Et pars ex illis tum quoque viva fuit.
Sive igitur nimii Boreæ vis sæva marinas,
Sive redundatas flumine cogit aquas;
Protinus , æquato siccis Aquilonibus Istro,
Invehitur celeri barbarus hostis equo.
Hostis equo pollens , longèque volante sagitta,
Vicinam latè depopulatur humum.
Diffugiunt alii ; nullisque tuentibus agros,
Incustoditæ diripiuntur opes.
Ruris opes parvæ pecus , & stridentia plaustra;
Et quas divitias incola pauper habet.
Pars agitur vinctis post tergum capta lacertis,
Respiciens frustra rura , Laremque suum.
Pars cadit hamæ tis miserè confixa sagittis:
Nam volucris ferro tinctile virus inest.
Quæ nequeunt secum ferre , aut abducere , perdunt:
Et cremat insontes hostica flamma casas.
Tum quoque, cùm pax est, trepidant formidine belli:
Nec quisquam presso vomere sulcat humum.
Aut videt, aut metuit locus hic, quem non videt, hos-
Cessat iners rigido terra relicta situ. (tem.
Non hic pampinea dulcis latet uva sub umbras
Nec cumulant altos fervida musta lacus.

Poma negat regio: nec haberet Acontius, in quo
 Scriberet hic dominæ verba leganda suæ.
 Adspiceres nudos sine fronde, sine arbore campos.
 Heu loca felici non adeunda viro!
 Ergo, tam latè pateat cùm maximus orbis,
 Hæc est in poenam terra reperta meam?

ELEGIA XI.

Siquis es, insultes qui casibus, improbe, nostris;
 Méque reum dempto fine cruentus agas;
 Natus es e scopulis, nutritus lacte ferino;
 Et dicam silices pectus habere tuum.
 Quis gradus ulterior, quò se tua porrigat ira,
 Restat? quidve meis cernis abesse malis?
 Barbara me tellus, & inhospita litora Ponti,
 Cùmque suo Borea Mænalis ursa videt.
 Nulla mihi cum gente fera commercia linguæ;
 Omnia solliciti sunt loca plena metus:
 Utque fugax avidis cervus deprensus ab ursoris,
 Cinctave montanis ut pavet agna lupis;
 Sic ego belligeris à gentibus undique septus
 Terreor, hoste meum pæne premente latus,
 Utque sit exiguum poenæ, quod conjuge cara,
 Quod patria careo, pignoribusque meis;
 Ut mala nulla feram, nisi nudam Cæsaris iram;
 Nuda parum nobis Cæsaris ira mali est?
 Et tamen est aliquis, qui vulnera cruda retractet;
 Solvat & in mores ora diserta meos.
 In causa facili cuivis licet esse diserto;
 Et minimæ vires frangere quassa valent.
 Subruere est arces, & stantia mœnia virtus:
 Quamlibet ignavi præcipitata premunt.

Non sumquî fueram, quid inanem proteris umbram,
Quid cinerem saxis bústaque nostra petis?
Hæctor erat tunc cum bello certabat; at idem
Tractus ab Hæmonio non erat Hæctor equo.
Me quoque, quem noras olim, non esse memento,
Ex illo superant hæc simulacra viro.
Quid simulacra, ferox, dictis incessis amaris?
Parce, precor, Manes sollicitare meos.
Omnia vera puta mea crimina: nil sit in illis,
Quod magis errorem, quam scelus esse putes.
Pendimus en profugi (satia tua pectora) pœnas,
Exsilioque graves, exsiliique loco.
Carnifici mea flenda potest fortuna videri:
Te tamen est uno iudice mœsta parum.
Sævior est tristi Busiride: sævior illo,
Qui falsum lento torruit igne bove in.
Quique bovem Siculo fertur donasse tyranno,
Et dictis artes conciliasse suas:
Munere in hoc, Rex, est usus, sed imagine major:
Nec sola est operis forma probanda mei.
Adspicis à dextra latus hoc adapertile tauri?
Hac tibi, quem perdes, conjiciendus erit.
Protinus inclusum lentis carbonibus ure.
Mugiet, & veri vox erit illa bovis.
Pro quibus inventis, ut munus munere penses,
Da, precor, ingenio præmia digna meo.
Dixerat; at Phalaris, Pœnæ mirande repertor,
Ipse tuum præsens imbue, dixit, opus.
Nec mora; monstratis crudeliter ignibus ustus
Exhibuit querulos ore tremente sonos.
Quid mihi cum Siculis inter Scythiamque Getásque?
Ad te, quisquis is es, nostra querela redit.

Utque

Utque sitim nostro possis *explere cruore;*
 Quantaque vis, avido gaudia corde feras;
 Tot mala sum fugiens tellure, tot æquore passus,
 Te quoque ut auditis posse dolere putem.
 Crede mihi, si sit nobis collatus Ulysses,
 Neptuni minor est, quam Jovis ira fuit.
 Ergo quicumque es, rescindere vulnera noli;
 Deque gravi duras ulcere tolle manus:
 Utque meæ famam tenuent oblivia culpæ,
 Fata cicatricem ducere nostra sine.
 Humanæque memor sortis, quæ tollit eosdem,
 Et premit; incertas ipse verere vices.
 Et quoniam, fieri quod numquam posse putavi,
 Est tibi de rebus maxima cura meis;
 Non est quod timeas: Fortuna miserrima nostra est.
 Omne trahit secum Cæsaris ira malum.
 Quod magis ut liqueat, neve hoc tibi *fingere credas;*
 Ipse velim pœnas experiare meas.

ELEGIA XII.

FRigora jam Zephyri minuunt, annoque peracto,
 Longior antiquis visa Mæotis hiems.
 Impositamque sibi qui non bene pertulit Hellen,
 Tempora nocturnis æqua diurna facit.
 Jam violas puerique legunt, hilaresque puellæ,
 Rustica quas nullo terra serente gerit.
 Prataque pubescunt variorum flore colorum,
 Indocilique loquax gutture vernat avis.
 Utque malæ crimen matris deponat hirundo,
 Sub tradibus cunas parvaque tecta facit.
 Herbaque, quæ latuit Cerealibus obruta sulcis,
 Exserit è tepida molle cacumen humo.

Quoque loco est vitis, de palmite gemma movetur:
Nam procul à Getico litore vitis abest.
Quoque loco est arbor, turgescit in arbore ramus:
Nam procul à Geticis finibus arbor abest.
Ora nunc istic: junctisque ex ordine ludis,
Cedunt verbosi garrula bella Fori.
Usus equi nunc est, levibus nunc luditur armis:
Nunc pila, nunc celeri volvitur orbe trochus.
Nunc, ubi perfusa est oleo labente juvenus,
Defessos artus virgine tingit aqua.
Scena viget, studiisque favor distantibus ardet:
Proque tribus resonant terna theatra foris.
O quater, & quoties non est numerare, beatum,
Non interdicta cui licet urbe frui!
At mihi sentitur nix verno sole soluta,
Quæque lacu duro vix fodiantur aquæ.
Nec mare concrescit glacie: nec, ut antè, per Istrum
Stridula Sauromates plaustra bubulcus agit.
Incipient aliquæ tamen huc adnare carinæ:
Hospitaque in Ponti litore puppis erit;
Sedulus occurram nautæ: dictaque salute,
Quid veniat, quæram, quisve, quibûsve locis,
Ille quidem mirum, nî de regione propinqua
Non nisi vicinas cautus ararit aquas.
Rarus ab Italia tantum mare navita transit:
Litora rarus in hæc portubus orba venit.
Sive tamen Grajà scierit, sive ille Latina
Voce loqui: certè gratior hujus erit.
Fas quoque ab ore freti longèque Propontidos undis
Huc aliquem certo vela dedisse Noto.
Quisquis is est, memori rumorem voce referre,
Et fieri famæ parsque, gradusque potest.

Is precor auditos possit narrare triumphos

Cæsaris , & Latio reddita vota Jovi:

Teque rebellatrix tandem Germania magni

Triste caput pedibus supposuisse ducis.

Hæc mihi qui referet , quæ non vidisse dolebo,

Ille meæ domui protinus hospes erit.

Hei mihi! jàmne domus Scythico Nasonis in orbe est?

Jámque suum mihi dat pro lare pœna locum?

Dí faciant , Cæsar non híc penetræle domúmque,

Hospitium pœnæ sed velit esse meæ.

ELEGIA XIII.

ECce supervacuus (quid enim fuit utile nasci ?)

Ad sua natalis tempora noster adest.

Dure , quid ad miseros veniebas exsulis annos?

Debueras illis imposuisse modum.

Si tibi cura mei , vel si pudor ullus inesset;

Non ultra patriam me sequerere meam.

Quoque loco primum tibi sum malè cognitus infans,

Illo tentasses ultimus esse mihi.

Jamque relinquendo , (quod idem fecere sodales ,)

Tu quoque dixisses tristis in urbe , Vale.

Quid tibi cum Ponto ? num te quoque Cæsaris ira

Extremam gelidi misit in orbis humum?

Scilicet exspectas soliti tibi moris honorem,

Pendeat ex humeris vestis ut alba meis?

Fumida cingatur florentibus ara coronis?

Mícaque sollemni thuris in igne sonet?

Líbaque dem pro te genitale notantia tempus?

Concipiámque bonas ore favente preces?

Non ita sum positus : nec sunt ea tempora nobis,

Adventu possim lætus ut esse tuo.

Funeris ara mihi ferali cincta cupressu

Convenit , & structis flamma parata rogis.

Nec dare thura libet nihil exorantia divos:

In tantis subeunt nec bona verba malis.

Si tamen est aliquid nobis hac luce petendum;

In loca ne redeas amplius ista , precor:

Dum me terrarum pars pæne novissima Pontus

Euxini falso nomine dictus habet.

ELEGIA XIV.

Cultor , & antistes doctorum sancte virorum,

Quid facis ingenio semper amice meo;

Ecquid , ut incolumen quondam celebrare solebas,

Nunc quoque , ne videar totus abesse , caves?

Colligis , exceptis , ecquid mea carmina , solis

Artibus , artifici quæ nocuere suo?

Immo ita fac , quæso , vatum studiose novorum,

Quaque potes , retine corpus in urbe meum.

Est fuga dicta mihi , non est fuga dicta libellis,

Qui domini poenam non meruere sui.

Sæpè per extremas profugus pater exulat oras;

Urbe tamen natis exulis esse licet.

Palladis exemplo , de me sine matre creata

Carmina sunt : stirps hæc progeniesque mea.

Hanc tibi commendo: quæ quo magis orba parente est,

Hoc tibi tutori sarcina major erit.

Tres mihi sunt nati contagia nostra secuti:

Cetera fac curæ sit tibi turba palam.

Sunt quoque mutatae ter quinque volumina formæ,

Carmina de domini funere rapta sui.

Illud opus potuit , si non prius ipse perissem,

Certius à summa nomen habere manu.

Nunc

Nunc incorrectum populi pervenit in ora:

In populi quidquam si tamen ore meum est,
Hoc quoque, nescio quid, nostris appone libellis,
Diverso missum quod tibi ab orbe venit.

Quod quicumque leget, (si quis leget) æstimet antè
Compositum quo sit tempore, quoque loco.

Æquus erit scriptis; quorum cognoverit esse
Exsilium tempus, barbariémque locum.

Inque tot adversis carmen mirabitur ullum
Ducere me tristi sustinuisse manu.

Ingenium fregere meum mala: cujus & antè
Fons infecundus, parvaque vena fuit.

Sed quæcumque fuit, nullo exercente, refugit,
Et longo periit arida facta situ.

Non hîc librorum, per quos inviter, alárque,
Copia: pro libris arcus, & arma sonant.

Nullus in hac terra, recitem si carmina, cujus
Intellecturis auribus utar, adest.

Nec, quo secedam, locus est: custodia muri
Submovet infestos, clausaque porta, Getas.

Sæpè aliquod quæro verbum, nomenque, locumque
Nec quisquam est, à quo certior esse queam.

Dicere sæpè aliquid conanti (turpè fateri,)
Verba mihi desunt; dedidicique loqui.

Threicio, Scythicoque ferè circumsonor ore,
Et videor Geticis scribere posse modis.

Crede mihi, timeo, ne sint immista Latinis,
Inque meis scriptis Pontica verba legas.

Qualemcunque igitur, veniâ dignare libellum:
Sortis & excussa conditione meæ.

PUBLII OVIDII
 NASONIS
 TRISTIUM
 LIBER IV.

ELEGIA I.

SIqua meis fuerint, ut erunt, vitiosa libellis;
 Excusata suo tempore, lector, habe.
 Exsul eram; requiesque mihi, non fama petita est:
 Mens intenta suis ne foret usque malis.
 Hoc est, cur cantet vinctus quoque compede fossor,
 Indocili numero cūm grave mollit opus:
 Cantet &, innitens limosæ pronus arenæ,
 Adverso tardam qui trahit amne ratem.
 Quique refert pariter lentos ad pectora remos,
 In numerum pulsa brachia versat aqua.
 Fessus ut incubuit baculo, saxōve resedit
 Pastor; arundineo carmine mulcet oves.
 Cantantis pariter, pariter data pensa trahentis
 Fallitur ancillæ, decipiturque labor.
 Fertur & adducta Lyrneside tristis Achilles
 Hæmonia curas attenuasse lyra.
 Cūm traheret silvas Orpheus, & dura canendo
 Saxa; bis amissa conjuge mœstus erat.

Me quoque Musa levat Ponti loca jussa petentem;
Sola comes nostræ perstitit illa fugæ.
Sola nec insidias inter, nec militis ensem,
Nec mare, nec ventos, barbariemque timet.
Scit quoque, cùm perii, quis me deceperit error:
Et culpam in factò, non scelus, esse meo.
Scilicet hoc ipso nunc æqua, quod obfuit antè,
Cum mecum juncti criminis acta rea est.
Non equidem vellem, quoniam nocitura fuerunt,
Pieridum sacris imposuisse manum:
Sed nunc quid faciam? vis me tenet ipsa sacrorum:
Et carmen demens carmine læsus amo.
Sic nova Dulichio Lotos gustata palato,
Illo, quo nocuit, grata sapore fuit.
Sentit amans sua damna fere; tamen hæret in illis:
Materiam culpæ persequiturque suæ.
Nos quoque delectant, quamvis nocuere, libelli:
Quodque mihi telum vulnera fecit, amo.
Forsitan hoc studium possit furor esse videri:
Sed quiddam furor hic utilitatis habet.
Semper in obtutu mentem vetat esse malorum;
Præsentis casus immemorémque facit.
Utque suum Bacchis non sentit saucia vulnus,
Dum stupet Edonis exsulata jugis;
Sic ubi mota calent sacro mea pectora thyrsò,
Altior humano spiritus ille malo est.
Ille nec exsilium, Scythici nec litora Ponti,
Ille nec iratos sentit habere Deos.
Utque soporiferæ biberem si pocula Lethes,
Temporis adversi sic mihi sensus abest.
Jure Deas igitur veneror mala nostra levantes;
Sollicitæ comites ex Helicone fugæ:

Et partim pelago, partim vestigia terra,
Vel rate dignatas, vel pede nostra sequi.
Sint, precor, hæ saltem faciles mihi: namque Deorum
Cetera cum magno Cæsare turba facit.
Meque tot adversis cumulat, quod litus arenas,
Quotque fretum pisces, ovaque piscis, habet.
Verè prius flores, æstu numerabis aristas,
Poma per auctumnum, frigoribusque nives;
Quam mala, quæ patior toto jactatus in orbe,
Dum miser Euxini litora sæva peto.
Nec tamen, ut veni, levior fortuna malorum est;
Huc quoque sunt nostras fata secuta vias.
Hic quoque cognosco natalis stamina nostri;
Stamina de nigro vellere facta mihi.
Utque neque insidias, capitisque pericula narrem;
Vera quidem vidi, sed graviora fide.
Vivere quàm miserum est inter Bessósque, Getasque
Illi, qui populi semper in ore fuit!
Quam miserum est porta vitam, muróque tueri,
Vixque sui tutum viribus esse loci!
Aspera militiæ juvenis certamina fugi,
Nec nisi lusura movimus arma manu:
Nunc senior gladioque latus, scutoque sinistram,
Canitiem galeæ subjicioque meam.
Nam dedit è specula custos ubi signa tumultus;
Induimus trepida protinus arma manu.
Hostis habens arcus, imbutaque tela veneno,
Sævus anhelanti mœnia lustrat equo.
Utque rapax pecudem, quæ se non texit ovili,
Per sata, per silvas, fertque, trahitque lupus;
Sic, siquem nondum portarum sede receptum
Barbarus in campis repserit hostis, agit.

Aut sequitur captus, conjéctaque vincula collo.

Accipit; aut telo virus habente perit.

Hic ego sollicitæ jaceo novus incola sedis.

Heu nimium fati tempora lenta mea!

Et tamen ad numeros, antíquaque sacra reverti

Sustinet in tantis hospita Musa malis:

Sed neque cui recitem quisquam est mea carminas
nec qui

Auribus accipiat verba Latina suis.

Ipsè mihi (quid enim faciam?) scriboque, legoque

Tútaque judicio littera nostra suo est.

Sæpè tamen dixi; Cui nunc hæc cura laborat?

An mea Sauromatæ scripta Getæque legent?

Sæpè etiam lacrymæ sunt, me scribente, profusæ,

Humidaque est fletu littera facta meo.

Corque vetusta meum tamquam nova vulnera sentit:

Inque sinum mœstæ labitur imber aquæ.

Dum, vice mutata, qui sim, fuerimque, recordor,

Et tulerit me quo casus, & unde, subit;

Sæpè manus demens studiis irata malignis,

Misit in arsuos carmina nostra focos.

Atque ita de multis, quoniam non multa supersunt,

Cum venia facito, quisquis es, ista legas.

Tu quoque non melius, quam sum mea tempora,
carmen

Interdicta mihi consule, Roma, boni.

ELEGIA II.

JAm fera Cæsaribus Germania, totus ut orbis,
Victa potest flexo succubuisse genu.

Altaque velentur fortasse palatia sertis;

Thuraque in igne sonent, inficiantque diem;

Can-

Candidaque adducta collum percussa securi
Victima purpureo sanguine tingat humum:
Dónaque, amicorum templis promissa Deorum,
Reddere victores Cæsar uterque parent:
Et qui Cæsareo juvenes sub nomine crescunt,
Perpetuo terras ut regat ista domus:
Cumque bonis nuribus pro sospite Livia nato
Munera dat meritis, sæpè datura, Deis:
Et pariter matres, & quæ sine castos
Perpetua servant virginitate focos.
Plebs pia, cumque pia lætatur plebe Senatus:
Párvaque, cujus eram pars ego nuper, eques.
Nos procul expulsos communia gaudia fallunt;
Fámaque tam longè non nisi parva venit.
Ergo omnis populus poterit spectare triumphos,
Cúmque ducum titulis oppida capta leget.
Vínclaque captiva reges cervice gerentes
Ante coronatos ire videbit equos:
Et cernet vultus aliis pro tempore versos,
Terribiles aliis, immemoresque sui.
Quórum pars causas, & res, & nomina quæret:
Pars referet, quamvis noverit illa parum:
Hic, qui Sidonio fulget sublimis in ostro,
Dux fuerat belli: proximus ille duci.
Hic, qui nunc in humo lumen miserabile fixit,
Non isto vultu, cum tulit arma fuit.
Ille ferox, & adhuc oculis hostilibus ardens,
Hortator pugnae, consiliumque fuit.
Perfidus hic nostros inclusit fraude locorum,
Squalida promissis qui tegit ora comis.
Illo, qui sequitur, dicunt mactata ministro
Sæpè recusanti corpora capta Deo.

Hic lacus , hi montes , hæc tot castella , tot amnes

Plena feræ cædis , plena cruoris erant.

Drusus in his meruit quondam cognomina terris,

Quæ bona progenies digna parente fuit.

Cornibus hic fractis viridi malè tectus ab ulva,

Decolor ipse suo sanguine Rhenus erat.

Crinibus en etiam fertur Germania passis,

Et ducis invicti sub pede mœsta sedet.

Cólloque Romanæ præbens animosa securi

Vincula fert illa , qua tulit arma , manu.

Hos super in curru , Cæsar , victore veheris,

Purpureos populi rite per ora tui.

Quaque ibis , manibus circumplaudere tuorum;

Undique jactato flore tegente vias.

Tempora Phœbea lauro cingentur ; Iôque,

Miles , Io, magna voce , triumphæ , canet.

Ipse sono , plausuque simul , fremituque canentum

Quadrijugos cernes sæpè resistere equos.

Inde petes arcem, & delubra faventia votis;

Et dabitur merito laurea vota Jovi.

Hæc ego submotus , qua possum , mente videbo;

Erepti nobis jus habet illa loci.

Illæ per imminensas spatiatur libera terras:

In cælum celeri pervenit illa via.

Illæ meos oculos mediam deducit in Urbem;

Immunes tanti nec sinit esse boni.

Invenientque viam , qua currus spectet eburnos.

Sic certè in patria perbreve tempus ero.

Vera tamen capiet populus spectacula felix,

Lataque erit præsens cum duce turba suo.

At mihi fingenti tantum , longèque remoto,

Auribus hic fructus percipiendus erit.

Atque procul Latio diversum missus in orbem
Qui narret cupido , vix erit , ista mihi.
Is quoque jam serui referet, veteremque triumphum:
Quo tamen audiero tempore , latus ero.
Illa dies veniet , mea qua lugubria ponam;
Causaque privata publica major erit.

ELEGIA III.

Magna, minorque feræ; quarum regis altera Grajas,
Altera Sidonias , utraque sicca , rates;
Omnia cum summo possitæ videatis in axe,
Et maris occiduas non subeatis aquas,
Æthereamque suis cingens amplexibus arcem
Vester ab intacta circulus exstet humo;
Aspicite illa, precor, quæ non bene moenia quondam
Dicitur Iliades transiliisse Remus.
Inque meam nitidos dominam convertite vultus:
Sitque memor nostri necne , referte mihi.
Hei mihi ! cur nimium quæ sunt manifesta , requiro?
Cur labat ambiguo spes mea mista metu?
Crede quod est , quod vis , ac desine tuta vereri:
Déque fide certa sit tibi certa fides.
Quodque polo fixæ nequeunt tibi dicere flammæ,
Non mentitura tu tibi voce refer :
Esse tui memorem , de qua tibi maxima cura est:
Quodque potest , secum nomen habere tuum.
Vultibus illa tuis tamquam præsentibus hæret,
Téque remota procul , si modo vivit , amat.
Ecquid , ubi incubuit justo mens ægra dolori,
Lenis ab admonito pectore somnus abit?
Tunc subeunt curæ, dum te lectusque , locusque

Tangit, & oblitam non sinit esse mei?
Et veniunt æstus, & nox immensa videtur;
Fessaque jactati corporis ossa dolent.
Non equidem dubito, quin hæc, & cetera flant;
Détque tuus moesti signa doloris amor:
Nec cruciari minus, quam cùm Thebana cruentum
Hæctora Thessalico vidit ab axe rapi.
Quid tamen ipse precer dubito, nec dicere possum
Affectum, quem te mentis habere velim.
Tristis es? indignor, quo sim tibi causa doloris:
Non es? ut amiso conjuge digna fores.
Tu verò tua damna dolemitissima conjux;
Tempus & á nostris exige triste malis:
Fléque meos casus; est quædam flere voluptas;
Expletur lacrimis egeritúrque dolor.
Atque utinam lugenda tibi non vita, sed esset.
Mors mea, morte fores sola relicta mea!
Spiritus hic per te patrias exisset in auras!
Sparsissent lacrymæ corpora nostra piæ!
Supremoque die notum spectantia cælum
Texissent digiti lumina nostra tui!
Etcinis in tumulto positus jacuisset avito!
Tactaque nascenti corpus haberet humus!
Denique dum vixi sine crimine, mortuus essem!
Nunc mea supplicio vita pudenda suo est.
Me miserum, si tu, cum diceris exsulis uxor,
Avertis vultus, & subit ora rubor!
Me miserum, si turpe putas mihi nupta videri!
Me miserum, si te jam pudet esse meam!
Tempus ubi est illud, quo te jactare solebas
Conjuge, nec nomen dissimulare viri?
Tempus ubi est, quo te (nisi si fugis illa referri)

Et

Et dici memini , juvit & esse meam?
Utque proba dignum est , omni tibi dote placebam.
Addebat veris multa faventis amor.
Nec quem præferres , (ita res tibi magna videbar)
Quémve tuum malles esse , vir alter erat.
Nunc quoque ne pudeat , quod sis mihi nupta : tuusque
Non dolor hinc debet , debet abesse pudor.
Cum cecidit Capaneus subito temerarius ictus;
Non legis Evadnen erubuisse viro ?
Nec , quia Rex mundi compescuit ignibus ignes,
Ipse tuis , Phaëton inficiandus eras.
Nec Semele Cadmo facta est aliena parenti,
Quod precibus periit ambitiosa suis.
Nec tibi , quod sævis ego sum Jovis ignibus ictus,
Purpureus molli fiat in ore rubor:
Sed magis in nostri curam consurge tuendi,
Exemplúmque mihi conjugis isto bonæ:
Materiamque tuis tristem virtutibus imple.
Ardua per preceps gloria vadit iter.
Hæc tibi quis nosset , felix si Troja fuisset?
Publica virtuti per mala facta via est.
Ars tua , Typhy , jacet , si non sit in æquore fluctus:
Si valeant homines , ars tua , Phœbe , jacet.
Quæ latet , inque bonis , cessat non cognita rebus:
Apparet virtus , arguiturque malis.
Dat tibi nostra locum tituli fortuna ; caputque
Conspicuum pietas quas tua tollat , habet.
Utere temporibus , quorum nunc munere freta es.
Et patet in laudes aurea magna tuas.

ELEGIA IV.

O Qui, nominibus cum sis generosus avitis,
 Exsuperas morum nobilitate genus;
 Cujus inest animo patrii candoris imago,
 Non careat nervis candor ut iste suis:
 Cujus in ingenio est patriæ facundia lingua,
 Qua prior in Latio non fuit ulla foro;
 Quod minime volui, positis pro nomine signis,
 Dictus es; ignoscas laudibus ipse tuis.
 Nil ego peccavi: tua te bona cognita produnt.
 Si, quod es, appares, culpa soluta mea est.
 Nec tamen officium nostro tibi carmine factum,
 Principe tam justo, posse nocere puto.
 Ipse pater patriæ (quid enim civilius illo?)
 Sustinet in nostro carmine sæpè legi:
 Noc prohibere potest, quia res est publica, Cæsar:
 Et de communi pars quoque nostra bono est.
 Iuppiter ingeniis præbet sua numina vatum,
 Sæque celebrari quolibet ore sinit.
 Causa tua exemplo superiorum tuta duorum est:
 Quorum hic aspicitur, creditur ille Deus.
 Ut non debuerim, tamen hoc ego crimen habeo:
 Non fuit arbitrii littera nostra tui.
 Nec nova, quod tecum loquor, est injuria nostra,
 Incolumis cum quo sæpè locutus eram.
 Quo vereare minus, ne sim tibi crimen amicus,
 Invidiam, siqua est, auctor habere potest.
 Nam tuus est primis cultus mihi semper ab annis,
 (Hoc certè noli dissimulare) pater:
 Ingeniumque meum (potes hæc meminisse) probabat:
 Plus etiam, quam me iudice dignus eram.

Déque meis illo referebat versibus ore,

In quo pars altæ nobilitatis erat.

Non igitur tibi nunc , quod me domus ista recepit,

Sed prius auctori sunt data verba tuo.

Nec data sunt, mihi crede , tamen : sed in omnibus
actis,

Ultima si demas , vita tuenda mea est.

Hanc quoque, qua perii, culpam scelus esse negabis,

Si tanti series sit tibi nota mali.

Aut timor , aut error nobis ; prius obfuit error.

Ah ! sine , me fati non neminisse mei !

Néve retractando nondum coëuntia rumpe

Vulnera ; vis illis proderit ipsa quies.

Ergo ut jure damus poenas ; sic abfuit omne

Peccato facinus , consiliúmque meo.

Idque Deus sentit : pro quo nec lumen ademptum.

Nec mihi detractas possidet alter opes.

Forsitan hanc ipsam (vivat modo) finiet olim,

Tempore cùm fuerit lenior ira , fugam.

Nunc , precor , hinc aliò jubeat discedere ; si non

Nostra verecundo vota pudore carent.

Mitius exsilium , paullóque propinquius , opto ;

Quique sit á sævo longus hoste , locum.

Quántaque in Augusto clementia ; siquis ab illo

Hoc peteret pro me , forsitan ille daret.

Frigida me cohibent Euxini litora Ponti :

Dictus ab antiquis Axenus ille fuit.

Nam neque jaçantur moderatis æquora ventis ;

Ne placidos portus hospita navis habet.

Sunt circà gentes quæ prædam sanguine quærant ;

Nec minus infidâ terra timetur aquâ.

Illi , quos audis hominum gaudere cruore ;

Pænè sub ejusdem sideris axe jacent.
 Nec procul á nobis locus est , ubi Taurica dira
 Cæde pharetrata pascitur ara deæ.
 Hæc prius , ut memorant , non invidiosa nefandis,
 Nec cupienda bonis , regna Theantis erant.
 Hic pro supposita virgo Pelopeia cerva
 Sacra deæ coluit qualiacumque suæ.
 Quo postquam , dubium pius , an sceleratus , Orestes
 Exactus furiis venerat ipse suis,
 Et comes exemplum veri Phocæus amoris:
 Qui duo corporibus , mentibus unus erant:
 Protinus evincti Triviæ ducuntur ad aram,
 Quæ stabat geminas ante cruenta fores.
 Nec tamen hunc sua mors , nec mors sua terruit illum:
 Alter ob alterius funera mœstiis erat.
 Et jam constiterat stricto mucrone sacerdos:
 Cinxerat & Grajas barbara vitta comas:
 Cum vice sermonis fratrem cognovit ; & illi
 Pro nece complexus Iphigenia dedit.
 Læta deæ signum crudelia sacra perosæ
 Transtulit ex illis in meliora locis.
 Hæc igitur regio , magni penetralia mundi,
 Quam fugere homines , dique , propinqua mihi est;
 Atque meam terram prope sunt funebria sacra.
 Si modó Nasoni barbara terra sua est.
 O utinam venti , quibus est ablatas Orestes,
 Placato , referant & mea vela , Deo!

ELEGIA V.

O Mihi dilectos inter sors prima sodales.
 Unica fortunis ara reperta meis:
 Cujus ab alloquiis anima hæc moribunda revixit.
 Ut

Ut vigil infusa Pallade flamma solet :
Qui veritus non es portus aperire fideles,
Fulmine percussæ , confugiúmque rati;
Cujus eram censu non me sensurus egentem;
Si Cæsar patrias eripuisset opes;
Temporis oblitum dum me rapit impetus hujus,
Excidit heu nomen quam mihi pænè tuum!
Te tamen agnoscis ; tactúsque cupidine laudis,
Ille ego sum , cuperes dicere posse palam.
Certè ego , si sineres , titulum tibi reddere vellem,
Et raram famæ conciliare fidem.
Ne noceam grato vereor tibi carmine ; néve
Intempestivus nominis obstet honor.
Quod licet , & tutum est , intra tua pectora gaude,
Meque tui memorem , téque fuisse mei.
Utque facis , remis ad opem luctare ferendam,
Dum veniet placido mollior aura Deo:
Et tutare caput nulli servabile ; si non ,
Qui mersit Stygia , sublevit illud , aqua.
Téque , quod est rarum , præsta constanter ad omne
Indeclinatæ munus amicitia.
Sic tua processus habeat fortuna perennes:
Sic ope non ageas ipse , juvésque tuos:
Sic æquet tua nupta virum bonitate perenni,
Incidat & vestro rara querela thoro:
Diligat & semper socius te sanguinis illo,
Quo pius affectu Castora frater amat:
Sic juvenis , similisque tibi sit natus , & illum
Moribus agnoscat quilibet esse tuum:
Sic faciat socerum tæda te nata jugali;
Nec tardum juveni det tibi nomen avi.

ELEGIA VI.

Tempore ruricolæ patiens fit taurus aratri,
 Præbet & incurvo colla premenda iugo:
 Tempore paret equus lentis animosus habenis,
 Et placido duros accipit ore lupos.
 Tempore Pœnorum compescitur ira leonum;
 Nec feritas animo, quæ fuit antè, manet.
 Quæque sui jussis obtemperat Inda magistri
 Bellua; servitium tempore victa subit.
 Tempus, ut extentis tumeat facit uva racemis,
 Vixque merum capiant grana, quod intus habent.
 Tempus & in canas semen producit aristas;
 Et ne sint tristi poma sapore facit.
 Hoc tenuat dentem terram renovantis aratri
 Hoc rigidas silices, hoc adamanta terit.
 Hoc etiam sævas paullatim mitigat iras;
 Hoc minuit luctus, mœstaque corda levat.
 Cuncta potest igitur tacito pede lapsa vetustas;
 Præterquam curas attenuare meas.
 Ut patria careo; bis frugibus area trita est:
 Dissiluit nudo pressa bis uba pede.
 Nec quæsitæ tamen spatium patientia longo est;
 Mœnsque mali sensum nostra recentis habet.
 Scilicet & veteres fugiunt iuga sæpè iuveni,
 Et domitus freno sæpè repugnat equus.
 Tristior est etiam præsens ærumna priore:
 Ut sit enim sibi par, crevit, & aucta mora est.
 Nec tam nota mihi, quam sunt, mala nostra fuerunt;
 Sed magis hoc, quo sunt cognitiore, gravant.
 Est quoque non minimum vires afferre recentes;
 Nec præconsumptum temporis esse malis.

Fortior in fulva novus est luctator arenâ,
Quam cui sunt tarda brachia fessa mora.
Integer est melior nitidis gladiator in armis,
Quam cui tela suo sanguine tincta rubent.
Fert bene præcipites navis modo facta procellas:
Quamlibet exiguo solvitur imbre vetus.
Nos quoque, quæ ferimus, tulimus patientius antè
Et mala sunt longa multiplicata die.
Credite, deficio, nostróque á corpore quantum
Auguror, accedunt tempora parva malis.
Nam neque sunt vires, nec qui color esse solebat:
Vix habeo tenuem, quæ tegat ossa, cutem.
Corpore sed mens est ægro magis ægra, malique
In circumspectu stat sine fine sui.
Urbis abest facies, absunt mea cura sodales
Et, qua nulla mihi carior, uxor abest.
Vulgus adest Scythicum, braccataque turba Getarum:
Sic mala, quæ video, non videóque, nocent.
Una tamem spes est, quæ me solatur in istis;
Hæc fore morte mea non diuturna mala.

ELEGIA VII.

BIS me sol adiit gelidæ post frigora brumæ,
bisque suum tacto pisce peregit iter.
Tempore tam longo cur non tua dextera versus,
Quamlibet in paucos officiosa fuit?
Cur tua cessavit pietas, scribingentibus illis,
Exiguus nobis cum quibus usus erat?
Cur quoties alicui chartæ sua vincula dempsi,
Illam speravi nomen habere tuum?
Dí faciant, ut sapè tua sit epistola dextra
Scripta, sed è multis reddita nulla mihi.

Quod

Quod precor esse liquet : credam prius ora Medusæ
 Gorgonis anguineis cincta fuisse comis :
 Esse canes utero sub Virginis : esse Chimæram,
 A truce quæ flammis separet angue leam:
 Quadrupedésque homines cum pectore pectora jun-
 ctos:

: Tergeminúmque virum , tergemínúmque canem:
 Sphíngaque , & Harpyias, serpentipedésque Gigantes:

Centimanúmque Gygem , semibovémque virum.
 Hæc ego cuncta prius , quam te , carissime , credam
 : Mutatum , & curam deposuisseinei.

Innumeri montes inter me , téque , viaque,
 Fluminaque , & campi , nec freta pauca , jacent.

Mille potest causis , à te quæ littera sapè
 Missa sit , in nostras rara venire manus.

Mille tamen causas scribendo vince frequenter:

Excusem ne te semper , amice , mihi.

ELEGIA VIII.

JAm mea cygneas imitantur tempora plumas,
 Inficit & nigras alba senecta comas:

Jam subeunt anni fragiles & inertior ætas:

Jamque parum firmo me mihi ferre grave est.

Nunc erat , ut posito deberem fine laborum

Vivere, me nullo sollicitante metu:

Quæque meæ semper placuerunt otia menti,

Carpere ; & in studiis molliter esse meis:

Et parvam celebrare dùmum , veterésque Penates:

Et quæ nunc domino rura paterna carent:

Inque sinu dominæ , carisque nepotibus , inque

Securus patria consenuisse mea.

Hæc mea sic quondam peragi speraverat ætas:

Hos

Hos ego sic annos ponere dignus eram.
Non ita Dis visuū : qui me terraque , marique
Actum Sarmaticis exposuere locis.
In cava ducuntur quassæ navalia puppes,
Ne temerè in mediis dissoluantur aquis.
Ne cadat , & multas palmas inhonestet adeptas,
Languidus in pratis gramina carpit equus.
Miles , ubi emeritis non est satis utilis armis,
Ponit ad antiquos , quæ tulit , arma Lares.
Sic igitur tarda vires minuente senectâ,
Me quoque donari jam rude , tempus erat.
Tempus erat , nec me peregrinum ducere cælum,
Nec siccam Getico fonte levare sitim:
Sed modo , quos habui , vacuos secedere in hortos;
Nunc hominum visu rursus & urbe frui.
Sic animo quondam non divinante futura,
Optabam placidè vivere posse senex.
Fata repugnarunt: quæ , cùm mihi tempora prima
Mollia præbuerint ; posteriora gravant.
Jamque , decem lustris omni sine labe peractis,
Parte premor vitæ deteriore meæ.
Nec procul à metis , quas pænè tenere videbar,
Curriculo gravis est facta ruina meo.
Ergo illum demens in me sævire coëgi,
Mitius immensus quo nihil orbis habet?
Ipsaque delictis victa est clementia nostris:
Nec tamen errori vita negata meo est
Vita procul patria peragenda sub axe Boreo,
Qua maris Euxini terra sinistra jacet.
Hæc mihi si Delphi Dodónaque diceret ipsa;
Esse videretur vanus uterque locus.
Nil adeo validum est , adamas licet alliget illud,
Ut

Ut maneat rapido firmitus igne Jovis.

Nil ita sublime est, supràque pericula tendit,

Non sit ut inferius suppositumque Deo:

Nam quamquam vitio pars est contracta malorum,

Plus tamen exitii numinis ira dedit.

At vos admoniti nostris quoque casibus este,

Æquantem superos emeruisse virum.

ELEGIA IX.

SI licet, & pateris, nomen facinusque tacebo,

Et tua Læthæis acta dabuntur aquis;

Nostraque vinceantur lacrymis clementia seris.

Fac modo te pateat poenituisse tui.

Fac modo te damnes cupiasque eradere vitæ

Tempora, si possis, Tisiphonæa tuæ.

Sin minus, & flagrant odio tua pectora nostros;

Induet infelix arma coacta dolor.

Sim licet extremum, sicut sum, missus in orbem;

Nostra suas istuc porriget ira manus.

Omnia, si nescis, Cæsar mihi jura reliquit;

Et sola est patria poena carere mea.

Et patriam, modo sit sospes, speramus ab illo,

Sæpe Jovis telo quercus adusta viret.

Denique vindictæ si sit mihi nulla facultas;

Pierides vires, & sua tela dabunt.

Ut Scythicis habitem longè summotus in oris,

Siccaque sint oculis proxima signa meis:

Nostra per immensas ibunt preconia gentes;

Quodque querar, notum, qua patet orbis, erit.

Ibit ad occasum, quidquid dicemus, ab ortu:

Testis & Hesperiae vocis Eous erit.

Trans ego tellurem, trans altas audiar undas,

Et gemitus vox est magna futura mei.

Nec

Nec tuâ te sontem tantummodo sæcula norint:

Perpetuæ crimen posteritatis eris.

Jam feror in pugnas , & nondum cornua sumpsis

Nec mihi sumendi causa sit ulla velim.

Circus adhuc cessat : spargit tamen acer arenam

Taurus , & infesto jam pede pulsat humum.

Hoc quoque, quam volui, plus est: cane, Musa, recep-

Dum licet huic nomen dissimulare suum. (tus

ELEGIA X.

Ille ego, qui fuerim , tenerorum lusor amorum,

Quem legis , ut noris , accipe , posteritas.

Sulmo mihi patria est gelidis uberrimus undis,

Millia qui novies distat ab Urbe decem.

Editus hinc ego sum : nec non , ut tempora noris,

Cùm cecidit fato consul uterque pari.

Siquid id est , usque à proavis vetus ordinis heres;

Non modo fortunæ munere fatus eques

Nec stirps prima fuit ; genito sum fratre creatus;

Qui tribus antè quater mensibus ortus erat.

Lucifer amborum natalibus affuit idem:

Una celebrata est per duo liba dies.

Hæc est armiferæ festis de quinque Minervæ,

Quæ fieri pugna prima cruenta solet.

Protinus excolimur teneri , curâque parentis

Imus ad insignes Urbis ab arte viros.

Frater ad eloquium viridi tendebat ab ævo;

Fortia verbosi natus ad arma Fori.

At mihi jam puero cælestia sacra placebant;

Inque suum surtim Musa trahebat opus.

Sæpè pater dixit : Studium quid inutile tentas?

Mœnonides nullas ipse reliquit opes.

Motus eram dictis : totóque Helicone relicto,

Scribere conabar verba soluta modis.

Sponte sua carmen numeros veniebat ad aptos,

Et , quod tentabam dicere , versus erat.

Interea , tacito passu labentibus annis,

Liberior fratri sumpta , mihi que , toga est:

Induiturque humeris cum lato purpura clavo:

Et studium nobis , quod fuit antè , manet.

Jámque decem vitæ frater geminaverat annos,

Cum perit ; & cœpi parte carere mei.

Cœpimus , & teneræ primos ætatis honores:

Dêque viris quondam pars tribus una fui.

Curia restabat ; clavi mensura coacta est.

Majus erat nostris viribus illud onus.

Nec patiens corpus , nec mens fuit apta labori,

Sollicitæque fugax ambitionis eram:

Et petere Aoniæ suadebant tuta sorores

Otia , judicio semper amata meo.

Temporis illius colui , fovique poëtas:

Quotque aderant vates , rebar adesse Deos.

Sæpè suas volucres legit mihi grandior ævo,

Quæque necet serpens , quæ jubet herba , Macer.

Sæpè suos solitus recitare Propertius ignes;

Jure sodalitii qui mihi junctus erat.

Ponticus Heroo , Bassus quoque clarus Iambo,

Dulcia convictus membra fuere mei.

Et tenuit nostras numerosus Horatius aures,

Dum ferit Ausonia carmina culta lyra.

Virgilium vidi tantum : nec avara Tibullo

Tempus amicitiae fata dedere meæ.

Successor fuit hic tibi , Galle ; Propertius illi.

Quartus ab his serie temporis ipse fuit.

Utque

Utque ego majores , sic me coluere minores:
Nótaque non tardè facta Thalía mea est.
Carmina cum primum populo juvenilia legi:
Barba rescécta mihi bisve , semélve fuit.
Moverat ingenium totam cantata per Urbem,
Nomine non vero dicta Corinna mihi.
Multa quidem scripsi : sed quæ vitiosa putavi,
Emendaturis ignibus ipse dedi. (mavi,
Tum quoque , cùm fugerem , quædam placitura cre-
Iratus studio , carminibúsque meis.
Molle , cupidineis nec inexpugnabile telis,
Cor mihi , quodque levis causa moveret , erat.
Cùm tamen hoc essem , minimóque accenderer ignis
Nomine tub nostro fabula nulla fuit.
Pænè mihi puero , nec digna , nec utilis uxor
Est data : quæ tempus perbreve nupta fuit:
Illi successit , quamvis sine crimine , conjux:
Non tamen in nostro firma futura toro.
Ultima , quæ mecum seros permansit in annos,
Sustinuit conjux exsulis esse viri.
Fília vis primá mea me fecunda juventâ,
Sed non ex uno conjuge fecit avum.
Et jam complerat genitor sua fata ; novémque
Addiderat lustris altera lustra novem:
Non aliter flevi , quam me fleturus ademptum
Ille fuit ; matri proxima justa tuli.
Felices ambo , tempestivéque sepulti,
Ante diem pœnæ quod periere meæ !
Me quoque felicem , quod non viventibus illis
Sum miser ; & de me quod doluere nihil!
Si tamen extinctis aliquid , nisi nomina , restat,
Et gracilis structos effugit umbra rogos;

Fama , parentales , si vos mea contigit , umbræ;
Et sunt in Stygio crimina nostra foro;
Scite , precor , causam (nec vos mihi fallere fas est)
Errorem jussæ , non scelus , esse fugæ.
Manibus hoc satis est : ad vos studiosa revertor
Pectora , qui vitæ quæritis acta meæ.
Jam mihi canities , pulsus melioribus annis ,
Venerat ; antiquas miscuerátque comas :
Póstque meos ortus Pisæa vinctus oliva
Abstulerat decies præmia victor eques :
Cùm maris Euxini positos ad læva Tomitas
Quærere me læsi principis ira jubet.
Causa meæ cunctis nimium quoque nota ruinæ
Indicio non est testificanda meo. (centes?
Quid referam comitúmque nefas , famulosque no-
Ipsa multa tuli non leviora fuga.
Indignata malis mens est succumbere ; séque
Præstitit invictam viribus usa suis ;
Oblitusque mei , ductæque per otia vitæ ,
Insolita cepi temporis arma manu.
Totque tuli terrâ casus , pelagoque , quot inter
Occultum stellæ , conspicuúmque polum.
Tacta mihi tandem longis erroribus acto
Juncta pharetratis Sarmatis ora Getis.
Hic ego , finitimis quamvis circumsoner armis ,
Tristia , quo possum , carmine fata levo.
Quod , quamvis nemo est , cujus referatur ad aures ;
Sic tamen absumo , decipioque diem.
Ego , quod vivo , durisque laboribus obsto ,
Nec me sollicitæ tædia lucis habent ;
Gratia , Musa , tibi : nam tu solatia præbes ,
Tu curæ requies , tu medicina mali:

Tu dux, tu comes es: tu nos abducis ab Istro;
 In medióque mihi das Helicone locum:
 Tu mihi (quod rarum) vivo sublime dedisti
 Nomen; ab exsequiis quod dare fama solet,
 Nec, qui detractat præsentia, livor iniquor
 Ullum de nostris dente momordit opus.
 Nam tulerint magnos cùm sæcula nostra poëtass
 Non fuit ingenio fama maligna meo.
 Cúmque ego præponam multos mihi, non minor illis
 Dicor; & in toto plurimus orbe legor.
 Si quid habent igitur vatum præsagia veri;
 Protinus ut moriar; non ero, terra, tuus.
 Sive favore tuli, sive hanc ego carmine famam;
 Jure, tibi grates, candide lector, ago.

PUBLII OVIDII

NASONIS

TRISTIUM

LIBER V.

ELEGIA I,

HUnc quoque de Gerico, nostri studiose, libellum
 Litore, præmissis quattuor adde meis.
 Hic quoque talis erit, qualis fortuna poëtar.
 Invenies tanto carmine dulce nihil.

Flebilis ut noster status est , ita flebile carmen;

Materia scripto conveniente suæ.

Integer , & lætus , læta , & juvenilia lusi;

Illam tamen nunc me composuisse pigeat.

Ut cecidi , subiti perago præconia casus;

Sumque argumenti conditor ipse mei.

Utque jacens ripa deflere Caystrius ales

Dicitur ore suam deficiente necem:

Sic ego Sarmaticas longè projectus in oras,

Efficio tacitum ne mihi funus eat.

Delicias si quis , lascivæque carmina quærit;

(Præmoneo numquam scripta quod ista legat.)

Aptior huic Gallus , blandique Propertius oris,

Aptior , ingenium come , Tibullus erit.

Atque utinam numero nos non essemus in isto!

Hei mihi! cur umquam Musa jocata mea est?

Sed dedimus pœnas; Scythicæque in finibus Istri

Ille pharetrati lusor amoris abest.

Quod superest , animos ad publica carmina flexi;

Et memores jussi nominis esse sui.

Si tamen è vobis aliquis tam multa requirer,

Unde dolenda canam : multa dolenda tuli.

Non hæc ingenio , non hæc componimus arte.

Materia est propriis ingeniosa malis.

Et quota fortunæ pars est in carmine nostræ?

Felix , qui patitur , quæ numerare valet!

Quot frutices silvæ , quot flavas Tybris arenas,

Mollia quot Martis gramina campus habet;

Tot mala pertulimus : quorum medicina , quiesque

Nulla nisi in studio est , Pieridumque mora.

Quis tibi , Naso , modus lacrymosi carminis? inquis

Idem , fortunæ qui modus hujus erit.

Quod

Quod querar , illa mihi pleno de fonte ministrat:

Nec mea sunt fati verba , sed ista mei.

At mihi si cara patriam cum conjuge reddas;

Sint vultus hilares: simque, quod ante fui,

Lenior invicti si sit mihi Cæsaris ira,

Carmina lætitiæ jam tibi plena dabo.

Nec tamen ut lusit, rursus mea littera ludet:

Sit semel illa joco luxuriata meo.

Quod probet ipse, canam: pœnæ modo parte levati.

Barbariem, rigidos effugiámque Getas.

Interea nostri quid agant nisi triste libelli?

Tibia funeribus convenit ista meis.

At poteras, inquis, melius mala ferre silendo:

Et tacitus casus dissimulare tuos.

Exigis, ut nulli gemitus tormenta sequantur;

Acceptoque gravi vulnere flere vetas.

Ipsè Perilleo Phalaris permisit in ære

Edere mugitus, & bovis ore queri.

Cùm Priami lacrymis offensus non sit Achilles;

Tu fletus inhibes, durior hoste, meos!

Cùm faceret Nioben orbam Latonia proles:

Non tamen & siccas jussit habere genas.

Est aliquid fatale malum per verba levare:

Hoc querulam Progenem, Haleyonenque facit,

Hoc erat, in gelido quare Præantius antro

Voce fatigaret Lemnia saxa sua,

Strangulat inclusus dolor, atque exæstuat intus:

Cogitur & vires multiplicare suas.

Da veniam potius: vel totos tolle libellos:

Hoc, mihi quod prodest: si tibi, lector, obest,

Sed nec obesse potest: ulli nec scripta fuerunt

Nostra, nisi auctori perniciosa suo,

At mala sunt, fateor : quis te mala sumere cogit?
 Aut quis deceptum ponere sumpta vetat?
 Ipse nec emendo ; sed ut hic deducta legantur,
 Non sunt illa suo barbariora loco.
 Nec me Roma suis debet conferre poetis,
 Inter Sauromatas ingeniosus ero.
 Denique nulla mihi captatur gloria , quæque
 Ingenio stimulos subdere fama solet.
 Nolumus assiduis animum tabescere curis:
 Quæ tamen irrumpunt, quoque vetantur, eunt,
 Cur scribam docui ; cur mittam quæritis istos?
 Vobiscum cupio quolibet esse modo.

ELEGIA II

ECquid , ut è Ponto nova venit epistola, palles;
 Et tibi sollicita solvitur illa manu?
 Pone metum; valeo : corpúsque, quod ante laborum
 Impatiens nobis , invalidûmque fuit,
 Sufficit; atque ipso vexatum induruit usu.
 An magis infirmo non vacat esse mihi?
 Mens tamen ægra jacet, nec tempore robora sumpsit;
 Affectûsque animi , qui fuit ante , manet.
 Quæque mora , spatióque suo coitura putavi
 Vulnera; non aliter , quam modo facta, dolent.
 Scilicèt exiguis prodest annosa vetustas;
 Grandibus accedunt tempore damna malis.
 Pænè decem totis aluit Pæantius annis
 Pestiferum tumido vulnus ab angue datum.
 Telephus æterna consumptus tabe perisset,
 Si non , quæ nocuit, dextra tulisset opem.
 Et mea , si facinus nullum commissimus , opto
 Vulnera, qui fecit , facta levare velit.

Contentusque mei jam tandem parte laboris,
Exiguum pleno de mari demat aquæ.
Detrahat ut multum, multum restabit acerbi:
Parsque meæ poenæ totius instar erit.
Litora quot conchas, quot amœna rosaria flores,
Quotve soporiferum grana papaver habet;
Silva feras quot alit, quot piscibus unda natatur:
Quot tenerum pennis aëra pulsat avis;
Tot premor adversis; quæ si comprehendere coner,
Icarix numerum dicere coner aquæ.
Utque viæ casus, ut amara pericula Ponti,
Ut taceam strictas in mea fata manus;
Barbara me tellus, orbisque novissima magni
Sustinet, & sævo cinctus ab hoste locus.
Hinc ego trajicerer (nec enim mea culpa cruenta est)
Esset, quæ debet, si tibi cura mei.
Ille Deus, bene quo Romana potentia nixa est,
Sæpè suo victor lenis in hoste fuit.
Quid dubitas? quid tuta times? accede, rogâque:
Cæsare nil ingens mitius orbis habet.
Me miserum! quid agam si proxima quæque relin-
quunt;
Subtrahis effracto tu quoque colla jugo?
Quò ferar? unde petam lapsis solatia rebus?
Ancora jam nostram non tenet ulla ratem.
Viderit: ipse sacram quamvis invisus ad aram.
Confugiam; nullas summovet ara manus.
Alloquor en absens absentia numina supplex:
Si fas est homini cum Jove posse loqui.
Arbiter imperii, quo certum est sospite cunctos
Ausoniæ curam gentis habere Deos;
O decus, ò patriæ per te florentis imago!

O vir non ipso, quem regis, orbe minor!
Sic habites terras, & te desideret æther!
Sic ad pacta tibi sidera tardus eas!
Parce, precor: minimamque tuo de fulmine partem
Deme; satis poenæ, quod superabit, erit.
Ira quidem moderata tua est; vitamque dedisti:
Nec mihi jus civis, nec mihi nomen abest.
Nec mea concessa est aliis fortuna: nec exsul
Edicti verbis nominor ipse tui.
Omniaque hæc timuit; quoniam meruisse videbar;
Sed tua peccato lenior ira meo est.
Arva relegatum jussisti visere Ponti,
Et Scythicum profuga scindere puppe fretum.
Jussus ad Euxini deformia litora veni
Æquoris; hæc gelido terra sub axe jacet.
Nec me tam cruciat numquam sine frigore cælum;
Glæbaque canenti semper obusta gelu;
Nesciaque est vocis quòd barbara lingua Latinæ;
Græjaque quòd Getico victa loquela sono est:
Quam quod finitimo cinctus premor undique Martes
Vixque brevis tutos murus ab hoste facit.
Pax tamen interdum est, pacis fiducia numquam.
Sic hic nunc patitur; nunc timet arma, locus.
Hinc ego dum muter, vel me Zancleæ Charybdia
Devoret, atque suis ad Styga mittat aquis;
Vel rapidæ flammis urar patienter in Ætnæ:
Vel freta Leucadii mittar in alta Dei.
Quod petimus poena est: neque enim miser esse re-
cuso;
Sed precor, ut possim tutius esse miser.

ELEGIA III.

Illa dies hæc est , qua te celebrare poëtæ,
(Si modo non fallunt tempora) Bacche, solent:
Festaque odoratis innectunt tempora sertis;
Et dicunt laudes ad tua vina tuas.
Inter quos , memini , dum me mea fata sinebant,
Non invisa tibi pars ego sæpè fui:
Quem nunc suppositum stellis Erimanthidos Ursæ
Juncta tenet crudis Sarmatis ora Getis.
Quique prius mollem , vacuamque laboribus egi
In studiis vitam , Pieridumque choro:
Nunc procul à patria Geticis circumsonor armis;
Multa prius pelago , multaque passus humo.
Sive mihi casus , sive hoc dedit ira Deorum;
Nubila nascenti seu mihi Parca fuit.
Tu tamen è sacris hederæ cultoribus unum
Numine debueras sustinuisse tuo.
An , dominæ fati quidquid cecinere sorores,
Omne sub arbitrio desinit ese Deum?
Ipse quoque æthereas meritis invectus es arces:
Qua non exiguo facta labore via est.
Nec patria est habitata tibi ; sed ad usque nivosum
Strymona venisti , Marticolamque Geten,
Persidaque , & lato spaciantem flumine Gangen,
Et quascumque bibit decolor Indus aquas.
Scilicet hanc legem nentes fatalia Parcæ
Stamina bis genito bis cecinere tibi.
Me quoque , si fas est exemplis ire Deorum,
Ferre sors vitæ difficilisque premit.
Illo nec levius cecidi ; quem magna locutum
Reppulit à Thebis Juppiter igne suo.

Ut tamen audisti percussum fulmine vatem;
 Admonitum matris condoluisse potes.
 Et potes, adspiciens circum tua sacra poëtas,
 Nescio quis nostri, dicere, cultor abest.
 Fer, bone Liber, opem: sic altam degravet ulmum
 Vitis, & inculso plena sit uva mero.
 Sic tibi cum Bacchis Satyrorum gnava juvenus
 Adsit, & attonito non taceare sono.
 Ossa bipenniferi sic sint male pressa Lycurgi:
 Impia nec pœna Pentheos umbra vacet:
 Sic micet æternum, vicinæque sidera vincat
 Conjugis in cælo Cressa Corona tuæ.
 Huc ades, & casus releves, pulcherrime, nostros;
 Unum de numero me memor esse tuo.
 Sunt Dis inter se commercia; flectere tenta
 Cæsareum numen numine, Bacche, tuo.
 Vos quoque, consortes studii pia turba, poëtae,
 Hæc eadem sumpto quisque rogare mero.
 Atque aliquis vestrum, Nasonis nomine dicto,
 Deponat lacrymis pocula mista suis:
 Admonitusque mei, cum circumspexerit omnes;
 Dicat: Ubi est nostri pars modo Naso chori?
 Idque ita, si vestrum merui candore favorem,
 Nullaque judicio littera læsa meo est.
 Si, veterum dignè veneror cum scripta virorum.
 Proxima non illis esse minora reor:
 Sic igitur dextro faciatis Apolline carmen:
 Quod licet, inter vos nomen habete meum.

ELEGIA IV.

L Itore ab Euxino Nasonis epistola veni,
 Læssaque facta mari, læssaque facta via.

Qui

Qui mihi flens dixit : Tu , cui licet , adspice Romam ,
Heu quantò melior sors tua sorte mea est !
Flens quoque me scripsit : nec qua signabar , ad os est
Ante , sed ad madidas gemma relata genas ,
Trititiæ causam siquis cognoscere , quærit ;
Ostendi solem postulat ille sibi .
Nec frondem in silvis , nec aperto mollia prato
Gramina , nec pleno flumine cernit aquas .
Quid Priamus doleat , mirabitur , Hectore raptò ,
Quidve Philoctetes ictus ab angue gemat .
(Dì facerent utinam talis status esset in illo ,
Ut non trititiæ causa dolenda foret !)
Fert tamen , ut debet , casus patienter amaro :
More nec indomiti frena recusat equi .
Nec fore perpetuam sperat sibi numinis iram ;
Consciùs in culpa non scelus esse sua .
Sæpè refert , sit quanta Dei clementia : cujus
Se quoque in exemplis annumerare solet .
Nam quòd opes teneat patrias quòd nomina civis ;
Denique quòd vivat , munus habere Dei .
Te tamen , ô , siquid credis mihi , carior , ille ,
Omnibus , in toto pectore semper habet .
Téque Menœtiaden , te qui comitatus Oresten ,
Te vocat Ægiden , Euryalúmque suum .
Nec patriam magis ille suam desiderat , & quæ
Plurima cum patria sentit abesse sua ;
Quam vultus , oculósque tuos , ô dulcior illo
Melle , quod in ceris Attica ponit apis !
Sæpè etiam mœrens tempus reminiscitur illud ,
Quod non præventum morte fuisse dolet .
Cúmque alii fugerent subitæ contagia cladis ,
Nec vellent iætæ limen adire domus ;

Te sibi cum paucis meminit mansisse fidelem
 Si paucos aliquis trêsvè, duôsve vocat.
 Quamvis attonitus, sensit tamen omnia: nec te
 Se minus adversis indoluisse suis.
 Verba solet, vultumque tuum, gemitusque referre;
 Et te flente suos emaduisse sinus.
 Quam sibi præstiteris, qua consolatus amicum
 Sis ope; solandus cum simul ipse fores.
 Pro quibus affirmat fore se memorémque, piumque;
 Sive diem videat, sive tegatur humo.
 Per caput ipse suum solitus jurare, tuumque
 Quod scio non illi vilius esse suo.
 Plena tot ac tantis referetur gratia factis:
 Nec finet ille tuos litus arare boves.
 Fac modo constanter profugum tueare: quod ille,
 Qui bene te novit, non rogat; ipsa rogo.

E L E G I A V.

A Nnuus assuetum dominæ natalis honorem
 Exigit: ite manus ad pia sacra meæ.
 Sic quondam festum Laërtius egerit heros
 Forsan in extremo conjugis orbe diem.
 Lingua favens adsit longorum oblita malorum:
 Quæ (puto) dedit jam bona verba loqui:
 Quæque semel toto vestis mihi sumitur anno,
 Sumatur fatis discolor alba meis.
 Araque gramineo viridis de cespite fiat:
 Et velet tepidos nexa corona focos.
 Da mihi thura, puer, pingues facientia flammæ,
 Quodque pio fusum stridat in igne merum.
 Optime natalis, quamvis procul absumus, opto
 Candidus huc venias, dissimilisque meo.

Sique quod instabat dominæ miserabile vulnus,
Sit perfuncta meis tempus in omne malis.
Quæque gravi nuper plus quam quassata procella est,
Quod superest, tutum per mare navis eat.
Illa domo; natâque sua, patriâque fruatur:
Erepta hæc uni sit satis esse mihi.
Quatenus & non est in caro conjuge felix,
Pars vitæ tristi cetera nube vacet.
Vivat, amétque virum; quoniam sic cogitur, absens:
Consumátque annos, sed diuturna, suos:
Adjicerem & nostros: sed ne contagia fati
Corrumpant timeo, quos agit ipsa, mei.
Nil homini certum est: fieri quis posse putaret,
Ut facerem in mediis hæc ego sacra Getis?
Adspice ut aura tamen fumos è thure coortos
In partes Italas, & loca dextra ferat.
Sensus inest igitur nebulis, quas exigit ignis:
Consilium fugiunt cætera pene meum.
Consilio, commune sacrum cùm fiat in ara
Fratribus, alterna qui periere manu;
Ipsa sibi discors, tamquam mandetur ab illis,
Scinditur in partes atra favilla duas.
Hoc (memini) quondam fieri non posse loquebar;
Et me Battiades iudice falsus erat.
Omnia nunc credo: cum tu consultus ab Arcto
Terga vapor dederis, Ausoniâque petas.
Hæc igitur lux est: quæ si non orta fuisset,
Nulla fuit misero festa videnda mihi.
Edidit hæc mores illis heroïsin æquos,
Queis erat Eëtion, Icariûsque pater.
Nata pudicitia est morum, probitasque, fidésque:
At non sunt ista gaudia nata die.

Sed labor, & curæ, fortunaque moribus, imp:

Iustaque de viduo pænè querela toro.

Scilicet adversis probitas exercita rebus,
Tristi materiam tempore laudis habet.

Si nihil infesti durus vidisset Ulysses;
Penelope felix, sed sine laude, foret.

Victor Echionias si vir penetrasset in arces;
Forsitan Evadnen vix sua nosset humus.

Cum Pelia tot sint genitæ; cur nobilis una est;
Nupta fuit misero nempe quòd una viro.

Effice, ut Iliacas tangat prior alter arenas;
Laodamia nihil cur referatur erit.

Et tua, quod mallem, pietas ignota maneret,
Implerent venti si mea vela sui.

Di tamen, & Cæsar Dīs accessure, sed olim,
Æquarint Pylios cùm tua fata dies;

Non mihi, qui poenam fateor meruisse, sed illi
Parcite, quæ nullo digna dolore dolet.

ELEGIA VI.

TU quoque nostrarum quondam fiducia rerum,
Qui mihi confugium, qui mihi portus eras;

Tu quoque suscepti curam dimittis amici,
Officiūque pium tam citò ponis onus?

Sarcina sum, fateor; quam si tu tempore duro
Depositurus eras, non subeunda fuit.

Fluctibus in mediis navem, Palinure, relinquis?
Ne fuge: néve tua sit minor arte fides.

Numquid Achilleos inter fera prælia fidi
Deseruit levitas Automedontis equos?

Quem semel excepit, numquid Podalirius ægro
Promissam medicæ non tulit artis opem?

Turpius ejicitur , quàm non admittitur hospes;
Quæ patuit , dextræ firma sit ara meæ.
Nil nisi me solum primo tutatus es ; at nunc
Me pariter serva , judiciumque tuum:
Si modo non aliqua est in me nova culpa ; tuámque
Mutarunt subito crimina nostra fidem.
Spiritus hic , Scythica quem non bené ducimus aura,
Quod cupio , membris exeat antè meis;
Quam tua delicto stringantur pectora nostro,
Et videar meritò vilior esse tibi.
Non adeo toti fatis urgemur iniquis;
Ut mea sit longis mens quoque mota malis.
Finge tamen motam : quoties Agamemnone natum
Dixisse in Pyladen verba proterva putas?
Nec procul à vero est , quod vel pulsarit amicum.
Mansit in officiis non minus ille suis.
(Hoc est cum miseris solum commune beatis,
Ambobus tribui quod solet obsequium.)
Ceditur & cæcis , & quos prætexta verendos
Virgaque cum verbis imperiosa facit.
Si mihi non parcis , fortunæ parcere debes,
Non habet in nobis ullius ira locum.
Elige nostrorum minimum de parte laborum:
Isto quo reris , grandius illud erit.
Quam multa madidæ celantur arundine fossæ,
Florida quam multas Hybla tuetur apes;
Quam multæ gracili terrena sub horrea ferre,
Limite formicæ grana reperta solent;
Tam me circumstat densorum turba malorum:
Crede mihi ; vero est nostra querela minor.
His , qui contentus non est ; in litus arenas,
In segetem spicas , in mare fundat aquas.

Intempestivos igitur compesce timores;

Vela neque in medio desere nostra mari.

ELEGIA VII.

QUam legis, ex illa tibi venit epistola terra,
 Latus ubi æquoreis jungitur Ister aquis.
 Si tibi contingit cum dulci vita salute,
 Candida fortunæ pars manet una meæ.
 Scilicet, ut semper, quid agam, carissime, quæriss
 Quamvis hoc vel me scire tacente potes.
 Sum miser; hæc brevis est nostrorum summa malo-
 Quisquis & offenso Cæsare vivet, erit. (rum:
 Turba Tomitanæ quæ sit regionis, & inter
 Quos habitem mores; discere cura tibi est?
 Mista sit hæc quamvis inter Græcôsque, Getásque,
 A malè pacatis plus trahit ora Getis.
 Sarmaticæ major Geticæque frequentia gentis
 Per medias in equis itque, reditque vias.
 In quibus est nemo, qui non coryton, & arcum,
 Telaque vipereo lurida felle gerat.
 Vox fera, trux vultus, verissima mortis imago:
 Non coma, non ulla barba resecta manu.
 Dexterâ non segnis fixo dare vulnera cultro,
 Quem vinctum lateri barbarus omnis habet.
 Vivit in his eheu! tenerorum oblitus amorum,
 Hos videt, hos vates audit, amice, tuus.
 Atque utinam vivat, & non moriatur in illis!
 Absit ab invisîs & tamen *umbra locis!*
 Carmina quod pleno saltari nostra theatro,
 Versibus & plaudî scribis, amice, meis:
 Nil equidem feci (tu scis hoc ipse) theatris:
 Musa nec in plausus ambitiosa mea est.

Nec tamen ingratum est, quodcumque oblivia nostra
Impedit, & profugi nomen in ora refert.
Quamvis interdum, quæ me læsisse recordor,
Carmina devoveo, Pieridesque meas:
Cum bene devovi, nequeo tamen esse sine illis;
Vulneribusque meis tela cruenta sequor.
Quaque modo Euboicis lacerata est fluctibus; audet
Graja Capharæam currere puppis aquam.
Nec tamen, ut lauder, vigilo, curamque futuri
Nominis, utilius quod latuisset, ago.
Detineo studiis animum, falloque labores;
Experior curis & dare verba meis.
Quid potius faciam desertis solus in oris,
Quamve malis aliam quærere coner opem?
Sive locum specto; locus est inamabilis; & quo
Esse nihil toto tristius orbe potest:
Sive homines; vix sunt homines hoc nomine digni,
Quamque lupi, sævæ plus feritatis habent.
Non metuunt leges, sed cedit viribus æquum;
Victaque pugnaci jura sub ense jacent.
Pellibus, & laxis arcent mala frigora braccis,
Oraque sunt longis horrida tecta comis.
In paucis remanent Cræcæ vestigia linguæ:
Hæc quoque jam Getico barbara facta sono.
Ullus in hoc vix est populo, qui fortè Latinè
Quælibet è medio reddere verba queat.
Ille ego Romanus vates (ignoscite, Musæ)
Sarmatico cogor plurima more loqui.
En pudet, & fateor; jam desuetudine longa
Vix subeunt ipsi verba Latina mihi.
Nec dubito, quin sint & in hoc non pauca libello
Barbara; non hominis culpa, sed ista loci.

Ne tamen Ausoniæ perdam commercia linguæ,
 Et fiat patrio vox mea muta sono;
 Ipse loquor mecum, desúetaque verba retracto,
 Et studii repeto signa sinistra mei.
 Sic animum, tempúsque traho: méque ipse reduco,
 A contemplatu semoveóque mali.
 Carminibus quæro miserarum obliviam rerum;
 Præmia si studio consequar ista, sat est.

ELEGIA VIII.

NON adeo cecidi, quamvis abjectus, ut infra
 Te quoque sim: inferius quo nihil esse potest.
 Quæ tibi res animos in me facit, improbe? curve
 Casibus insultas, quos potes ipse pati?
 Nec mala te reddunt mitem, placidúmve jacenti
 Nostra, quibus possint illacrymare feræ?
 Nec metuis dubio fortunæ stantis in orbe
 Numen, & exosæ verba superba Deæ?
 Exiget ah dignas ultrix Rhamnusia pœnas!
 Imposito calcas quid mea fata pede?
 Vidi ego, navisfragum qui riserat, æquore mergi;
 Et, numquam, dixi justior unda fuit.
 Vilia qui quondam miseris alimenta negarat,
 Nunc mendicato pascitur ipse cibo.
 Passibus ambiguis fortuna volubilis errat,
 Et manet in nullo certa, tenáque loco.
 Sed modò læta manet, vultus modò sumit acerbos,
 Et tantùm constans in levitate sua est.
 Nos quoque floruimus, sed flos erat ille caducus,
 Flámmaque de stipula nostra, brevísque fuit.
 Néque tamen tota capias fera gaudia mente;
 Non est placandi spes mihi nulla Dei.

Vel quia peccavi citra scelus ; utque pudore
 Non caret , invidia sic mea culpa caret :
 Vel quia nil ingens ad finem solis ab ortu ,
 Illo , cui paret , mitius orbis habet .
 Scilicet ut non est per vim superabilis ulli ,
 Molle cor ad timidas sic habet ille preces .
 Exemplòque Deum , quibus accessurus & ipse est ,
 Cum poenæ venia plura roganda petam .
 Si numeres anno soles , & nubila toto ,
 Invenies nitidum sæpius esse diem ,
 Ergo , ne nimiùm nostra lætere ruina ;
 Restitui quondam me quoque posse puta .
 Posse puta fieri , lenito principe , vultus
 Ut videas media tristis in urbe meos :
 Utque ego te videam causa graviore fugatum
 Hæc sunt à primis proxima vota meis .

ELEGIA IX.

O Tua si sineres in nostris nomina poni
 Carminibus ; positus quàm mihi sæpè fores !
 Te solum meriti canerem memor , inque libellis
 Crevisset sine te pagina nulla meis .
 Quid tibi deberem tota sciretur in Urbe :
 Exsul in amissa si tamen Urbe legor :
 Te præsens mitem , te nosset senior ætas
 Scripta vetustatem si modo nostra ferent .
 Nec tibi cessaret doctus bene dicere lector :
 Hic tibi , servato vate , maneret honor .
 Cæsaris est primum munus , quod ducimus auras :
 Gratia post magnos est tibi habenda Deos .
 Ille dedit vitam ; tu , quam dedit ille , tueris :
 Et facis accepto munere posse frui .

Cúmque perhorruerit casus pars maxima nostrorum

Pars etiam credi pertimuisse velit,

Naufragiúmque meum tumulo spectarit ab alto,

Nec dederit nanti per freta sæva manum;

Seminecem Stygia revocasti solus ab unda. (est.

Hoc quoque, quod memores possumus esse, tuum

Dî tibi se tribuant cum Cæsare semper amicos

Non potuit votum plenius esse meum.

Hæc meus argutis, si tu paterere, libellis

Poneret in multa luce videnda labor.

Se quoque nunc, quamvis est jussa quiescere, quin te

Nominet invitum, vix mea Musa tenet.

Utque canem pavidæ nactum vestigia cervæ

Luçantem frustra copula dura tenet;

Utque fores nondum reserati carceris acer

Nunc pede, nunc ipsa fronte lacessit equus;

Sic mea, lege data, vincta, atque inclusa, Thalia

Per titulum vetiti nominis ire cupit.

Ne tamen officio memoris lædaris amici,

Parebo jussis, parce timere, tuis.

At non parerem, si non meminisse putares.

Hoc quod non prohibet vox tua; gratus ero,

Dumque (quod ò breve sit!) lumen solare videbo;

Serviet officio spiritus iste tuo.

ELEGIA X.

UT sumus in Ponto, ter frigore constitit Ister;

Facta est Euxini dura ter unda maris.

At mihi jam videor patria procul esse tot annis,

Dardana quot Grajo Troja sub hoste fuit.

Stare putes; adeò procedunt tempora tarde:

Et peragit lentis passibus annus iter.

Nec

Nec mihi solstitium quidquam de noctibus aufert;

Efficit angustos nec mihi bruma dies.

Scilicet in nobis rerum natura novata est;

Cúmque meis curis omnia longa facit.

Num peragunt solitos communia tempora motus,

Súntque magis vitæ tempora dura meæ?

Quem tenet Euxini mendax cognomine litus,

Et Scythici verè terra sinistra freti?

Innumeræ circa gentes fera bella minantur,

Quæ nisi de raptò vivere turpe putant.

Nil extra tutum est, tumulus defenditur ægrè

Moenibus exiguis, ingenióque loci.

Cum minimè credas, ut aves densissimus hostis

Advolat, & prædam, vix bene visus, agit.

Sæpè intra muros clausis venientia portis

Per medias legimus noxia tela vias.

Est igitur rarus, qui jam colere audeat: isque

Hac arat infelix, hac tenet arma manu.

Sub galea pastor junctis pice cantat avenis;

Próque lupo pavidæ bella verentur oves.

Vix ope castelli defendimur: & tamen intus

Mista facit Grajis barbara turba metum.

Quippe simul nobis habitat discrimine nullo

Barbarus; & tecti plus quoque parte tenet:

Quos ut non timeas, possis odisse, videndo

Pellibus & longa corpora tecta coma,

Hos quoque, qui geniti Graja creduntur ab urbe;

Pro patrio cultu Persica bracca tegit.

Exercent illi sociæ commercia linguæ.

Per gestum res est significanda mihi.

Barbarus hic ego sum; quia non intelligor ulli:

Et rident stolidi verba Latina Getæ.

Méque palam de me tuto malè sæpè loquuntur!

Forsitan objiciunt exsiliúmque mihi.

Utque fit, in me aliquid, siquid dicentibus illis

Abnuerim quoties, annuerimque, putant.

Adde, quod injustum rigido jus dicitur ense:

Dantur & in medio vulnera sæpè foro.

O duram Lachesin, quæ tam grave sidus habenti

Fila dedit vitæ non breviora meæ!

Quòd patriæ vultu, vestroque caremus amici;

Quodque hîc in Scythicis gentibus esse queror;

Utraque pœna gravis: merui tamen Urbe carere;

Non merui tali forsitan esse loco.

Quid loquor ah demens? ipsam quoque perdere vitam,

Cæsaris offenso numine, dignus eram.

ELEGIA XI.

Quod te nescio quis per jurgia dixerit esse

Exsulis uxorem, littera questa tuta est.

Indolui; non tamen mea quòd fortuna malè audit,

Qui jam consuevi foriter esse miser:

Quàm quia, cui minimè vellem, sim causa pudoris;

Tæque rear nostris erubuisse malis:

Perfer, & obdura; multo graviora tulisti,

Cùm me surripuit principis ira tibi.

Fallitur iste tamen, quo judice nominor exsul.

Mollior est culpam pœna secuta meam.

Maxima pœna mihi est, ipsum offendisse: priùsque

Venisset mallet funeris hora mihi.

Quassa tamen nostra est, non fracta, nec obruta

puppis:

Utque caret portu; sic tamen exstat aquis.

Nec vitam, nec opes, nec jus mihi civis ademit;

Quæ

Quæ merui vitio perdere cuncta meo,
 Sed quia peccato facinus non adfuit illi,
 Nil nisi me patriis jussit abesse focus. (est,
 Utque aliis, quorum numerum comprehendere non
 Cæsareum numen, sic mihi mite fuit.
 Ipse relegati, non exsulis, utitur in me
 Nomine; tuta suo judice causa mea est.
 Jure igitur laudes, Cæsar, pro parte virili
 Carmina nostra tuas qualiacumque canunt.
 Jure Deos, ut adhuc cæli tibi limina claudant,
 Téque velint sine se, comprecor, esse Deum.
 Optat idem populus: sed ut in mare flumina vastum,
 Sic solet exigux currere rivus aquæ.
 At tu fortunam, cujus vocor exsul ab ore,
 Nomine mendaci parce gravare meam.

ELEGIA XII.

Scribis, ut oblectem studio lacrymabile tempus,
 Ne pereant turpi pectora nostra situ.
 Difficile est, quod, amice, mones; quia carmina latum
 Sunt opus, & pacem mentis habere volunt.
 Nostra per adversas agitur fortuna procellas:
 Sorte nec ulla meo tristior esse potest.
 Exigis, ut Priamus natorum funere plaudat,
 Et Niobe festos ducat ut orba choros.
 Luctibus, an studio videor debere teneri,
 Solus in extremos jussus abire Getas?
 Des licet hîc valido pectus mihi robore fultum,
 Fama refert Anyti quale fuisse reo;
 Fracta cadet tantæ sapientia mole ruinæ.
 Plus valet humanis viribus ira Dei.
 Ille senex dictus sapiens ab Apolline, nullum

Scribere in hoc casu sustinuisset opus.

Ut veniant patriæ, veniant oblivia Vestris

Omnis & amissi sensus abesse queat;

At timor officio fungi vetat ipse *quieto*.

Cinctus ab innumero me tenet hoste locus.

Adde, quod ingenium longa rubigine læsum

Torpet: & est multo, quam fuit antè, minus.

Fertilis, assiduo si non renovetur aratro,

Nil nisi cum spinis gramen, habebit ager.

Tempore, qui longo steterit, malè curret, & inter

Carceribus missos ultimus ibit equos

Veritur in teneram cariem, rimisque dehiscit,

Siqua diu solitis cymba vacavit aquis.

Me quoque despero, fuerim cùm parvus & antè,

Illi, qui fueram, posse redire parem.

Contudit ingenium patientia longa malorum;

Et pars antiqui magna vigoris abest.

Sæpè tamen nobis, ut nunc quoque, sumpta tabella est,

Inque suos volui cogere verba pedes:

Carmina scripta mihi sunt nulla, aut qualia cernis;

Digna sui domini tempore, digna loco.

Denique non parvas animo dat gloria vires;

Et fecunda facit pectora laudis amor.

Nominis, & famæ quondam fulgore trahebar,

Dum tulit antennas aura secunda meas.

Non adeo est bene nunc, ut sit mihi gloria curæ:

Si liceat, nulli cognitus esse velim.

An, quia cesserunt primo bene carmina, suades

Scribere, successus ut sequar ipse meos?

Pace novem vestra liceat dixisse sorores;

Vos estis nostræ maxima causa fugæ.

Utque dedit justas tauri fabricator aheni,

Sic ego do pœnas artibus ipse meis.
 Nil mihi debuerat cum versibus amplius esse;
 Sed fugerem merito naufragus omne fretum.
 At puto, si demens studium fatale retentem,
 Hic mihi præbebit carminis arma locus.
 Non liber hic ullus, non qui mihi commodet aurem,
 Verbaque significant quid mea norit, adest,
 Omnia barbariæ loca sunt, vocisque ferinæ;
 Omnia sunt Getici plena timore soni.
 Ipse mihi videor jam dedidicisse Latinè;
 Jam didici Geticè, Sarmaticèque loqui.
 Nec tamen, ut verum fatear tibi, nostra teneri
 A componendo carmine Musa potest.
 Scribimus, & scriptos absumimus igne libellos.
 Exitus est studii parva favilla mei.
 Nec possum, & cupio non ulios ducere versus:
 Ponitur idcirco noster in igne labor.
 Nec, nisi pars casu flammis erepta, dolôve
 Ad vos ingenii pervenit ulla mei.
 Sic utinam, quæ nil metuentem tale magistrum
 Perdidit, in cineres ars mea versa foret.

ELEGIA XIII.

Hanc tuus è Getico mittit tibi Naso salutem;
 Mittere rem siquis, qua caret ipse, potest.
 Æger enim traxi contagia corpore mentis,
 Libera tormento pars mihi nequa vacet.
 Pérque dies multos lateris cruciatibus uror,
 Sed quod non modico frigore læsit hiems.
 Si tamen ipse vales, aliqua nos parte valemus,
 Quippe mea est humeris fulta ruina tuis.
 Qui mihi cum dederis ingentia pignora, cùmque

Per

Per numeros omnes hoc tueare caput;

Quod tua me raro solatur epistola, peccas;

Rémque piam præstas; ne mihi verba neges.

Hoc, precor, emenda: quod si correxeris unum,

Nullus in egregio corpore nævus erit:

Pluribus accusem; fieri nisi possit, ut ad me

Littera non veniat; missa sit illa tamen.

Dî faciant, ut sit temeraria nostra querela;

Téque putem falso non meminisse mei.

Quod, precor, esse liquet; neque enim mutabile robur

Credere me fas est pectoris esse tui.

Canâ prius gelido desint absynthia Ponto,

Et careat dulci Trinacris Hybla thymo;

Immemorem quam te quisquam convincat amici.

Non ita sunt fati stamina nigra mei.

Tu tamen, ut possis falsæ quoque pellerè culpæ

Crimina; quod non es, ne videre, cave:

Utque solebamus consumere longa loquendo

Tempora, sermonem deficiente die;

Sic ferat ac referat tacitas nunc littera voces;

Et peragant linguæ charta, manúsque vices:

Quod fore ne nimium videar diffidere, sitque

Versibus hîc paucis admonuisse satis;

Accipe, quo semper finitur epistola verbo,

Atque meis distent ut tua fata; Vale.

ELEGIA XIV.

Quanta tibi dederint nostri monumenta libelli

O mihi me conjux carior, ipsa vides.

Detrahat auctori multum fortuna licebit;

Tu tamen ingenio clara ferere meo.

Dumque legar , pariter mecum tua fama legetur.

Nec potes in moestos omnis arbire rogos.

Cumque viri casu possis miserranda videri;

Invenies aliquas , quæ quod es , esse velint,

Quæ te , nostrorum cum sis in parte malorum,

Felicem dicant , invidéantque tibi.

Non ego divitias dando tibi plura dedissem.

Nil feret ad manes divitis umbra suos.

Perpetui fructum donavi nominis : idque

Quo dare nil potui munere majus , habes.

Adde , quod , ut rerum sola es tutela mearum,

At te non parvi venit honoris onus.

Quod numquam vox est de te mea muta , tuique

Judiciis debes esse superba viri.

Quæ nequis possit temeraria dicere , persta;

Et pariter serva , méque piámque fidem.

Nam tua , dum stetimus , turpi sine crimine mansit,

Et famæ probitas irreprehensa fuit.

Par eadem nostra nunc est sibi facta ruina.

Conspicuum virtus hic tua ponat opus. (est.

Esse bonam facile est, ubi quod vetet esse, remotum

Et nihil officio nupta , quod obstat , habet:

Cum Deus intonuit , non se subducere nimbo,

Id demum est pietas , id socialis amor.

Rara quidem virtus , quam non fortuna gubernet;

Quæ maneat stabili , cum fugit illa , pede.

Siqua tamen pretii sibi merces ipsa petiti,

Inque parum lætis ardua rebus adest;

Ut tempus numeres , per sæcula nulla tacetur,

Et loca mirantur , qua patet orbis iter.

Adspicis , ut longo teneat laudabilis ævo

Nomen inextinctum Penelopæa fides?

Cernis ut Admæti cantetur , ut Hæctoris uxor,
 Ausaque in accensos Iphias ire rogos?
 Ut vivat fama conjux Phylaceia , cujus
 Iliacam celeri vir pede pressit humum?
 Nil opus est leto pro me , sed amore , déque.
 Non ex difficili fama petenda tibi est.
 Nec te credideris , quia non facis , ista moneri.
 Vela damus , quamvis remige puppis eat.
 Qui monet , ut facias quod jam facis ; ille monendo
 Laudat , & hortatu comprobat acta suo.

PUBLII OVIDII

NASONIS

DE P O N T O

LIBER I.

ELEGIA I.

Ad Brutum.

NAso Tomitanæ jam non novus incola terræ,
 Hoc tibi de Getico litore mittit opus.
 Si vacat , hospitio peregrinos , *Brute* , libellos
 Excipe , dùmque aliquo , quolibet abde loco.
 Publica non audent inter monumenta venire,
 Ne suus hoc illis clausurit auctor iter.

Ah

Ah quoties dixi, Certè nil turpe doceris!

Ite; patet castis versibus ille locus.

Non tamen accedunt; sed ut adspicis ipse, latere

Sub Lare privato tutius esse putant.

Quæris, ubi hos possis nullo componere læso?

Qua steterant Artes, pars vacat illa tibi.

Quid veniant novitate roges fortasse sub ipsa.

Accipe, quodcumque est, dummodo non sit a mor.

Invenies, quamvis non est miserabilis index,

Non minus hoc illo triste, quod ante dedi.

Rebus idem, titulo differt: & epistola, cui sit,

Non oculato nomine, missa, docet.

Nec vos hoc vultis, sed nec prohibere potestis:

Mûsaque ad invitos officiosa venit.

Quidquid id est, adjunge meis: nihil impedit ortos

Exsule, servatis legibus, urbe frui.

Quod metuas non est. Antoni scripta leguntur:

Doctus & in promptu scrinia Brutus habet.

Nec me nominibus furiosus confero tantis.

Sæva Deos contra non tamen arma tuli.

Denique Cæsareo, quod non desiderat ipse,

Non caret è nostris ullus honore liber.

Si dubitas de me, laudes admitte Deorum;

Et carmen, deinpto nomine, sume meum.

Adjuvat in bello pacatæ ramus olivæ;

Proderit auctorem pacis habere nihil?

Cum foret Æneæ cervix subjecta parenti,

Dicitur, ipsa viro flamma dedisse viam.

Fert liber Æneaden, & non iter omne patebit?

At patriæ pater hic, ipsius ille fuit.

Ecquis ita est audax, ut limine cogat abire

Jactantem Pharia tinnula sinistra manu?

Ante Deum matrem cornu tibicen aduncò

Cum canit; exigua quis stipis æra neget?

Scimus ab imperio fieri nil tale Dianæ;

Unde tamen vivat, vaticinator habet.

Ipsa movent animos superiorum numina nostros,

Turpe nec est tali credulitate capi.

En ego, pro sistro, Phrygiæque foramine buxi,

Gentis Iulæ nomina sancta fero.

Vaticinor meneoque; locum date sacra ferenti:

Non mihi, sed magno poscitur ille Deo.

Nec, quia vel merui, vel sensi principis iram,

A nobis ipsum nolle putate coli.

Vidi ego linigeræ numen violasse fatentem

Isidis, Isiacos ante sedere focos.

Alter, ob huic similem privatus lumine culpam,

Clamabat media se meruisse via.

Talia cælestes fieri præconia gaudent;

Ut, sua quid valeant numina, teste probent.

Sæpè levant pœnas, eréptaque lumina reddunt;

Cum bene peccati pœnituisse vident.

Pœnitet ò, (siquid miserorum creditur ulli)

Pœnitet, & factò torqueor ipse meo!

Cumque sit exsilium, magis est mihi culpa dolori:

Estque pati pœnas, quam meruisse, minus.

Ut mihi Dî faveant, quibus est manifestior ipse;

Pœna potest demi, culpa perennis erit.

Mors faciet certè, ne sim, cum venerit, exsul:

Ne non peccariim, mors quoque non faciet.

Nil igitur mirum est, si mens mihi tabida facta,

De nive manantis more liquescit aquæ.

Estur ut occulta vitiata teredine navis;

Equorei scopulos ut cavat unda salis;

Roditur ut scabra positum rubigine ferrum,

Conditus ut tineæ carpitur ore liber:

Sic mea perpetuoscurarum pectora morsus,

Fine quibus nullo conficiantur, habent.

Nec prius hi mentem stimuli, quàm vita relinquent:

Quique dolet citius, quam dolor ipse, cadet.

Hoc mihi si superi, quorum sumus omnia, credent;

Forsitan exigua dignus habebor ope.

Inque locum Scythico vacuum mutabor ab arcu:

Plus isto, duri, si precer, oris ero.

ELEGIA II.

Ad Maximum.

MAxime, qui tanti mensuram nominis imple;

Et geminas animi nobilitate genus;

Qui nasci ut posses, quamvis cecidere trecenti,

Non omnes Fabios abstulit una dies;

Forsitan, hæc à quo mittatur epistola, quaras;

Quique loquar tecum, certior esse velis.

Heu mihi! quid faciam? vereor, ne, nomine lecto,

Durus, & aversa cetera mente legas.

Viderit hæc siquis; tibi me scripsisse fateri

Audebo, & propriis ingemuisse malis.

Viderit; audebo tibi me scripsisse fateri,

Atque modum culpæ notificare meæ.

Qui, cum me pœna dignum graviore fuisse

Confiteat; possum vix graviora pati.

Hostibus in mediis interque pericula versor:

Tamquam cum patria pax sit adempta mihi,

Qui, mortis sævo gement ut vulnere causas,

Omnia vipereo spicula felle linunt.

His eques instructus perterrita moenia lustrat,
More lupi clausas circumeuntis oves.

At semel intentus nervo levis arcus equino,
Vincula semper habens irresoluta manet.

Tecta rigent fixis veluti vallata sagittis,
Portaque vis firma submovet arma sera,
Adde loci faciem, nec fronde, nec arbore tecti,
Et quod iners hiemi continuatur hiems.

Hic me pugnantem cum frigore, cumque sagittis,
Cumque meo fato, quarta fatigat hiems.

Fine carent lacrymæ, nisi cum stupor obstitit illis;
Et similis morti pectora torpor habet.

Felicem Nioben, quamvis tot funera vidit,
Quæ posuit sensum saxeæ facta mali!

Vos quoque felices, quarum clamantia fratrem
Cortice velavit populus ora nove.

Ille ego sum, lignum qui non admittar in ullum;
Ille ego sum, frustra qui lapis esse velim.

Ipsa Medusa oculis veniat licet obvia nostris,
Amittet vires ipsa Medusa suas.

Vivimus, ut numquam sensu careamus amaro;
Et gravior longa sit mea poena mora.

Sic inconsumptum Tityi semperque renascens
Non perit, ut possit sæpè perire, jecur.

At, puto cum requies, medicinaque publica, curæ
Somnus adest, solitis nox venit orba malis;

Somnia me terrent veros imitantia casus,
Et vigilant sensus in mea damna mei.

Aut ego Sarmaticas videor vitare sagittas,
Aut dare captivas ad fera vincla manus.

Aut ubi decipior melioris imagine somni,
Adspicio patriæ tecta relicta meæ.

Et modo vobiscum , quos sum veneratus , amici,
 Et modo cum chara conjugē multa loquor.
 Sic , uoi percepta est brevis & non vera voluptas,
 Pejor ab admonitu fit status iste boni.
 Sive dies igitur caput hoc miserabile cernit,
 Sive pruinosa noctis aguntur equi;
 Sic mea perpetuis liquefiunt pectora curis,
 Ignibus admotis ut nova cera solet.
 Sæpè precor mortem, mortem quoque deprecor idem,
 Ne mea Sarmaticum contegat ossa solum.
 Cùm subit , Augusti quæ sit clementia ; credo,
 Molliā naufragiis litora posse dari.
 Cùm video , quam sint mea fata tenacia frangor,
 Spēsque levis magno victa timore cadit.
 Nec tamen ulterius quidquam sperāve , precorve,
 Quam male mutato posse carere loco.
 Aut hoc , aut nihil est , pro me tentare modeste
 Gratia quod salvo vestra pudore queat.

ELEGIA III.

Ad Maximum.

SUScipe , Romanæ facundia , Maxime , linguæ,
 Difficilis causæ mite patrocinium.
 Est mala ; (confiteor) sed tē , bona fiet agente,
 Lenia pro misera fac modo verba fuga.
 Nescit enim Cæsar , quamvis Deus omnia norit,
 Ultimus hic qua sit conditione locus.
 Magna tenent illud numen molimina rerum:
 Hæc est cælesti pectore cura minor.
 Nec vacat in qua sint positi regione Tomitæ,
 Quærere , finitimo vix loca nota Getæ.

Aut quid Sauromatæ faciant . quid Iazyges acres,
Cultaque Orestæ Taurica terra Deæ.

Quæque aliæ gentes , ubi frigore constitit Ister,
Dura meant celeri terga per amnis equo.

Maxima pars hominum nec te , pulcherrima curant
Roma ; nec Ausonii militis arma timent.

Dant animos arcus illis plenæque pharetræ;
Quamque libet longis cursibus aptus equus:

Quodque sitim didicere diu tolerare famemque;
Quodque sequens nullas hostis habebit aquas.

Ira Dei mitis non me misisset in istam,
Si satis hæc illi nota fuisset, humum.

Nec me , nec quemquam Romanum gaudet ab
hoste,

Méque minus , vitam cui dedit ipse, premi.

Noluit , ut poterat , minimo me perdere nutu.
Nil opus est ullis in mea fata Getis.

Sed neque , cur morerer , quidquam mihi compe-
rit actum;

Nec minus infestus , quam fuit , esse potest.

Tunc quoque nil fecit , nisi quod facere ipse coëgi,
Pæne etiam merito parcior ira meo.

Dí faciant igitur , quorum mitissimus ipse est,
Alma nihil majus Cæsare terra ferat.

Utque diu sub eo sit publica sarcina rerum;
Perque manus hujus tradita gentis eat.

At tu tam placido, quam nos quoque sensimus illum,
Judice , pro lacrymis ora resolve meis.

Non petito ut bene sit , sed uti male tutius ; utque
Exsilium salvo distet ab hoste meum:

Quámque dedere mihi presentia numina vitam,
Non adimat stricto squallidus ense Getes.

Deniquè , si moriar , subeam pacatius arvum,
Ossa nec à Scythica nostra premantur humo.
Nec malè compositos, ut scilicet exsule dignum est,
Bistonii cineres ungula pulset equi,
Et ne , si superest aliquis post funera sensus,
Terreat hîc manes Sarmatis umbra meos.
Cæsaris hæc animum poterant audita movere,
Maxime , movissent si tamen ante tuum.
Vox , precor Augustas pro me tua molliat aures,
Auxilio trepidis quæ solet esse reis:
Assuetæque tibi doctæ dulcedine linguæ,
Æquandi superis pectora flecte viri.
Non tibi Theromedon , crudûsve rogabitur Atreus:
Quique suis homines pabula fecit equis:
Sed piger ad pœnas princeps , ad præmia velox:
Quique dolet , quoties cogitur esse ferox.
Qui vicit semper , victis ut parcere posset:
Clausit & æterna civica bella sera.
Multa metu pœna qui pauca coërcet:
Et jacit invita fulmina rara manu.
Ergo tam placidas orator missus ad aures,
Ut propior patriæ sit fuga nostra , roga.
Ille ego sum , qui te colui : quem festa solebat
Inter convivas mensa videre tuos.
Ille ego , qui duxi vestros Hymeneon ad ignes:
Et cecini fausto carmina digna toro.
Cujus te solitum memini laudare libellos,
Exceptis domino qui nocuere suo.
Cui tua nonnumquam miranti scripta legebas,
Ille ego , de vestra cui data nupta domo.
Hanc probat , & primo dilectam semper ab ævo
Est inter comites Martia censa suas.

Inque suis habuit matertera Cæsaris ante:

Quarum iudicio, siqua probata, proba est.

Ipsa sua melior fama, laudantibus istis,

Claudia divina non eguisset ope.

Nos quoque præteritos sine labe peregimus annos:

Proxima pars vitæ transilienda meæ.

Sed de me ut sileam, conjux mea sarcina vestra est:

Non potes hanc salva dissimulare fide.

Confugit hæc ad vos: vestrasque amplectitur aras.

(Jure venit cultos ad sibi quisque Deos.)

Flénsque rogat, precibus lenito Cæsare vestris,

Busta sui fiant ut propiora viri.

ELEGIA IV.

Ad Rufinum.

Hanc tibi Naso tuus mittit, Rufine salutem:
Qui miser est, ulli si suus esse potest.

Reddita confusæ nuper solatia menti,

Auxilium nostris, spémque tulere malis.

Utque Machaoniis Pæantius artibus heros

Lenito medicam vulnere sensit opem:

Sic ego mente jacens: & acerbo saucius ictu,

Admonitu cæpi fortior esse tuo.

Et jam deficiens, sic ad tua verba revixi,

Ut solet infuso vena redire mero.

Non tamen exhibuit tantas facundia vires.

Ut mea sint dictis pectora sana tuis.

Ut multum demas nostræ de gurgite curæ;

Non minus exhausto, quod superabit, erit.

Tempore ducetur longo fortasse cicatrix:

Horrent admotas vulnera cruda manus.

Non

Non est in medico semper, relevetur ut æger;
Interdum docta plus valet arte malum.

Cernis, ut è molli sanguis pulmone remissus
Ad Stygias certo limite ducat aquas.

Afferat ipse licet sacras Epidurius herbas;
Sanabit nulla vulnera cordis ope.

Tollere nodosam nescit medicina podagram,
Nec formidatis auxiliatur aquis.

Cura quoque interdum nulla medicabilis arte;
Aut, ut sit, longa est extenuanda mora.

Cum bene firmarunt animum præcepta jacentem
Súmptaque sunt nobis pectoris arma tui;

Rursus amor patriæ, ratione valentior omni,
Quod tua texuerunt scripta, retexit opus.

Sive pium vis hoc, sive hoc muliebri vocaris
Confiteor; misero molle cor esse mihi.

Non dubia est Ithaci prudentia: sed tamen optat
Fumum de patriis posse videre focis.

Nescio qua natale solum dulcedine cunctos
Ducit, & immemores non sinit esse sui.

Quid melius Roma? Scythico quid frigore pejuse
Huc tamen ex illa barbarus urbe fugit.

Cum bene sint clausæ cavea Pandione natæ;
Nititur in silvas illa redire suas,

Assuetos tauri saltus, assueta leones
(Nec feritas illos impedit) antra petunt.

Tu tamen exilii morsus á pectore nostro
Fomentis speras cedere posse tuis.

Effice, vos ipse ne tam mihi sitis amandi,
Talibus ut levius sit caruisse malum.

At, puto qua fueram genitus, tellure carenti,
In tamen humano contigit esse loco;

Orbis in extremo jaceo desertus arenis;
Fert ubi perpetuas obruta terra nives.
Non ager hic pomum , non dulces educat uvās,
Non salices ripa , robora monte virent.
Néve fretum terra laudes magis ; æquora semper
Ventorum rabie , solibus orba , tument.
Quocumque aspicias , campi cultore carentes,
Vastaque , quæ nemo vindicet arva jacent.
Hostis adest dextra , lævâque á parte timendus;
Vicinióque metu terret utrumque latus.
Altera Bistonias par est sensura sarissas;
Altera Sarmatica spicula missa manu.
I nunc , & veterum nobis exempla virorum,
Qui forti casum mente tulere , refer:
Et grave magnanimi robur mirare Rutili,
Non usi reditus conditione dati.
Smyrna virum tenuit , non Pontus , & hostica tellus;
Pænè minus nullo Smyrna petenda loco.
Non doluit patria Cynicus procul esse Sinopeus:
Legit enim sedes , Attica terra tuas.
Arma Neoclides qui Persica contudit armis,
Argolica primam sensit in urbe fugam.
Pulsus Aristides patria , Lacedæmona fugit:
Inter quas dubium , quæ prior esset , erat.
Cæde puer facta Patroclus Opunta reliquit;
Tessalicámque adiit hospes Achillis humum.
Exsul ab Æmonia Pirenida cessit ad undam,
Quo duce trabs Colcha sacra cucurrit aqua.
Liquit Agenorides Sidonia mœnia Cadmus,
Poneret ut muros in meliore loco.
Venit ad Adrastum Tydeus , Calydone fugatus;
Et Teucrum Veneri grata recepit humus:

Quid

Quid referam veteres Romanæ gentis , apud quos
Exsulis tellus ultima Tybur erat?

Persequar ut cunctos , nulli datus omnibus ævis

Tam procul á patria est horridiorve locus.

Quo magis ignoscat sapientia vestra dolenti,

Qui facit ex dictis non ita multa tuis.

Nec tamen inficior , si possint nostra coire

Vulnera : preceptis posse coire tuis.

Sed vereor , ne me frustra servare labores;

Neu juver admota perditus æger ope.

Nec loquor hæc quia sit major prudentia nobis,

Sed sim quam medico notior ipse mihi.

Ut tamen hoc ita sit , munus tua grande voluntas

Ad me pervenit , consuliturque boni.

ELEGIA V.

Ad Uxorem.

JAm mihi deterior canis aspergitur ætas,

Jámque meos vultus ruga senilis arat:

Jam vigor , & quassò languent in corpore vires;

Nec , juveni lusus , qui placuere , placent.

Nec si me subito videas , agnoscere possis:

Ætatis facta est tanta ruina meæ.

Confiteor facere hoc annos : sed & altera causâ est,

Anxietas animi , continuûsque labor.

Nam mea per longos siquis mala digerat annos,

(Crede mihi) Pyllo Nestore major ero.

Cernis ut in duris (& quid bove firmitus ?) arvis

Fortia taurorum corpora frangat opus?

Quæ numquam vacuo solita est cessare novali,

Fructibus assiduis lassa senescit humus.

Occidet, ad Circi siquis certamina semper,
Non intermissis cursibus, ibit equus.
Firma sit illa licet, solvetur in æquore navis,
Quæ numquam liquidis sicca carebit aquis.
Me quoque debilitat series immensa malorum,
Ante meum tempus cogit & esse senem.
Otia corpus alunt; animus quoque pascitur illis:
Immodicus contrà carpit utrumque labor.
Aspice, in has partes quod venerit Æsone natus,
Quam laudem à sera posteritate ferat.
At labor illius nostro leviórque, minórque,
Si modo non verum nomina magna premunt.
Ille est in Pontum Pelia mitente profectus,
Qui vix Thessaliæ fine timendus erat.
Cæsaris ira mihi nocuit; quem solis ab ortu,
Solis ad occasus utraque terra tremit.
Junctior Æmonia est Ponto, quàm Roma sit Istros
Et brevius, quam nos, ille peregit iter.
Ille habuit comites primos telluris Achivæ;
At nostram cuncti destituere fugam.
Nos fragili ligno vastum sulcavimus æquor:
Quæ tulit Æsoniden, firma carina fuit.
Nec Tiphys mihi erat rector; nec Agenore natus,
Quas sequerer docuit, quas fugeremque vias.
Illum tutata est cum Pallade regia Juno:
Defendêre meum numina nulla caput.
Illum furtivæ juvere Cupidinis artes,
Quas à me vellem non didicisset amor.
Ille domum rediit: non his moriemur in arvis,
Perstiterit læsi si gravis ira Dei.
Durius est igitur nostrum, fidissima conjux,
Illo, quod subiit Æsone natus, onus.

Te quoque , quam juvenem discedens urbe reliqui,
Credibile est nostris insenuisse malis.
O ego , Dî faciant , talem te cernere possim,
Chûraque mutatis oscula ferre comis;
Amplectique meis corpus non pingue lacertis;
Et , gracile hoc fecit dicere , cura meis
Et narrare meos flenti flens ipse labores;
Sperato numquam colloquioque frui:
Thûraque Cæsaribus cum conjuge Cæsare digna,
Dis veris , memori debita ferre manu!
Memnonis hanc utinam ; lenito Cæsare , mater,
Quam primum roseo provocet ore diem!

ELEGIA VI.

Ad Maximum.

ILle tuos quondam non ultimus inter amicos,
Ut sua verba legas , Maxime , Naso rogat:
In quibus ingenium desiste requirere nostrum,
Nescius exsiliî ne videare mei.
Cernis ut ignavum corrumpant otia corpus;
Ut capiant vitium , ni moveantur , aquæ:
Et mihi , siquis erat ducendi carminis usus,
Deficit ; estque minor factus inerte situ.
Hæc quoque , quæ legitis , (siquid mihi , Maxime , credis)
Scribimus invita , vixque coacta , manu.
Non libet in tales animum contendere curas;
Nec venit in duros Musa vocata Getas:
Ut tamen ipse vides , luctor deducere versum;
Sed non fit fato mollior ipse meo.
Cum relego , scripsisse pudet ; quia plurima cerno,
Me

Me quoque, qui feci, iudice, digna lini.
Nec tamen emendo: (labor hic quam scribere major)
Mensque pati durum sustinet ægra nihil.
Scilicet incipiam lima mordacius uti,
Ut sub iudicium singula verba vocem?
Torquet enim fortuna parum, nisi Lycus in Hebrum
Confluat? & frondes Alpius addat Athos?
Parcendum est animo miserabile vulnus habenti:
Subducunt oneri colla perusta boves.
At puto fructus adest, justissima causa laborum;
Et sata cum multo fornore reddit ager.
Tempus ad hoc nobis (repetas licet omnia) nullum
Profuit (atque utinam non nocuisset!) opus.
Cur igitur scribam miraris? miror & ipse;
Et mecum quæro sæpe, quid inde feram.
An populus verè sanos negat esse poëtas,
Sumque fides hujus maxima vocis ego?
Qui, sterili toties cùm sim deceptus ab arvo,
Damnosa persto condere semen humo.
Scilicet est cupidus studiorum quisque suorum;
Tempus & assueta ponere in arte juvat.
Saucius ejurat pugnam gladiator, & idem
Immemor antiqui vulneris, arma capit.
Nil sibi cum pelagi dicit fore naufragus undis,
Et ducit remos, qua modo navit aqua.
Sic ego constanter studium non utile servo;
Et repeto, nollem quas coluisse, Deas.
Quid potius faciam? non sum qui segnia ducam
Otia: mors nobis tempus abetur iners.
Nec juvat in lucem nimio marcescere vino;
Nec tenet incertas alea blanda manus.
Cum dedimus somno, quas corpus postulat, horas,
Quo

Quo ponam vigilans tempora longa modo?
Moris an oblitus patrii contendere discam
Sarmaticos arcus, & trahar arte loci?
Hoc quoque me studium prohibent assumere vires,
Mensque magis gracili corpore nostra valet.
Cum bene quæsieris, quid agam; magis utile nil est
Artibus his, quæ nil utilitatis habent.
Consequor ex illis casus oblivia nostri.
Hanc satis est messem si mea reddit humus.
Gloria vos acuat; vos, ut recitata probentur
Carmina, Pieriis invigilate choris:
Quod venit ex facili, satis est componere nobis;
Et nimis intenti causa laboris abest.
Cur ergo sollicita poliam mea carmina cura?
An verear, ne non approbet illa Getes?
Forsitan audacter faciam, sed gloriior, Istrum
Ingenio nullum majus habere meo.
Hoc (ubi vivendum) satis est, si consequar arvo,
Inter inhumanos esse poeta Getas.
Quò mihi diversum fama contendere in orbem?
Quem fortuna dedit, Roma sit iile locus.
Hoc mea contenta est infelix Musa theatro.
Sic merui; magni sic voluere Dei.
Nec reor hinc istuc nostris iter esse libellis,
Quo Boreas penna deficiente venit.
Dividimur cælo; quæque est procul urbe Quirini,
Adspicit hirsutos cominus ursa Getas.
Per tantum terræ, tot aquas vix credere possum
Indicium studii transiluisse mei.
Finge legi, quodque est mirabile, finge placere;
Auctorem certè res juvat ista nihil.
Quo tibi, si calida positus laudère Syene;

Aut ubi Trapobanen Indica tingit aqua?
 Altius ire libet? si te distantia longe
 Pleiadam laudent signa, quid inde feras?
 Sed neque pervenio scriptis melioribus istuc;
 Famaque cum domino fugit ab urbe suo.
 Vosque, quibus perii, tunc cum inea fama sepulta est,
 Nunc quoque de nostra morte tacere reor.

ELEGIA VII.

Ad Gracinum.

ECquid ut audisti (nam te diversa tenebat
 Terra) meos casus, cor tibi triste fuit?
 Dissimules, metuásque licet, Græcine, fateris;
 Si bene te novi, triste fuisse liquet.
 Non cadit in mores feritas inamabiliis istos;
 Nec minus à studiis dissidet illa tuis.
 Artibus ingenuis, quarum tibi maxima cura est,
 Pectora mollescent, asperitasque fugit.
 Nec quisquam meliore fide complectitur illas,
 Qua sinit officium, militiæque labor.
 Certe ego, cum primum potui sentire, quid essem,
 (Nam fuit attonito mens mihi nulla diu)
 Hoc quoque Fortunæ sensi, quod amicus abesses,
 Qui mihi præsidium grande futurus eras:
 Tecum tunc aberant agræ solatia mentis,
 Magnaque pars animi, consiliique mei.
 At nunc, quod superest, fer opem, precor, eminus
 Alloquique juva pectora nostra tuo. (unam;
 Quæ (non mendaci si quidquam credis amico)
 Stulta magis dici, quam scelerata, decet.

Nec

Nec leve, nec tutum est, peccati quæ sit origo,

Scribere; tractari vulnera nostra timent.

Qualicumque modo mihi sint ea facta, rogare

Desine: non agites, siqua coire velis.

Quidquid id est, ut non facinus, sic culpa vocandum.

Omnis an in magnos culpa Deos, scelus est?

Spes igitur menti pœnæ Græcine, levandæ

Non est ex toto nulla relicta mæx.

Hæc dea cum fugeret sceleratas numina terras,

In Dīs invisa sola remansit humo.

Hæc facit, ut vivat vinctus quoque compede fossor,

Libéraque à ferro crura futura putet.

Hæc facit, ut videat cùm terras undique nullas

Naufragus in mediis brachia jactet aquis.

Sæpè aliquem sollers medicorum cura reliquit;

Nec spes huic vena deficiente cadit.

Carcere dicuntur clausi sperare salutem;

Atque aliquis pendens in cruce, vota facit.

Hæc dea quam multos laqueo sua colla ligantes

Non est proposita passa perire nece.

Me quoque conantem gladio finire dolorem

Arcuit, injecta continuítque manu.

Quidque facis? lacrymis opus est, non sanguine, dixit:

Sæpè per has flecti Principis ira solet.

Quamvis est igitur meritis indebita nostris;

Magna tamen spes est in bonitate Dei.

Qui ne difficilis mihi sit, Græcine, præcare;

Confer & in votum tu quoque verba meum.

Inque Tomitana jaceam tumultus arena,

Si te non nobis ista vovere liquet.

Nam prius incipient turres vitare columbæ,

Antra feræ, pecudes gramina, mergus aquas;

Quam

Quam malè se præstet veteri Græcinus amico.
Non ita sunt fatis omnia versa meis.

ELEGIA VIII.

Ad Messallinum.

Litrera pro verbis tibi, Messalline salutem,
Quam legis, à sævis attulit usque Getis.
Indicat auctorem locus? an, nisi nomine lecto,
Hæc me Nasonem scribere verba latet?
Et quis in extremo positus jacet orbe tuorum,
Me tamen excepto, qui precor esse tuus?
Dí procul à cunctis, qui te venerantur, amantque,
Hujus notitiam gentis abesse velint.
Non satis est inter glaciem Scythicásque sagittas
Vivere; si vita est mortis habenda genus.
Nos premat aut bello tellus, aut frigore cælum,
Trúxque Getes armis, grandine pugnet hiems:
Nos habeat regio, nec pomis foeta; nec uvis;
Et cujus nullum cesset ab hoste latus:
Cetera sit sospes cultorum turba tuorum,
In quibus, ut populo, pars ego parva fui.
Me miserum, si tu verbis offenderis istis;
Nosque negas ulla parte fuisse tuos!
Idque sit ut verum, mentito ignoscere debes.
Nil demit laudi gloria nostra tuæ.
Quis se Cæsaribus notus non fingit amicum?
Da veniam fasso; tu mihi Cæsar eris.
Nec tamen irrumpo, quò non licet ire; satisque est,
Atria si nobis non patuisse negas.
Utque tibi fuerit mecum nihil amplius; uno
Nempe salutaris, quam prius, ore minus.

Nec

Nec tuus est genitor nos inficiatus amicos,
Hortator studii, cāsaque, fāxque mei.
Cui nos & lacrymas, supremum in funere munus,
Et dedimus medio scripta canenda foro.
Adde, quod est frater tanto tibi junctus amore,
Quantus in Atridis, Tindaridisque fuit.
Is me nec comitem nec dedignatus amicum est:
Si tamen hæc illi non nocitura putas.
Si minus, hac quoque me mendacem parte fatebor.
Clausa mihi potius tota sit ista domus.
Sed neque claudenda est; & nulla potentia vires
Præstandi, peccet nequid amicus, habet.
Et tamen ut cuperem, culpam quoque posse negari:
Sic facinus nemo nescit abesse mihi.
Quod nisi delicti pars excusabilis esset;
Parva relegati pœna futura fuit.
Ipse sed hoc vidit, qui prævidet omnia, Cæsar:
Stultitiam dici crimina posse mea.
Quaque ego permisi, quaque est res passa pepercita
Usus & est modicè fulminis igne sui.
Nec vitam, nec opes, nec ademit posse reverti:
Si sua per vestras victa sit ira preces.
At graviter cecidi: quid enim mirabile, si quis
A Jove percussus non leve vulnus habet?
Ipse suas quamvis vires inhiiberet Achilles,
Missa graves ictus Pelias hasta dabat.
Judicium nobis igitur cū vindicis adsit,
Non est cur tua me janua nosse neget.
Culta quidem (fateor) citra, quam debuit, illa est:
Sed fuit in fatis hoc quoque (credo) meis.
Nec tamen officium sensit magis altera nostrum;
Hic, illic vestro sub Lare semper eram.

Quæque tua est pietas , ut te non excolat ipsum,
Jus aliquod tecum fratris amicus habet.

Quid? quod, ut emeritis referenda est gratia semper,
Sic est fortunæ promeruisse tuæ?

Quod si permitis nobis suadere , quid optes:
Ut des , quam reddas, plura , precare Deos.

Idque facis , quantumque licet meminisse, solebas
Officii causa pluribus esse dati.

Quolibet in numero me, Messalline reponere:
Sim modo pars vestræ non aliena domus.

Et mala Nasonem , quoniam meruisse videtur,
Si non ferre doles , at meruisse dole.

ELEGIA IX.

Ad Severum.

A Tibi dilecto missam Nasone salutem
accipe , pars animæ magna , Severe, meæ.
Néve roga , quid agam : si persequar omnia , flebis,
Summa satis nostri si tibi nota mali.
Vivimus assiduis expertes pacis in armis,
Dira pharetrato bella movente Geta.
Déque tot expulsis sum miles in exsule solus,
Tuta (neque invideo) cetera turba later.
Quoque magis nostros venia dignere libellos,
Hæc in procinctu carmina facta leges.
Stat vetus urbs , ripæ vicina binominis Istri,
Moenibus , & positu vix adeunda loci.
Caspus Ægyptos (de se si credimus ipsis)
Condidit ; & proprio nomine dixit opus.
Hanc ferus , Odrysiis inopino Marte peremptis,
Cepit , & in regem sustulit arma Getes.

Ille

Ille memor magni generis , virtute quod auget,
Protinus innumero milite cinctus adest.
Nec prius abscessit , merita quam cæde nocentum
Se nimis ulciscens , exstitit ipse nocens.
At tibi , rex ævo , detur , fortissime nostro,
Semper honorata scepra tenere manu. (tem?)
Téque, quod & præstat, (quid enim tibi plenius op-
Martia cum magno Cæsare Roma probet.
Sed memor unde abii , queror , ó jucunde sodalis,
Accedant nostris sæva quod arma malis.
Ut careo vobis Scythicas detrusus in oras,
Quattuor auctumnos Pleiæus orta facit.
Nec tu credideris urbanæ commoda vitæ
Querere Nasonem ; quærit & illa tamen.
Nam modo vos animo dulces reminiscor amici;
Nunc mihi cum chara conjuge nata subit:
Eque domo rursus pulchræ loca vertor ad Urbis,
Cunctaque mens oculis pervidet illa suis.
Nunc fora, nunc ædes , nunc marmore tecta theatra,
Nunc subit æquata porticus omnis humo.
Gramina nunc Campi pulchros spectantis in hortos,
Stagnaue & Euripi , Virgineusque liquor.
At (puto) sic urbis misero est erepta voluptas,
Quolibet ut sâtem rure frui liceat.
Non meus amissos animus desiderat agros,
Rûraque Peligno conspicienda solo:
Nec quos piniferis positos in collibus hortos
Spectat Flaminia Clodia juncta viæ.
Quos ego nescio cui colui , quibus ipse solebam
At sata fontanas (nec pudet) addere aquas.
Sunt tibi, si vivunt, nostra quoque consita quondam,
Sed non & nostra poma legenda manu.

Pro quibus amissis, utinam contingere possit

Hic saltem profugo glæba colenda mihi.

Ipse ego, pendentes (liceat modo) rupe capellas,

Ipse velim baculo pascere nixus oves.

Ipse ego ne solitis insistant pectora curis,

Ducam ruricolas sub iuga panda boves:

Et discam Getici quæ norint verba iuvenis

Assuetas illis adjiciamque minas.

Ipse manu capulum prensi moderatus aratri,

Experiar mota spargere semen humo.

Nec dubitem longis purgare ligonibus arva,

Et dare quas sitiens combibat hortus, aquas.

Unde sed hoc nobis, minimum quos inter & hostem:

Discrimen murus clausaque porta facit?

At tibi nascenti (quod toto pectore lætor)

Nerunt fatales fortia fila Deæ.

Te modo campus habet, densa modo porticus umbra:

Nunc, in quo ponis tempora rara, forum.

Umbria nunc revocat, necnon Albana petentem

Appia ferventi ducit in arva rota.

Forsitan hic optes, ut justam supprimat iram

Cæsar; & hospitium sit tua villa meum.

Ah nimium est, quod, amice, petis! moderatius optas

Et voti (quæso) contrahe vela tui.

Terra velim propior, nullique obnoxia bello

Detur; erit nostris pars bona dempta malis.

ELEGIA X.

Ad Maximum.

QUæ mihi de raptu tua venit epistola Celso,
Protinus est lacrymis humida facta meis.

Quod-

Quodque, nefas dictu, fieri nec posse putavi,
Invitis oculis littera lecta tua est.
Nec quidquam ad nostras pervenit acerbius aures,
Ut sumus in Ponto; perveniátque precor.
Ante meos oculos tamquam præsentis imago
Hæret; & extinctum vivere fingit amor.
Sæpè refert animus lusus gravitate carentes:
Seria cum liquida sæpè peracta fide.
Nulla tamen subeunt mihi tempora densius illis,
Quæ vellem vitæ summa fuisse meæ.
Cum domus ingenti subito mea lapsa ruina
Concidit, in domini procubitusque caput.
Adfuit ille mihi, cùm me pars magna reliquit,
Maxime; fortunæ nec fuit ille comes.
Illum ego non aliter flentem mea funera vidi,
Ponendus quam si frater in igne foret.
Hæsit in amplexu, consolatusque jacentem est.
Cùmque meis lacrymis miscuit usque suas.
O quoties vitæ custos invisus amaræ,
Continuit promptas in mea fata manus!
O quoties dixit: Placabilis ira Deorum est.
Vive, nec ignosci tu tibi posse nega.
Vox tamen illa fuit celeberrima, Respice quantum
Debeat auxilii Maximus esse tibi.
Maximus incumbet; quaque est pietate, rogabit,
Ne sit ad extremum Cesaris ira tenax,
Cùmque suis fratris vires adhibebit, & omnem,
Quo levius doleas, experietur opem.
Hæc mihi verba malæ minuerunt tædia vitæ,
Quæ tu, ne fuerint, Maxime vana, cave.
Huc quoque venturum mihi se jurare solebat;
Non nisi te longæ jus sibi dante viæ.

Nam tua non alio coluit penetralia ritu,
Terrarum dominos quam colis ipse Deos.
Crede mihi : multos habeas cum dignus amicos,
Non fuit è multis quolibet ille minor.
Si modo non census, nec clarum nomen avorum,
Sed probitas magnos ingeniũmque facit.
Jure igitur lacrymas Celso libamus ademptos
Cũm fugerem vivo quas dedit ille mihi.
Carmina jure damus raros testantia mores,
Ut tua venturi nomina, Celse, legant.
Hoc est, quod possum Geticis tibi mittere ab arvis:
Hoc solũ est istic, quod liquet esse meum.
Funera nec potui comitare, nec ungere corpus:
Aque tuis toto dividor orbe rogis.
Qui potuit quem tu pro numine vivus habebas,
Præstitit officium Maximus omne tibi.
Ille tibi exsequias, & magni funus honoris
Fecit; & in gelidos fudit amoma sinus.
Diluit & lacrymis mœrens unguenta profus
Ossaque vicina condita texit humo.
Qui quoniam extinctis, quæ debet, præstat amicis,
Et nos extinctis annumerare potest.

ELEGIA XI.

Ad Flaccum.

NAso suo profugus mittit tibi, Flacce, salutem;
Mittere rem siquis, qua caret ipse, potes.
Longus enim curis vitiatum corpus amaris,
Non patitur vires languor habere suas.
Nec dolor ullus adest, nec febribus uror anhelis:
Et peragit soliti vena tenoris iter.

Os hebes est, positæque movent fastidia mensæ,
Et queror, invisi cùm venit hora cibi.
Quod mare, quod tellus, appone, quod educat aërs;
Nil ibi, quod nobis esuriatur, erit.
Nectar, & ambrosiam, latices epulâsque Deorum
Det mihi formosa gnava Juventa manu;
Non tamen exacuet torpens sapor ille palatum:
Stabit & in stomacho pondus inerte diu.
Hæc ego non ausim, cum sint verissima, cuivis
Scribere delicias ne mala nostra vocent.
Scilicet is status est, ea rerum forma mearum,
Deliciis etiam possit ut esse locus?
Delicias illi precor has contingere, siquis,
Ne mihi sit levior Cæsaris ira, timet.
Is quoque, qui gracili cibus est in corpore somnus
Non alit officio corpus inane suo.
Sed vigilo, vigilântque mei sine fine dolores;
Quorum materiam dat locus ipse mihi.
Vix igitur possis visos agnoscere vultus;
Quoque ierit, quæras, qui fuit antè, color.
Parvus in exiles succus mihi pervenit artus,
Membraque sunt cerâ pallidiora nova.
Non hæc immodico contraxi damna Lyæo:
Scis, mihi quam solæ præne bibantur aquæ.
Non epulis oneror; quarum si tangar amore,
Est tamen in Geticis copia nulla locis.
Nec vires adimit Veneris damnosa voluptas;
Non solet in mœstos illa venire toros.
Unda, locusque nocent; & causa valentior istis
Anxietas animi, quæ mihi semper adest.
Hanc nisi tu pariter simili cum fratre levares,
Vix mens tristitiæ mœsta tulisset onus.

Vos estis fragili tellus non dura phaselō:

Quamque negant multi , vos mihi fertis opem.

Ferte , precor , semper , quia semper egebimus illas

Cæsaris ofensum dum mihi numen erit.

Qui meritam nobis minuat , non finiat iram,

Suppliciter vestros quisque rogare Deos.

PUBLII OVIDII

NASONIS

DE PONTO

LIBER II.

ELEGIA I.

Ad Germanicum.

HUc quoque Cæsarei pervenit fama triumphī,
Languida quo fessi vix venit aura Noti.

Nil fore dulce mihi Scythica regione putavi.

Jam minus hic odio est , quam fuit antè , locus.

Tandem aliquid , pulsa curarum nube , serenum

Vidi : fortunæ verba dedique meæ.

Nolit ut ulla mihi contingere gaudia Cæsar ,

Velle potest cuivis hæc tamen una dari.

Dī quoque , ut à cunctis hilari pietate colantur ,

Tristitiam poni per sua festa jubent.

Denique , quod certus furor est audere fateri ,

Hac

Hac ego lætitia , si vetet ipse , fruar.
Juppiter utilibus quoties rigat imbribus agros,
Mixta tenax segeti crescere lappa solet.
Nos quoque frugiferum sentimus inutilis herba
Numen ; & invita sæpè juvamus ope.
Gaudia Cæsareæ mentis pro parte virili
Sunt mea privati nil habet illa domus.
Gratia , fama tibi ; per quam spectata triumphū
Incluso mediis est mihi pompa Getis.
Indice te , didici , nuper visenda coisse
Innumeras gentes ad ducis ora sui.
Quæque capit vastis immensum mœnibus orbem,
Hospitiis Romam vix habuisse locum.
Tu mihi narrasti , cū multis lucibus ante
Fuderit assiduas nubilus auster aquas ;
Numine cælesti solem fulsisse serenum,
Cum populi vultu conveniente die,
Atque ita victorem cum magnæ vocis honore,
Bellica laudatis dona dedisse viris :
Cláraque sumpturum pictas insignia vestes,
Thura prius sanctis imposuisse focis :
Justitiámque sui castè placasse parentis ;
Illo quæ templum pectore semper habet.
Quaque ierit ; felix adjectum plausibus omen,
Saxaque roratis erubuisse rosis.
Protinus argento versos imitantia muros,
Barbara cum victis oppida lata viris.
Fluminaque , & montes , & in altis pascua silvis,
Armaque cum telis instrue mista suis.
Déque triumphato , quod sol incenderit auro,
Aurea Romani tecta fuisse fori.
Tótque tulisse duces captivis addita colis

Vincula , pænè hostes quot satis esse fuit,
 Maxima pars horum vitam , veniámque tulerunt,
 In quibus & belli summa capútque Bato,
 Cur ego posse negem minui mihi Numinis iram,
 Cúm videam mites hostibus esse Deos?
 Pertulit huc idem nobis , Germanice , rumor,
 Oppida sub titulo nominis isse tui.
 Atque ea te contra , nec muri mole , nec armis,
 Nec satis ingenio tuta fuisse loci.
 Dî tibi dent annos : à te nam cetera sumes,
 Sint modo virtuti tempora longa tuæ.
 Quod precor , eveniet : sunt quædam oracula vatum:
 Nam Deus optanti prospera signa dedit.
 Te quoque victorem Tarpejas scandere in arcos
 Læta coronatis Roma videbit equis.
 Maturósque pater nati spectabit honores,
 Gaudia percipiens, quæ dedit ipse suis.
 Jam nunc hæc à me ; juvenum bellóque , togáque,
 Maxime , dicta tibi vaticinante nota.
 Hunc quoque carminibus referam fortasse triumphũ:
 Sufficiat nostris si modo vita malis.
 Imbuero Scythicas si non prius ipse sagittas,
 Abstulerítque ferox hoc caput ense Getes.
 Quod , si me salvo , dabitur tua laurea templis;
 Omnia bis dices vera fuisse mea.

ELEGIA II.

Ad Messallinum.

Ille , domus vestræ primis venerator ab annis,
 Pulsus ad Euxini Naso sinistra freti;
 Mittit ab indomitis hanc Messalline , salutem,
 Quam solitus præsens est tibi ferre , Getis.

Hei

Hei mihi, si lecto vultus tibi nomine non est
Qui fuit, & dubitas cetera perlegere!
Perlege, nec mecum pariter mea verba reléga:
Urbe licet vestra versibus esse meis.
Non ego concepi, si Pelion Ossa tulisset,
Clara mea tangi sidera posse manu.
Nec nos, Enceladi dementia castra secuti,
In rerum dominos movimus arma Deos.
Nec, quod Tydidæ temeraria dextera fecit,
Numina sunt telis ulla petita meis.
Est mea culpa gravis, sed quæ me perdere solum
Ausa sit, & nullum majus adorta nefas.
Nil nisi non sapiens possum, timidusque vocari:
Hæc duo sunt animi nomina vera mei.
Esse quidem fateor, meritam post Cæsaris iram,
Difficilem precibus te quoque jure meis.
Quæque tua est pietas in totum nomen Iuli,
Te lædi, cum quis læditur inde, putas.
Sed licet arma feras, & vulnera sæva mineris:
Non tamen efficies, ut timeare mihi.
Puppis Achæmeniden Grajum Trojana recepit:
Profuit & Myso Pelias hasta duci.
Confugit interdum templi violator ad aram,
Nec petere offensi numinis horret opem.
Dixerit hoc aliquis tutum non esse; fatemur:
Sed non per placidas it mea puppis aquas.
Tuta petant alii; fortuna miserrima tuta est:
Nam timor eventus deterioris abest.
Qui rapitur fati, quid præter fata requirat?
Sæpè creat molles aspera spina rosas.
Qui rapitur spumante salo, sua brachia cauti
Porrigit & spinas, duraque saxa capit.

Accipitrem metuens pennis trepidantibus ales

Audet ad humanos fessa venire sinus.

Nec se vicino dubitat committere tecto,

Quæ fugit infestos territa cerva canes.

Da, precor, accessum lacrymis, mitissime, nostris:

Nec rigidam timidis vocibus obde forem.

Vérbaque nostra favens Romana ad numina perfer,

Non tibi Tarpejo culta tonante minus.

Mandatique mei legatus suscipe causam,

Nulla meo quamvis nomine causa bona est.

Jam prope depositus, certè jam frigidus æger,

Servatus per te, si modo server, ero,

Nunc tua pro lapsis nitatur gratia rebus,

Principis æterni quam tibi præstat amor.

Nunc tibi & eloquii nitor ille domesticus adsit,

Quod poteras trepidis utilis esse reis.

Vivit enim in vobis facundi lingua parentis,

Et res heredem repperit illa suum.

Hanc ego non, ut me defendere tentet, adoro.

Non est confessi causa tuenda rei.

Num tamen excuses erroris imagine factum;

An nihil expediat tale, movere, vide.

Vulneris id genus est, quod cùm sanabile non sit,

Non contrectari tutius esse putem.

Lingua, sile; non est ultra narrabile quidquam.

Posse velim cineres obruere ipse meos.

Sic igitur, quasi me nullus deceperit error,

Verba fac, ut vita, quam dedit ipse, fruam.

Cùmque serenus erit, vultusque remiserit illos,

Qui secum terras, imperiùmque movent;

Exiguam ne me prædam sinat esse Getarum,

Détque solum miseræ mite, precare fugam.

Tem-

Tempus adest aptum precibus : valet ille , videtque

Quas fecit vires , Roma , valere tuas.

Incolumis conjux sua pulvinaria servat:

Promovet Ausonium filius imperium.

Præterit ipse suos animo Germanicus annos,

Nec vigor est Drusi nobilitate minor.

Adde nurum , neptēsque pias , natósque nepotum,

Ceteraque Augustæ membra valere domus.

Adde triumphatos modo Pæonas , adde quieti

Subdita montanæ brachia Dalmatiæ.

Nec dedignata est abjectis Illiris armis

Cæsareum famulo vertice ferre pedem.

Ipse super currum placido spectabilis ore,

Tempora Phœbea virgine nexa tulit.

Quem pia vobiscum proles comitavit euntem,

Digna parente suo , nominibúsque datis.

Fratribus assimilis, quos proxima templa tenentes;

Divus ab excelsa Julius æde videt.

His Messalinus , quibus omnia cedere debent,

Primum lætitiæ non negat esse locum.

Quidquid ab his superest , venit in certamen amoris:

Hac hominum nulli parte secundus eris.

Hunc colis ante diem , perquam decreta merenti

Venit honoratis laurea digna comis.

Felices , quibus hos licuit spectare triumphos,

Et ducis ore Deos æquiparante frui!

At mihi Sauromatæ pro Cæsaris ore videndi,

Terraque pacis inops , undaque vincta gelu.

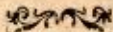
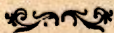
Si tamen hoc audis , & vox mea pervenit istuc:

Sit tua mutando gratia blanda loco.

Hoc pater ille tuus, primo mihi cultus ab ævo,

Siquid habet sensus umbra diserta , petit.

Hoc petit & frater; quamvis fôrtasse veretur,
Servandi noceat ne tui cura mei.
Tota domus petit hoc: nec tu potes ipse negare,
Et nos in turbæ parte fuisse tuæ.
Ingeniî certe, quo nos male sensimus usos,
Artibus exceptis, sæpe probator eras.
Nec mea, si tantum peccata novissima demas,
Esse potest domui vita pudenda tuæ.
Sic igitur vestræ vigeam penetralia gentis:
Cûraque sit superis Cæsariûsque tui:
Mite, sed iratum merito mihi numen adora;
Eximar ut Scythici de feritate loci.
Difficile est fateor; sed tendit in ardua virtus:
Et talis meriti gratia major erit.
Nec tamen Ætnæus vasto Polyphemus in antro
Accipiet voces Antiphatesve tuas:
Sed placidus facilisque parens, veniæque paratus;
Et qui fulmineo sæpè sine igne tonat.
Qui cum triste aliquid statuit, fit tristis & ipse,
Cuique ferè pœnam sumere pœna sua est.
Vita tamen vitio est hujus clementia nostro;
Venit & ad vires ira coacta suas.
Qui quonam patria toto sumus orbe remoti;
Nec licet ante ipsos procubuisse Deos;
Quos colis, ad superos hæc fer mandata sacerdos;
Adde sed & proprias in mea verba preces.
Sic tamen hæc tenta, si non nocitura putabis.
Ignoscas: timeo naufragus omne fretum.

ELEGIA III.

Ad Maximum.

MAxime , qui claris nomen virtutibus æquas,
Nec sinis ingenium nobilitate premi:
Culte mihi (quid enim status hic á funere differt:)
Supremum vitæ tempus adusque meæ:
Rem facis , afflictum non aversatus amicum,
Qua nos est ævo rarior ulla tuo.
Turpe quidem dictu , sed (si modo vera fatemur)
Vulgus amicitias utilitate probat.
Cura quid expediat prior est, quàm quid sit honestum,
Et cum fortuna státque , caditque fides.
Nec facile invenias multis è millibus unum,
Virtutem pretium qui putet esse sui.
Ipse decor recti , facti si præmia desint,
Non movet , & gratis poenitet esse probum.
Nil , nisi quod prodest , carum est, en detrahe menti
Spem fructus avidæ , nemo petendus erit.
At reditus jam quisque suos amat , & sibi quid sit
Utile , sollicitis supputat articulis.
Illud amicitiae quondam venerabile numen
Prostat , & in quæstu pro meretrice sedet.
Quo magis admiror , non ut torrentibus undis
Communis vitii te quoque labe trahi.
Diligitur nemo , nisi , cui fortuna secunda est,
Quæ simul intonuit , proxima quæque fugat.
En ego , non paucis quondam munitus amicis,
Dum flavit velis aura secunda meis;
Ut fera nimboso tumuerunt æquora vento,

In mediis lacera puppe relinquor aquis.
Cúmque alii nolint etiam me nosse videri,
Vix duo projecto trésvé tulistis opem.
Quorum tu princeps ; neque enim comes esse , sed
auctor,

Nec petere exemplum , sed dare dignus eras.
Te , nihil exacto , nisi non peccasse fatentem,
Sponte sua probitas officiúmque juvant.
Judice te , mercede caret,, per séque petenda est
Externis virtus incomitata bonis.
Turpe putas abigi , quia sit miserandus , amicum;
Quódque sit infelix , desinere esse tuum.
Mitius est lasso digitum supponere mento;
Mergere quàm liquidis ora natantis aquis.
Cerne , quid Æacides post mortem præstet amico;
Instar & hanc vitam mortis habere puta.
Pirithoum Theseus Stygias comitavit ad undas:
A Stygiis quantum sors mea distat aquis !
Adfuit insano juvenis Phocæus Orestæ:
Et mea non minimum culpa furoris habet.
Tu quoque magnorum laudes admitte virorum;
Utque facis , lapso , quam potes , affer opem.
Si bene te novi ; si , quod prius esse solebas,
Nunc quoque es , atque animi non cecidere tuis;
Quò fortuna magis sævit , magis ipse resistis;
Utque decet , ne te vicerit illa , caves.
Et bene uti pignes , benè pugnans efficit hostis;
Sic eadem prodest causa , nocétque mihi.
Scilicet indignum , juvenis rarissime , ducis
Te fieri comitem stantis in orbe Deæ.
Firmus es, & quoniam non sunt ea , qualia velles,
Vela regis quassæ qualiacumque ratis.

Quæque ita concussa est, ut jam casurâ putetur,
Restat adhuc humeris fulta ruina tuis.
Ira quidem primo fuerat tua justa, nec ipso
Lenior, offensus qui mihi jure fuit.
Quique dolor pectus tetigisset Cæsaris alti,
Illum jurabas protinus esse tuum;
Ut tamen audita est nostræ tibi cladis origo;
Diceris erratis ingemuisse meis.
Tunc tua me primum solari littera cœpit;
Et læsum flecti spem dare posse Deum.
Movit amicitia tum te constantia longæ,
Ante tuos ortus quæ mihi cœpta fuit.
Et quod eras aliis factus, mihi natus amicus;
Quodque tibi in cunis oscula prima dedi.
Quod, cum vestra domus teneris mihi semper ab annis
Culta sit, esse vetus nunc tibi cogor onus.
Me tuus ille pater, Latia facundia linguæ,
Qui non inferior nobilitate fuit;
Primus ut auderem committere carmina famæ
Impulit: ingenii dux fuit ille mei.
Nec, quod sit primo nobis à tempore cultus,
Contendo fratrem posse referre tuum.
Te tamen ante omnes ita sum complexus, ut unus
Quolibet in casu gratia nostra fores.
Ultima me tecum vidit, mœstisque cadentes
Excepit lacrymas Æthalis Ilva genis.
Cum tibi quærenti, num verus nuntius esset,
Attulerat culpæ quem mala fama meæ;
Inter confessum dubiè, dubièque negantem
Hærebam; pavidas dante timore notas:
Exemploque nivis, quam solvit aquaticus Auster,
Gutta per attonitas ibat oborta genas.

Hæc igitur referens , & quod mea crimina primi
 Erroris venia posse latere vides;
 Respicias antiquum lapsis in rebus amicum
 Fomentisque juvas vulnera nostra tuis.
 Pro quibus optandi si nobis copia fiat,
 Tam bene pro merito cominoda mille precer.
 Sed si sola mihi dentur tua vota ; precabor,
 Ut tibi sit , salvo Cæsare , salva parens.
 Hæc ego , cùm faceres altaria pinguis thure,
 Te solitum memini prima rogare Deos.

ELEGIA IV.

Ad Atticum.

Accipe colloquium gelido Nasonis ab Istro,
 Attice , iudicio non dubitante meo.
 Ecquid adhuc remanes memor infelicis amici ?
 Deserit an partes languida cura suas ?
 Non ita Dî mihi sunt tristes , ut credere possim,
 Fâsque putem jam te non meminisse mei.
 Ante meos oculos præsto est tua semper imago,
 Et videor vultus mente videre tuos.
 Seria multa mihi tecum collata recordor,
 Nec data jucundis tempora pauca jocis.
 Sæpè citæ longis visæ sermonibus horæ,
 Sæpè fuit brevior , quam mea verba , dies.
 Sæpè tuas venit factum modo carmen ad aures,
 Et nova iudicio subdita Musa tuo est.
 Quod tu laudaras , populo placuisse putabam;
 Hoc pretium curæ dulce recentis erat.
 Utque meus lima rarus liber esset amici,
 Non semel admonitu facta litura tuo est.

Nos

Nos fora viderunt pariter , nos porticus omnis,
 Nos via , nos junctis curva theatra locis.
 Denique tantus amor nobis , carissime , semper,
 Quantus in Æacide , Nestoridéque fuit.
 Non ego , si biberes securæ pocula Lethes,
 Excidere hæc credam pectore posse tuo.
 Longa dies citior brumali sidere , nóxque
 Tardior hiberna solstitialis erit:
 Nec Babylon æstum , nec frigora Pontus habebit,
 Cálthaque Pæstanas vincet odore rosas:
 Quam tibi nostrarum veniant oblivia rerum.
 Non ita pars fati candida nulla mei.
 Ne tamen hæc dici possit fiducia mendax,
 Stúltaque credulitas nostra fuisse , cave:
 Constantique fide veterem tueare sodalem.
 Qua licet , & quantum non onerosus ero.

ELEGIA V.

Ad Solanum.

Condita disparibus numeris ego Naso Solano
 Præposita misi verba salute meo.
 Quæ rata sit cupio , rebúsque ut comprobet omen,
 Te , precor , á salvo possit , amice , legi.
 Candor in hoc ævo res inter mortua panè,
 Exigit , ut faciam talia vota , tuus.
 Nám , fuerim quamvis modico tibi cognitus usu,
 Diceris exiliis ingemuisse meis:
 Míssaque ab Euxino legeres cùm carmina Pontus
 Illa tuus juvat qualiacumque favor:
 Optastique brevem fieri mihi Cæsaris iram:
 Quod tamen optari , si sciat ipse , sinat.

Moribus ista tuis tam initia vota dedisti,
Nec minus idcirco sunt ea grata mihi.
Quoque magis moveare malis, doctissime, nostris,
Credibile est fieri conditione loci.
Vix hac invenies, totum (mihi crede) per orbem,
Quæ minus augusta pace fruatur, humum.
Tu tamen hic structos inter fera prælia versus
Et legis, & lætos ore favente probas;
Ingenioque meo, vena quod paupere manat,
Plaudis: & è rivo flumina magna facis.
Grata quidem sunt hæc animo suffragia nostro;
Vix sibi cum miseros posse placere putes.
Dum tamen in rebus tentamus carmina parvis,
Materiæ gracili sufficit ingenium.
Nuper ut huc magni pervenit fama triumphis
Ausus sum tantæ sumere molis onus.
Obruit audentem rerum gravitasque, nitorque,
Nec potui cœpti pondera ferre mei.
Illic, quam laudes, erit officiosa voluntas;
Cetera, materia debilitante, jacent.
Quod, si forte liber vestras pervenit ad aures
Tutelam mando, sentiat ille tuam.
Hæc tibi facturo, vel si non ipse rogarem,
Accedat cumulus gratia nostra levis.
Non ego laudandus, sed sunt tua pectora lacte,
Et non calcata candidiora nive:
Mirarisque alios, cum sis mirabilis ipse;
Nec lateant artes, eloquiûmque tuum.
Te juvenum princeps, cui dat Gerinania nomen,
Participem studii Cæsar habere solet.
Tu comes antiquus, tu primus junctus ab annis,
Ingenio mores æquiparante, places.

Te dicente prius , fit protinus impetus illi;
Téque habet , elicias qui sua verba tuis.
Cum tu desisti , mortaliaque ora quierunt,
Cláusaque non longa conticuere mora;
Surgit Iuleo juvenis cognomine dignus,
Qualis ab Eois Lucifer ortus aquis.
Dúmque silens astat , status est , vultúsque disertí,
Spémque decens doctæ vocis amicus habet.
Mox ubi pulsa mora est , atque os cæleste solutum,
Hoc superos jures more solere loqui.
Atque , hæc est , dicas , facundia principe digna:
Eloquio tantum nobilitatis inest!
Huic tu cum placeas , & vertice sidera tanges,
Scripta tamen profugi vatis habenda putas.
Scilicet ingeniis aliqua est concordia junctis,
Et servat studii fœdera quisque sui.
Rusticus agricolam : miles fera bella gerentem;
Rectorem dubiæ navita puppis amat.
Tu quoque Pieridum studio , studiose , teneris;
Ingenióque faves , ingeniose , meo.
Distat opus nostrum , sed fontibus exit ab ídem:
Artis & ingenuæ cultor uterque sumus.
Thyrsus enim vobis , gastata est laurea nobis:
Sed tamen ambobus debet inesse calor.
Utque meis numeris tua dat facundia nervos;
Sic venit à nobis in tua verba nitor.
Jure igitur studio confinia carmina vestro,
Et commilitii sacra tuenda putas.
Pro quibus ut maneat , de quo censeris , amicus,
Comprecor ad vitæ tempora summa tuæ.
Succedátque suis orbis moderator habenis,
Quod mecum populi vota precantur idem.

ELEGIA VI.

Ad Græcinum.

CArmina Græcinum, quem præsens voce solebat,
Tristis ab Euxinis Naso salutat aquis:
Exsulis hæc vox est: præbet mihi littera linguam;
Et, si non liceat scribere, mutus ero.
Corripis, ut debes, stulti peccata sodalis;
Et mala me meritis ferre minora doces.
Vera facis, sed sera, meæ convitia culpæ:
Aspera confesso verba remitte reo.
Cum poteram recto transire Ceraunia velo,
Ut færa vitarem saxa, monendus eram.
Nunc mihi naufragio quid prodest dicere factò,
Qua mea debuerit currere cymba via?
Brachia da lasso potius prendenda natanti,
Nec pigeat mento supposuisse manum.
Idque facis, faciâsque precor; sic mater, & uxor,
Sic tibi sint fratres, totâque salva domus.
Quòdque soles animo, quod semper voce precari,
Omnia Cæsaribus sic tua facta probes.
Turpe erit in miseris veteri tibi rebus amico
Auxilium nulla parte tulisse tuum.
Turpe referre pedem, nec passu stare tenaci;
Turpe laborantem deseruisse ratem.
Turpe sequi casum, & fortunæ cedere: amicum
Et, nisi sit felix, esse negare suum.
Non ita vigerunt Strophio atque Agamemnone nati;
Non hæc Ægidæ, Pirithoique fides.
Quos prior est mirata, sequens mirabitur ætas:
In quorum plausus tota theatra sonant.

Tu quoque per durum servato tempus amico,
 Dignus es in tantis nomen habere viris.
 Dignus es ; & quoniam laudem pietate mereris,
 Non erit officii gratia surda tui.
 Crede mihi , nostrum si non mortale futurum
 Carmen , in ore frequens posteritatis eris.
 Fac modo permaneas lapso , Græcine , fidelis ;
 Duret & in longas impetus iste moras.
 Quæ tu cùm præstes , remo tamen utor in aura,
 Nil nocet admisso subdere calcar equo.

ELEGIA VII.

Ad Atticum.

Esse salutatam vult te mea littera primum,
 A malè pacatis , Attice , missa Getis,
 Proxima subsequitur , quid agas audire , voluntas,
 Et si (quidquid agas) sit tibi cura mei.
 Nec dubito quin sit : sed me timor ipse malorum
 Sæpè supervacuos cogit habere metus.
 Da veniam , quæso , nimioque ignosce timori,
 Tranquillas etiam naufragus horret aquas.
 Qui semel est læsus fallaci piscis ab hamo,
 Omnibus unca cibus æra subesse putat.
 Sæpè canem longè visum fugit agna , lupumque
 Credit ; & ipsa suam nescia vitat opem.
 Membra reformidant mollem quoque saucia tactum ;
 Vanaque sollicitis incutit umbra metum.
 Sic ego fortunæ telis confixus iniquis,
 Pectore concipio nil nisi triste meo.
 Jam mihi fata liquet coeptos servantia cursus
 Per sibi consuetas semper itura vias.

Observare Deos, nequid mihi cedat amice;
Vérbaque fortunæ vix puto posse dari.
Est illi curæ me perdere, quæque solebat
Esse levis, constans, & bene certa nocet.
Crede mihi, si sum veri tibi cognitus oris:
Nec fraus in nostris casibus esse potest.
Cinyphiæ segetis citius numerabis aristas,
Altaque quàm multis floreat Hybla thymis:
Et quot aves motis nitantur in aëra pennis;
Quotque natent pisces æquore, certus eris:
Quàm tibi nostrorum statuatur summa laborum,
Quos ego sum terra, quos ego passus aqua.
Nulla Getis toto gens est truculentior orbe;
Sed tamen hi nostris ingemuere malis.
Quæ tibi si memori coner perscribere versus:
Ilias est fatis longa futura meis.
Non igitur vereor, quod te rear esse verendum,
Cujus amor nobis pignora mille dedit. (est,
Sed quia res timida est omnis miser; & quia longo
Tempore lætitiæ janua clausa meæ.
Jam dolor in morem venit meus, utque caducis
Percussu crebro saxa caventur aquis;
Sic ego continuo fortunæ vulneror ictu,
Vixque habet in nobis jam nova plaga locum.
Nec magis assiduo vomer tenuatur ab usu,
Nec magis est curvis Appia trita rotis;
Pectora quàm mea sunt serie cæcata malorum,
Et nihil inveni, quod mihi ferret opem.
Artibus ingenuis quasita est gloria multis:
Infelix perii dotibus ipse meis.
Vita prior vitio caret, & sine labe peracta est:
Auxilii misero nil tulit illa mihi.

Culpa gravis precibus donatur sæpè suorum:
Omnis pro nobis gratia muta fuit.
Adjuvat in duris alios præsentia rebus:
Obruit hoc absens vasta procella caput.
Quæ non horruerint tacitam quoque Cæsaris iram?
Addita sunt pœnis aspera verba meis.
Fit fuga temporibus levior : projectus in æquor
Arcturum subii , Pleiadamque minas.
Sæpè solent hiemem placidam sentire carinæ:
Non Ithacæ puppi sævior unda fuit.
Recta fides comitum poterat mala nostra levare:
Ditata est spoliis perfida turba meis.
Mitius exilium faciunt loca : tristior ista
Terra sub ambobus non jacet ulla polis.
Est aliquid patriis vicinum finibus esse:
Ultima me tellus , ultimus orbis habet.
Præstat & exsulibus pacem tuam laurea , Cæsar:
Pontica finitimo terra sub hoste jacet.
Tempus in agrorum cultu consumere dulce est:
Non patitur verti barbarus hostis humum.
Temperie cæli corpúsque , animúsque juvantur:
Frigore perpetuo Sarmatis ora riget.
Est in aqua dulci non invidiosa voluptas:
Æquoreo bibitur cum sale mista palus.
Omnia deficiunt; animus tamen omnia vincit.
Ille etiam vires corpus habere facit.
Sustineas ut onus , nitendum vertice pleno est:
At flecti nervos si patiare , cadet.
Spes quoque , posse mora mitescere principis iram,
Vivere ne nolim , deficiámque , cavet;
Nec vos parva datis pauci solatia nobis,
Quorum spectata est per mala nostra fides.

Cœpta

Cœpta tene , quæso , nec in æquore desere navem;
 Méque simul serva , judiciûmque tuum.

ELEGIA VIII.

Ad Cottam.

R Edditus est nobis Cæsar cum Cæsare nuper
 Quos mihi misisti , maxime Cotta , Deos.
 Utque tuum munus numerum , quem debet , haberet,
 Est ibi Cæsaribus Livia juncta suis.
 Argentum felix , omniq[ue] beatius auro,
 Quod , fuerit pretium cûm rude , numen habet.
 Non mihi divitias dando majora dedisses,
 Cælitibus missis nostra sub ora tribus.
 Est aliquid spectare Deos , & adesse putare;
 Et quasi cum vero numine posse loqui.
 Præmia quanta , Dei ! nec me tenet ultima tellus;
 Utque prius media , sospes in urbe , moror,
 Cæsareos video vultus , velut ante videbam:
 Vix hujus voti spes fuit ulla mihi.
 Utque salutabam , numen cæleste saluto.
 Quod reduci tribuas , nil (puto) majus habes.
 Quid nostris oculis nisi sola palatia desunt ?
 Quid locus , ablato Cæsare , vilis erit.
 Hunc ego cum spectem , videor mihi cernere Romam;
 Nam patriæ faciem sustinet ille suæ.
 Fallor ? an irati mihi sunt in imagine vultus;
 Tórvaque nescio quid forma minantis habet?
 Parce , vir , immenso major virtutibus orbe,
 Jústaque vindictæ supprime lora tuæ.
 Parce , precor , sæcli decus indelebile nostri;
 Terrarum dominum quem sua cura facit:

Per

Per patriæ numen , quod te tibi carius ipso est,
Per numquam surdos in tua vota Deos;
Pérque thori sociam , quæ par tibi sola reperta est,
Et cui majestas non onerosa tua est;
Pérque tibi similem virtutis imagine natum,
Moribus agnosci , qui tuus esse potest;
Pérque tuos , vel avo dignos , vel patre nepotes,
Qui veniunt magno per tua vota gradu;
Parte leva minima nostras , & contrahe , pœnas,
Dâque locum , Scythico qui sit ab hoste procul.
Et tua (si fas est) á Cæsare proxime Cæsar,
Numina sint precibus non inimica meis.
Sic fera quamprimùm pavido Germania vultu
Ante triumphantes serva feratur equos.
Sic pater in Pylios , Cumæos mater in annos
Vivant , & possis filius esse diu.
Tu quoque conveniens ingenti nupta marito,
Accipe non dura supplicis aure preces.
Sic tibi vir sospes , sic sint cum prole nepotes,
Cúmque bonis nuribus , quas peperere nurus,
Sic , quem dira tibi rapuit Germania , Drusus
Pars fuerit partus sola caduca tui.
Sic tibi maturæ fraterni funeris ultor
Purpureus niveis filius instet equis.
Annuite , ò timidis mitissima numina votis.
Præsentes aliquid prosit habere Deos.
Cæsaris adventu tuta gladiator arena
Exit ; & auxilium non leve vultus habet.
Nos quoque vestra juvet , quod qua licet, ora vide-
mus;
Intrata est superis quod domus una tribus.
Felices illi , qui non simulacra , sed ipsos,

Qui-

Quique Deum coram corpora vera vident.
 Quod quoniam nobis invidit inutile fatum;
 Quos dedit ars vultus, effigiemque, colo.
 Sic homines novere Deos, quos arduus æther
 Occulit, & colitur pro Jove forma Jovis.
 Denique, quæ mecum est, & erit sine fine, cavete;
 Ne sit in invisio vestra figura loco.
 Nam caput è nostra citius cervice recedet,
 Et patiar fossis lumen abire genis:
 Quàm caream raptis, ò publica numina vobis.
 Vos eritis nostræ portus, & ara fugæ.
 Vos ego complectar, Geticis si cingar ab armis;
 Utque meas Aquilas, vos mea signa sequar.
 Aut ego me fallo, nimiâque cupidine ludor;
 Aut spes exilii commodioris adest.
 Nam minus & minus est facies in imagine tristis;
 Visaque sunt dictis annuere ora meis.
 Vera, precor, fiant timidæ præsagia mentis;
 Jústaque quamvis est, sit minor ira Dei.

ELEGIA IX.

Ad Cotyn.

Regia progenies, cui nobilitatis origo
 Nomen in Eumolpi pervenit usque, Cory:
 Fama loquax vestras si jam pervenit ad aures,
 Me tibi finitimi parte jacere soli;
 Supplicis exaudi, juvenum mitissime, vocem;
 Quàmque potes, profugo (nam potes) asser opem.
 Me fortuna tibi (de qua quod non queror, hoc est)
 Tradidit: hoc uno non iniunica mihi.
 Excipe naufragium non duro litore nostrum,

Ne

Ne fuerit terra tutior unda tua.

Regia (crede mihi) res est, succurrere lapsis:

Convenit & tanto, quantus es ipse, viro.

Fortunam decet hoc istam, quæ maxima cum sit;

Esse potest animo vix tamen æqua tuo.

Conspicitur numquam meliore potentia causa,

Quam quoties vanas non sinit esse preces.

Hoc nitor iste tui generis desiderat: hoc est

A superis ortæ nobilitatis opus.

Hoc tibi & Eumolpus generis clarissimus auctor;

Et prior Eumolpo suadet Erichthonius.

Hoc tecum commune Diis, quod uterque rogati

Supplicibus vestris ferre soletis opem.

Nam quid erit, quare solito dignemur honore

Numina, si demas velle juvare Deos?

Juppiter oranti surdas si præbeat aures;

Victima pro templo cur cadat icta Jovis?

Si pacem nullam Pontus mihi præstet eunti,

Irrita Neptuno cur ego thura feram?

Vana laborantis si fallant vota coloni,

Accipiat gravidæ cur suis exta Ceres?

Nec dabit intonso jugulum caper hostia Baccho,

Musta sub adducto si pede nulla fluant.

Cæsar ut imperii moderetur frena precamur,

Tàm bene quam patriæ consulit ille suæ.

Utilitas igitur magnos hominésque deosque

Efficit, auxiliis quoque favente suis.

Tu quoque fac prosis intra tua castra jacenti,

O Cory, progenies digna parente tuo.

Conveniens homini est, hominem servare, voluptas:

Et melius nulla quæritur arte favor.

Quis non Antiphatem Lestrygona devovet? aut quis

Mu-

Munifici mores improbat Alcinoi?
Non tibi Casandrus pater est, durusve Caphareus,
Quive repertorem torruit arte sua:
Sed quam Marte ferox, & vinci nescius armis,
Tam numquam facta pace cruoris amans,
Adde, quod ingenuas didicisse fideliter artes,
Emollit mores, nec sinit esse feros.
Nec regum quisquam magis est instructus ab illis,
Mitibus aut studiis tempora plura dedit.
Carmina testantur, quæ, si tua nomina demas,
Threïcium juvenem composuisse negem.
Néve sub hoc tractu vates foret unicus Orpheus;
Eistonis ingenio terra superba tuo est.
Utque tibi est animus, cùm res ita postulat, arma
Sumere, & hostili tingere cæde manum;
Atque, ut es, excusso jaculum torquere lacerto,
Cólloque velocis flectere doctus equi;
Tempora sic data sunt studiis ubi justa paternis,
Atque tuis humeris forte quievit opus;
Ne tua marcescant per inertes otia somnos,
Lucida Pieria tendis in astra via.
Hæc quoque res aliquid tecum mihi fœderis affert,
Ejusdem sacri cultor uterque sumus.
Ad vatem vates orantia brachia tendo,
Terra sit, exsiliis ut tua fida meis:
Non ego cæde nocens in Ponti litora veni,
Mistave sunt nostra dira venena manu;
Nec mea subjecta convicta est gemma tabella
Mendacem lignis imposuisse notam.
Nec quidquam, quod lege veter committere, feci:
Est tamen his gravior noxa fatenda mihi.
Néve roges, quid sit; stultam quam scripsimusArtem,

Innocuas nobis hæc vetat esse manus.
Et quid præterea peccarim, quærere noli,
Ut pateat sola culpa sub Arte mea.
Quidquid id est, habui moderatam vindicis iram.
Qui, nisi natalem, nil mihi dempsit, humum.
Hæc quoniam careo; tua nunc vicina præstet,
Inviso possim tutus ut esse loco.

ELEGIA X.

Ad Macrum.

ECquid ab impressæ cognoscis imagine ceræ,
Hæc tibi Nasonem scribere verba, Macer?
Auctorisque sui si non est annulus index,
Cognitane est nostra littera facta manu?
An tibi notitiam mora temporis eripit horum?
Nec repetunt oculi signa vetusta tui?
Sis licet oblitus pariter gemmæque, manûsque,
Exciderit tantum ne tibi cura mei.
Quam tu vel longi debes convictibus ævi,
Vel mea quod conjux non aliena tibi;
Vel studiis, quibus es quàm nos sapientiùs usus;
Utque decet, nulla factus es arte nocens.
Tu canis æterno quidquid restabat Homero,
Ne careant summa Troïca bella manu.
Naso parum prudens, artem dum tradit amandi,
Doctrinæ pretium triste magister habet.
Sunt tamen inter se communia sacra poetis;
Diversum quamvis quisque sequamur iter.
Quorum te memorem (quamquam procul absumus)
Suspikor, & casus velle levare meos. (esse
Te duce, magnificas Asiæ perspeximus urbes:

Trina-

Trinacris est oculis , te duce , nota meis.
Vidimus Ætnæa cælum splendescere flammæ
Suppositus monti quam vomit ore Gigas:
Ætnæósque lacus , & olentia stagna Palici:
Quaque suis Cyanen miscet Anapus aquis. (nem,
Nec procul hinc Nymphæ, quæ, dum fugit Elidis am-
Tecta sub æquorea nunc quoque currit aqua.
Hic mihi labentis pars anni magna peracta est.
Heu , quam dispar est locus ille Getis!
Et quota pars hæc sunt rerum , quas vidimus ambo,
Te mihi jucundas efficiente vias!
Seu rate cæruleas picta sulcavimus undas;
Esseda nos agili sive tulere rota.
Sæpè brevis nobis vicibus via visa loquendi est,
Pluraque si numeres , verba fuere gradu.
Sæpè dies sermone minor fuit , inque loquendo
Tarda per stivos defuit ora dies.
Est aliquid casus pariter timuisse marinos;
Junctaque ad æquoreos vota tulisse Deos.
Et modò res egisse simul ; modo rursus ab illis,
Quorum non pudeat , posse referre jocos.
Hæc tibi si subeant , (absim licet) omnibus horis
Ante tuos oculos , ut modo visus , ero.
Ipse quidem extremi cùm sim sub cardine mundi,
Qui semper liquidis altior exstat aquis;
Te tamen intueor , quo solo pectore possum
Et tecum gelido sæpè sub axe loquor.
Hic es , & ignoras , & ades celeberrimus absens,
Inque Getas media missus ab Urbe venis.
Redde vicem : & , quoniam regio felicior ista est,
Illic me memori pectore semper habe.

ELEGIA XI.

Ad Rufum.

HOc tibi, Rufe, brevi properatum tempore mittit
Naso, parum faustæ conditor artis, opus:
Ut quamquam longè toto sumus orbe remoti,
Scire tamen possis nos meminisse tui.
Nominis ante mei venient oblivia nobis,
Pectore quàm pietas sit tua pulsa meo.
Et prius hanc animam vacuas reddemus in auras,
Quam meriti fiat gratia vana tui.
Grande voco meritum lacrymas, quibus ora rigabas,
Cum mea concreto sicca dolore forent.
Grande voco meritum, mœstæ solatia mentis;
Cum pariter nobis illa tibi que dares.
Sponte quidem, per séque mea est laudabilis uxor;
Admonitu melior fit tamen illa tuo.
Námque quod Hermione Castor fuit, Hector Iuli,
Hoc ego te lætor conjugis esse meæ.
Quæ, ne dissimilis tibi sit probitate, laborat;
Séque tui vitæ sanguinis esse probat.
Ergo quod fuerat stimulis factura sine ullis
Plenius auctorem te quoque nacta facit.
Acer, & ad palinæ per se cursurus honores,
Si tamen horteris, fortius ibit equus.
Adde, quod absentis cura mandata fideli
Perficis, & nullum ferre gravaris onus.
O referant grates, quoniam non possumus ipsi,
Dî tibi! qui referent, si pia facta vident.
Sufficiátque diu corpus quoque moribus istis,
Maxima Fundani gloria, Rufe, soli.

PUBLII OVIDII NASONIS DE P O N T O

LIBER III.

ELEGIA I.

Ad Conjugem.

ÆQuor Iasonio pulsatum remige primum,
 Quæque nec hoste fero, nec nive terra caress
 Ecquod erit tempus, quo vos ego Naso relinquam,
 In minus hostilem jussus abesse locum?
 An mihi Barbaria vivendum est semper in ista,
 Inque Tomitana condar oportet humo?
 Pace tua, si pax ulla est tibi, Pontica tellus,
 Finitimus rapido quam terit hostis equos;
 Pace tua dixisse velim; tu pessima duro
 Pars es in exsilio, tu mala nostra gravas.
 Tu neque ver sentis, cinctum florente coronas;
 Tu neque messorum corpora nuda vides.
 Nec tibi pampineas auctumnus porrigit uvas;
 Cuncta sed immodicum tempora frigus habent.
 Tu glacie freta vincta tenes; & in æquore piscis
 Inclusus tecta sæpè natavit aqua.

Nec

Nec tibi sunt fontes , laticis nisi pænè marini:
Qui potus dubium est, sistat alátne sitim.
Rara, nec hæc felix, in apertis eminet arvis
Arbor, & in terra est altera forma maris.
Non avis obloquitur : nisi silvis siqua remotis
Æquoreas rauco gutture potat aquas.
Tristia per vacuos horrent absinthia campos,
Conveniènsque suo messis amara loco est.
Adde metus, & quod murus pulsatur ab hoste;
Tinctaque mortifera tabe sagitta madet.
Quàm procul hæc regio est, & ab omni devia cursu
Nec pede quò quisquam, nec rate tutus eat !
Non igitur mirum, finem quærentibus horum,
Altera si nobis usque rogatur humus.
Te magis est mirum non hoc evincere, conjux,
Inque meis lacrymas posse tenere malis.
Quid facias, quæris? quæras hoc scilicet ipsum;
Invenies verè, si reperire voles.
Velle parum est : cupias, ut re potiaris, oportet;
Et faciat somnos hæc tibi cura breves.
Velle reor multos : quis enim mihi tam sit iniquus,
Optet ut exsilium pace carere meum?
Pectore te toto, cunctisque incumbere nervis,
Et niti pro me nocte dieque decet.
Utque juvent alii, tu debes vincere amicos,
Uxor : & ad partes prima venire tuas.
Magna tibi imposita est nostris persona libellis:
Conjugis exemplum diceris esse bonæ.
Hanc cave degeneris : ut sint præconia nostra
Vera vide : famæ quo tuearis opus.
Ut nihil ipse querar : tacito me fama queretur.
Quæ debet, fuerit ni tibi cura mei.

Exposuit memet populis fortuna videndum;
Et plus notitiæ; quàm fuit antè, dedit.
Notior est factus Capaneus de fulminis ictu:
Notus humo mersis Amphiaræus equis.
Si minus errasset, notus minus esset Ulysses;
Magna Philoctææ vulnere fama suo est.
Si locus est aliquis tanta inter nomina parvis;
Nos quoque conspicuos nostra ruina facit.
Nec te nesciri patitur mea pagina, qua non
Inferius Coa Battide nomen habes.
Quidquid ages igitur, scena spectabere magnæ
Et pia non parvis testibus uxor eris.
Crede mihi, quoties laudaris carmine nostros;
Qui legit has laudes, an mereare rogat.
Utque favere reor plures virtutibus istis,
Sic tua non paucæ carpere facta volunt.
Quare, tu præsta, ne livor dicere possit;
Hæc est pro misseri lenta salute viri.
Cumque ego deficiam, nec possim ducere currum;
Fac tu sustineas debile sola jugum.
Ad medicum specto, venis fugientibus, æger:
Ultima pars animæ dum mihi restat, ades.
Quódque ego præstarem, si te magis ipse valerem,
Id mihi, cùm valeas fortius, ipsa refer.
Exigit hoc socialis amor, foedúsque maritum:
Moribus hoc conjux exigit ipsa tuis.
Hoc domûi debes, de qua censeris; ut illam
Non magis officiis, quàm probitate, colas.
Cuncta licet facias; nisi sis laudabilis, uxor,
Non poterit credi Martia culta tibi.
Nec sumus indigni; nec (si vis vera fateri)
Debetur meritis gratia nulla meis.

Reddatur illa quidem grandi cum fœnore nobis,
Nec te, si cupiat lædere, livor habet:
Sed tamen hoc factis adijunge prioribus unum;
Pro nostris ut sis ambitiosa malis.
Ut minus infesta jaceam regione, labora:
Clauda nec officii pars erit ulla tui.
Magna peto, sed non tamen invidiosa roganti:
Utque ea non teneas, tuta repulsa tua est.
Nec mihi succense, toties si carmine nostro,
Quod facis, ut facias; teque imitère, rogo.
Fortibus assuevit tubicen prodesse; suoque
Dux bene pugnantes incitat ore viros.
Nota tua est probitas, testataque tempus in omne:
Sit virtus etiam non probitate minor.
Non tibi Amazonia est pro me sumenda securis,
Aut excisa levi pelta gerenda manu.
Numen adorandum est: non ut mihi fiat amicum,
Sed sit ut iratum, quàm fuit antè, minus.
Gratia si nulla est, lacrymæ tibi gratia fient:
Hac potes, aut nulla parte, movere Deos.
Quæ tibi ne desint, bene per mala nostra cavetur;
Mèque viro flendi copia dives adest.
Utque meæ res sunt, omni (puto) tempore flebis.
Has fortuna tibi nostra ministrat opes.
Si mea mors redimenda tua (quod abominor) esset:
Admeti conjux, quam sequereris, erat.
Æmula Penelopes fieres, si fraude pudica
Instantes velles fallere nupta procos.
Si comes extincti manes sequerere mariti,
Esset dux facti Laodamiæ tui.
Iphias ante oculos tibi erat ponenda, volenti
Corpus in accensos mittere forte rogos.

Nil opus est leto, nihil Icarotide tela
Cæsaris at conjux ore precanda tuo.
Quæ præstat virtute sua, ne prisca vetustas
Laude pudicitæ sæcula nostra premat:
Quæ Veneris formam, mores Junonis habendo,
Sola est cælesti digna reperta thoro.
Quid trepidas, & adire times? non impia Progne,
Filiave Ætæ voce movenda tua est:
Nec nurus Ægypti, nec sæva Agamemnonis uxor:
Scyllave, quæ Siculas inguine terret aquas:
Telegonive parens vertendis nota figuris:
Nexaque nodosas angue Medusa comas.
Femina sed princeps, in qua fortuna videre
Se probat, & coecæ crimina falsa tulit.
Qua nihil in terris ad finem solis ab ortu
Clarius, excepto Cæsare, mundus habet.
Eligito tempus captatum sæpè roganti,
Hæreat adversa ne tua navis aqua.
Non semper sacras reddunt oracula sortes;
Ipsaque non omni tempore fana patent.
Cum status Urbis erit, qualem nunc auguror esse:
Et nullus populi contrahet ora dolor:
Cum domus Augusti, Capitoli more colenda,
Læta (quod est, & sit) plénæque pacis erit;
Tum tibi dî faciant, adeundi copia fiat,
Profectura aliquid tum tua verba puta.
Siquid aget majus, differ tua cœpta; cavéque
Spem festinando præcipitare meam.
Nec rursus jubeo, dum sit vacuissima, quæras:
Corporis ad curam vix vacat illa sui.
Curia cum fuerit patribus stipata verendis:
Per patrum turbam tu quoque oportet eas.

Cum

Cùm tibi contigerit vultum Junonis adire,
 Fac sis personæ, quam tueare, memor.
 Nec factum defende meum, (mala causa silenda est)
 Nil nisi sollicitæ sint tua verba preces.
 Tunc lacrymis demenda mora est; summissaque terræ
 Ad non mortales brachia tende pedes.
 Tum pete nil aliud, nisi sævo ut ab hoste recedam;
 Hostem fortunam sit satis esse mihi.
 Plura quidem subeunt, sed jam turbata timore
 Hæc quoque vix poteris ore tremente loqui.
 Suspikor hoc damno tibi non fore: sentiet illa
 Te majestatem pertinuisse suam.
 Nec tua si fletu scindentur verba, nocebit.
 Interdum lacrymæ pondera vocis habent.
 Lux etiam facito cœptis bona talibus adsit,
 Hôraque conveniens, auspiciûmque favens.
 Sed prius imposito sanctis altaribus igni,
 Thura fer ad magnos vinaque pura Deos.
 E quibus ante omnes Augustum numen adoras
 Progeniemque piam, participémque thori.
 Sint utinam mites solito tibi more; tuasque
 Non duris lacrymas vultibus aspiciant.

ELEGIA II.

Ad Cottam.

QUam legis à nobis missam tibi, Cotta, salutem,
 Missa sit ut verè, preveniâtque, precor.
 Namque meis sospes multum cruciatibus auferis:
 Utque sit è nobis pars bona salva, facis.
 Cùmque labent alii, jactâtaque vela relinquunt;
 Tu laceræ remanes ancora sola rati.

Grata tua est igitur pietas : ignoscimus illis ;

Qui cum fortuna terga dedere fugæ.

Cùm feriant unum , non unum fulmina terrent ;

Junctaque percusso turba pavere solet :

Cùmque dedit paries venturæ signa ruinæ ,

Sollicito vacuus fit locus ille metu.

Quis non è timidis agri contagia vitat ,

Vicinum metuens ne trahat inde malum ?

Me quoque amicorum nimio terrore , metûque ,

Non odio , quidam destituere mei.

Non illis pietas , non officiosa voluntas

Defuit : adversos eximuere Deos.

Utque magis cauti possunt timidique videri ,

Sic appellari non meruere mali.

At meus excusat charos ita candor amicos :

Utque habeant de me crimina nulla , favet ;

Sint hac contenti venia ; signentque licebit ,

Purgari factum me quoque teste suum.

Pars estis pauci potior , qui rebus in arctis

Ferre mihi nullam turpe putastis opem.

Tunc igitur meriti morietur gratia vestri ,

Cùm cinis absumpto corpore factus ero.

Fallar , & illa meæ superabit tempora vitæ ,

Si tamen à memori posteritate legar.

Corpora debentur mœstis exanguia bustis :

Effugient structos nomen , honôrque rogos.

Occidit & Theseus . & qui comitavit Oresten :

Sed tamen in laudes vivit uterque suas.

Vos etiam seri laudabunt sæpè nepotes ,

Calarque erit scriptis gloria vestra meis.

Hic quoque Sauromatæ jam vos novere Gætæque ,

Et tales animos barbara turba probat.

Cùm-

Cūque ego de vestra nuper probitate referrem,
(Nam didici Geticè Sarmaticèque loqui)
Fortè senex quidam , cœtu cum staret in illo,
Reddidit ad nostros talia verba sonos:
Nos quoque amicitix nomen bene novimus , hospes,
Quos procul à vobis frigidus Ister habet.
Est locus in Scythia , (Tauros dixere priores)
Qui Getica longè non ita distat humo.
Hac ego sum terra (patriæ nec pœnitet) ortus.
Consortem Phœbi gens colit illa Deam.
Templa manent hodie vastis innixa columnis
Perque quater denos itur in illa gradus.
Fama refert , illic signum cæleste fuisse,
Quoque minus dubites , stat basis orba Dea.
Araque , quæ fuerat natura candida saxi,
Decolor affuso tincta cruore rubet.
Femina sacra facit tædæ non nota jugali,
Quæ superat Scythicas nobilitate nurus.
Sacrifici genus est , (sic instituere priores)
Advena virgineo cæsus ut ense cadat.
Regna Thoas habuit Mæotide clarus in ora;
Nec fuit Euxinis notior alter aquis.
Sceptra tenente illo , liquidas fecisse per auras
Nescio quam dicunt Iphigeniam iter.
Quam levibus ventis sub nube per æquora vectam
Creditur his Phæbe deposuisse locis.
Præfuerat templo multos ea ritè per annos,
Invita peragens tristia sacra manu.
Cū duo velifera juvenes venêre carinas
Prosseruntque suo litora nostra pede.
Par fuit his ætas , & amor : quorum alter Orestes,
Alter erat Pylades : nomina fama tenet.

Protinus immitent Triviæ ducuntur ad aram,
Evincti geminas ad sua terga manus:
Spargit aqua captos lustrali Graja sacerdos,
Ambiat ut fulvas infula longa comas.
Dúmque parat sacruum, dum velat tempora vittis,
Dum tardæ causas invenit ipsa moræ:
Non ergo crudelis, Juvenes ignoscite, dixit:
Sacra suo facio barbariora loco.
Ritus is est gentis: qua vos tamen urbe venitis?
Quóve parum fausta puppe petistis iter?
Dixit: & audito patriæ pia nomine virgo,
Consortes urbis comperit esse suæ.
Alteruter votis, inquit, cadat hostia sacris,
Ad patrias sedes nuntius alter eat.
Ire jubet Pylades charum periturus Oresten.
Hic negat: inque vicem pugnat uterque mori.
Exstitit hoc unum, quo non convenerit illis.
Cetera pars concors & sine lite fuit.
Dum peragunt juvenes pulchri certamen amoris:
Ad fratrem scriptas exarat illa notas.
Ad fratrem mandata dabat, cuique illa dabantur,
(Humanos casus aspice) frater erat.
Nec inora, de templo rapiunt simulacra Dianæ.
Clámque per inmensas puppe feruntur aquas.
Mirus amor juvenum, quamvis abiere tot anni,
In Scythia magnum nunc quoque nomen habet,
Fabula narrata est postquam vulgaris ab illo:
Laudarunt omnes facta, piámque fidem.
Scilicet hac etiam, qua nulla ferocior ora est,
Nomen amicitiae barbara corda movet.
Quid facere Ausonia geniti debetis in urbe:
Cum tangant diros talia facta Getas?

Adde,

Adde quod est animus semper tibi mitis , & altæ

Indicium mores nobilitatis habent:

Quos Volesus patrii cognoscat nominis auctor:

Quos Numa maternus non neget esse suos:

Adj. cti que probent genitiva ad nomina Cottæ,

Si tu non esses , interitura domus.

Digne vir hac serie , lapso succurrere amico

Conueniens istis amoribus esse puta.

ELEGIA III.

Ad Maximum.

SI vacat exiguum profugo dare tempus amico,

O sidus Fabiæ , Maxime , gentis , ades:

Dum tibi quæ vidi referam : seu corporis umbra,

Seu veri species , seu fuit ille sopor.

Nox erat , & bifores intrabat Luna fenestras,

Mense ferè medio quanta nitere solet.

Publica me requies curarum somnus habebat,

Fûsæque erant toto languida inembra thoro.

Cùm subito pennis agitatus inhorruit aër,

Et gemit parvo mota fenestra sono.

Territus in cubitum relevo mea membra sinistrum:

Pulsus & è trepido pectore somnus abit.

Stabat Amor vultu , non quo prius esse solebat,

Sceptra tenens læva tristis acerna manu.

Nec torquem collo , nec habens crinale capillis,

Nec bene dispositas comptus , ut antè , comas.

Horrida pendebant molles super ora capilli,

Et visa est oculis humida penna meis.

Qualis in aëriæ tergo solet esse columbæ,

Tractantum multæ quam tetigere manus.

Hunc,

Hunc, simul agnovi, (neque enim mihi notis alter)
Talibus aflata est libera lingua sonis:
O puer, exsilii decepto causa magistro,
Quem fuit utilius non docuisse mihi;
Huc quoque venisti, pax est ubi tempore nullo,
Et coit astrictis barbarus Ister aquis?
Quæ tibi causa viæ; nisi uti mala nostra videres?
Quæ sunt, si nescis, invidiosa tibi.
Tu mihi dictasti juvenilia carmina primus:
Apposui senis, te duce, quinque pedes.
Nec me Mæonio consurgere carmine, nec me
Dicere magnorum passus es acta ducum,
Forsitan exiguas, aliquas tamen, arcus & ignis
Ingenii vires comminuere mei.
Námque ego dum canto tua regna, tuæque parentis,
In nullum mea mens grande vocavit opus.
Nec satis id fuerat; stultus quoque carmina feci,
Artibus ut posses non rudis esse meis.
Pro quibus exsilium misero mihi reddita merces,
Id quoque in extremis, & sine pace, locis.
At non Chionides Eumolphus in Orphea talis,
In Phryga nec Satyrum talis Olympus erat.
Pramia nec Chiron ab Achilli talia cepit,
Pythagoræque ferunt non nocuisse Numam.
Nomina neu referam longum collecta per ævum,
Discipulo perii solus ab ipse meo.
Dum damus arma tibi, dum te, lascive, docemus
Hæc te discipulo dona magister habet.
Scis samen, & liquido juratus dicere possis,
Non me legitimos sollicitasse thoros.
Scripsimus hæc illis, quarum nec vitta pudicos
Contingit crines, ne stola longa pedes,

Dic , præcor , ecquando dedicisti fallere nuptas,
Et facere incertum per mea jussa genus ?
An sit ab his omnis rigidè summotà libellis,
Quam lex furtivos arcet habere viros ?
Quid tamen hoc prodest , vetiti si lege severa
Credor adulterii composuisse notas ?
At tu sic habeas ferientes cuncta sagittas :
Sic numquam rapido lampades igne vacent :
Sic regat imperium , terrásque coërceat omnes
Cæsar , ab Ænea qui tibi fratre nepos ;
Effice , sit nobis non implacabilis ira ;
Méque loco plecti commodiore velit.
Hæc ego visus eram puero dixisse volucris ,
Hos visus nobis ille dedisse sonos.
Per mea tela , faces , & per mea tela , sagittas ,
Per matrem juro , Cæsareúmque caput ;
Nil , nisi concessum nos te dedicisse magistro ,
Artibus & nullum crimen inesse tuis.
Utque hoc , sic utinam defendere cetera posses !
Scis aliud , quod te læserit , esse magis.
Quidquid id est (neque enim debet dolor ille referri)
Non potes à culpa dicere abesse tua.
Tu licet erroris sub imagine crimen obumbres ;
Non gravior merito vindicis ira fuit.
Ut tamen adspicerem , consolarérque jacentem ,
Lapsa per immensas est mea penna vias.
Hæc loca tum primùm vidi , cùm , matre rogante ,
Phasias est telis fixa puella meis.
Quæ nunc cur iterum post sæcula longa revisam ,
Tu facis , ò castris miles amice meis.
Pone metus igitur : mitescet Cæsaris ira ;
Et veniet votis mollior hora tuis.

Néve moram timeas, tempus, quod quærimus, instat;
Cunctaque lætitiæ plena triumphus habet.
Dum domus, & nati, dum mater Livia gaudet,
Dum gaudes patriæ magnæ ducisque pater;
Dum sibi gratatur populus, totâmq; per urbem
Omnis odoratis ignibus ara calet:
Dum præbet faciles aditus venerabile templum;
Sperandum est nostras posse valere preces.
Dixit; & aut ille est tenues dilapsus in auras,
Cœperunt sensus aut vigilare mei.
Si dubitem, quin his faveas, ó Maxime, dictis;
Meinnonio cygnos esse colore putem.
Sed neque mutatur nigra pice lacteus humor;
Nec, quod erat candens, fit terebinthus, ebur.
Conveniens animo genus est tibi; nobile namque
Pectus, & Herculeæ simplicitatis habes.
Livor, inest vitium, mores non exit in istos;
Utque latens ima vipera serpit humo.
Mens tua sublimis supra genus eminet ipsum;
Grandius ingenio nec tibi nomen inest.
Ergo alii noceant miseris, opténtque timeri,
Tinctaque mordaci spicula felle gerant:
At tua supplicibus domus est assueta juvandis;
In quorum numero me, precor, esse velis.

ELEGIA IV.

Ad Rufinum.

HÆC tibi non vanam portantia verba salutem
Naso Tomitana mittit ab urbe tuus;
Utque suo faveas mandat, Rufine, Triumphos;
In vestras venit si tamen ille manus.

Est

Est opus exiguum, vastisque paratibus impar.

Quale tamen cumque est, ut tueare rogo.

Firma valent per se, nullumque Machaona quærunt:

Ad medicam dubius confugit æger opem.

Non opus est magnis placido lectore poetis:

Quamlibet invitum, difficilèmq; tenent.

Nos, quibus ingenium longi minuere labores,

Aut etiam nullum forsitan ante fuit,

Viribus infirmi, vestro candore valemus;

Quem mihi si demas, omnia rata putem.

Cunctaque cum mea sint propenso nixa favore,

Præcipuum veniæ jus habet ille liber.

Spectatum vates alii scripsere triumphum.

Est aliquid memori visa notare manu.

Nos ea vix avidam vulgi captata per aurem

Vidimus: atque oculi fama fuere mei.

Scilicet affectus similes, aut impetus idem,

Rebus ab auditis, conspicuisque venit?

Nec nitor argenti, quem vos vidistis & auri,

Quod mihi defuerit, purpuraque illa, queror:

Sed loca, sed gentes formatae mille figuris

Nutrissent carmen, præliaque ipsa meum.

Et regum vultus, certissima pignora mentis,

Juvisent aliquà forsitan illud opus.

Plausibus ex ipsis populi lætòque favore

Ingenium quodvis incaluisse potest.

Tàmque ego sumpsissem tali clamore vigorem,

Quam rudis audita miles ad arma tuba.

Pectora sint nobis nivibus, glacieque licebit,

Atque hoc, quem patior, frigidiora loco:

Illam ducis facies in curru stantis eburno,

Excuteret frigus sensibus omne meis.

His ego defectus , dubiisque auctoribus usus,
Ad vestri venio jure favoris opem.
Nec mihi nota ducum , nec sunt mihi nota locorum
Nomina : materiam non habuere manus.
Pars quota de tantis rebus , quam fama referre,
Aut aliquis nobis scribere posset , erat ?
Quo magis , ò lector , debes ignoscere , siquid
Erratum est illic , præteritumve mihi.
Adde , quod assiduam domini meditata querelam
Ad lætum carmen vix mea versa lyra est.
Vix bona post tanto quærenti verba subibant
Et gaudere aliquid , res mihi visa nova est.
Utque reformidant insuetum lumina solem,
Sic ad lætitiâ mens mea segnis erat.
Est quoque cunctarum novitas gratissima rerum
Gratiaque officio , quod mora tardat , abest.
Cetera certatim de magno scripta triumpho
Jam pridem populi suspicor ore legi.
Illa bibit sitiens lector , mea pocula plenus:
Illa recens pota est , nostra tepescit aqua.
Non ego cessavi , nec fecit inertia serum:
Ultima me vasti sustinet ora freti.
Dum venit huc rumor , properâtaque carmina fiunt,
Factaque eunt ad vos , annus abisse potest.
Nec minimum refert , intacta rosaria primus,
An sera carpas panè relicta manu.
Quid mirum lectis exhausto floribus horto,
Si duce non facta est digna corona suo ?
Deprecor , hæc vatum contra sua carmina ne quis
Dicta putet : pro se Musa locuta mea est.
Sunt mihi vobiscum communia sacra , poëtæ,
In vestro miseris si licet esse choro.

Mágnaque pars animi , mecum vixistis , amici;

Hac ego vos absens nunc quoque parte colo.

Sint igitur vestro mea commendanda favori

Carmina , non possum pro quibus ipse loqui.

Scripta placent à morte ferè , quia lædere vivos

Livor , & injusto carpere dente solet.

Si genus est mortis malè vivere ; terra moratur ;

Et desunt fatis sola sepulcra meis.

Denique opus nostræ culpetur ut undique curæ ;

Officium nemo qui reprehendat erit.

Ut desint vires , tamen est laudanda voluntas :

Hac ego contentos auguror esse Deos.

Hæc facit ut veniat pauper quoque gratus ad aras ;

Et placeat cæso non minus agna bove.

Res quoque tanta fuit , quantæ subsistere summo

Æneidos vati grande fuisset onus.

Ferre etiam molles Elegi tam vasta triumphi

Pondera disparibus non potuere rotis.

Quo pede nunc utar , dubia est sententia nobis.

Alter enim de te , Rhene , triumphus adest.

Irrita verorum non sunt præsagia vatum.

Danda Jovi laurus , dum prior illa viret.

Nec mea verba legis , qui sum summotus ad Istrum ,

Non bene pacatis flumina pota Getis ;

Ista Dei vox est : Deus est in pectore nostro ;

Hoc duce prædico vaticinórque Deo.

Quid cessas currum , pompámque parare triumphis

Livia ? dant nullas jam tibi bella moras.

Perfida damnatas Germania projicit hastas.

Jam pondus dices omen habere meum.

Crede , brevique fides aderit : geminabit honorem

Filius , & junctis , ut prius , ibit equis.

Proine , quod injicias humeris victoribus , ostrum.

Ipsa potest solitum nosse corona caput.

Scuta sed & galeæ gemmis radientur & auro,

Sténtque super victos trunca trophæa viros.

Oppida turritis cingantur eburnea muris,

Fícta que res vero more putetur agi.

Squallidus immissos fracta sub arundine crines

Rhenus , & infectas sanguine portet aquas.

Barbara jam capti poscunt insignia Reges,

Téxtaque fortuna divitiora sua.

Et quæ præterea virtus invicta tuorum

Sæpè parata tibi , sæpè paranda facit.

Dí quorum monitu sumus eventura locuti,

Verba , precor , celeri nostra probate fide.

ELEGIA V.

Ad Cottam.

Quam legis , unde tibi mittatur epistola , quæris ?
Hinc , ubi cæruleis jungitur Ister aquis.

Ut regio dicta est , succurrere debet & auctor,

Læsus ab ingenio Naso poëta suo.

Qui tibi quam mallet præsens afferre salutem,

Mittit ab hirsutis , Maxime Cotta , Getis.

Legimus , & juvenis , patrii non degener oris,

Dicta tibi pleno verba diserta foro. (horas

Quæ , quamquam lingua mihi sunt properante per

Lectæ satis multas , pauca fuisse queror,

Plura sed hæc feci relegendo sæpè , nec umquam

Non mihi , quam primo , grata fuere magis.

Cúmque nihil totis lecta è dulcedine perdant,

Viri-

Viribus illa suis , non novitate , placent.
Felices , quibus hæc ipso cognoscere in actu,
Et tam facundo contigit ore frui!
Nam quamquam sapor est allata dulcis in unda,
Gratius ex ipso fonte bibuntur aquæ:
Et magis adducto pomum decerpere ramo,
Quam de cælata sumere lance juvat.
At nisi peccassem , nisi me mea Musa fugasset,
Quod legi , tua vox exhibuisset opus.
Utque fui sollicitus , sedissem forsitan unus
De centum iudex in tua verba viris.
Major & impleset præcordia nostra voluptas,
Dum traherer dictis , annuerémque tuis.
Quem quoniam fatum , patria , vobisque relictis,
Inter inhumanos maluit esse Getas;
Quod licet , ut videar tecum magis esse , legendo,
Sæpè , precor , studii pignora mitte tui:
Exemploque meo , nisi dedignaris idipsum,
Utere ; quod nobis rectius ipse dares.
Námque ego , qui perii jam pridem , Maxime , vobis,
Ingenio nitor non periisse meo.
Redde vicem ; nec rara tui monumenta laboris
Accipiant nostræ grata futura manus.
Dic tamen , ò juvenis studiorum plene meorum,
Ecquid ab his ipsis admoneare mei?
Ecquibus aut recitas factum modò carmen amicis,
Aut , quod sæpè soles , exigis , ut recitent?
Interdum queritur tua mens oblita , quid absit?
(Nescio quid certè sentit abesse sui.)
Utque loqui multum de me præsentè solebas,
Nunc quoque Nasonis nomen in ore tuo est?
Ipse quidem Getico peream violatus ab arcu,

(Et sit perjuri quam prope pœna vides)
 Te nisi momentis video pœne omnibus absens,
 (Gratia Dīs , menti quolibet ire licet.)
 Hac ubi perveni , nulli cernendus , in Urbem,
 Sæpè loquor tecum ; teque loquente fruor.
 Tam mihi difficile est, quam sit bene, dicere, quàmque
 Candida judiciis illa sit hora meis.
 Tunc me , (siqua fides) cælesti sede receptum
 Cum fortunatis suspicor esse Deis.
 Rursus ubi huc rediī , cælum superòsque relinquo,
 A Styge nec longè Pontica distat humus.
 Unde ego si fato nitor prohibente reverti;
 Spem sine profectu , Maxime , tolle mihi,

ELEGIA VI.

Ad Sodalēm.

NAso suò , nomen posuit cui pænè sodali
 Mittit ab Euxinis hoc breve carmen aquis.
 At , si cauta parum scripsisset dextra , quis esses,
 Forsitan officio parta querela foret.
 Cur tamen , hoc aliis tutum credentibus , unus
 Appellent ne te carmina nostra , rogas ?
 Quanta sit in media clementia Cæsaris ira,
 Ex me , si nescis , certior esse potes.
 Huic ego , quam patior , nil possem demere pœnæ,
 Si iudex meriti cogerer esse mei.
 Non vetat ille sui quemquam meminisse sodalis;
 Nec prohibet tibi me scribere , téque mihi.
 Nec scelus admittas , si consoleris amicum,
 Mollibus & verbis aspera fata leves.
 Cur , dum tuta times , facis ut reverentia talis

Fiat

Fiat in Augustos invidiosa Deos ?
Fulminis afflatus interdum vivere telis
Vidimus , & refici non prohibente Jove.
Nec , quia Neptunus navem lacerarat Ulyssis,
Leucothoe nanti ferre negavit opem.
Crede mihi , miseris cælestia numina parcant,
Nec semper læsos & sine fine premunt.
Principe nec nostro Deus est moderatior ullus.
Justitia vires temperat ille suas.
Nuper eam Cæsar factò de marmore templo,
Jam pridem posuit mentis in æde suæ.
Juppiter in multos temeraria fulmina torquet,
Qui pœnam culpa non meruere pati.
Obruerit cùm tot sævis Deus æquoris undis,
Ex illis mergi pars quota digna fuit ?
Cùm pereant acie fortissima quæque , vel ipso
Judice , delectus Martis iniquus erit.
At , si forte velis in nos inquirere ; nemo est
Qui se , quod patitur , commeruisse neget.
Adde, quod extinctos vel aqua, vel Marte, vel igni,
Nulla potest iterum restituisse dies.
Restituit multos , aut pœnæ parte levavit
Cæsar ; & in multis me velit esse , precor.
An tu , cum tali populus sub principe simus,
Alloquio profugi credis inesse metum ?
Forsitan hæc domino Busiride jure timeres,
Aut solito clausos urere in ære viros.
Desine mitem animum vano infamare timore,
Sæva quid in placidis saxa vereris aquis ?
Ipse ego quod primò scripsi sine nomine vobis
Vix excusari posse mihi videor.
Sed pavor attonito rationis ademerat usum:

Cesserat omne novis consiliúmque malis.
 Fortunámque meam metuens , non vindicis iram,
 Terrebar titulo nominis ipse mei.
 Hactenus admonitus memori concede poëta,
 Ponat ut in chartis nomina chara suis.
 Turpe erit ambobus , longo mihi proximus usu
 Si nulla libri parte legare mei.
 Ne tamen iste metus somnos tibi rumpere possit,
 Non , ultra quám vis , officiosus ero.
 Tèque regam , qui sis , nisi cùm permiseris ipse.
 Cogetur nemo munus habere meum.
 Tu modò , quem poteras vel apertè tutus amare,
 Si res est anceps illa , latenter ama.

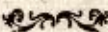
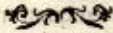
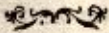
ELEGIA VII.

Ad Amicos.

Verba mihi desunt eadem tam sæpè roganti,
 Jámque pudet vanas sine carere preces.
 Tædia consimili fieri de carmine vobis,
 Quidque petam , cunctos edidicisse reor.
 Nostraque quid portet jam nostis epistola, quamvis
 Charta sit à vinclis non labefacta suis.
 Ergo mutetur scripti sententia nostri,
 Ne toties contrà , quam rapit amnis , eam.
 Quod bene de vobis speravi , ignoscite amici;
 Talia peccandi jam mihi finis erit.
 Ne gravis uxori dicar , quæ scilicet in me
 Quàm proba, tam timida est, experiensque parum.
 Hæc quoque , Naso , feres : etenim pejora tulisti.
 Jam tibi sentiri sarcina nulla potest.

Duc-

Ductus ab armento taurus detrectat aratrum,
Subtrahit & duro colla novella iugo:
Nos, quibus assuevit fatum crudeliter uti,
Ad mala jam pridem non sumus ulla rudes.
Venimus in Geticos fines; moriamur in illis,
Pârcaque ad extremum, qua mea cœpit, eat.
Spem jubet amplecti, quæ non juvat irrita semper;
Et fieri cupias siqua, futura putes.
Proximus huic gradus est, bene desperare salutem,
Séque semel vera scire perisse fide.
Curando fieri quædam majora videmus
Vulnera, quæ melius non tetigisse fuit.
Mitius ille perit subita qui mergitur unda,
Quàm sua qui liquidis brachia lassat aquis.
Cur ego concepi Scythicis me posse carere
Finibus & terra prosperiore frui?
Cur aliquid de me speravi lenius umquam?
An fortuna mihi sic mea nota fuit?
Torqueor en gravius; repetitaque forma locorum
Exsilium renovat triste, recensque facit.
Est tamen utilius studium cessasse meorum,
Quam, quas admorint, non valuisse preces.
Magna quidem res est, quam non audetis amici:
Sed siquis petere, qui dare vellet, erat.
Dummodò non vobis hoc Cæsaris ira negarit;
Fortiter Euxinis immoriemur aquis.

ELEGIA VIII.

Ad Maximum.

QUÆ tibi quærebam memorem testantia curam,
Dona Tòmitanus mittere posset ager.
Dignus es argento, fulvo quoque dignior auro:
Sed te, cùm donas, ista juvare solent.
Nec tamen hæc loca sunt ullo pretiosa metallo.
Hostis ab agricola vix sinit illa fodi.
Purpura sæpè tuos fulgens prætexit amictus:
Sed non Sarmatico tingitur illa mari.
Vellera dura ferunt pecudes, & Palladis uti
Arte Tomitanæ non didicere nurus.
Femina pro lana Cerealia munera frangit;
Suppositoque gravem vertice portat aquam.
Non hic pampineis amicitur vitibus ulmus:
Nulla premunt ramos pondere poma suos.
Tristia deformes pariunt absinthia campi,
Terraque de fructu quàm sit amara docet.
Nil igitur tota Ponti regione sinistri,
Quod mea sedulitas mittere posset, erat.
Clausa tamen misi Scythica tela pharetra:
Hoste precor fiant illa cruenta tuo.
Hos habet hæc calamos, hos hæc habet ora libellos,
Hæc viget in nostris, Maxime, Musa locis.
Quæ quamquam misisse pudet, quia parva videntur,
Tu tamen hæc, quæso, consule missa boni.

ELEGIA IX.

Ad Brutum.

QUOD sit in his eadem sententia, Brute, libellis,
Carmina, nescio quem, carpere nostra refers:
Nil nisi me terra fruar ut propiore, rogare,
Et, quàm sim denso cinctus ab hoste, queri.
O quàm de multis vitium reprehenditur unum!
Hoc peccat solum si mea Musa, benè est.
Ipse ego librorum video delicta meorum:
Cum sua plus justo carmina quisque probet.
Auctor opus laudat: sic forsitan Agrius olim
Thersiten facie dixerit esse bona.
Judicium tamen hic nostrum non decipit error;
Nec quidquid genui, protinus illud amo.
Cur igitur si me video delinquere, peccem,
Et patiar scripto crimen inesse, rogas?
Non eadem ratio est, sentire, & demere morbos,
Sensus inest cunctis, tollitur arte malum.
Sæpè aliquod verbum cupiens mutare, relinquo:
Judicium vires destituuntque meum.
Sæpè piget (quid enim dubitem tibi vera fateri?)
Corrigere, & longi ferre laboris onus.
Scribentem juvat ipse favor, minuitque laborem;
Cumque suo crescens pectore fervet opus.
Corrigere at res est tanto magis ardua, quantò
Magnus Aristarcho major Homerus erat.
Sic animum lento curarum frigore lædit,
Ut cupidi cursor frenâ retentat equi.
Atque ita di mites minuant mihi Cæsaris iram,
Ossaque pacata nostra tegantur humo;

Ut

Ut mihi conanti nonnumquam intenderè curas,

Fortunæ species obstat acerba meæ.

Vixque mihi videor , faciam quod carmina , sanus,

Inque feris curem corrigere illa Getis.

Nil tamen è scriptis magis excusabile nostris,

Quam sensus cunctis pænè quod unus inest.

Lata ferè latus cecini , cano tristia tristis:

Conveniens operi tempus utrumque suo est.

Quid nisi de vitio scribam regionis amare ?

Utque solo moriar commodiore precer ?

Cùm toties eadem dicam , vix audior ulli,

Vérbaque profectu dissimulata carent.

Et tamen hæc eadem cùm sint, non scribimus isdem:

Uaque per plures vox mea tentat opem.

An , ne bis ut sensum lector reperiret eundem,

Unus amicorum , Brute , rogandus erat ?

Non fuit hoc tanti ; confesso ignoscite , docti:

Vilior est operis fama salute mea.

Denique materiæ , quam quis sibi finxerit ipse,

Arbitrio variat multa poeta suo.

Musa mea est index nimium quoque vera malorum;

Atque incorrupti pondera testis habet.

Nec liber ut fieret , sed uti sua cuique daretur

Littera , propositum curaque nostra fuit.

Postmodo collectas , utcumque sine ordine , junxi:

Hoc opus electum nè mihi fortè putes.

Da veniam scriptis , quorum non gloria nobis

Causa , sed utilitas , officiûmque fuit.

PUBLII OVIDII
 NASONIS
 DE PONTO
 LIBER IV.

ELEGIA I.

Ad Sex. Pompejum.

Accipe, Pompèi, deductum carmen ab illo,
 Debitor est vitæ qui tibi, Sexte, suæ.
 Qui seu non prohibes à me tua nomina poni,
 Accedet meritis hæc quoque summa tuis.
 Sive trahis vultus, equidem peccasse fatebor:
 Delicti tamen est causa probanda mei.
 Non potuit mea mens, esset quin grata, teneri:
 Sit, precor, officio non gravis ira pio.
 O quoties ego sum libris mihi visus in istis
 Impius, in nullo quod legerere loco!
 O quoties, alii vellem cùm scribere, nomen
 Rettulit in ceras inscia dextra tuum!
 Ipse mihi placuit mendis in talibus error,
 Et vix invita est facta litura manu.
 Viderit ad summum, dixi: licet ipse queratur:

Ah

Ah pudet offensam non meruisse prius !
 Da mihi , siquid ea est , hebetantem pectora Letheni
 Oblitus potero non tamen esse tui.
 Idque sinas , oro ; nec fastidita repellas
 Verba ; nec officio crimen inesse putes,
 Et levis hæc meritis referatur gratia tantis ;
 Sin minus , invito te quoque gratus ero.
 Numquam pigra fuit nostris tua gratia rebus ;
 Nec mihi munificas arca negavit opes.
 Nunc quoque nil subitis clementia territa fatis,
 Auxilium vitæ fertque , refertque meæ.
 Unde , rogas forsân , fiducia tanta futuri
 Sit mihi : quod fecit quisque tuetur opus.
 Ut Venus artificis labor est & gloria Coi,
 Æquoreo madidas quæ premit imbre comas,
 Arcis ut Aetææ vel eburna vel ænea custos,
 Bellica Phidiaca stat Dea facta manu ;
 Vendicat ut Calamis laudem , quos fecit , equorum,
 Ut similis veræ vacca Myronis opus ;
 Sic ego pars rerum non ultima , Sexte , tuarum ;
 Tutelæque feror munus opusque tuæ.

E L E G I A II.

Ad Severum.

Quod legis , ò vates , magnorum maxime Regum,
 Venit ab intonsis usque , Severe , Getis :
 Cujus adhuc nomen nostros tacuisse libellos,
 Si modò permittis dicere vera , pudet.
 Orba tamen numeris cessavit epistola numquam
 Ire per alternas officiosa vices,

Car-

Carmina sola tibi memorem testantia curam,
Non data sunt : quid enim, quæ facis ipse, darem?
Quis mel Aristæo , quis Baccho vina Fallerno,
Triptolemo fruges , poma det Alcinoos ?
Fertile pectus habes , interque Heliconæ colentes
Uberius nulli provenit ista seges.
Mittere ad hunc carmen , frondes erat addere silvis.
Hæc mihi cunctandi causa , Severe , fuit.
Nec tamen ingenium nobis respondet , ut antè,
Sed siccum sterili vomere litus aro.
Scilicet ut limus venas excæcat in undis,
Læsaque suppresso fonte resistit aqua;
Pectora sint mea sunt limo vitata malorum,
Et carmen vena pauperiore fluit.
Siquis in hac ipsum terra posuisset Homerum;
Esset , crede mihi , factus & ille Getes.
Da veniam fasso : studiis quoque frena remisi,
Ducitur & digitis littera rara meis.
Impetus ille sacer , qui vaturn pectora nutrit,
Qui prius in nobis esse solebat , abest.
Vix venit ad partes , vix sumptæ Musa tabellæ
Imponit pigras pænè coacta manus.
Pârvaque , ne dicam , scribendi nulla voluptas
Est mihi : nec numerisnectere verba juvat.
Sive quod hinc fructus adeò non cepimus ullos,
Principium nostri res sit ut ista mali:
Sive quod in tenebris numerosos ponere gressus,
Quodque legas nulli , scribere carmen , idem est.
Excitat auditor studium , laudatæque virtus
Crescit , & immensum gloria calcar habet.
Hic mea cui recitem , nisi flavis scripta Corallis,
Quasque alias gentes barbarus Ister habet?

Sed

Sed quid solus agam? quaque infelicia perdam

Otia materia, surripiamque diem?

Nam, quia nec vinum, nec me tenet alea fallax,

Per quæ clam tacitum tempus abire solet;

Nec me, quod cuperem, si per fera bella liceret,

Oblectat cultu terra novata suo.

Quid, nisi Pierides, solatia frigida, restant,

Non bene de nobis quæ meruere, deæ?

At tu, cui bibitur felicius Aonius fons,

Utiliter studium, quod tibi cedit, ama;

Sacraque Musarum merito cole: quoque legamus,

Huc aliquod curæ mitte recentis opus.

ELEGIA III.

Ad Amicum instabilem.

CONquerar, an taceam? ponam sine nomine
crimen?

An notum, qui sis, omnibus esse velim?

Nomine non utar, ne commendere querela,

Quæratunque tibi carmine fama meo.

Dum mea puppis erat valida fundata carina,

Qui mecum velles currere, primus eras.

Nunc, quia contraxit vultum fortuna, recedis,

Auxilio postquam scis opus esse tuo:

Dissimulas etiam, nec me vis nosse videri,

Quisque sit, audito nomine, Naso, rogas.

Ille ego sum, quamquam non vis audire, vetusta

Pænè puer puero junctus amicitia.

Ille ego, qui primus tua seria nosse solebam,

Qui tibi jucundis primus adesse jocis.

Ille ego victor, densoque domesticus usu:

Ille

Ille ego judiciis unica Musa tuis.

Ille ego sum, qui nunc an vivam, perfide, nescis;

Cura tibi de quo quærere nulla fuit.

Sive fui numquam carus, simulasse fateris:

Seu non fingebas, inveniere levis.

Aut, age, dic, aliquam, quæ te mutaverit, iram:

Nam nisi justa tua est, justa querela mea est.

Quod te nunc crimen similem vetat esse priori?

An crimen, coëpi quòd miser esse, vocas?

Si mihi rebus opem nullam factisque ferebas;

Venisset verbis charta notata tribus.

Vix equidem credo, sed & insultare jacenti

Te mihi, nec verbis parcere, fama refert.

Quid facis ah demens! cur, si fortuna recedat,

Naufragio lacrymas eripis ipse tuo?

Hæc Dea non stabili quàm sit levis orbe fatetur,

Quæ summum dubio sub pede semper habet.

Quolibet est folio, quavis incertior aura:

Par illi levitas, improbe, sola tua est.

Omnia sunt hominum tenui pendentia filo,

Et subito casu, quæ valuere, ruunt.

Divitis audita est cui non opulentia Crœsi?

Nempe tamen vitam captus ab hoste tulit.

Ille Syracosia modò formidatus in urbe,

Vix humili duram repulit arte famem.

Quid fuerat Magno majus? tamen ille rogavit,

Summissa fugiens voce clientis opem.

Cuique viro totus terrarum paruit orbis,

Indigus effectus omnibus ipse magis.

Ille Jugurthino clarus Cimbrique triumpho,

Quo victrix toties Consule Roma fuit;

In cœno Marius jacuit cannaque palustri,

Per-

Pertulit & tanto multa pudenda viro.
 Ludit in humanis divina potentia rebus,
 Et certam præsens vix habet hora fidem.
 Litus ad Euxinum siquis mihi diceret, ibis,
 Et metues, arcu ne feriare Gerra;
 I, bibe, dixissem, purgantes pectora succos,
 Quidquid & in tota nascitur Anticyra:
 Sum tamen hæc passus: nec, si mortalia possem,
 Et sumi poteram tela cavere Dei.
 Tu quoque fac timeas; & quæ tibi læta videntur,
 Dum loqueris, fieri tristia posse puta.

ELEGIA IV.

Ad Sex. Pompejum.

NULLA dies adeò est australibus humida nimbis,
 Non intermissis ut fluat imber aquis.
 Nec sterilis locus ullus ita est, ut non sit in illo
 Mista ferè duris utilis herba rubis.
 Nil adeò fortuna gravis miserabile fecit,
 Ut minuant nullà gaudia parte malum.
 Ecce domo, patriæque carens, oculisque meorum,
 Naufragus in Getici litoris actus aquas;
 Qua tamen inveni vultum diffundere causa
 Possem, fortunæ nec ineminisse meæ.
 Nam mihi cùm fulva tristis spatiarer arena,
 Visa est á tergo penna dedisse sonum.
 Respicio: nec corpus erat, quod cernere possem;
 Verba tamen sunt hæc aure recepta mea:
 En ego lætarum venio tibi nuntia rerum,
 Fama per immensas aëre lapsa vias:

Con-

Consule Pompejo , quo non tibi charior alter,
Candidus & felix proximus annus erit.
Dixit : & ut læto Pontum rumore replevit,
Ad gentes alias hinc Dea vertit iter.
At mihi , dilapsis inter nova gaudia curis,
Excidit asperitas hujus iniqua loci.
Ergo ubi , Jane biceps , longum reseraveris annum,
Pulsus & à sacro mense December erit;
Purpura Pompejum summi velabit honoris:
Ne titulis quidquam debeat ille suis.
Cernere jam videor rumpi penetralia turba,
Et populum lædi dificiente loco.
Témplaque Tarpejæ primum tibi sedis adiri:
Et fieri faciles in tua vota Deos.
Colla boves niveos certæ præbere securi,
Quos aluit campis herba Falisca suis.
Cúmque Deos omnes , tum quos impensius æquos
Esse tibi cupias , cum Jove Cæsar erit.
Curia te excipiet , patrésque ex more vocati
Intendent aures ad tua verba suas.
Hos ubi facundo tua vox hilaraverit ore,
Utque solet , tulerit prospera verba dies;
Egeris & meritas superis cum Cæsare grates,
Qui causam , facias cur ita sæpè , dabit;
Inde domum repetes toto comitante Senatu:
Officium populi vix capiente domo.
Me miserum , turba quod non ego cernor in illa,
Nec poterunt istis lumina nostra frui !
Quamlibet absentem , qua possum , mente videbo:
Adspiciet vultus Consulis illa sui.
Dî faciant , aliquo subeat tibi tempore nostrum
Nomen ; & , Heu , dicas , quid miser ille facit?

Hæc tua protulerit siquis mihi verba , fatebor,
Protinus exsilium mollius esse meum.

ELEGIA V.

Ad eundem jam Consulem.

ITe leves elegi doctas ad Consulis aures;
Vérbaque honorato ferte legenda viro.
Longa via est , nec vos pedibus proceditis æquis;
Téctaque brumali sub nive terra latet.
Cùm gelidam Thracen , & opertum nubibus Æmon,
Et maris Ionii transieritis aquas;
Luce minus decima dominam venietis in urbem,
Ut festinatum non faciatis iter.
Protinus inde domus vobis Pompeja petatur:
Non est Augusto junctior ulla foro.
Siquis , ut in populo qui sitis , & unde , requiret:
Nomina decepta quælibet aure ferat.
Ut sit enim tutum , sicut reor esse , fateri:
Verba minus certè ficta timoris habent.
Copia nec vobis ullo prohibente videndi
Consulis , ut limen contigeritis , erit.
Aut reget ille suos dicendo jura Quirites,
Conspicuum signis cùm premet altus ebur;
Aut populi reditus positam componet ad hastam,
Et minui magnæ non sinet urbis opes;
Aut , ut erunt patres in Julia templa vocati,
De tanto dignis consule rebus ager.
Aut feret Augusto solitam natóque salutem;
Déque parum noto consulet officio.
Tempus ab his vacuum Cæsar Germanicus omne
Auferet ; à magnis hunc colit ipse Deis.

Cùm

Cùm tamen à turba rerum requieverit harum;
Ad vos mansuetas porriget ille manus.
Quidque parens ego vester agam, fortasse requiret;
Talia vos ille reddere verba volo.
Vivit adhuc, vitámque tibi debere fatetur,
Quàm priùs à miti Cæsare munus habet.
Te sibi, cùm fugeret, memori solet ore referre,
Barbariæ tutas exhibuisse vias.
Sanguine Bistonium quod non tepefecerit ensem,
Effectum cura pectoris esse tui.
Addita præterea vitæ quoque multa tuendæ
Munera, ne proprias attenuaret opes.
Pro quibus ut meritis referatur gratia, jurat,
Se fore mancipium tempus in omne tuum.
Nam prius umbrosa carituros arbore montes,
Et freta velivolas non habitura rates,
Fluminaque in fontes cursu reditura supino;
Gratia quàm meriti possit abire tui.
Hæc ubi dixeritis, servet sua dona, rogate,
Sic fuerit vestræ causa peracta viæ.

ELEGIA VI.

Ad Brutum.

Quam legis, ex illis tibi venit epistola, Brute,
Nasonem nolles in quibus esse locis.
Sed, quod tu nolles, voluit miserabile fatum,
Hei mihi, plus illud, quàm tua vota, valet!
In Scythia nobis quinquennis Olympias acta est:
Jam tempus lustris transit in alterius.
Præstat enim fortuna tenax, votisque malignum
Opponit nostris insidiosa pedem.

Certus eras pro me , Fabiæ laus , Maxime , gentis,
Numen ad Augustum supplice voce loqui.
Occidis ante preces, causamque ego, Maxime, mortis
(Nec fueram tanti) me reor esse tuæ.
Jam timeo nostram cuiquam mandare salutem:
Ipsum morte tua concidit auxilium.
Cœperat Augustus deceptæ ignoscere culpæ;
Spem nostram , terras deseruitque simul.
Quale tamen potui de cælite , Brute , recenti
Vestra procul positus carmen in ora dedi.
Quæ prosit pietas utinam mihi , sitque malorum
Jam modus ; & sacræ mitior ira domus !
Te quoque idem , liquidò possum jurare , precari,
O mihi non dubia cognite , Brute , fide !
Nam cùm præstiteris verum mihi semper amorem,
Hic tamen adverso tempore crevit amor:
Quique tuas pariter lacrymas nostrasque videret;
Passuros pœnam crederet esse duos.
Lenem te miseris genuit natura , nec ulli
Mitius ingenium , quàm tibi , Brute , dedit.
Ut qui , quid valeas , ignoret , Marte forensi,
Posse tuo peragi vix putet ore reos.
Scilicet ejusdem est , quamvis pugnare videtur,
Supplicibus facilem , sontibus esse trUCEM.
Cum tibi suscepta est legis vindicta severæ
Verba velut tinctum singula virus habent.
Hostibus eveniat , quàm sis violentus in armis
Sentire , & linguæ tela subire tuæ.
Quæ tibi tam tenui cura limantur , ut omnes
Istius ingenium corporis esse negent.
At siquem lædi fortuna cernis iniqua,
Mollior est animo femina nulla tuo.

Hoc ego præcipuè sensi , cum magna meorum
 Notitiam pars est inficiata mei.
 Immemor illorum , vestri non immemor umquam,
 Qui mala sollicitè nostra levasti , ero.
 Et prius (heu nobis nimium conterminus!) Ister,
 In caput Euxino de mare vertet iter.
 Utque Thyestææ redeant si tempora mensæ,
 Solis ad Eoas currus agetur aquas:
 Quàm quisquam vestrum, qui me doluistis ademptū;
 Arguat ingratum non meminisse sui.

ELEGIA VII.

Ad Vestalem.

Missus es Euxinas quoniam , Vestalis , ad undas,
 Ut positis reddas jura sub axe locis;
 Adspicis en , Præses , quali jaceamus in arvo;
 Nec me testis eris falsa solere queri.
 Accedet voci per te non irrita nostræ,
 Alpinis juvenis regibus orte , fides.
 Ipse vides certè glacie concreescere Pontum;
 Ipse vides rigido stantia vina gelu.
 Ipse vides , onerata ferox ut ducat Iazyx
 Per medias Istri plaustra bubulcus aquas.
 Adspicis & mitti sub adunco toxica ferro,
 Et telum causas mortis habere duas.
 Atque utinam pars hæc tantum spectata fuisset,
 Non etiam proprio cognita Marte tibi!
 Tenditis ad primum per densa pericula pilum;
 Contigit ex merito qui tibi nuper honos.
 Sit licèt hic titulus plenis tibi fructibus ingens,
 Ipsa tamen virtus ordine major erit.

Non negat hoc Ister : cujus tua dextera quondam
Puniceam Getico sanguine fecit aquam.
Non negat Ægyptos , quæ te subeunte recepta
Sensit in ingenio nil opus esse loci.
Nam , dubium est positu melius defensa manûve,
Urbs erat in somno nubibus æqua jugo.
Sithonio regi ferus interceperat illam
Hostis , & ereptas victor habebat opes.
Donec fluminea devecta Vitellius unda
Intulit , exposito milite , signa Getis:
At tibi , progenies alti fortissima Dauni,
Venit in adversos impetus ire viros.
Nec mora ; conspicuus longè fulgentibus armis,
Fortia ne possint facta latere , caves:
Ingentique gradu contra ferrumque , locumque
Saxaque brumali grandine plura subis.
Nec te missa super jaculorum turba moratur,
Nec quæ vipereo tela cruore madent.
Spicula cum pictis hærent in casside pennis,
Parsque ferè scuti vulnere nulla vacat,
Nec corpus cunctos feliciter effugit ictus,
Sed minor est acri laudis amore dolor.
Talis apud Trojam Danais pro navibus Ajax
Dicitur Hectoreas sustinuisse faces.
Ut propius ventum est , admotaque dextera dextræ,
Resque fero potuit cominus ense geri:
Dicere difficile est , quid Mars tuus egerit illic,
Quotque neci dederis , quosque , quibusque modis.
Ense tuo factos calcabas victor acervos,
Impositoque Getes sub pede multus erat.
Pugnat ad exemplum primi minor ordine pili,
Multaque fert miles vulnera , multa facit.

Sed tantum virtus alios tua præterit omnes,
Ante citos quantum Pegasus ibat equos.
Vincitur Ægyptos, testaque tempus in omne
Sunt tua, Vestalis, carmine facta meo.

ELEGIA VIII.

Ad Suillum.

Littera sera quidem, studiis exculte Suilli,
Huc tua pervenit, sed mihi grata tamen;
Qua, pia si posset superos lenire rogando
Gratia, laturum te mihi dicis opem.
Ut jam nil præstes, animi sum factus amici
Debitor; & meritum velle juvare, voco.
Impetus iste tuus longum modò duret in ævum;
Néve malis pietas sit tua lassa meis.
Jus aliquod faciunt affinia vincula nobis,
Quæ semper maneat illabefacta precor.
Nam tibi quæ conjux, eadem mihi filia pænè est:
Et quæ te generum, ne vocat illa virum.
Hei mihi, si lectis vultum tu versibus istis,
Ducis, & affinem te pudet esse meum!
At nihil hic dignum poteris reperire pudore,
Præter fortunam, quæ mihi cæca fuit.
Seu genus excutias, equites ab origine prima,
Usque per innumeros inveniatur avos:
Sive velis, mores qui sint inquirere nostri,
Errorem misero detrahe: labe carent.
Tu modo, siquid agi sperabis posse precando,
Quos colis, exora supplice voce Deos.
Dî tibi sunt Cæsar juvenis: tua numina placa,
Hac certè nulla est notior ara tibi.

Non sinit illa sui vanas Antistites umquam
Esse preces : nostris hinc pete rebus opem.
Quamlibet exigua si nos ea juverit aura,
Obruta de mediis cymba resurget aquis.
Tunc ego thura feram rapidis sollemnia flammis,
Et quantum valeant numina , testis ero.
Nec tibi de Pario statuam , Germanice , templum
Marmore : carpsit opes illa ruina meas.
Templa domus facient vobis urbesque beatæ:
Naso suis opibus , carmine , gratus erit.
Parva quidem , fateor , pro magnis munera reddi,
Cum pro concessa verba salute damus.
Sed qui, quam potuit, dat maxima, gratus abundè est.
Et finem pietas contigit illa suum.
Nec , quæ de parva pauper dâs libat acerra,
Thura minus , grandi quàm data lance , valent.
Agnæque tam lactens , quàm gramine pasta Falisco,
Victima Tarpejos inficit icta focos.
Nec tamen , officio vatum per carmina factò,
Principibus res est gratior ulla viris.
Carmina vestrarum peragunt præconia laudum.
Néve sit auctorum fama caduca , cavent.
Carmina sit vivax virtus , expersque sepulcri,
Notitiam seræ posteritatis habet.
Tabida consumit ferrum , lapidémque vetustas,
Núllaque res majus tempore robur habet.
Scripta ferunt annos : scriptis Agamemnona nosti,
Et quisquis contra , vel simul arma tulit.
Quis Thebas septémque duces sine carmine nosset,
Et quidquid post hæc , quidquid & ante fuit?
Dì quoque carminibus (si fas est dicere) fiunt,
Tántaque majestas ore canentis eget.

Sic Chaos, ex illa naturæ molle prioris,
Digestum partes scimus habere suas:
Sic affectantes cœlestia regna Gigantes,
Ad Styga nimbifero vindicis igne datos:
Sic victor laudem superatis Liber ab Indis,
Alcides capta traxit ab Oechalia.
Et modò Cæsar avum, quem virtus addidit astris;
Sacrarunt aliqua carmina parte tuum.
Siquid adhuc igitur vivi, Germanice, nostro
Restat in ingenio, serviet omne tibi.
Non potes officium vatis contemnere vates.
Judicio pretium res habet ista tuo.
Quod nisi te nomen tantum ad majora vocasset,
Gloria Pieridum summa futurus eras.
Sed dare materiam nobis, quam carmina, mavis;
Nec tamen ex toto deserere illa potes.
Nam modo bella geris, numeris modò verba coërces:
Quodque aliis opus est, hoc tibi ludus erit. (est,
Utque nec ad citharam, nec ad arcum segnis Apollo
Sed venit ad sacras nervus uterque manus;
Sic tibi nec docti, nec desunt principis artes;
Mista sed est animo cum Jove Musa tuo.
Quæ quoniam nec nos unda submovit ab illa,
Ungula Gorgonei quam cava fecit equi;
Prosit, opemque ferat communia sacra tueri,
Atque isdem studiis imposuisse manus.
Littora pellitis nimium subjecta Corallis,
Ut tandem sævos effugiámque Getas;
Clausaque si misero patria est, ut ponar in ullo,
Qui minus Ausonia distet ab urbe, loco.
Unde tuas possim laudes celebrare recentes.
Mágnaque quàm minima facta referre mora.

Tangat ut hoc votum cælestia , care Suilli,
Numina , pro socero pænè precare tuo.

ELEGIA IX.

Ad Græcinum.

UNde licet , non unde juvat , Græcine , salutem
Mittit ab Euxinis hanc tibi Naso vadis.
Missaque Dî faciant , auroram occurrat ad illam,
Bis senos fasces quæ tibi prima dabit.
Et quoniam sine me tanges Capitolia Consul,
Et fiam turbæ pars ego nulla tuæ;
In domini subeat partes , & præstet amici
Officium jusso littera nostra die.
Atque ego , si fatis genitus melioribus essem,
Et mea sincero curreret axe rota;
Quo nunc nostra manus per scriptum fungitur , esset
Lingua salutandi munere functa tui:
Gratatusque darem cum dulcibus oscula verbis,
Nec minus ille meus , quàm tuus , esset honor.
Illa (confiteor) sic essem luce superbus,
Ut caperet fastus vix domus ulla meos.
Dùmque latus sancti cinget tibi turba Senatus,
Consulis ante pedes ire juberer eques.
Et quamquam cuperem semper tibi proximus esse,
Gauderem lateris non habuisse locum.
Nec quærululus , turba quamvis eliderer , essem,
Sed foret à populo tum mihi dulce premi.
Prospicerem gaudens , quantus foret agminis ordo,
Densaque quàm longum turba teneret iter.
Quoque magis noris , quàm me vulgaria tangant,
Spectarem , qualis purpura te tegeret.

Sig-

Signa quoque in sella nossem formata curuli,
Et totum Numidæ sculptile dentis opus.
At cùm Tarpejas esses deductus in arces,
Dum caderet jussu victima sacra tuo;
Me quoque secreto grates sibi magnus agentem
Audisset, media qui sedet æde, Deus.
Thúraque mente magis, plena quàm lance dedissem;
Ter quater imperii lætus honore tui.
Hic ego præsentem inter numerarer amicos;
Mitia jus urbis si modò fata darent.
Quæque mihi sola capitur nunc mente voluptas,
Tunc oculis etiam perspicienda foret.
Non ita cælitibus visum est, & forsitan æquis:
Nam quid me pœne causa negata juvet?
Mente tamen, quæ sola loco non exsulat, utar:
Prætextam, fasces aspiciamque tuos.
Hæc modò te populo reddentem jura videbit,
Et se secretis finget adesse tuis.
Nunc longi reditus hastæ supponere lustrum
Credet, & exacta cuncta locare fide.
Nunc facere in medio facundum verba Senatu,
Publica quærentem quid petat utilitas.
Nunc pro Cæsaribus superis decernere grates,
Albave opimorum colla ferire bouum.
Atque utinam, cùm jam fueris potiora precatus,
Ut mihi placetur principis ira, roges.
Surgat ad hanc vocem plena pius ignis ab ara,
Détque bonum voto lucidus omen apex.
Interea, qua parte licet, ne cuncta queramus,
Hic quoque te festum Consule tempus agam.
Altera lætitia est, nec cedens causa priori:
Successor tanti frater honoris erit.

Nam tibi finitum summo , Græcine , Decembri,
Imperium Jani suscipit ille die.

Quæque est in vobis pietas , alterna feretis
Gaudia ; tu fratris fascibus , ille tuis.

Sic tu bis fueris Consul , bis Consul & ille
Inque domo bimus conspicietur honor.

Qui quamquam est ingens , & nullum Martia summo
Altius imperium Consule Roma videt ;

Multiplicat tamen hunc gravitas auctoris honorem :
Et majestatem res data dantis habet.

Judiciis igitur liceat Flaccóque , tibique ,
Talibus Augusti tempus in omne frui !

Cùm tamen à rerum cura propiore vacabit ;
Vota , precor , votis addite vestra meis.

Et si qua dabit aura , sinum jactate rudentes ,
Exeat è Stygiis ut mea navis aquis.

Præfuit his , Græcine , locis modò Flaccus , & illo
Ripa ferox Istri sub duce tuta fuit.

Hic tenuit Mysas gentes in pace fideli ,
Hic arcu fisos terruit ense Getas.

Hic raptam Trœzen celeri virtute recepit ,
Infecitque fero sanguine Danubium.

Quære loci faciem , Scyticique incommoda cæli ,
Et quàm vicino terrear hoste , roga.

Sintne litæ tenues serpentis felle sagittæ :
Fiat an humanum victima dira caput.

Mentiar , an coëat duratus frigore Pontus ,
Et teneat glacies jugera multa freti.

Hæc ubi narrarit , quæ sit mea fama , require ,
Quoque modo peragam tempora dura , roga :

Non sumus hic odio , nec scilicet esse meremur ,
Nec cum fortuna mens quoque versa mea est.

Illā quies animi est , quam tu laudare solebas;
Ille vetus solito perstat in ore pudor.
Sic ego sum longè , sic hic , ubi barbarus hostis,
Ut fera plus valeant legibus arma , fecit.
Rem queat ut nullam tot jam , Græcine , per annos
Femina de nobis vîrve puérve queri.
Hoc facit , ut misero faveant adsintque Tomitæ,
Hæc quoniam tellus testificanda mihi est.
Illi , me qui velle vident , discedere malunt:
Respectu cupiunt hic tamen esse sui.
Nec mihi credideris : exstant decreta , quibus nos
Laudat , & immunes publica cera facit.
Conueniens miseris , & quamquam gloria non est,
Proxima dant nobis oppida munus idem.
Nec pietas ignota mea est : videt hospita terra
In nostra sacrum Cæsaris esse domo.
Stant pariter natûsque pius , conjûxque sacerdos,
Numina jam factô non leviora Deo.
Neu desit pars ulla domus ; stat uterque nepotum;
Hic aviæ lateri proximus , ille patris.
His ego do toties cum thure precantia verba,
Eoo quoties surgit ab orbe dies.
Tota , licet quæras , hoc me non fingere dicet,
Officii testis Pontica terra mei.
Pontica me tellus , quantis hac possumus , ora
Natalem ludis scit celebrare Dei.
Nec minus hospitibus pietas est cognita talis.
Misit in has siquos longa Propontis aquas.
Is quoque , quo levior fuerat sub Præside Pontus,
Audierit frater forsitan ista tuus.
Fortuna est impar animo , talique libenter
Exiguas carpo munere pauper opes.

Nec vestris damus hæc oculis , procul urbe remoti:
 Contenti tacita sed pietate sumus.
 Et tamen hæc tangent aliquando Cæsaris aures:
 Nil illum toto quod fit in orbe latet.
 Tu certè scis hæc , superis ascite , vidésque,
 Cæsar , & est oculis subdita terra tuis.
 Tu nostras audis inter convexa locatus
 Sidera , sollicito quas damus ore , preces.
 Pervenient istuc & carmina forsitan illa,
 Quæ de te misi cælite facta novo.
 Auguror his igitur flecti tua numina ; nec tu
 Immerito nomen mite parentis habes.

E L E G I A X.

Ad Albinovanum.

HÆC mihi Cimmerio bis tertia ducitur æstas
 Litore ; pollitos inter agenda Getas.
 Et quos tu silices , & quod , carissime , ferrum
 Duritiæ confers , Albinovane , meæ ?
 Gutta cavat lapidem , consumitur annulus usu,
 Et teritur pressa vomer aduncus humo.
 Tempus edax igitur præter nos , omnia perdit.
 Cessat duritia mors quoque victa mea.
 Exemplum est animi nimium patientis Uliesses,
 Jactatus dubio per duo lustra mari.
 Tempora solliciti , sed non tamen omnia , fati
 Pertulit , & placidæ sæpè fuere moræ.
 An grave sex annis pulchram fovisse Calypso,
 Æquoreæque fuit concubuisse Deæ ?
 Excipit Hippotades , qui dat pro munere ventos,
 Curvet ut impulsos utilis aura sinus.

Nec

Nec bene cantantes labor est audire puellas,
Nec degustanti lotos amara fuit.
Hos ego , qui patriæ faciant obliviam , succos
Parte meæ vitæ , si modò dentur , emam.
Nec tu contuleris urbem Læstrygonis umquam
Gentibus , obliqua quas obit Ister aqua.
Nec vincet Cyclops sævum feritate Phycem;
Qui quota terroris pars solet esse mei !
Scylla feris trunco cùm latret ab inguine monstribus;
Heniochæ nobis plus nocuere rates.
Nec potes infestis conferre Charybdin Achæis,
Ter licet epotet , ter vomat illa fretum.
Qui quamquam dextra regione licentius errant;
Securum latus hoc non tamen esse sinunt.
Hic agri infrondes hic spicula recta venenis,
Hic freta vel pediti pervia reddit hiems.
Ut , qua remus iter pulsus modò fecerat undis,
Siccus contempta nave viator eat.
Qui veniunt istinc , vix vos ea credere dicunt.
Quàm miser est , qui fert asperiora fide !
Crede tamen ; nec te causas nescire sinemus,
Horrida Sarmaticum cur mare duret hiems.
Proxima sunt nobis plaustri præbentia formam,
Et quæ præcipuum sidera frigus habent.
Hinc oritur Boreas , oræque domesticus huic est,
Et sumit vires à propiore loco.
At Notus adverso tepidus qui spirat ab axe,
Est procul , & rarus , languidiôrque venit.
Adde , quod hic clauso miscentur flumina Ponto,
Vimque fretum multo perdit ab amne suam.
Huc Lycus , huc Sagaris , Peniúsque Hipanisque,
Cratésque

Influit, & crebro vortice tortus Halys;
Partheniúsque rapax, & volvens saxa Cynæ;
Labitur, & nullo tardior amne Tyras.
Et tu, femineæ Thermondo cognite turmæ,
Et quondam Grajis Phasi petite viris.
Cúmque Borysthenio liquidissimus amne Dyraspes,
Et tacitè peragens lene Melanthus iter.
Quique duas terras, Asiam, Cadmique sororem
Separat, & cursus inter utramque facit.
Innumerique alii, quos inter maximus omnes
Cedere Danubius se tibi, Nile, negat.
Copia tot laticum, quas auget, adulterat undas,
Nec patitur vires æquor habere suas.
Quin etiam stagno similis, pigræque paludi
Cæruleus vix est, diluiturque color.
Innatat unda freto dulcis, leviorque marina est,
Quæ proprium misto de sale pondus habet.
Si roget hæc aliquis, cur sint narrata Pedoni,
Quidve loqui certis juverit ista modis,
Detinui, dicam, curas, tempusque fefelli.
Hunc fructum præsens attulit hora mihi.
Abfuimus solito, dum scripsimus ista, dolori;
In mediis nec nos sensimus esse Getis.
At tu, non dubito, cùm Thesea carmine laudes;
Materiæ titulos quin tueare tuæ.
Quémque refers, imitere virum: vetat ille profectò
Tranquilli comitem temporis esse fidem.
Qui quamquam est factis ingens, & conditur à te
Vix tantò, quantò debuit ore cani:
Est tamen ex illo nobis imitabile quiddam;
Inque fide Theseus quilibet esse potest.
Non tibi sunt hostes ferro clavæque domandi,

Per quos vix ibi pervius Isthmos erat.
 Sed præstandus amor, res non operosa volenti.
 Quis labor est puram non temerasse fidem?
 Hæc tibi qui perstas indeclinatus amico;
 Non est quod lingua dicta querente putes.

ELEGIA XI.

Ad Gallionem.

Gallio, crimen erit vix excusabile nobis,
 Carmine te nomen non habuisse meo.
 Tu quoque enim (memini) cœlesti cuspidè facta
 Fovisti lacrymis vulnera nostra tuis.
 Atque utinam rapti jactura læsus amici,
 Sensisses ultrà, quod quererere, nihil!
 Non ita Dîs placuit, qui te spoliare pudica
 Conjuge, crudeles non habuere nefas.
 Nuntia nam luctus mihi nuper epistola venit;
 Læcta que cum lacrymis sunt tua damna meis:
 Sed neque solari prudentem stultior ausim,
 Verbaque doctorum nota referre tibi:
 Finitumque tuum, si non ratione, dolorem,
 Ipsa jam pridem suspicor esse mora.
 Dum tua pervenit, dum littera nostra recurrens
 Tot maria & terras permeat, annus abit.
 Temporis officium est, solatia dicere certi,
 Dum dolor in cursu est, dum petit æger opem.
 At cùm longa dies sedavit vulnera mentis;
 Intempestivè qui monet, illa mover.
 Adde quod (atque utinam verum tibi venerit omen)
 Conjugio felix jam potes esse novo.

ELEGIA XII.

Ad Tuticanum.

QUO minus in nostris ponaris , amice , libellis,
Nominis efficitur conditione tui.
Ast ego non alium prius hoc dignarer honore:
Est aliquis nostrum si modo carmen honor.
Lex pedis officio , fortunaque nominis obstat,
Quaque meos adeas est via nulla modos.
Nam pudet in geminos ita nomen scindere versus,
Desinat ut prior hoc , incipiatque minor.
Et pudeat , si te qua syllaba parte moretur,
Arctius appellem , Tuticanumque vocem.
Nec potes in versum Tuticani more venire,
Fiat ut è longa syllaba prima brevis.
Aut ut ducatur , quæ nunc correptius exit,
Et sit porrecta longa secunda mora.
His ego si vitiis ausim corrumpere nomen:
Ridear , & merito peccatus habere neger.
Hæc mihi causa fuit dilati muneris hujus,
Quod meus adjecto fœnore reddet ager.
Teque canam quacumque nota: tibi carmina mittam
Pænè mihi puero cognite pænè puer:!
Pérque tot annorum seriem, quot habemus uterque,
Non mihi , quàm fratri frater , amate minus.
Tu bonus hortator tu duxque comèsque fuisti,
Cum regerem tenera frena novella manu.
Sæpè ego correxi sub te censore libellos,
Sæpè tibi admonitu facta litura meo est:
Dignum Mæoniis Phæacida condere chartis,
Cum te Pierides perdocuere Dex.

Hic

Hic tenor , hæc viridi concordia cœpta juventa,

Venit ad albentes illabefacta comas.

Quæ nisi te moveant , duro tibi pectora ferro

Esse , vel invicto clausa adamante putem.

Sed prius huic desint & bellum , & frigora terræ,

Invisus nobis quæ duo Pontus habet;

Et tepidus Boreas , & sit præfigidus Auster,

Et possit fatum mollius esse meum;

Quam tua sint lapso præcordia dura sodali.

Hic cumulis nostris absit , abestque malis.

Tu modò per superos , quorum certissimus ille est,

Quo tuus assiduè principe crevit honor;

Effice , constanti profugum pietate tuendo,

Ne sperata meam deserat aura ratem.

Quid mandem , quæris? peream , nisi dicere vix est,

Si modò , qui periit , ille perire potest.

Nec quid agam invenio , nec quid nolimve velimve,

Nec satis utilitas est mea nota mihi.

Crede mihi , miseros prudentia prima relinquit,

Et sensus cum re consiliùmque fugit.

Ipse , precor , quæras , qua sim tibi parte juvandus,

Quoque viam facias ad mea vota vado.

ELEGIA XIII.

Ad Carum.

O Mihi non dubios inter memorande sodales,

Qui quod es id verè , Care , vocaris , ave.

Unde saluteris , color hic tibi protinus index,

Et structura mei carminis esse potest.

Non quia mirifica est , sed quod non publica certè:

Qualis enim cumque est , non lateat esse meam.

Ipse quoque ut chartæ titulum de fronte revellas,

Quot sit opus videor dicere posse tuum.

Quamlibet in multis positus noscère libellis,

Pérque observatas inveniere notas.

Prodent auctorem vires, quas Hercule dignas

Novimus, atque illi, quem canis ipse, pares.

Et mea Musa potest proprio deprehensa colore,

Insignis vitiis forsitan esse suis.

Tam mala Thersiten prohibebat forma latere,

Quam pulchra Nireus conspiciendus erat.

Nec te mirari, si sunt vitiosa, decebit

Carmina, quæ faciam pænè poëta Getes.

Ah pudet, & Getico scripsi sermone libellum,

Strúctaque sunt nostris barbara verba modis.

Et placui (gratare mihi) cœpique poëtæ

Inter inhumanos nomen habere Getas.

Materiam quæris? laudes de Cæsare dixi.

Adjuta est novitas numine nostra Dei.

Nam patris Augusti docui mortale fuisse

Corpus; in ætherias numen abisse domos;

Esse parem virtute patri, qui frena rogatus

Sæpè recusati ceperit imperii.

Esse pudicarum te Vestam, Livia, matrum,

Ambiguum nato dignior, année viro.

Esse duos juvenes firma adjumenta parentis,

Qui dederint animi pignora certa sui.

Hæc ubi non patria perlegi scripta Camœna,

Venit & ad digitos ultima charta meos;

Et caput & plenas omnes movere pharetras,

Et longum Getico murmur in ore fuit.

Atque aliquis, scribas hæc cum de Cæsare, dixit,

Cæsaris imperio restituendus eras.

Ille quidem dixit, sed me jam, Care, nivali
 Sexta relegatum bruma sub axe videt.
 Carmina nil prosunt: nocuerunt carmina quondam;
 Præmaque tam miseræ causa fuere fugæ.
 At tu per studii communia fœdera sacri,
 Per non vile tibi nomen amicitia;
 Sic capto Latiis Germanicus hoste catenis,
 Materiam nostris præbeat ingeniis;
 Sic valeant pueri, votum commune duorum,
 Quos laus formandos est tibi magna datos:
 Quanta potes præbe nostræ monumenta salutis,
 Quæ nisi mutato nulla futura loco est.

ELEGIA XIV.

Ad Tuticanum.

Hæc tibi mittuntur, quem sum modo carmine
 questus,

Non aptum numeris nomen habere meis.
 In quibus, excepto quod adhuc utcumque valemus,
 Nil me præterea, quod juvet, invenies.
 Ipsa quoque est invisæ salus, suntque ultima vota,
 Quolibet ex istis scilicet ire locis.
 Nulla mihi cura est, terra quo mitar ab ista:
 Hac quia, quam video, gratior omnis erit.
 In medias Syrtes, mediam mea vela Carybdin
 Mittite, presenti dum careamus humo.
 Styx quoque, siquid ea est, bene commutabimur Istro:
 Siquid & inferius, quàm Stygia, mundus habet.
 Gramina cultus ager, frigus minus odit hirundo,
 Proxima Marticolis quàm loca Naso Getis.
 Talia succensent propter mihi verba Tomitæ,

Iraque carminibus publica mota meis.

Ergo ego cessabo numquam per carmina lædi,
Plectar & incauto semper ab ingenio?

Ergo ego ne scribam, digitos incidere cunctor.

Télaque adhuc demens, quæ nocuere, sequor?

Ad veteres scopulos iterum divertor, & illas,

In quibus offēdit naufraga puppis, aquas.

Sed nihil admisi; nulla est mea culpa, Tomitæ,

Quos ego, cūm loca sim vestra perosus, amo.

Quilibet excutiat nostri monumenta laboris;

Littera de vobis est mea quæsta nihil.

Frigus, & incursus omni de parte timendos,

Et quod pulsetur murus ab hoste, queror.

In loca, non homines, verissima crimina dixi,

Culpatis vestrum vos quoque sæpè solum.

Esset perpetuò sua quàm vitabilis Ascra,

Ausa est agricolæ Musa docere senis.

At fuerat terra genitus, qui scripsit, in illa.

Intumuit vati non tamen Ascra suo.

Quis patriam sollertèr magis dilexit Ulysse?

Hoc tamen asperitas indice dicta loci est.

Non loca, sed mores scriptis vexavit amaris

Sextius Ausonios, actaque Roma rea est:

Falsa tamen passa est æqua convicia mente.

Obfuit auctori nec fera lingua suo.

At malus interpres, populi mihi concitat iram,

Inque novum crimen carmina nostra vocat.

Tam felix utinam, quàm pectore candidus essem,

Exstat adhuc nemo saucius ore meo.

Adde quod Illyrica si jam pice nigrior essem,

Non mordenda mihi turba fidelis erat.

Molliter à vobis mea sors excepta, Tomitæ,

Tam mitès Grajos indicat esse viros.
 Gens mea Peligni , regióque domestica Sulmo,
 Non potuit nostris lenior esse malis.
 Quem vix incolumi cuiquam sálvoque daretis,
 Is datus á vobis est mihi nuper honor.
 Solus adhuc ego sum vestris immunis in oris:
 Exceptis , siqui munera legis habent.
 Tempora sacrata mea sunt velata corona,
 Publicus invito quam favor imposuit.
 Quàm grata est igitur Latonæ Delia tellus,
 Erranti tutum quæ dedit una locum:
 Tam mihi cara Tomus , patria quæ sede fugatis,
 Tempus ad hoc nobis hospita fida manet.
 Dî modò fecissent , placidæ spem posset habère
 Pacis , & à gelido longius axe foret.

ELEGIA XV.

Ad Sex. Pompejum,

Siquis adhuc usquam nostri non immemor exstat,
 Quidve relegatus Naso , requirat , agam;
 Cæsaribus vitam , Sexto debere salutem
 Me sciat : à superis hic mihi primus erit.
 Tempora nam miseræ complectar ut omnia vitæ:
 A meritis ejus pars mihi nulla vacat.
 Quæ numero tot sunt quot in horto fertilis arvi
 Punica sub lento cortice grana rubent.
 Africa quot segetes , quot Tmolia terra racemos,
 Quot Sicyon baccas , quot parit Hybla favos.
 † Confiteor : testere licet : signate , Quirites:
 Nil opus est legum viribus : ipse loquor.

nter opes , & me , rem parvam , ponè pàterna

Pars ego sum census quantulacumque tui.

Quàm tua Trinacria est , regnàtaque terra Philippo,

Quàm domus Augusto continuata foro;

Quàm tua reus oculis domini Campania gratum,

Quæque relicta tibi , Sexte , vel empta tenes:

Tam tuus en ego sum , cujus te munere tristi,

Non potes in Ponto dicere habere nihil.

Atque utinam possis , ut detur amicius arvum,

Rémque tuam ponas in meliore loco!

Quod quoniam in Dīs est , tenta lenire precando

Numina , perpetua quæ piet te colis.

Erroris nam tu , vix est decernere , nostri

Sis argumentum majus an auxilium.

Nec dubitans oro , sed flumine sæpè secundo

Augetur remis cursus euntis aquæ.

Et pudet , & metuo , sempérque eadémque precari,

Ne subeant animo tædia justa tuo.

Verum quid faciam ? res immoderata cupido est.

Da veniam vitio , mitis amice , meo.

Scribere sæpè aliud cupiens , delabor eodem:

Ipsa locum per se littera nostra rogat.

Seu tamen effectus habitura est gratia ; seu me

Dura jubet gelido Parca sub axe mori:

Semper inoblita repetam tua munera mente.

Et mea me tellus audiet esse tuum.

Audiet & cælo posita est quæcumque sub ullo:

Transit nostra feros si modò Musa Getas.

Téque meæ causam servatorémque salutis,

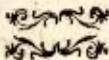
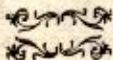
Méque tuum libera norit , & ære magis.

ELEGIA XVI.

Ad Invidum.

INvide, quid laceras Nasonis carmina rapti?
 Non solet ingeniis summa nocere dies.
 Famaque post cineres major venit; & mihi nomen
 Tunc quoque, cum vivis annumerarer, erat.
 Cùm foret & Marsus, magnique Rabirius oris,
 Iliacusque Macer, sidereusque Pedo,
 Et, qui Junonem læsisset in Hercule, Carus;
 Junonis si jam non gener ille foret.
 Quique dedit Latio carmen regale Severus,
 Et cum subtili Priscus uterque Numa.
 Quique vel imparibus numeris, Montane, vel æquis
 Sufficis, & gemino carmine nomen habes.
 Et qui Penelope rescribere jussit Ulyssem,
 Errantem sævo per duo lustra mari.
 Quique suam Trœzen, imperfectumque dierum
 Deseruit celeri morte Sabinus opus:
 Ingeniique sui dictus cognomine Largus,
 Gallica qui Phrygium duxit in arva senem:
 Quique canit domitam Camerinus ab Hercule Trojam:
 Quique sua nomen Phyllide Tuscus habet.
 Velivolique maris vates, cui credere possis
 Carmina cæruleos composuisse Deos:
 Quique acies Libycas, Romanaque prælia dixit,
 Et Marius, scripti dexter in omne genus.
 Trinacriusque suæ Perseidos auctor, & actor,
 Tantalidæ reducis Tyndaridæque Lupus.
 Et qui Mæoniam Phæacida vertit, & una
 Pindaricæ fidicen tu quoque, Rufe, lyræ,

Músaque Turrani Tragicis innixa cothurnis:
Et tua cum socco Musa , Melísse , levís.
Cùm Varus Gracchusque darent fera dicta tyranni,
Callimachi Proculus molle teneret iter.
Tytirus antiquas & erat qui pasceret herbas,
Aptaque venanti Gratius arma daret.
Najadas à Satyris caneret Fontanus amatas,
Clauderet imparibus verba Capella modis.
Cúmque forent alii , quorum mihi cuncta referre
Nomina longa mora est , carmina vulgus habet:
Essent & juvenes , quorum quod inedita causa est,
Appellandorum níl mihi juris adest.
Te tamen in turba non ausim , Cotta , silere,
Pieridum lumen , præsidiumque fori.
Maternos Cottas cui Messalásque paternos
Maxima nobilitas ingeminata dedit.
Dicere si fas est , claro mea nomine Musa,
Atque inter tantos , quæ legeretur , erat.
Ergo submotum patria proscindere livor
Desine , neu cineres sparge , cruento , meos.
Omnia perdidimus , tantummodo vita relicta est,
Præbeat ut sensum materiámque malis.
Quid juvat extinctos ferrum demittere in artus ?
Non habet in nobis jam nova plaga locum,

PUBLII OVIDII

NASSONIS

IN IBIN.

TEmpus ad hoc lustris mihi jam bis quinque per-
actis.

Omne fuit Musæ carmen inerme meæ:
Núllaque, quæ possit scriptis tot millibus, exstat,
Littera Nasonis sanguinolenta legi.
Nec quemquam nostri, nisi me, læsere libelli:
Artificis periit cum caput arte sua.
Unus (& hoc ipsum est injuria magna) perennem
Candoris titulum non sinit esse mei.
Quisquis is est (nam nomen adhuc utcumque tacebo)
Cogit inassuetas sumere tela manus.
Ille relegatum gelidos Aquilonis ad ortus,
Non sinit exsilio delituisse meo:
Vulnéraque immitis requiem quærentia vexat:
Jactat & in toto nomina nostra foro:
Perpetuoque mihi sociatam fœdere lecti
Non patitur miseri funera flere viri.
Cumque ego quassa meæ complectar membra carinæ;
Naufragii tabulas pugnat habere mei.
Et qui debuerat subitas extinguere flammæ;
Hic prædam medio raptor ab igne petit.
Nititur ut profugæ desint alimenta senectæ.

Heu quanto est nostris dignior ille malis !
Dī melius : quorum longè mihi maximus ille est,
Qui nostras inopes noluit esse vias.
Huic igitur meritas grates , ubicumque licebit,
Pro tam mansueto pectore semper agam.
Audiet hoc Pontus : faciet quoque forsitan idem,
Terra sit ut propior testificanda mihi.
At tibi calcasti me , violente , jacentem,
Quamlibet & misero debitus hostis ero.
Desinet esse prius contrarius ignibus humor,
Junctaque cum luna lumina solis erunt:
Parsque eadem cæli Zephyros emittet & Euros,
Et tepidus gelido flabit ab axe Notus;
Et nova fraterno veniet concordia fumo,
Quem vetus accensa separat ira pyra;
Et Ver Auctumno , Brumæ miscebitur Æstas,
Atque eadem regio Vesper & Ortus erit:
Quàm mihi sit tecum possitis, quæ sumpsimus, armis
Gratia commissis, improbe , rupta tuis.
Pax erit hæc nobis , donec mihi vita manebit,
Cum pecore infirmo quæ solet esset lupis.
Prima quidem cœpto committam prælia versu:
Non soleant quamvis hoc pede bella geri.
Utque petit primò plenum flaventis arenæ
Nondum calfacti velitis hasta solum;
Sic ego te nondum ferro jaculabor acuto:
Protinus invisum nec petet hasta caput.
Et neque nomen in hoc , nec dicam facta libello;
Teque brevi , qui sis , disimulare sinam.
Postmodo, si perges , in te mihi liber Iambus
Tincta Lycambeo sanguine tela dabit.
Nunc quo Battiades inimicum devovet Ibin,

Hoc ego devoveo teque tuosque modo.

Utque ille historiis involvam carmina cæcis:

Non soleam quamvis hoc genus ipse sequi,

Illius ambages imitatus in Ibide dicar;

Oblitus moris, iudicii que mei.

Et quoniam, qui sis, nondum quærentibus edo;

Ibidis interea tu quoque nomen habe.

Utque mei versus aliquantum noctis habebunt;

Sic vitæ series tota sit atra tuæ.

Hæc tibi natali facito Janique Kalendis,

Non mentituro quilibet ore legat.

Dì maris, & terræ, quique his meliora tenetis

Inter diversos cùm Jove regna polos;

Huc, precor, huc vestras omnes advertite mentes;

Et sinite optatis pondus inesse meis:

Ipsaque tu Tellus, ipsum cum fluctibus æquor,

Ipse meas æther accipe summe preces:

Sidéraque, & radiis circumdata Solis imago,

Lúnaque, quæ numquam, quo prius orbe, micat,

Nóxque tenebrarum specie reverenda tuarum,

Quæ ratum triplici pollice nectis opus;

Quique per infernas horrendo murmure valles

Imperjuratæ laberis amnis aquæ;

Quásque ferunt torto vittatis angue capillis

Carceris obscuras ante sedere fores: (que,

Vos quoque plebs superum, Fauni, Satyrique, Lares-

Flumínaque, & Nymphæ, Semideúmque genus;

Denique ab antiquo divi veterésque, novique

In nostrum cuncti tempus, adeste Chao:

Carmina dum capiti malefido dira canuntur,

Et peragunt partes ira dólorque suas.

Annuit optatis omnes ex ordine nostris,

Et

Et sit pars voti nulla caduca mei.
Quæque precor , fiant : ut non mea dicta , sed ille
Pasiphaës generi verba fuisse putet.
Quâsque ego transiero pœnas , patiatur & illas,
Plenius ingenio sit miser ille meo.
Nêve minus noceant fîctum execrantia nomen
Vota minus magnos commoveantve Deos;
Illum ego devoveo , quem mens intelligit, Ibin,
Qui scit se factis has meruisse preces.
Nulla mora est in me : peragam rata vota sacerdos,
Quisquis ades , sacris ore favete meis.
Quisquis ades sacris , lugubria dicite verba,
Et fletu madidis Ibin adite genis:
Ominibûsque malis , pedibusque occurrite lævis:
Et nigræ vestes corpora vestra tegant.
Tu quoque , quid dubitas ferales sumere vittas?
Jam stat , ut ipse vides , funeris ara tui.
Pompa parata tibi est : votis mora tristibus absit.
Da jugulum cultris , hostia dira , meis.
Terra tibi fruges , amnis tibi deneget undas:
Deneget afflatus ventus & aura suos.
Nec tibi sol clarus , nec sit tibi lucida Phœbe:
Destituant oculos sidera clara tuos.
Nec se Vulcanus , nec se tibi præbeat aër,
Nec tibi det tellus , nec tibi Pontus iter.
Exsul , inops erres , aliénaque limina lustres:
Exiguûmque petas ore tremante cibum.
Nec corpus querulo , nec mens vacet ægra dolor
Nóxque die gravior sit tibi , nocte dies.
Sisque miser semper , nec sis miserabilis ulli.
Gaudeat adversis femina , virque tuis.
Accedat lacrymis odium ; dignûsque puteris,

Qui

Qui mala cùm tuleris plurima , plura feras.
Sitque , quod est rarum , solito defecta favore
Fortunæ facies invidiosa tuæ.
Causaque non desit , desit tibi copia mortis.
Optatam fugiat vita coacta necem.
Luctatusque diu cruciatos spiritus artus
Deserat : & longa torqueat antè mora.
Evenient : dedit ipse mihi modò signa futuri
Phœbus : & à læva mæsta volavit avis.
Certè ego quæ voveo , superos motura putabo:
Speque tuæ mortis , perfide semper alar.
Finiet illa dies , quæ te mihi subtrahet olim:
Finiet illa dies , quæ mihi tarda venit.
Et prius hanc animam , nimium tibi sæpè petitam,
Auferet illa dies , quæ mihi sera venit;
Quam dolor hic umquam spatio evanescere possit,
Leniat aut odium tempus & hora meum.
Pugnabunt jaculis dum Thraces , Iazyges arcu,
Dum tepidus Ganges , frigidus Ister erit.
Robora dum montes , dum pabula mollia campi,
Dum Tyberis liquidas Tuscus habebit aquas;
Bella geram tecum : nec mors mihi finiet iras,
Sæva sed in Manes manibus arma dabo.
Tunc quoque cùm fuero vacuas dilapsus in auras;
Exanimis mores oderit umbra tuos.
Tunc quoque factorum veniam memor umbra
tuorum;
Insequar & vultus ossea forma tuos.
Sive ego, quod nollem, longis consumptus ab annis,
Sive manu facta morte solutus ero:
Sive per immensas jactabor naufragus undas,
Nostraque longinquus viscera piscis edet:

Sive

Sive peregrinæ carpent mea membra volucres,

Sive meo tingent sanguine rostra lupi;

Sive aliquis dignatus erit supponere terræ,

Et dare plebejo corpus inane rogo;

Quidquid ero, Stygiis erumpere nitar ab oris,

Et tendam gelidas ultor in ora manus.

Me vigilans cernes: tacitis ego noctis in umbris

Excutiam somnos visus adesse tuos.

Denique quidquid ages, ante os oculosque volabo,

Et querar, & nulla sede quietus eris.

Verbera sæva dabunt sonitum; nexæque colubris

Conscia fumabunt semper ad ora faces.

His vivus furiis agitabere: mortuus isdem.

Et brevior pœna vita futura tua est.

Nec tibi continget funus lacrymæque tuorum:

Indeploratum projiciere caput.

Carnificisque manu populo plaudente traheris,

Infixusque tuis ossibus uncus erit.

Ipsæ te fugient, quæ carpunt omnia, flammæ:

Respuet invisum justa cadaver humus.

Unguibus & rostro tardus trahet ilia vultur,

Et scindent avidi perfida corda canes.

Deque tuo fiet (licet hac sis laude superbus)

Insatiabilibus corpore rixa lupis.

In loca ab Elysiis diversa fugabere campis,

Quasque tenet sedes noxia turba, coles.

Sisyphus est illic saxum volvênsque petênsque,

Quique agitur rapidæ vinctus ab orbe rotæ:

Quæque gerunt humeris perituras Belides undas:

Exsulis Ægypti, turba cruenta, nurus:

Poma pater Pelopis præsentia quærit, & idem

Semper eget liquidis, semper abundat aquis:

Juge-

Jugeribúsque novem qui suminus distat ab imo,

Viscéraque assiduè debita præbet avi.

Hic tibi de Furiis scindet latus una flagello,

Ut sceleris numeros confiteare tui:

Altera Tartareis sectos dabit unguibus artus:

Tertia fumantes incoquet igne genas.

Noxia mille modis lacerabitur umbra, tuásque

Æacus in pœnas ingeniosus erit.

In te transcribet veterum tormenta virorum:

Manibus antiquis causa quietis eris.

Sisyphæ cui tradas revolubile pondus habebis:

Versabunt celeres nunc nova membra rotæ.

Hic erit & ramos frustra qui captet & undas:

Hic incosumpto viscere pascet aves.

Nec mortis pœnas mors altera finiet hujus:

Hóraque erit tantis ultima nulla malis.

Inde ego pauca canam; frondes ut siquis ab Ida,

Et summam Libyco de mare carpat aquam.

Nam neque quot flores Sicula nascantur in Hybla,

Quótve ferat dicam terra Cilissa crocos.

Nec cùm tristes hiems Aquilonis inhorruit alis,

Quàm multa fiat grandine canus Athos:

Nec mala voce mea possint tua cuncta referri:

Ora licet tribuas multiplicata mihi.

Tot tibi væ misero veniant talésque ruinæ,

Ut cogi in lacrymas me quoque posse putem.

Illæ me lacrymæ facient sine fine beatum:

Dulcior hic risu tunc mihi fletus erit.

Natus est infelix; (ita Dî voluere) nec ulla

Commoda nascenti stella levisve fuit.

Non Venus affulsit, non illa Juppiter hora,

Lúnave non apto Sólve fuere loco.

Nec satis utiliter positos tibi præbuit ignes,
Quem peperit magno lucida Maja Jovi.
Te fera, nec quidquam placidum spondentia Martis
Sidera presserunt, falciferique senis.
Lux quoque natalis, nequid, nisi triste, videres,
Turpis, & inductis nubibus atra fuit.
Hæc est, in fastis cui dat gravis Allia nomen,
Quæque Diis Ibin publica damna tulit.
Qui simul impuræ matris prolapsus ab alvo,
Cinyphiam fœdo corpore possit humum;
Sedit in adverso nocturnus culmine bubo,
Funereoque graves edidit ore sonos.
Protinus Eumenides lavère palustribus undis,
Qua cava de Stygiis fluxerat unda vadis;
Pectoraque unxerunt Erebeæ felle colubræ;
Térque cruentatas increpuere manus:
Guttúraque imbuerunt infantia lacte canino:
Hic primus pueri venit in ora cibus;
Ebibit inde suæ rabiem nutricis alumnus,
Latrat & in toto verba canina foro.
Membraque vinxerunt tinctis ferrugine pannis
A malè deserto quos rapuere rogo.
Et, ne non fultum nuda tellure jaceret,
Molle super silices imposuere caput.
Jámque recessuræ viridi de stipite factas
Admorunt oculis usque sub ora faces.
Flebat, ut est infans fumis contactus amaris;
De tribus est cum sic una locuta soror.
Tempus in immensum lacrymas tibi movimus istas,
Quæ semper causa sufficiente cadent.
Dixerat; & Clotho jussit promissa valere:
Nevit & infesta stamina pulla manu,

Et ne longa suæ præsagia diceret ore;
Fata canet vates qui tua, dixit, erit.
Ille ego sum vates: ex me tua vulnera disces:
Dent modò Dî vires in mea verba suas:
Carminibúsq; meis accedant pondera rerum,
Quæ rata per luctus experiere tuos.
Néve sine exemplis ævi cruciari prioris;
Sint tua Trojanis non leviora malis.
Quântaque clavigeri Pœantius Herculis hæres;
Tanta venenato vulnera crure geras.
Nec levius doleas, quàm qui bibit ubera cervæ;
Armatusque tulit vulnus inerme potens.
Quique ab equo præceps alienis decidit arvis:
Exitio facies cui sua pænè fuit.
Id, quod Amyntorides videas, trepidúmque ministro
Prætextes baculo luminis orbus iter.
Nec plus adspicias, quàm quem sua filia rexit:
Expertus scelus est cujus uterque parens.
Qualis erat postquam est iudex de lite jocosa
Sumptus Apollinea clarus in arte senex.
Qualis & ipse fuit, quo præcipiente columba
Est data Palladiæ prævia duxque rati.
Quique oculis caruit, per quos malè viderat aurum:
Inferias nato quos dedit orba parens;
Pastor ut Ætnæus, cui casus antè futuros
Telemus Eurymedes vaticinatus erat.
Ut duo Phinidæ, quibus idem lumen ademit
Qui dedit: ut Tamyre, Demodocique caput.
Sic aliquis tua membra secet, Saturnus ut illas
Subsecuit partes, unde creatus erat.
Nec tibi sit tumidis melior Neptunus in undis,
Quam cui sunt subitæ frater & uxor aves.

Sollértique viro , laceræ quem fracta tenentem
Membra ratis Semeles est miserata soror.
Vel tua , ne poenæ genus hoc cognoverit unus,
Viscera diversis scissa ferantur equis:
Vel quæ , qui redimi Romano turpe putavit,
A duce Puniceo pertulit , ipse feras.
Nec tibi subsidio præsens sit numen : ut illi,
Cui nihil Hercæi profuit ara Jovis.
Utque dedit saltus è summa Thessalus Ossa:
Tu quoque saxoso præcipitere jugo,
Aut velut Euriali , qui sceptrum cepit ab illo,
Sint artus avidis anguibus esca tui.
Vel tua maturet, sicut Minoïa fata,
Per caput infusæ fervidus humor aquæ:
Utque parum mitis , sed non impunè , Prometheus,
Aëreas volucres sanguine fixus alas.
Ac velut Æacides magno ter ab Hercule quintus
Cæsus in immensum projiciare fretum.
Aut ut Amyntiadem turpi dilectus amore
Oderit , & sævo vulneret ense puer.
Nec tibi fida magis misceri pocula possint,
Quàm qui cornigero de Jove natus erat.
More vel intereas capti suspensus Achæi,
Qui miser aurifera triste pependit aqua.
Aut ut Achilleidem cognato nomine clarum
Opprimat hostili tegula jacta manu.
Nec tua quàm Pyrrhi , felicius ossa quiescant:
Sparsa per Ambracias quæ jacuere vias.
Nátaque ut Æacidæ , jaculis moriaris adactis:
Non licet hoc Cereri dissimulare nefas.
Utque nepos dicti nostro modo carmine regis
Cantharidum succos dante parente bibas:

Aut pia te cælo dicatur adultera : sicut,
Qua cecidit Leucon vindice , dicta pia est.
Inque pyram tecum carissima corpora mittas;
Quæ finem vitæ Sardanapalus habet.
Utque Jovis Libyci templum violare parentes,
Acta Noto vultus condat arena tuos.
Utque necatorum Darei fraude secundi,
Sic tua succendens devoret ora cinis.
Aut ut olivifera quondam Sicyone profecto,
Sit frigus mortis causa , famésque tuæ.
Aut ut Atarnites , insutus pelle juvenci
Turpiter ad dominum præda ferare tuum.
Inque tuo thalamo ritu jugulêre Pheræi:
Qui datus est leto conjugis ense suæ.
Quosque putas fidos , ut Larissæus Alabas,
Vulnere non fidos experiare tuo.
Utque Milon , sub quo cruciata est Pisa Tyranno,
Vivus in occultas præcipiteris aquas.
Quæque in Adimantum Philesia regna tenentem
A Jove venerunt , te quoque tela petant.
Aut ut Amastriacis quondam Lenæus ab oris
Nudus Achillea destituaris humo.
Utque vel Eurydamas ter circum busta Thrasylli
Est Larissæis raptus ab hoste rotis.
Vel qui quæ fuerat tutatus mœnia sæpè
Corpore lustranti non diuturna suo:
Utque novum pasta est genus Hippomeneïde pœnæ;
Tractus in Actæa fertur adulter humo:
Sic , ubi vita tuos invisâ reliquerit artus;
Ultiores rapiant turpe cadaver equi.
Viscera sic aliquis scopulis tua figat , ut olim
Fixa sub Euboico Graja fuere sinu.

Utque ferox periit & fulmine, & æquore raptor,
Sic te mensuras adjuvet ignis aquas.
Mens quoque sic Furiis vecors agitetur, ut illi
Unum qui toto corpore vulnus habet.
Utque Dryantidæ Rhodopeia regna tenenti,
In gemino dispar cui pede cultus erat.
Ut fuit Oetæo quondam, genéroque draconum,
Thisamenique patri, Callirhoesque viro.
Nec tibi contingat matrona pudicior illa,
Qua potuit Tydeus erubuisse nuru.
Quæque sui Venerem junxit cum fratre mariti,
Locris in ancillæ dissimulata necem.
Tam quoque Dî faciant possis gaudere fideli
Conjuge, quam Talai, Tindareique gener,
Quæque parare suis letum patruelibus ausæ
Belides assidua colla premuntur aqua.
Byblidos & Canaces, sicut facis, ardeat igne:
Nec nisi per crimen, sit tibi fida soror.
Filia si fuerit: sit quod Pelopea Thyæstæ:
Myrrha suo patri, Nyctimenêque suo.
Neve magis pia sit, captique parentis amica,
Quam tua vel, Pterela, vel tibi, Nise, fuit.
Infamemque locum sceleris quæ nomine fecit,
Pressit & inductis membra paterna rotis.
Ut juvenes pereas, projecta cadavera quorum
Oraque Pisæ sustinuere fores.
Ut qui perfusam miserorum cædè procorum,
Ipse suo melius sanguine tinxit humum.
Proditor ut sævi periit auriga tyranni,
Qui nova Myrtoæ nomina fecit aquæ.
Ut qui velocem frustra petiere puellam:
Dum facta est pomis tardior illa tribus.

Ut qui tecta novi formam celantia monstri
Intrarunt cæcæ non redeunda domus.
Ut quorum Æacides misit violentus in altum
Corpora cum senis altera sena rogam.
Ut quos obscuri victos ambagibus oris,
Legimus infandæ Sphinga dedisse neci.
Ut qui Bistonix templo cecidere Minervæ,
Propter quot facies nunc quoque versa Deæ est.
Ut qui Threi ii quondam præsepia regis
Fecerunt dapibus sanguinolenta suis.
Therodamanteos ut qui sensere leones:
Quique Thoantæ Taurica sacra Deæ.
Ut quos Scylla vorax, Scylleque adversa Charybdis,
Dulichix pavidos eripuerunt rati.
Ut quos dimisit vastam Polyphemus in alvum:
Aut Læstrigonas qui subiere domos.
Ut quos dux Pœnus mersit putealibus undis,
Et jacto canas pulvere fecit aquas.
Et velut Icaridos famulæ periit procique,
Inque caput domini qui dabat arma procis.
Ut jacet Aonio Luctator ab hospite fusus,
Qui (mirum) victor, cum cecidisset, erat.
Ut quos Antæi fortes pressere lacerti,
Quosque feræ morti Lemnia turba dedit.
Ut qui post longum sacri monstrator iniqui
Elicuit pluvias, victima cæsus aquas.
Fratres ut Antæi, quo sanguine debuit, aras
Tinxit; & exemplis occidit ipse suis.
Ut qui terribiles pro gramen habentibus herbis
Impius humano viscere pavit equos.
Ut duo diversis sub eodem vindice cæsi
Temporibus Nessus, Dexaménique gener.

Ut pronepos, Saturnæ, tuus : quem reddere vitam
Ipse Coronides vidit ab urbe sua.

Ut Scinis, & Sciron, & cum Polypemone natus,
Quique homo parte sui, parte juvenus erat.

Quique trabes pressas ab humo mittebat in auras,
Æquoris adspiciens hujus, & hujus, aquas.

Quæque Ceres vidit læto pereuntia vultu
Corpora Thesea Cercyonea manu.

Hæc tibi, quem precibus justis mea devovet ira,
Eveniant, aut his non leviora, malis.

Qualis Achæmenides Siculo desertus in Ætna,
Troïca cùm vidit vela venire, fuit.

Qualis erat nec non fortuna binominis Iri,
Quique tenet pontem, qui tibi major erit.

Filius & Cereris frustra tibi semper ametur:
Destituâtque tuas usque petitus opes.

Utque per alternos unda labente recursus
Subtrahitur presso mollis arena pede;

Sic tua nescio qua semper fortuna liquescat:
Lápsaque per medias effluat usque manus.

Utque pater solitæ varias mutare figuras,
Plenus inextincta conficiare fame.

Nec dapis humanæ tibi erunt fastidia : quaque
Parte potes, Tydeus temporis hujus eris.

Atque aliquid facias, à vespere solis ad ortus
Cur exsternati rursus agantur equi.

Fœda Lycaoniæ repetes convivia mensæ,
Tentabísque cibi fallere fraude Jovem.

Téque aliquis posito, tentet vim numinis opto;
Tentalides tu sis, Tereïdesque puer.

Et tua sic latos spargantur membra per agros
Tamquam quæ patrias detinere vias.

Æræ Perilleo veros imittere juvencos;

Ad formam tauri conveniente sono:

Utque ferox Phalaris, lingua prius ense resecta,

More bovis, Paphio clausus in ære gemas.

Dúmque redire voles xvi melioris in annos,

Ut vetus Admeti decipiare socer.

Atque eques in medii mergare voragine coeni,

Dummodo sint facti nomina nulla tui.

Atque utinam pereas, veluti de dentibus orti

Sidonia jactis Graja per arva manu:

Et quæ Pentheïdes fecit, fraterque Medusæ,

Eveniant capiti vota sinistra tuo.

Et quibus exiguo volucris devota libello est,

Corpora projecta quæ sua purgat aqua.

Vulnera tôtque feras, quot dicitur ille tulisse,

Cujus ab inferiis culter abesse solet.

Attonitusque seces, ut quies Cybeleïa mater

Incitat ad Phrygios vilia membra modos.

Déque viro fias nec vir, nec femina, ut Attys;

Et quatiâs molli tympana rauca manu.

Inque decus magnæ subito vertare parentis:

Victor ut est celeri victaque versa pede.

Sólaque Limone pœnam ne senserit illam,

Et tua dente fero viscera carpat equus.

Aut, ut Cassandri dominus, non mitior illo

Saucius ingesta contumuleris humo.

Aut, ut Abantiades, aut ut Lyrnesius heros,

Cæsus in æquoreas præcipiteris aquas,

Victima vel Phœbo sacras mafteris ad aras,

Quam tulit à sævo Teudotus hoste necem.

Aut te devoveat certis Abdera diebus,

Sáxaque devotum grandine plura petant.

Aut Jovis infesti telo feriare trisulco:

Ut satos Hipponoo, Dosithoësque pater.

Ut soror Autonoës, ut cui matertera Maja est:

Ut temerè optatos qui malè rexit equos.

Ut ferus Æolides, & sanguine natus eodem,

Quo genita est liquidis quæ caret Arctos aquis.

Ut Macedo rapidis icta est cum conjuge flammis,

Sic præcor ætherei vindicis igne cadas.

Prædaque sit illis, quibus est Latonia Delos

Ante diem raptò non adeunda Thraso.

Quique verecundæ speculantem labra Dianæ,

Quique Crotopiaden diripuerè Linum.

Néve venenato levius feriaris ab angue,

Quàm senis Oeagri, Colliopésque nurus:

Quàm puer Hypsipyles; quam qui cava primus
acuta

Cuspide suspecti robora fixit equi.

Néve gradus adeas Elpenore cautius altos:

Vimque ferus vivi, quo tulit ille modo.

Támque cadas domitus, quàm quisquis ad arma
vocantem

Juvit inhumanum Thiodamanta Dryops.

Quam ferus ipse suo periit mactatus in antro

Protinus inclusæ Cacus ab ore vobis.

Quam, qui dona tulit Lernæo tincta veneno,

Euboicásque suo sanguine tinxit aquas.

Vel de præcipiti venias in Tartara saxo,

Ut qui Socraticum de nece legit opus.

Ut qui Theseæ fallacia vela carinæ

Vidit; ut Iliaca missus ab arce puer.

Ut teneri nutrix, eadem matertera Bacchi:

Ut cui causa necis serra reperta fuit.

Lydia se scopulis ut virgo misit ab altis,
Dixerat invito quæ mala verba Deo.
Fœta tibi occurrat patrio popularis in arvo,
Sítque Paphageæ causa læna necis.
Quíque Lycurgiden laceravit ab arbore natum,
Idmonaque audacem, te quoque rumpat aper:
Isque vel exanimis faciat tibi vulnus: ut illi
Ora super fixi quem cedere suis.
Atque idem simili pinus quem morte peremit:
Venator Phrygia sisque Berenthiades.
Si tua contigerit Minoas puppis arenas:
Te Corcyræum Cressia tuba putet.
Lapsurámque domum subeas, ut sanguis Alebæ,
Stella Lycoridæ cùm fuit æqua viro.
Utque vel Evenus torrenti flumine mersus
Nomina des rapidæ, vel Tyberinus, aquæ.
Hyrtacidæque modo defixa cadavera trunco,
Digna feras, hominis sit caput esca tuum.
Quodque ferunt Broteum fecisse cupidine mortis,
Des tua succensæ membra cremenda pyræ.
Inclusúsque necem cavea patiaris, ut ille
Non profecturæ conditor historiæ:
Utque repertori nocuit pugnacis Iambi,
Sic sit in exitium lingua proterva tuum.
Utque parum stabili qui carmine læsit Athenas,
Invisus pereas deficiente cibo.
Utve lyræ vates fertur periisse severæ;
Causa sit exitii dextera læsa tui.
Utque Agamemnonio vulnus dedit anguis Orestæ,
Tu quoque de morsu virus habente cadas.
Sit tibi conjugii nox prima novissima vitæ.
Eupolis hoc periit, & nova nupta modo.

Utque

Utque cothurnatum periisse Lycophrona narrant:

Hæreat in fibris fixa sagitta tuis.

Aut lacer in silvis manibus spargere tuorum:

Sparsus ut est Thebis angue creatus avo.

Pérque feros montes tauro rapiente traharis:

Ut tracta est conjux imperiosa Lyci.

Quodque suæ passa est pellex invita sorori,

Excidat ante pedes lingua resecta tuos.

Cognitor ut tarde læsus cognomine Myrrhæ,

Orbus in innumeris inveniare locis.

Inque tuis opifex, vati quod fecit Achæo,

Noxia luminibus spicula condat apis.

Fixus & in duris carparis viscera saxis:

Ut cui Pyrrha sui filia fratris erat.

Ut puer Harpagides referas exempla Thyestæ,

Inque tui cæsus viscera patris eas.

Trunca geras sævo mutilatis partibus ense,

Qualia Mycermi membra fuisse ferunt.

Utve Syracosio præstricta fauce poëtæ,

Sic animæ laqueo sit via clausa tuæ.

Núdaque direpta pateant tua viscera pelle;

Ut Phrygium, cujus nomina flumen habet.

Saxifica videas infelix ora Medusæ,

Cephenum multos quæ dedit una neci.

Posniadum morsus subeas (ut Glaucus) equarum,

Inque maris salias (Glacus ut alter) aquas.

Utque duobus idem dictis modo nomen habenti

Præfocent animæ noxia mella viam.

Sollicitoque bibas, Anyti doctissimus olim

Imperturbato quod bibit ore reus.

Nec tibi siquid amas, felicius Æmone cædat,

Utque sua Macareus, tu potiare tua.

Vel videas, quod jam, cum flammæ cuncta tenerent,
Hectoreus patria vidit ab arce puer.
Sanguine probra laus, ut avo genitore creatus;
Per facinus soror est, cui sua facta parens.
Ossibus inque tuis teli genus hæreat illud,
Traditur Icarii quo cecidisse gener.
Utque loquax in equo est elisus guttura acerno,
Sic tibi claudatur pollice vocis iter.
Aut ut Anaxarchus pila minuaris in alta,
Jactaque pro solitis frugibus, ossa sonent.
Utque patrem Psamatis condat te Phoebus in ima
Tartara; quod natæ fecerat ille suæ.
Inque tuos ea pestis erat, quam dextra Chorœbi
Vicit, opem miseris Argolicisque tulit.
Utque nepos Æthræ, Veneris periturus ob iram,
Exsul ab attonitis excutiaris equis.
Propter opes magnas ut perdidit hospes alumnum,
Perdat ob exiguas te tuus hospes opes.
Utque ferunt fratres sex cum Damasichthone cæsos,
Intereat tecum sic genus omne tuum.
Addidit ut fidicen miseris sua funera natis;
Sic tibi sint vitæ tædia justa tuæ.
Utve soror Pelopis saxo dureris oborto;
Et læsus lingua Battus ab ipse sua.
Aëra si misso vacuum jaculabere disco;
Quo puer Oebalides ictus ab orbe cadas.
Siqua per alternos pulsabitur unda lacertos,
Omnis Abydena sit tibi peior aqua.
Comicus ut mediis periit, dum nabat, in undis,
Et tua sic Stygius strangulet ora liquor.
Aut ubi ventosum superaris naufragus æquor,
Contacta pereas, ut Palinurus, humo.

Utque

Utque cothurnatum vatem tutela Dianæ,
Dilaniet vigilum te quoque turba canum.
Aut ut Trinacrii salias super ora Gigantis,
Plurima qua flammæ Sicanis Ætna vomit,
Diripiântque tuos insanis unguibus artus
Strimonis matres, Orpheon esse ratæ,
Natus ut Althææ flammis absentibus arsit,
Sic tuus ardescat stipitis igne rogos.
Ut nova Phasiaca comprehensa est nupta corona,
Utque pater nuptæ cûmque parente domus;
Ut cruor Herculeos abiit diffusus in artus;
Corpora pestiferum sic tua virus edat.
Qua sua Pentheiden proles est ulta Lycurgum,
Hæc maneat teli te quoque plaga novi.
Utque Milo robur deducere fissile tentes,
Nec possis captas inde referre manus.
Muneribusque tuis lædaris, ut Icarus, in quem
Intulit armatas ebria turba manus.
Quodque dolore necis patriæ pia filia fecit,
Vincula per laquei fac tibi guttur eat.
Obstrictusque famem patiaris limine tecti,
Ut legem pœnæ cui dedit ipsa parens.
Illius exemplo violes simulacra Minervæ,
Aulidis à portu qui leve vertit iter.
Naupliadæve modo ficto pro crimine pœnas
Morte luas; nec te non meruisse juvet.
Ethalen ut vita spoliavit ut Isidius hospes,
Quem memor à sacris nunc quoque pellit Ion:
Utque Melantheum tenebris à cæde latentem
Prodidit officio luminis ipsa parens:
Sic tua conjectis fodiantur corpora telis:
Sic precor auxiliis impedire tuis.

Qualis equos pacto, quos fortis agebat Achilles,
 Acta Phrygi timido est; nox tibi talis eat.
 Nec tu quam Rhesus somno meliore quiescas;
 Quem comites Rhesi, tum necis, antè viæ;
 Qua quos cum Rutulo morti Rhamnète dederunt
 Impiger Hyrtacides, Hyrtacidaeque comes.
 Cliniadæque modo circumdatus ignibus atris,
 Membra feras Stygiæ semicremata neci.
 Utque Remo muros auso transire recentes,
 Noxia sint capiti rustica tela tuo.
 Denique Sarmaticas inter Geticæque sagittas,
 His precor ut vivas, & moriari locis.
 Hæc tibi tantisper subito sunt missa libello;
 Immemores ne nos esse querare tui.
 Pauca quidem, fateor, sed Dî dent plura rogatis,
 Multiplicentque suo vota favore mea.
 Post modo plura leges, & nomen habentia verum,
 Et pede quo debet acria bella geri.

INCERTI AUCTORIS CONSOLATIO

AD LIVIAM AUGUSTAM

DE MORTE DRUSI NERONIS,
filiij ejus, qui in Germânia morbo périit.

Visa diu felix mater modo dicta Neronum,
 Jam tibi dimidium nominis hujus abest.
 Jam legis in Drusum miserabile, Livia, carmen.

Unum , qui dicat jam tibi mater , habes.
Nec tua te pietas distendit amore duorum:
Nec posito filii nomine , dicis , uter ?
Et quisquam leges audet tibi dicere flendi ?
Et quisquam lacrymas temperat ore tuas ?
Hei mihi , quam facile est (quamvis hoc contigit
omnes)

Alterius luctu fortia verba loqui !
Scilicet exiguo percussa es fulminis ictu;
Fortior ut possis cladibus esse tuis ?
Occidit exemplum juvenis venerabile morum;
Maximus ille armis , maximus ille toga.
Ille modò eripuit latebrosas hostibus Alpes,
Et titulum belli dux duce fratre tulit.
Ille genus Suevos acre , indomitósque Sicambros
Contudit , inque fugam barbara terga dedit.
Ignotumque tibi meruit , Romane , triumphum,
Pertulit in terras imperiúmque novas,
Solvere vota Jovi fatorum ignara tuorum
Mater , & armiferæ solvere vota Deæ;
Gradivúmque patrem donis implere parabas,
Et quoscumque coli est úsque piúmque Deos:
Maternêque sacros agitabas mente triumphos;
Forsitan & curæ jam tibi currus erat.
Funera pro sacris tibi sunt ducenda triumphis,
Et tumulus Drusum pro Jovis arce manet.
Fingebas reducem , præcéptaque mente fovebas
Gaudia , & ante oculos jam tibi victor erat.
Jam veniet : jam me gratantem turba videbit:
Jam mihi pro Druso dona ferenda meo.
Obvia progrediar , felixque per oppida dicar,
Cólloque & os oculosque illius ore prenam.

Talis

Talis erit : sic occurret : sic oscula junget;

Hoc mihi narrabit : sic prior ipsa loquar.

Gaudia magna foves : spem pone miserrima falsam,

Desine de Druso læta referre tuo.

Cæsaris illud opus , veluti pars altera vestri,

Occidit : indignas , Livia , solve comas.

Quid tibi nunc mores prosunt , actumque pudicè

Omne ævum , & tanto tam placuisse viro?

Quidque pudicitia tantum inviolata bonorum,

Ultima sit laudes inter ut illa tuas?

Quid tenuisse animum contra sua sæcula rectum,

Altius & vitiiis exseruisse caput?

Nec nocuisse ulli , & fortunam habuisse nocendi?

Nec quamquam nervos extimuisse tuos?

Nec vires errasse tuas campoque foroque,

Quamque libet citra constituisse domum?

Nempe per hos etiam fortunæ injuria mores

Regnat , & incerta est hinc quoque nixa rota:

Hic quoque sentitur , ne quid non improba carpat,

Sævit ; & injustum jus sibi ubique facit.

Scilicet immunis si luctus una fuisset

Livia ; fortunæ regna minora forent;

Quid si non habitu sic se gessisset in omni,

Ut sua non essent invidiosa bona?

Cæsaris adde domum , quæ certè funeris expers

Debuit humanis altior esse malis.

Ille vigil , summa sacer ille locatus in arce,

Res hominum ex tuto cernere dignus erat:

Nec fletu ipse suis , nec quemquam flere suorum,

Nec quæ nos patimur vulgus , & ipse pati.

Vidimus erepta moerentem stirpe sororis;

Luctus ut in Druso publicus ille fuit.

Condidit Agrippam, quo te, Marcelle, sepulcro;

Et cœpit generos jam locus ille duos.

Vix posito Agrippa tumuli bene janua clausa est:

Perficit officium funeris ecce soror.

Ecce, ter antè datis, jactura novissima Drusus,

A magno lacrymas Cæsare quartus habet.

Claudite jam, Parcæ, nimium reserata sepulcra:

Claudite: plus justo jam domus ista patet.

Cedis, & in cassum tua nomina, Druse, levantur,

Ultima sit fati hæc summa querela tui.

Iste potest implere dolor vel sæcula tota,

Et magni luctus obtinuisse locum.

Multi in te amissi: nec tu tot verba bonorum,

Omnis cui virtus contigit, unus eras.

Nec genitrice tua fœcundior ulla parentum:

Tot bona per partus quæ dedit una duos.

Heu! par illud ubi est, totidem virtutibus æquum?

Et concors pietas? nec dubitatus amor?

Vidimus attonitum fraterna morte Neronem.

Pallida promissa flere per ora coma,

Disimulémque sui vultu proficiente dolorem.

Hei mihi quàm toto luctus in orbe fuit!

Tu tamen extremo moriturum tempore fratrem

Vidisti; lacrymas vidit & ille tuas.

Affigique suis, moriens tua pectora sensit,

Et tenuit vultu lumina fixa tuo.

Lumina cærulea jam jamque natantia morte,

Lumina fraternas jam subitura manus.

At miseranda parens, suprema neque oscula fixa,

Frigida nec movit membra tremante sinu.

Non animam apposito fugientem excepit hiatu,

Nec traxit cæcas per tua membra comas.

Raptus

Raptus est , absenti , dum te fera bella morantur ;
Utilior patriæ quam tibi , Druse , tuæ.
Liquitur : ut quondam , Zephyris , & solibus ictæ
Solvuntur teneræ , vere repente , nives.
Te queritur , casûsque malos , irrîsque tales,
Accûsatque annos , ut diuturna , suos.
Talis in umbrosis , mitis nunc denique silvis
Deflet Threïcium Daulias ales Ityn;
Alcyonum tales ventosa per æquora questus
Ad surdas tenui voce sonantur aquas.
Sic plumosa novis plangentis pectora pennis;
Oeniden subitæ concinuistis aves.
Sic flevit Clymene : sic & Clymeneides altæ,
Cum juvenis patriis excidit ictus equis.
Congelat interdum lacrymas , durâtque , tenétque;
Suspensâsque oculis fortior ictus agit.
Erumpunt, iterûmque gravat, gremiûmque, sinusque,
Effusæ gravidis uberibusque genis.
In vires abiit flendi mora , plenior unda
Defluit , exigua siqua retenta mora.
Tandem ubi per lacrymas licuit , sic flebilis orsa est,
Singultu medios impediende sonos:
Nate , brevis fructus , duplicis sors altera partus,
Gloria confectæ , nate , parentis , ubi es?
Sed neque jam duplicis , nec jam sors altera partus,
Gloria confectæ nunc quoque matris , ubi es?
Heu modó tantus ubi es ? tumulo portaris , & igni.
Hæc sunt in reditus dona paranda tuos?
Siccine dignus eras oculis occurrere matris?
Sic ego te reducem digna videre fui?
Cæsaris uxori si talia dicere fas est:
Jam dubito magnos an rear esse Deos?

Nam quid ago admisi ? quæ non ego numina cultu,

Quos ego non potui demeruisse Deos ?

Hic pietatis honos ? artus amplector inanes :

Et vocat hos ipsos flamma , rogusque suos.

Téne ego sustineo positum scelerata videre ?

Téne meæ poterunt ungere nate manus ?

Nunc ego te infelix summum teneoque , tueorque,

Affigoque manus ? óraque ad ora fero ?

Nunc primum adspiceris consul , victorque parenti ?

Sic mihi , sic miseræ nomina tanta refers ?

Quo primum vidi , fasces in funere vidi,

Et vidi eversos , indiciúmque mali.

Quis credat ? matri lux hæc carissima venit,

Qua natum in summo vidit honore suum,

Jámne ego non felix ? jam pars mihi rapta Neronum

Materni celebrer nomine Drusus avi ?

Jámne meus non est , nec me facit ille parentem ?

Jámne fui Drusi mater ? & ipse fuit ?

Nec cùm victorem referatur adesse Neronem,

Dicere jam potero , major , an alter , adest ?

Ultima contigimus : jus matris habemus ab uno.

Unius est munus quod tamen orba negor.

Me miseram , extimui , frigusque per ossa cucurrit,

Nil ego jam possum certa vocare meum.

Hic meus ecce fuit : jubet hic de fratre vereri.

Omnia jam metuo : fortior antè fui.

Sospite te saltem moriar , Nero : tu mea condas

Lumina , & excipias hanc animam ore pio.

Atque utinam Drusi manus altera & altera fratris

Formarent oculos comprimeréntque meos !

Quod licet , hoc certè , tumulto ponemur in uno,

Druse : neque ad veteres conditus ibis avos.

Miscebor cinerique cinis , atque ossibus ossa.

Hanc lucem celeri turbine Parca neat.

Hæc & plura refert : lacrymæ sua verba sequuntur,

Oraque nequidquam per modò questa fluunt.

Quin etiam corpus matrivix vixque remissum.

Exsequiis caruit Livia pænè suis.

Quippe ducem arsuris exercitus omnis in armis

Inter quæque ruit ponere certus erat.

Abstulit invitis corpus venerabile frater,

Et Drusum prunæ , quod licuitque , dedit.

Funera ducuntur Romana per oppida Drusi;

Heu facinus ! per quæ victor iturus erat !

Per quæ deletis Rhætorum venerat armis.

Hæi mihi quàm dispar huic fuit illud iter ?

Consuluit fractis mœrentem fascibus urbem.

Quid faceret victus , sic ubi victor init ?

Moesta domus plangore sonat : cui figere lætus

Parta suo dominus voverat arma manu.

Urbs gemit , & vultum miserabilis induit unum.

Gentibus adversis forma sit illa precor.

Incerti claudúntque domos, strepitantque per urbem:

Hic illi pavidí clámque palámque dolent.

Jura silent , mutæque tacent sine vindice leges:

Adspicitur toto purpura nulla foro.

Dique latent templis : neque iniqua ad funera vultus

Præbent : nec poscunt thura ferenda rogo.

Obscuros delubra tenent : pudet ora colentum

Adspicere , invidiæ , quam meruere , metu.

Atque aliquis de plebe pius pro paupere nato

Sustulerat timidás sidera ad alta manus:

Jámque precaturus , Quid ego jam credulus, inquit,

Suscipiam in nullos irrita vota Deos ?

Livia, non illos pro Druso, Livia, movit,
Nos erimus magno maxima cura Jovi?
Dixit; & iratus vota insuscepta reliquit:
Duravitque animum, destituitque preces.
Obvia turba ruit: lacrymisque rigantibus ora
Consulis erepti publica damna refert.
Omnibus idem oculi: par est concordia flendi,
Funeris exsequiis adsumus omnis eques.
Omnis adest ætas, moerent juvenesque, Senesque,
Ausoniæ matres, Ausoniæque nurus.
Auctorisque sui præfertur imagine mœsta,
Quæ victrix templis debita laurus erat.
Certat onus luctu generosa subire juvenus:
Et studet officio sedula colla dare.
Et voce & lacrymis laudasti, Cæsar, alumnum,
Tristia cum medius rumperet orsa dolor.
Tu lectum optasti, Dîs adversantibus omen,
Par tibi; si sinerent te tua fata mori,
Sed tibi debetur cælum: te fulmine pollens
Accipiet cupidi regia magna Jovis.
Quid petiit? vult ille tibi ut sua facta placerent,
Magnaque laudatus præmia mortis habet.
Armataque rogam celebrant de more cohortes:
Et pedes exsequias reddit, equesque, duci.
Te clamore vocant iterumque supremo,
At vox adversis collibus icta redit.
Ipse pater flavis Tyberinus adhorruit undis:
Sustulit è medio nubilus amne caput.
Tum salice implexum, muscoque, & arundine crinem,
Cæruleum magna legit ab ore manu.
Uberibusque oculis lacrymarum flumina misit.
Vix capit adjectas alveus altus aquas.

Jámque rogi flammæ exstinguere fluminis ictu,
Corpus & intactum tollere, certus erat.
Sustentabat aquas, cursúsque inhibebat equorum,
Ut posset toto proluere amne rogam.
Sed Mavors templo vicinus, & accola campi.
Tot dixit siccis verba nec ipse genis. (scas:
Quamquam amnes decet ira; tamen, Tyberine, quie-
Non tibi, non ullis vincere fata datur.
Iste meus periit, periitque arma iter, & enses:
Et dux pro patria; funere causa latet.
Quod potui tribuisse, dedi: victoria parta est.
Auctor abit operis, sed tamen exstat opus.
Quondam ego tentavi Clothóque, dúasque sorores,
Pollice quæ certo pensa severa trahunt,
Ut Remus Iliades, & frater conditor urbis
Effugerent aliqua stagna profunda via.
De tribus una mihi, partem accipe, quæ datur, inquit,
Muneris ex istis, quod petis, alter erit.
Hic tibi, mox Veneri Cæsar promissus uterque.
Hos debet solos Martia Roma Deos.
Sic cecinere Deæ: nec tu, Tyberine, repugna
Irrita, nec flammæ amne morare tuo.
Nec juvenis positi supremos destrue honores.
Vade age, & admissis labere pronus aquis.
Paret: & in longum spatiosas explicat undas,
Strúctaque pendenti pumice tecta subit.
Flamma diu cunctata caput contingere sanctum,
Erravit posito lenta sub usque toro.
Tandem uti complexa est syllbas, alimenta que sumpsit,
Æthera subjectis lambit & astra comis.
Qualis in Herculeæ colluxit collibus Oetræ,
Cùm sunt imposito membra cremata Deo.

Uritur heu decor ille viri , generósaque formã,

Et facilis vultus , uritur ille vigor,

Victricesque manus , facúndaque principis ora,

Pectóraque ingenii magna, capaxque domus.

Spes quoque multorum flammis uruntur in isdem.

Iste rogos miseræ viscera matris habet.

Facta ducis vivent , operósaque gloria rerum.

Hæc manet , hæc avidos effugit una rogos.

Pars erit historiæ , totóque legetur in ævo:

Séque opus ingeniiis , carminibúque dabit.

Stabis & in nostris tituli speciosus honore,

Causaque dicemur nos tibi, Druse , necis,

At tibi jus veniæ superest , Germania , nullum.

Postmodo tu pœnas , barbare , morte dabis.

+ Adspiciam regum liventia colla carenis,

Dúraque per sævas vincula nexa manus:

Et tandem trepidos vultus , inque illa ferocum

Invitis lacrymas decidere ora genis.

Spiritus ille minax , & Drusi morte superbus,

Carnifici in mœsto carcere dandus erit.

Consistam , lætisque oculis , letúsque videbo

Strata per obscœnas corpora nuda vias.

Hunc Aurora diem spectacula tanta ferentem

Quam primum croceis roscida portet equis.

Adjice Ledæos concordia sidera fratres,

+ Témplaque Romano conspicienda foro.

Quam parvo numeros implevit principis ævo,

In patriam meritis occubuitque senex !

Nec sua conspiciet (miserum me !) numera Drusus:

Nec sua præ templi nomina fronte leget.

Sæpè Nero in lacrymas summissa voce loquetur,

Cur adeò fratres , heu sine fratre , Deos?

Certus eras numquam , nisi victor , Druse , reverti:

Hæc te debueram tempora : victor eras.

Consule nos , duce nos , duce jam victore caremus:

Invenit tota mæror in urbe locum.

At comitum squalent immissis ora capillis,

Infelix , Druso , sed pia turba , suo.

Quorum aliquis tendens in te sua brachia dixit,

Cur sine me ? cur sic incomitatus abis ?

Quid referam de te dignissima conjuge Druso,

Atque eadem Drusi digna parente nurus ?

Par bene compositum , juvenum fortissimus alter,

Altera jam forti mutua cura viro.

Femina tu princeps : tu filia Cæsaris illi,

Nec minor es magni conjuge visa Jovis.

Tu concessus amor , tu solus & ultimus illi,

Tu requies fesso grata laboris eras.

Te moriens per verba novissima questus abesse:

Et mota in nomen frigida lingua tuum.

Infelix recipis non quem promiserat ipse:

Nec qui missus erat , nec tuus ille redit.

Nec tibi deletos poterit narrare Sicambros,

Ensibus & Suevos terga dedisse suis.

Flúminaque , & montes , & nomina magna locorum:

Et siquid miri vidit in orbe novo:

Frigidus ille tibi , corpúsque refertur inane:

Quemque premat sine te , sternitur ecce torus.

Quo raperis , laniata comas , similisque furenti ?

Quo ruis ? attonita quid petis ora manu ?

Hoc fuit Andromache , cùm vir relegatus ad axes

Terruit admissos sanguinolentus equos.

Hoc fuit Evadne , tùm cum ferienda coruscis

Fulminibus Capaneus impavida ora dedit.

Quid

Quid mortem tibi mœsta rogas? ampléxaque natos
Pignora de Druso sola relicta tenes?
Et modò per somnos agitaris imagine falsa,
Téque tuo Drusum credis habere sinu?
Et subito tentásque manu, sperásque receptum,
Quæris & in vacui parte priori tori?
Ille pio, si non temeré hæc creduntur, in arvo
Inter honoratos excipientur avos:
Mágnaque maternis majoribus, æqua paternis
Gloria, quadrijugis aureus ibit equis:
Regalique habitu, currûque superbus eburno,
Fronde triumphali tempora vinctus erit.
Accipient juvenem Germanica signa ferentem
Consulis imperio, conspicuúmque decus.
Gaudebúntque suæ merito cognomine gentis;
Quod solum domito victor ab hoste tulit.
Vix credent tantum rerum cepisse tot annos.
Magna viri latum quærere facta locum.
Hæc ipsum sublime ferent, hæc, optima mater,
Debuerant luctus attenuare tuos.
Femina digna illis, quos aurea condidit ætas,
Principibus natis, principe digna viro.
Quid deceat Drusi matrem, mátrémque Neronis;
Adspice, quo surgas adspice mane toro.
Non eadem vûlgusque decent & lumina rerum.
Est quod præcipuum debeat ista Domus.
Imposuit te alto fortuna, locúmque teneri
Jussit honoratum: Livia, perfer onus.
Ad te oculos, aurésque trahis: tua facta notamus:
Nec vox missa potest principis ore, tegi.
Alta mane, supráque tuos exsurge dolores,
Infragilémque animum, quo potes, usque tène.

An melius per te virtutum exempla petemus,
Quàm si Romanæ principis edis opus ?
Fata manent omneis , omneis exspectat avarus
Portior , & turbæ vix satis una ratis.
Tendimus hûc omnes : metam properamus ad unam:
Omnia sub leges mors vocat atra suas.
Ecce necem intentam cælo , terræque , fretoque,
Casurum triplex vaticinatur opus.
I nunc , & rebus tanta impendente ruina,
In te solam oculos & tua damna refer.
Maximus ille quidem , juvenum spes publica , vixit
Et qua natus erat , gloria summa domus.
Sed mortalis erat : nec tu secura fuisti,
Fortia progenie bella gerente tua.
Vita data est utenda : data est sine fœnore nobis
Mutua , nec certa persolûenda die.
Fortuna arbitriis tempus dispensat ubique.
Illa rapit juvenes : sustulit illa senes.
Quaque ruit , furibunda ruit , totumque per orbem
Fulminat , & cæcis cæca triumphat equis.
Regna Dæ immitis parce irritare querendo:
Sollicitare animos parce potentis heræ.
Quæ tamen hoc uno tristis tibi tempore venit,
Sæpè eadem rebus favit amica tuis.
Nata quod est altè , quod fœtibus aucta duobus:
Quodque etiam magno consociata Jovi:
Quod semper domito rediit tibi Cæsar ab orbe,
Gessit & invicta prospera bella manu:
Quod spes implerunt matérnaque vota Neronés,
Quod pulsus toties hostis utroque duce:
Rhenus , & Alpina valles , & sanguine nigro
Decolor infecta testis Itargus aqua:

Danubiúsque capax , & Dacius orbe remoto
Appulus huic hosti per breve Pontus iter:
Armeniúsque fugax , & tandem Dalmata supplex,
Súmmaque dispersi per juga Pannonii:
Et modo Germani Romanis cognitus orbis.
Adspice quam meritis culpa sit una minor.
Adde quod est absens fletus ; nec cernere nati
Semineces oculos sustinuere tui.
Qui dolor & menti lenissimus influit ægræ,
Acciperes luctus aure coacta tuos.
Prævertitque metus per longa pericula luctum,
Tu quibus auditis anxia mentis eras.
Non ex præcipiti dolor in tua pectora venit,
Sed per mollitos antè timore gradus.
Juppiter antè dedit fati mala signa cruenti:
Flammifera petiit cùm tria templa manu.
Junonisque gravi nocte impavidæque Minervæ,
Sánctaue & immensi Cæsaris iستا manus.
Sidera quin etiam cælo fugisse feruntur,
Lucifer & solitas destituisse vias.
Lucifer in toto nulli comparuit orbe,
Et venit stella non præeunte dies.
Sideris hoc obitus terris instare monebat,
Et mergi Stygia nobile numen aqua.
At tu qui supcres mœste solatia matri,
Comprecor illi ipsi conspiciare senex.
Pérque annos diuturnus eas , fratrisque tuósque,
Et vivat nato cum sene mater anus.
Eventura precor , Deus excusare priora
Dum volet ; à Druso cetera læta dabit.
Tu tamen ausa potes tanto indulgere dolori:
Longius ut nolis , heu malè fortis , ali.

Vix etiam fueras paucas vitalis in horas,
Obtulit invitæ cū tibi Cæsar opem:
Admovitque preces, & jus immiscuit illis:
Aridaque affusa guttura tinxit aqua.
Nec minor est nato servandi cura parentis:
Hic adhibet blandas nec sine jure preces.
Conjugis, & nati meritum pervenit ad omnes:
Conjugis, & nati, Livia, sospes ope es.
Supprime jam lacrymas: non est revocabilis istis
Quem semel umbrifera navita lintre tulit.
Hæc tot fratres, tot deflevere sorores,
Et pater, & conjux Astyanâxque puer,
Et longæva parens: tamen ille redemptus ad ignes,
Nullaque per Stygias umbra renavit aquas.
Contigit hoc etiam Thetidi: populator Achilles
Iliaca ambustis ossibus arva premit.
Illi cæruleum Panope matertera crimen
Solvit, & immensas fletibus auxit aquas.
Consortesque Dæ centum, longævaque magni
Oceanî conjux, Oceanusque pater. (nes
Et Thetis ante omnes: sed nec Thetis ipsa, neque om-
Mutarunt avidi tristia jura Dei.
Prisca quid huc revoco? Marcellum Octavia flevit,
Et flevit populo Cæsar utrumque palam.
Sed rigidum jus est, & inevitabile mortis.
Stant rata non ulla fila tenenda manu.
Ipse tibi emissus nebulosum litus Averni,
Si liceat, forti verba tot ore sonet.
Quid numeras annos? vixi maturior annis.
Acta senem faciunt; hæc numeranda tibi.
His ævum fuit implendum, non segnibus annis,
Hostibus eveniat longa senectæ metu.

Hoc atavi monuere mei , proáviq̃ue Neronēs,
Fregerunt ambo Punica bella duces.
Hoc domus ista docet , per te mea , Cæsaris alti:
Exitus hic , mater , debuit esse meus.
Nec meritis quidquam illa juvant : magis affuit illis,
Mater honos , titulis nomina plena vides.
Consul , & ignoti victor Germanicus orbis,
(Qui fuit heu mortis publica causa !) legor.
Cingor Appollinea victricia tempora lauro,
Et sensi exsequias funeris ipe mei,
Decursúsque virûm notos mihi , dónaque regum,
Cúnctaque per titulos oppida lecta suos.
Et quò me officio portaverit illa juvenus,
Quæ fuit ante meum tam generosa torum.
Denique laudari sacrato Cæsaris ore
Et merui , lacrymas elicuique Deo.
Et cuiquam miserandus ero ? jam comprime fletus.
Hoc ego , qui flendi sum tibi causa , rogo.
Hæc sentit Drusus , siquid modò sentit in umbra.
Nec tu de tanto crede minora viro.
Est tibi , sitque precor , multorum filius instar,
Pársque tui partus sit tibi salva prior.
Est conjux tutela hominum : quo sospite veteram,
Livia , funestam dedecet esse domum.

FINIS.

